

Uz sākumlapu>Tiesību akti un judikatūra>Valsts tiesību akti

Valsts tiesību akti

Katrai Eiropas Savienības (ES) dalībvalstij ir savas tiesības un tiesiskā sistēma. Dalībvalstu tiesības aptver gan dalībvalsts mērogā piemērojamus tiesību aktus (jeb valsts tiesības, kas ir piemērojamas visā attiecīgās dalībvalsts teritorijā), gan tikai konkrētos apgabalos, reģionos vai pilsētās piemērojamus tiesību aktus.

Dalībvalstis publicē tiesību aktus savās oficiālajās valodās, un tie ir juridiski saistoši tikai šajās valodās. Tikai informācijai daži dalībvalstu tiesību akti var būt pieejami arī vienā vai vairākās citās valodās, kas nav dalībvalstu oficiālās valodas.

Datubāzes

Vairākumam dalībvalstu ir valsts datubāzes, kurās tās publicē valsts tiesību aktus — lai iegūtu plašāku informāciju, izvēlieties kādu no labajā pusē redzamajiem karogiem.

Lielākajai daļai dalībvalstu oficiālo datubāžu var piekļūt, izmantojot Eiropas [N-Lex](#) datubāzi. *N-Lex* ir kopīgs projekts, kura īstenošanu nodrošina [Eiropas Publikāciju birojs](#) un projektā iesaistīto dalībvalstu valdības. Pašlaik datubāzē ir pieejami 27 dalībvalstu tiesību akti.

[Eiropas oficiālo valdības laikrakstu foruma](#) tīmekļa vietne nodrošina piekļuvi par ES dalībvalstu (arī dažu ES kandidātvalstu un EBTA valstu) oficiālo valdības laikrakstu publicēšanu atbildīgo organizāciju tīmekļa vietnēm.

Raugoties no ES viedokļa, ar daudziem dalībvalstu tiesību aktiem faktiski tiek īstenoti ES tiesību akti. Jo īpaši tas attiecas uz dalībvalstu tiesību aktiem, ar kuriem transponē ES direktīvas. Ja vēlaties atrast šos konkrētu ES tiesību normu transponēšanai pieņemtos dalībvalstu izpildes pasākumus, varat izmantot attiecīgo [EUR-Lex](#) datubāzes meklēšanas funkciju.

Tiesību avoti

Dalībvalstu tiesību avoti ir dažādi, svarīgākie no tiem ir konstitūcija, tiesību vai likumdošanas akti (ko var piemērot valsts, reģionālā vai vietējā mērogā), un /vai valdības aģentūru vai citu iestāžu pieņemti normatīvi akti. Tiesību avots var būt arī [judikatūra](#), ko veido dalībvalstu tiesu nolēmumi.

Tiesību jomas

Dalībvalstu tiesības parasti iedala privāttiesībās un publiskajās tiesībās:

privāttiesības jeb civiltiesības ir tiesību joma, kas sabiedrībā reglamentē privātpersonu vai privātpersonu grupu attiecības, kurās nav iesaistīta valsts vai valdība,

publiskās tiesības reglamentē attiecības starp privātpersonām un valsti, tās struktūrām un iestādēm, nosakot to pilnvaras un attiecīgās procedūras. Kopumā publiskās tiesības veido konstitucionālās tiesības, administratīvās tiesības un krimināltiesības. Ņemot vērā krimināltiesību īpatnības, tās var uzskatīt arī par atsevišķu tiesību kategoriju.

Lai iegūtu plašāku informāciju par dalībvalstu tiesībām, izvēlieties kādu no labajā pusē redzamajiem karogiem.

Lapa atjaunināta: 12/09/2023

Šo lapu uztur Eiropas Komisija. Informācija šajā tīmekļa vietnē nav uzskatāma par Eiropas Komisijas oficiālo nostāju. Komisija neuzņemas nekādu atbildību vai saistības attiecībā uz informāciju vai datiem, kas ietverti vai izmantoti šajā dokumentā. Autortiesību noteikumus Eiropas tīmekļa vietnēs lūdz skatīt juridiskajā paziņojumā.

Valsts tiesību akti - Beļģija

Šajā iedaļā ir sniegts pārskats par dažādiem tiesību avotiem Beļģijā.

1. Kādos juridiskajos instrumentos vai "tiesību avotos" ir noteiktas tiesību normas?

Tiesiskais regulējums ir rakstītu vai nerakstītu saistošu tiesību normu kopums, kas sabiedrībā reglamentē attiecības starp iedzīvotājiem un iestādēm, kā arī starp pašiem iedzīvotājiem, un kas reglamentē arī publisko pārvaldi.

Nošķir **formālos tiesību avotus** un **materiālos tiesību avotus**. Atšķirībā no formālajiem tiesību avotiem materiālajos avotos nav ietvertas tiesību normas striktā nozīmē. Tie pamatā ietver labas ticības, līdztiesības un saprātīgas rīcības principus.

Pastāv piecas formālo tiesību avotu kategorijas. Trīs no šīm kategorijām ir juridiski saistošs raksturs: **normatīvajiem aktiem, paražu tiesībām un vispārējiem tiesību principiem**. Divas atlikušās kategorijas nav juridiski saistošas, tomēr "pārliecinošas": **judikatūra** un **doktrīna**.

Sīkāks normatīvo aktu apskats ir šī izklāsta 3.-5. punktā. Jēdziens "normatīvie akti" apzīmē valsts iestādes pieņemtas rakstveida tiesību normas. Paražu tiesības pēc definīcijas ir balstītas uz vienprātību un reglamentē iedzīvotāju paražas un tikumus kopumā, kā arī noteiktu profesionālo jomu darbību.

Vispārējie tiesību principi pauž augstākās vērtības, ko sabiedrība vēlas ievērot, piemēram, līdztiesību, pieņemto tiesību normu un pasākumu samērīgumu un iestāžu pienākumu ievērot tiesisko regulējumu. Vairāki no šiem principiem ir nostiprināti t.s. juridiskajās maksimās, piemēram, *«non bis in idem»*

krimināltiesību jomā vai *«lex posterior derogat legi priori»*.

Judikatūra un doktrīna ir "pārliecinoši" tiesību avoti. Judikatūru veido tiesu pieņemto nolēmumu kopums. Nolēmums ir saistošs tikai attiecīgās lietas pusēm.

Beļģijā nepastāv precedenta sistēma. No tiesu nolēmumiem vispārsaistoši ir tikai Konstitucionālās tiesas nolēmumi. Citas augstākā līmeņa tiesas ir Valsts Padome (*Conseil d'État*), kas ir augstākās instances administratīvā tiesa, un Kasācijas tiesa (*Cour de cassation*), kas ir augstākās instances tiesa attiecībā uz vispārējām tiesībām.

Vēl viens tiesību avots, kas jāņem vērā, ir **starptautiskās tiesības**, ko jo īpaši veido Eiropas Savienības līgums, Savienības regulas un direktīvas un Eiropas Cilvēktiesību konvencija. Turklāt pastāv arī virkne konvenciju, kuras ir pieņemtas starptautisku organizāciju, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas un Eiropas Padomes, darbības ietvaros (daudzpusējās konvencijas) vai noslēgtas starp Beļģiju un kādu citu valsti (divpusējās konvencijas). Pēdējās desmitgadēs šis tiesību avots ir kļuvis ļoti svarīgs, un tā nozīme aizvien pieaug. Daudzas šajos aktos ietvertas tiesību normas tieši ietekmē mūsu ikdienas dzīvi.

Beļģijas normatīvo aktu **vietnes** [Législation belge](#) (franču valodā) vai [Belgische Wetgeving](#) (nīderlandiešu valodā) sniedz pieeju datubāzei, kurā ietverti **konsolidēti Beļģijas normatīvie akti**. Ar meklēšanas un indeksēšanas programmas palīdzību jūs varat meklēt visus normatīvos dokumentus, kuri joprojām ir spēkā un ir publicēti Beļģijas oficiālajā laikrakstā (*Moniteur belge*) **kopš 1830. gada**. Tomēr tas pagaidām vēl neattiecas uz pilnīgi visiem administratīvajiem un nodokļu jomas normatīvajiem dokumentiem, kas publicēti **līdz 1994. gadam**.

2. Kāds ir vispārējo tiesību principu, paražu tiesību un judikatūras juridiskais statuss?

Skatīt [1. jautājumu](#).

3. Kāda ir šo dažādo juridisko instrumentu hierarhija?

Beļģijas iedzīvotājiem ir jāievēro vairākas tiesību normu kategorijas: Beļģijas federālo iestāžu, kā arī zemāka līmeņa (piemēram, provinču un komūnu) iestāžu pieņemtās tiesību normas (1). Beļģija turklāt ir vairāku starptautisku un pārvalstisku organizāciju, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas, Eiropas Savienības, Eiropas Padomes un NATO, dalībvalsts. Beļģijas iedzīvotājiem un iestādēm piemēro arī šo organizāciju normas.

Tā kā ne visām likumdošanas iestādēm ir strikti noteikta kompetences joma un dažādām normatīvo aktu kategorijām nav vienāds statuss, iespējamās tiesību normu kolīzijas. Tāpēc pastāv tiesību normu hierarhija, kurā zemāka līmeņa tiesību normām vienmēr ir jāatbilst augstāka līmeņa tiesību normām.

Beļģijas iekšējās tiesībās visaugstākais spēks ir **Konstitūcijas** normām. Konstitūcijā reglamentēta varas dalīšana un veids, kā tā tiek īstenota. Turklāt Konstitūcijā ir izklāstītas Beļģijas sabiedrības pamatvērtības un pilsoņu pamattiesības. Kasācijas tiesa 1971. gada 27. maijā pieņemtā nolēmumā apstiprināja visu starptautisko un pārvalstisko tiesību normu pārkumu pār visām iekšējo tiesību normām, tostarp Konstitūcijas normām. Ja pastāv kolīzija starp Eiropas Savienības regulu un Beļģijas Konstitūciju, pārāka ir regula.

Saskaņā ar Konstitūciju pastāv šādi normatīvie akti:

īpašie likumi (*lois spéciales*) (likumi, kurus pieņem ar īpašu vairākumu un kuros nosaka kompetences sadalījumu un publiskās pārvaldes iestāžu darbībai būtiskus noteikumus);

likumi (*lois*), dekrēti (*décrets*) un rīkojumi (*ordonnances*);

karāja lēmumi (*arrêtés royaux*) un valdības lēmumi (*arrêtés de gouvernement*), ar kuriem īsteno likumus vai dekrētus;

ministru rīkojumi (*arrêtés ministériels*).

4. Kādā kārtībā valsts teritorijā stājas spēkā pārvalstiskos instrumentos ietvertās normas?

Eiropas Savienības regulas ir tieši piemērojamas. Beļģijas likumdošanas iestādes nav tieši iesaistītas to piemērošanā. To iesaistīšanās tomēr ir nepieciešama, lai Beļģijā apstiprinātu un ratificētu starptautiskos līgumus. Noteiktās jomās tie ir jāapstiprina un jāratificē visām Beļģijas likumdošanas iestādēm, un šajā nolūkā var būt nepieciešamas garas un sarežģītas procedūras. Beļģijas likumdošanas iestādes piedalās arī Eiropas Savienības direktīvu piemērošanā, jo tās nepieciešams transponēt tiesību sistēmā.

5. Kādām iestādēm ir likumdošanas pilnvaras?

Beļģijas federālo valsti veido trīs savstarpēji nodalītas **konstitucionālās varas**: likumdošanas vara, izpildvara un tiesu vara. Likumdošanas vara izstrādā normatīvos aktus, izpildvara tos īsteno, un tiesu vara atrisina strīdus, kas radušies normatīvo aktu piemērošanā.

Federālā likumdošanas vara

Federālās likumdošanas iniciatīvas tiesības ir vienam vai vairākiem Pārstāvju palātas (*Chambre des représentants*) locekļiem, vienam vai vairākiem Senāta (*Sénat*) locekļiem vai karalim (praksē tas nozīmē - ministriem vai valsts sekretāriem). Šie ir trīs likumdošanas varas nesēji Beļģijā.

Normatīvos aktus pieņem, pamatojoties uz normatīvā akta priekšlikumu, ko iesniedz Senāta vai Pārstāvju palātas loceklis, vai uz normatīvā akta projektu, ko iesniedz karalis (normatīvo aktu projektus ar karaļa pilnvarojumu iesniedz attiecīgie ministri). Normatīvo aktu projektiem un priekšlikumiem ir vienāda nozīme. Federālo tiesību aktu piemērošanas normas izstrādā izpildvara, ko vada karalis. Šīs pilnvaras var deleģēt ministram, un tas nosaka atšķirību starp karaļa lēmumiem un ministru lēmumiem.

Kopienas, reģioni, provinces un komūnas

Beļģija ir **federāla valsts**, kuru veido kopienas un reģioni. Tie savukārt ir tiesību sistēmas pamats tās kompetences robežās, kas tiem piešķirta ar Konstitūciju un noteiktiem īpašiem likumiem.

Kopienų kompetencē ir kultūras un izglītības jautājumi, bet reģionu kompetencē - ekonomikas politika un vides aizsardzība. Lai īstenotu minētās pilnvaras, katrai kopienai un katram reģionam ir savs parlaments. Līdz ar to **kopienas un reģioni var izstrādāt normatīvos aktus**, proti, **dekrētus** (Briseles reģionā - rīkojumus). To valdības kopā ar parlamenta locekļiem veido likumdošanas varu Eiropas Savienības, reģionālā vai kopienu līmenī (likumdošanas iniciatīva). Valdībām turklāt jāuzrauga pieņemto dekrētu vai rīkojumu izpilde.

Beļģijas teritorija ir tālāk iedalīta **provincēs** un **komūnās**. Šajā līmenī to padomes izdod **noteikumus** un **rīkojumus** tādās savas kompetences jomās kā sabiedrības drošība, atkritumu savākšana, kultūra un izglītība provinces un komūnas mērogā. Provinces kolēģija un komūnas kolēģija izpilda šos dažādos noteikumus (kā arī savas kompetences ietvaros – augstākas normas, piemēram, likumus, dekrētus, rīkojumus un lēmumus).

Tādējādi šajos līmeņos tiek īstenotas divas no trim varām: likumdošanas vara, ko īsteno kopienu un reģionu parlamenti, provinces padome un komūnas padome, un izpildvara, ko īsteno kopienu un reģionu valdības, provinces kolēģija un komūnas kolēģija. Šajā līmenī netiek īstenota tiesu vara. Tiesu organizācija ir ekskluzīvā federālā kompetencē.

6. Kāds ir likumdošanas process?

Skatīt 5. jautājumu.

Federālā līmenī par **normatīvo aktu projektiem vai priekšlikumiem** pēc tam, kad tos izskatījusi Valsts padome, **balso** Pārstāvju palāta vai, ja nepieciešams, Senāts. Pēc tam tos nosūta **karalim**, kurš tie **dod savu piekrišanu** un tos **izsludina** pēc tam, kad tie **apstiprināti ar ministra parakstu**.

7. Kādā kārtībā stājas spēkā valsts tiesību normas?

Federālie normatīvie akti pastāv no brīža, kad tie ir pieņemti un kad tos ir izsludinājis karalis. Parasti tie stājas spēkā desmit dienas pēc to publicēšanas Beļģijas oficiālajā laikrakstā (*Moniteur belge*), ja vien netiek paredzēta cita kārtība(2).

Zemāka līmeņa iestāžu normatīvos aktus - dekrētus un rīkojumus - pieņem un publicē attiecīgās vietējās pašvaldības valdība. Tie stājas spēkā desmit dienas pēc to publicēšanas Beļģijas oficiālajā laikrakstā (*Moniteur belge*), ja vien nav paredzēta cita kārtība.

8. Ar kādiem paņēmieniem atrisināmas dažādo valsts tiesību normu iespējamās kolīzijas?

Pastāv vairāki veidi, kā atrisināt pareizi pieņemtu tiesību normu savstarpējās kolīzijas. Lielāko daļu šādu kolīziju var novērst, pateicoties tiesību normu hierarhijai, taču, ja tas nav iespējams, jāizmanto kāds no turpmāk minētajiem paņēmieniem.

Ar Konstitūcijas 142. pantu Konstitucionālajai tiesai ir piešķirta ekskluzīva kompetence vērtēt normatīvos aktus, lai pārbaudītu, vai ievēroti noteikumi par valsts, kopienu un reģionu kompetenci. Šie noteikumi ir ietverti Konstitūcijā un Likumā par Beļģijas federālās valsts iestāžu reformu.

Konstitucionālajai tiesai ir pilnvaras lemt arī gadījumos, kad ar normatīvo aktu aizskartas pamattiesības un pamatbrīvības, kas ir nostiprinātas Konstitūcijas II nodaļā (8.-32. pantā). Tas īpaši attiecas uz līdztiesības principu (10. pants) un diskriminācijas aizlieguma principu (11. pants). Konstitucionālajai tiesai ir pilnvaras vērtēt arī normatīvo aktu atbilstību Konstitūcijas 170. pantam (likumības princips nodokļu tiesību jomā), 172. pantam (līdztiesība nodokļu tiesību jomā) un 191. pantam (ārvalstnieku aizsardzība).

Skatīt arī **Federālais tieslietu dienests** (*Service public fédéral Justice*) un 1989. gada 6. janvāra īpašo likumu par Konstitucionālo tiesu, kas pieejams sadaļā "Konsolidētie normatīvie akti" (*Législation consolidée*).

Valsts Padome(3), kuras juridiskais pamats ir Konstitūcijas 160. pants, risina kolīzijas starp piemērošanas tiesību normām (individuālie tiesību akti un noteikumi) un normatīvo aktu normām. Bez tam parlamentārā saskaņošanas komisija risina interešu konfliktus.

(1) Skat. **Federālais tieslietu dienests** (*Service public fédéral Justice*) (<https://justitie.belgium.be>), sadaļu "Konsolidētie normatīvie akti" (*Législation consolidée*), 1994. gada Konstitūciju un 1980. gada 8. augusta īpašo likumu par iestāžu reformu, kā arī **federālo portālu** sadaļā "Beļģija" Flāmu kopiena un Flāmu padome (saukta arī par Flāmu parlamentu)

Franciski runājošo kopiena un Franciski runājošo kopienas padome

Vāciski runājošo kopiena un Vāciski runājošo kopienas padome

Flandrijas reģions, kura parlaments ir Flāmu kopienas parlaments, proti, Flāmu padome.

Valonijas reģions un Valonijas parlaments

Briseles reģions un Briseles reģiona padome (atsevišķās kompetences jomās iedalīta Flāmu kopienas un Franciski runājošo kopienas komisijās).

Kopienų kompetencē ietilpst šādas jomas:

1° kultūras lietas;

2° izglītība, izņemot [...];

3° kopienu savstarpējā sadarbība un starptautiskā sadarbība, īpaši kompetence noslēgt līgumus 1. un 2. punktā norādītajās jomās.

Flāmu kopienas un Franciski runājošo kopienas padomes pieņem to teritorijā piemērojamos dekrētus konkrētos jautājumos saistībā ar kopienu savstarpējo sadarbību un starptautisko sadarbību minētajās jomās; tām ir kompetence noslēgt līgumus. Vāciski runājošo kopienas padomei ir līdzīga kompetence.

Reģionālajiem parlamentiem ir kompetence teritoriālā plānojuma, pieminekļu un lauku teritoriju apsaimniekošanas, ekonomikas, lauksaimniecības u.c. jomās.

(2) Skat. **Federālais tieslietu dienests** (*Service public fédéral Justice*), sadaļu "Konsolidētie normatīvie akti" (*Législation consolidée*), 1961. gada 31. maija likumu par valodu lietojumu likumdošanas jomā, likumu un noteikumu izstrādāšanu, publicēšanu un stāšanos spēkā.

(3) Skat. **Federālais tieslietu dienests** (*Service public fédéral Justice*), sadaļu "Konsolidētie normatīvie akti" (*Législation consolidée*), 1973. gada 12. janvāra koordinētos likumus par Valsts Padomi.

« **Tiesību sistēma - vispārīga informācija** | **Beļģija - vispārīga informācija**

Lapa atjaunināta: 19/02/2021

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Bulgārija

Šajā lapā ir sniegta informācija par Bulgārijas tiesību sistēmu, kā arī Bulgārijas tiesību aktu pārskats.

Tiesību avoti

Valsts tiesību avoti

Tiesību avoti:

 Bulgārijas Republikas konstitūcija (izsludināta izdevumā SG 56/1991. gada 13. jūlijs, labojumi publicēti SG 85/2003. gada 26. septembris, SG 18/2005. gada 25. februāris, SG 27/2006. gada 31. marts, SG 78/2006. gada 26. septembris — Konstitucionālās tiesas lēmums Nr. 7/2006, SG 12/2007. gada 6. februāris, SG 100/2015. gada 18. decembris [DB1]);

primārie tiesību akti un

sekundārie tiesību akti.

Judikatūra nav oficiāls tiesību avots, taču tā ir saistoša tiesībsargājošajām iestādēm.

Eiropas un starptautiskie tiesību avoti

Pie rakstītajiem tiesību avotiem pieskaitāma Bulgārijas Republikas konstitūcija, starptautiskie līgumi, likumi un sekundārie tiesību akti (dekrēti, noteikumi, īstenošanas noteikumi, instrukcijas un rīkojumi).

Bulgārijas Republikas konstitūcija (*Konstitutsiata na Republika Balgaria*) ir augstākais tiesību akts. Tas nosaka valsts institūciju darbības organizāciju, principus, pilnvaras un pienākumus, kā arī pilsoņu tiesības un pienākumus.

Likums (*zakon*) ir normatīvs akts, kas *ab initio* vai, pamatojoties uz konstitūciju, reglamentē sociālās attiecības noteiktā kārtībā, ko atkarībā no jomas un iesaistītajām personām īsteno viena vai vairākas likumdošanas iestādes vai to apakšstrukturās.

Tiesību akti tiek izsludināti un stājas spēkā trīs dienas pēc to publicēšanas datuma, ja vien pašā tiesību aktā nav norādīts citādi.

Ministru padome izdod **dekrētus** (*postanovlenie*), pieņemot īstenošanas kārtību, noteikumus vai instrukcijas, kā arī saskaņā ar likumiem savas izpildvaras un administratīvo pilnvaru ietvaros reglamentējot sabiedrisko kārtību jautājumos, kas nav reglamentēti likumos.

Īstenošanas kārtība (*pravilnik*) ir normatīvie akti, kas tiek izdoti, lai pilnībā īstētu likumā noteiktas normas. Tie nosaka valsts un pašvaldību iestāžu struktūru un to iekšējo kārtību.

Noteikumi (*naredba*) ir normatīvie akti, kas tiek izdoti augstāka līmeņa normatīvā akta noteiktu normu vai atsevišķu daļu īstenošanai.

Instrukcijas (*instruktsia*) ir normatīvie akti, ar ko augstāka līmeņa iestāde sniedz instrukcijas tās pakļautībā esošām struktūrām attiecībā uz iestādes izdoto vai tās īstenojamo normatīvo aktu piemērošanu.

Nozīmīga loma ir arī citiem nerakstītiem tiesību avotiem, piemēram, **paražu tiesībām** (*pravniyat obichay*) un **vispārējiem tiesību principiem** (*obshtite printsipi na pravoto*).

Augstākās tiesas skaidrojošie nolēmumi ir uzskatāmi par tiesību papildavotu.

Konstitucionālā tiesa (*Konstitutsionen sad*) izdod lēmumus, spriedumus un rīkojumus.

Tiesa lemj par lietas būtību, izdodot par to lēmumu.

Tiesas lēmumus izsludina oficiālajā laikrakstā 15 dienu laikā no to izdošanas datuma, un tie stājas spēkā trīs dienas pēc izsludināšanas.

Normu hierarhija

Augstākais likums ir Bulgārijas Republikas konstitūcija. Lai arī konstitūcijā tas nav konkrēti noteikts, ir uzskatāms, ka ES tiesībām ir prioritāte salīdzinājumā ar valsts tiesību aktiem.

Saskaņā ar konstitūcijas 5. panta ceturto daļu konstitucionālajā procedūrā ratificēti starptautiskie līgumi, kas ir izsludināti un stājušies spēkā Bulgārijas Republikā, kļūst par daļu no valsts likumdošanas. Tiem ir prioritāte, ja ir pretrunas ar valsts tiesību normām.

Nākamais normatīvo aktu hierarhijas līmenis ir likumi. Izpildvara izdod sekundāros tiesību aktus, piemēram, dekrētus, noteikumus, lēmumus, īstenošanas noteikumus, instrukcijas un rīkojumus.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Likumdevējs ir Nacionālā asambleja (*Narodno sabranie*). Tā var pieņemt, grozīt, labot un atcelt likumus.

Uz likumu pamata, kā arī to īstenošanas nolūkā Ministru padome (*Ministerski savef*) pieņem dekrētus, rīkojumus un lēmumus. Ar Ministru padomes dekrētiem tiek pieņemta arī īstenošanas kārtība un noteikumi.

Ministri izdod īstenošanas kārtību, noteikumus, instrukcijas un rīkojumus.

Ministru padome slēdz starptautiskus līgumus, ja tai šādas pilnvaras ir piešķirtas tiesību aktos. Nacionālā asambleja ratificē vai noraida starptautiskus līgumus, kas atbilst šādām prasībām:

politisks vai militārs raksturs;
attiecas uz Bulgārijas Republikas dalību starptautiskās organizācijās;
maina Bulgārijas Republikas robežas;
valstij uzliek finansiālas saistības;
paredz valsts līdzdalību starptautiskās šķīrējtiesas darbā vai tiesvedībā;
attiecas uz cilvēka pamattiesībām;
attiecas uz likumu darbību vai to īstenošanai ir jāpieņem jauni tiesību akti;
tajos ir specifiska prasība tos ratificēt;
nodod Eiropas Savienībai konstitūcijā paredzētas pilnvaras.

Likumdošanas process

Konstitūcijas pieņemšana

Jaunu konstitūciju pieņem Lielā nacionālā asambleja (*Veliko narodno sabranie*), kas sastāv no 400 locekļiem.

Nacionālajai asamblejai ir tiesības grozīt konstitūcijā ietvertās normas, izņemot tās, kuras ir Lielās nacionālās asamblejas prerogātīva. Konstitūcijas grozījumi tiek pieņemti ar trīs ceturtdaļu Nacionālās asamblejas locekļu balsu vairākumu trīs balsojumos trīs dažādos datumos. Septiņu dienu laikā pēc konstitūcijas grozījumu pieņemšanas Lielās nacionālās asamblejas prezidents tos paraksta un izsludina valsts oficiālajā laikrakstā.

Likumdošanas iniciatīvas tiesības

Saskaņā ar konstitūcijas 87. pantu tiesības ierosināt likumprojektu ir jebkuram Nacionālās asamblejas vai Ministru padomes loceklim.

Nacionālā asambleja likumprojektu izskata divos lasījumos. Pirmajā lasījumā likumprojekts tiek vērtēts pilnā apjomā. Locekļi var rakstiski iesniegt grozījumu priekšlikumus pirmajā lasījumā izskatītam likumprojektam Nacionālās asamblejas noteiktā termiņā. Otrajā lasījumā Nacionālā asambleja likumprojektu izskata detalizēti un balso par tā pieņemšanu. Pieņemtais likumprojekts tiek nosūtīts Bulgārijas Republikas prezidentam, kas paraksta dekrētu par tā izsludināšanu. Likums tiek izsludināts valsts oficiālajā laikrakstā un stājas spēkā trīs dienas pēc tā publicēšanas, ja vien pašā likumā nav noteikts citādi.

Juridiskās datubāzes

Valsts oficiālais laikraksts (*Darzhaven vestnik*) ir pieejams bez maksas [valsts oficiālā laikraksta](#) tīmekļa vietnē. Laikraksta tiešsaistes versijā ir pieejami Nacionālās asamblejas pieņemtie likumprojekti, Ministru padomes izdotie dekrēti, starptautiskie līgumi, citi tiesību akti, paziņojumi par publiskajiem iepirkumiem un koncesijām utt.

Komerčiālajās juridiskajās datubāzēs, piemēram, [Apis](#), [Ciela](#) un [Juridiskajā enciklopēdijā](#), ir pieejams pilns juridiskās informācijas klāsts, taču tās nav pieejamas bez maksas.

Lapa atjaunināta: 20/07/2022

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešus kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Čehija

Šajā vietnē ir sniegta informācija par Čehijas Republikas tiesību sistēmu un pārskats par tiesību aktiem.

Tiesību avoti

Čehijas tiesības, kas ir daļa no kontinentālās Eiropas juridiskās kultūras, balstās uz rakstveida tiesībām, un tās sastāv no likumiem un citiem tiesību aktiem, parakstītiem starptautiskiem līgumiem, kurus ratificējis Čehijas Republikas parlaments ([ČR Parlament](#)) un Konstitucionālās tiesas nolēmumiem ([ČS Ústavní soud](#)), ar kuriem tiesību norma atcelta pilnībā vai daļēji.

Tiesību aktu veidi - apraksts

Čehijas Republikas tiesību sistēmu veido visi Čehijas Republikas tiesību akti un saistītie instrumenti.

Vissvarīgākie normatīvie akti ir **likumi** [*zákony*], t.i., noteikumu apkopojumi, kas regulē atsevišķu personu un sabiedrības dzīves galvenās jomas. Apjomīgāki likumi, saukti par **kodeksiem** [*zákoníky*], attiecas uz veselu tiesību nozari, un tajos sistemātiski izklāstīti detalizēti noteikumi. Likumi, kuri attiecas uz veselu procesuālo tiesību nozari un kuros paredzēti detalizēti procesuālie noteikumi, tiek saukti par **procesuālajiem likumiem** (*řády*). Likumus par vissvarīgākajiem valsts jautājumiem un par pilsoniskajām tiesībām un cilvēktiesībām (tai skaitā Čehijas Republikas konstitūciju un Pamattiesību un pamatbrīvību hartu) sauc par **konstitucionālajiem aktiem** [*ústavní zákony*], un pastāv īpaša procedūra to pieņemšanai.

Likumus papildina īstenošanas noteikumi: **valdības noteikumi**, **ministru vai centrālās valdības struktūru dekrēti** un **autonomu reģionālo struktūru dekrēti**.

Čehijas Republikas tiesību sistēmā ir iekļauti arī **starptautiskie līgumi**, kurus ratificējis parlaments un kuri tādējādi ir saistoši Čehijas Republikai.

Starptautiskiem līgumiem ir augstāks juridisks spēks nekā citiem tiesību aktiem - ja starptautisks līgums ir pretrunā ar valsts likumu, tiek piemērots starptautiskais līgums.

Papildus iepriekš minētajiem tiesību aktiem kopš Čehijas Republikas pievienošanās Eiropas Savienībai Čehijas Republikā tāpat kā citās dalībvalstīs ir piemērojami **Eiropas tiesību akti**.

Paražas Čehijas Republikā nav tiesību avots. Tomēr dažos gadījumos tiesību akti ļauj ņemt vērā paražas attiecībā uz noteiktām jomām vai tiesību principiem. Šādos gadījumos tas noteikts attiecīgajos tiesību aktos, un tiesas var šos noteikumus piemērot. Tādējādi saskaņā ar dominējošo viedokli tiesību avots ir nevis pats princips vai paraža, bet gan tiesību akts, kurā ir atsauce uz to.

Arī tiesas spriedumi nav tiesību avots. Taču tiesa nevar atteikties pieņemt nolēmumu gadījumā, ja likums ir nepilnīgs vai neskaidrs. Bieži tai pašai ir jāveic attiecīgā jautājuma interpretācija; citas tiesas pēc tam lielā mērā balstīs savus spriedumus uz šo interpretāciju, tādējādi to padarot par *de facto* juridisku precedentu. Ja spriedums tiek publicēts *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek* (Tiesu spriedumu un atzinumu krājumā), kurā parasti tiek publicēti būtiski augstāko tiesu nolēmumi, tas faktiski tiek uzskatīts par tiesību avotu, pat ja oficiāli tas nav tiesību avots.

Tiesību avotu hierarhija

Čehijas Republikas tiesību sistēma ir strukturēta hierarhiski. Visaugstākais rangs ir **Konstitūcijai** un citiem konstitucionāliem aktiem; tiem ir visaugstākais rangs normatīvo aktu hierarhijā, un tos var grozīt tikai ar citu konstitucionālo aktu. Zemāki par šiem aktiem ir vienkārši **likumi**, kuri kalpo par pamatu īstenošanas noteikumiem; īstenošanas noteikumiem savukārt hierarhijā ir viszemākais rangs. Zemāka ranga tiesību normai ir jāatbilst tām tiesību normām, kurām hierarhijā ir augstāks rangs. Normatīvo aktu var atcelt vai grozīt tikai ar tiesību normu, kurai ir tāds pats vai augstāks juridiskais spēks. Īpašs statuss ir **starptautiskajiem līgumiem**. Kā norādīts iepriekš, tie ir daļa no tiesību sistēmas, un kolīziju gadījumā tiem ir prioritāte pat pār konstitucionāliem aktiem.

No likumiem atvasinātie tiesību akti – valdības noteikumi, Republikas Prezidenta normatīvi lēmumi (piemēram, par amnestiju), tiesību akti, ko pieņemušas ministrijas vai citas centrālās valdības vai pašvaldību iestādes, reģionālo un pašvaldības iestāžu deleģētie dekrēti. Šādas tiesību normas ir jāpieņem, pamatojoties uz likumu, un to darbības joma nedrīkst būt plašāka par to pamatā esošā likuma darbības jomu un pārsniegt pilnvarojumā paredzēto. Attiecībā uz **Eiropas tiesību aktiem** Čehijas Republikā tāpat kā citās dalībvalstīs ir piemērojams Savienības tiesību prioritātes princips. Saskaņā ar šo principu gadījumā, ja pastāv kolīzija starp Eiropas tiesību aktu un dalībvalsts tiesību aktu (likumu, dekrētu u.c.), priekšroka tiek dota Eiropas tiesību aktam.

Tas attiecas gan uz kolīzijām starp valsts tiesību aktiem un primārajiem Savienības tiesību aktiem (Līgumiem), gan uz kolīzijām starp valsts tiesību aktiem un sekundārajiem Savienības tiesību aktiem (regulām, direktīvām u.c.). Saskaņā ar juristu aprindās dominējošo viedokli šis princips attiecas arī uz visaugstākajiem valsts tiesību aktiem; Eiropas tiesību aktiem ir priekšroka pār dalībvalstu konstitūcijām un konstitucionālajiem tiesību aktiem. Lai Čehijas Republikai saistoši starptautiski līgumi kļūtu par daļu no tās tiesību sistēmas, Parlamentam tie ir jāratificē, ar nosacījumu, ka nevienā konstitucionālā aktā nav noteikts, ka attiecīgo līgumu ir jāratificē referendumā. Starptautiskos līgumus ratificē Republikas Prezidents. Pēc ratifikācijas attiecīgā līguma tekstu čehu valodā publicē *Sbírka mezinárodních smluv* (Starptautisko līgumu krājumā).

Institucionālā sistēma

Par likumdošanu atbildīgās institūcijas

Likumdošanas pilnvaras Čehijas Republikā ir piešķirtas parlamentam, kas sastāv no divām palātām:

Deputātu palātas (200 deputāti) un

Senāta (81 senators).

Likumdošanas process

Likumdošana jeb leģislatīvais process sākas ar iniciatīvas tiesībām. Atsevišķiem parlamenta locekļiem vai locekļu grupām, Senātam, valdībai un reģionālajām iestādēm ir tiesības iesniegt likumprojektus un pastāvošo likumu grozījumu projektus. Tikai valdība var ierosināt likumus, kuri attiecas uz valsts budžetu vai budžeta izpildi; par šādiem likumiem var lemt tikai Deputātu palāta. Valdībai ir tiesības izteikt savu viedokli par jebkuru likumprojektu. Deputātu palāta vispirms apspriež un, ja nepieciešams, groza likumprojektu trīs secīgos lasījumos.

Akta apstiprināšanai ir nepieciešama klātesošo deputātu vienkāršs vairākums. Deputātu palātas priekšsēdētājs pēc tam, cik ātri vien iespējams, apstiprināto likumprojektu nosūta Senātam, un Senātam ir tikai 30 dienas, lai to izskatītu (pretstatā bieži vien ilgajām diskusijām Deputātu palātā, kuras dažkārt ilgst mēnešiem). Līdz šā laikposma beigām Senātam ir jāapstiprina vai jānoraida likumprojekts vai grozīta tā redakcija jāatgriež Deputātu palātai. Tas var arī lemt vispār neizskatīt aktu. Ja Senāts apstiprina projektu, lemj to neizskatīt vai noteiktajā termiņā nesniedz atzinumu, akts tiek uzskatīts par pieņemtu, un tas tiek nosūtīts Republikas Prezidentam parakstīšanai. Ja Senāts projektu noraida, Deputātu palāta par to balso vēlreiz. Likums tiek pieņemts, ja Deputātu palātā par to balso vienkāršs deputātu vairākums. Ja Senāts grozīto priekšlikumu nosūta atpakaļ Deputātu palātai, apakšpalāta balso par Senātā apstiprināto redakciju. Likumprojektu pieņem ar deputātu vienkāršu vairākumu. Ja Deputātu palāta neapstiprina Senāta grozīto priekšlikumu, tā vēlreiz balso par Senātam nosūtītā likumprojekta sākotnējo redakciju. Likums tiek pieņemts, ja Deputātu palātā par to balso vienkāršs visu deputātu vairākums (t.i., vismaz 101 balss). Vēlēšanu likumi un dažu citu veidu likumi ir jāapstiprina gan Deputātu palātai, gan Senātam.

Republikas Prezidents var nolemt neparakstīt apstiprinātu likumprojektu 15 dienu laikā pēc tam, kad tas viņam ir nosūtīts, un viņš, sniedzot pamatojumu, to var nosūtīt atpakaļ Deputātu palātai otrreizējai caurlūkošanai. Šīs tiesības tiek sauktas par Prezidenta veto. Deputātu palāta var pārbalsot Prezidenta veto ar tās locekļu vienkāršu balsu vairākumu, neveicot grozījumus likumprojektā; šādā gadījumā likums tiek pieņemts. Pretējā gadījumā tas netiek pieņemts. Līdztekus Republikas Prezidentam likumus paraksta arī Deputātu palātas priekšsēdētājs un Ministru prezidents, taču tā ir tikai formalitāte.

Ja Deputātu palāta ir atlaista, Senāts noteiktās jomās, kurās nepieciešama nekavējoša rīcība, var pieņemt tiesību aktus, kurus parasti būtu jāpieņem likuma formā. Valdība var ierosināt priekšlikumus Senātam, un tos pirmajā sēdē jāapstiprina Deputātu palātai, pretējā gadījumā tie zaudē spēku.

Izņēmums no šā likumdošanas procesa ir konstitucionālie akti. Lai šie akti tiktu pieņemti, tie ir jāapstiprina trim piektdaļām no visiem deputātiem (kvalificēts vairākums) un trim piektdaļām no klātesošajiem senatoriem atšķirībā no parastajiem likumiem, kurus jāapstiprina pusei no klātesošajiem parlamenta locekļiem (vienkāršs vairākums). Konstitucionālos aktus var grozīt vai paplašināt tikai ar citu konstitucionālo aktu (t.i., ja Deputātu palāta ir atlaista, šos aktus nevar grozīt ar Senāta pieņemtiem tiesību aktiem), un Prezidentam nav veto tiesību.

Ministrijas, citas valsts pārvaldes iestādes un vietējās pašvaldības var pieņemt detalizētus noteikumus (regulas un dekrētus) savas kompetences robežās.

Tiesību aktu spēkā esība

Lai normatīvs akts stātos spēkā, tas ir jāpublicē. Konstitucionālie akti un citas tiesību normas (valdības noteikumi, ministru dekrēti) tiek publicēti *Sbírka zákonů* (Likumu krājumā), kuru izdod Iekšlietu ministrija. Normatīvie akti stājas spēkā un kļūst par daļu no Čehijas Republikas tiesību sistēmas dienā, kad tie tiek publicēti *Sbírka zákonů*. Krājumā norādīts arī datums, no kura katru normatīvo aktu sāk piemērot. Tas ir datums, sākot no kura ikvienam ir pienākums ievērot attiecīgo normatīvo aktu. Ja īpašs datums nav noteikts, normatīvo aktu sāk piemērot piecpadsmit dienas pēc publikācijas. Ja pastāv būtiskas sabiedrības intereses, piemērošanas datumu var noteikt agrāk, taču tas nevar būt agrāks par publikācijas datumu. Tādējādi datums, kurā normatīvais akts kļūst piemērojams, var būt tas pats datums, kurā tas stājas spēkā, taču tas nevar kļūt piemērojams pirms datuma, kurā tas stājas spēkā. Normatīvie akti, kurus pieņēmis Senāts, tiek publicēti Likumu krājumā (*Sbírka zákonů*) tāpat kā likumi; ratificētus starptautiskos līgumus publicē Starptautisko līgumu krājumā (*Sbírka mezinárodních smluv*). Reģionālo iestāžu pieņemtos tiesību aktus publicē oficiālajos laikrakstos; pašvaldību pieņemtos tiesību aktus dara publiski pieejamus uz oficiāla pašvaldības padomes ziņojumu dēļa 15 dienu laikposmā, un pēc tam tie ir pieejami atbilstoši kārtībai attiecīgajā pašvaldībā. Ja likumi vai atsevišķas to normas ir pretrunā ar konstitucionālo kārtību vai ja tiesību akti vai to atsevišķie noteikumi ir pretrunā ar konstitucionālo kārtību vai likumu, Konstitucionālā tiesa lemj par to, vai tie ir atceļami.

Papildu informācijai skat. konstitūciju: [Ústava](#).

Juridiskās datubāzes

Juridiskā datubāze pieder un to uztur Čehijas Republikas Iekšlietu ministrija. Tajā ir iekļauta šāda informācija:

Iekšlietu ministrijas oficiālās tīmekļa vietnes sadaļa ([Ministerstvo vnitra](#)) ir veltīta tiesību aktiem ([legislativa](#)). Tajā ir iekļautas Likumu krājuma ([Sbírka zákonů](#)) un Starptautisko līgumu krājuma ([Sbírka mezinárodních smluv](#)) elektroniskas (PFD) kopijas (daļa no oficiālā laikraksta). Vietnei nav oficiāla statusa vai juridiska spēka. Tikai Likumu krājuma drukātā versija ir autentiska. Vietne ir publiski pieejama, un ir iespējams veikt pilna teksta dokumentu un metadatu meklēšanu attiecībā uz nepieciešamo informāciju.

Čehijas Republikas valdības portāla ([Portál veřejné správy České republiky](#)) likumu sadaļā ([Sekce zákony](#)) ir iekļauti likumu un īstenošanas noteikumu pilnīgi un atjaunināti teksti. Šai vietnei nav oficiāla statusa vai juridiska spēka. Datubāzē ir iespējams veikt pilna teksta meklēšanu un meklēšanu, izmantojot dokumenta nosaukumu un numuru.

[ISAP](#) informācijas sistēma sniedz piekļuvi datubāzēm, kuras tiek izmantotas, lai piešķirtu koordinācijas funkcijas attiecībā uz Padomes dokumentiem, un tiesību aktiem, kas publicēti *ES Oficiālajā Vēstnesī*. Ar to tiek uzraudzīts arī īstenošanas process, likumdošanas process valstī un pārkāpumu procedūras. Datubāzes nodrošina elektronisku arhīvu, kurā iekļautas valsts nostājas, darba dokumenti, atbilstības tabulas un citi dokumenti.

Judikatūra

Čehijas Republikā nav vienota oficiāla vai privāta izdevuma, kurā sistemātiski tiktu publicēti būtiskākie Čehijas Republikas tiesu nolēmumi, t.i., Konstitucionālās tiesas un vispārējo tiesu nolēmumi, kuriem varētu būt vispārējas sekas. Konstitucionālās tiesas nolēmumi tiek publicēti Konstitucionālās tiesas spriedumu un lēmumu krājumā (*Sbírka nálezu a usnesení Ústavního soudu*), kuru publicē *C.H.Beck* Prāgā. Attiecībā uz vispārējām tiesām tikai atsevišķi augstāko tiesu, t.i., Augstākās tiesas un Augstākās administratīvās tiesas nolēmumi tiek sistemātiski publicēti. Atlasīti Augstākās tiesas spriedumi un tās atzinumi, kuru mērķis ir konsolidēt vispārējo tiesu atzara zemāko civiltiesu un krimināltiesu judikatūru, tiek publicēti Tiesu nolēmumu un atzinumu

krājumā (*Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*), ko publicē LexisNexis Prāgā. Atlasītus Augstākās administratīvās tiesas spriedumus un lēmumus publicē Augstākās administratīvās tiesas spriedumu krājumā (*Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*), ko publicē ASPI Prāgā. Zemāko vispārējo tiesu nolēmumi netiek sistematiski publicēti, atsevišķus spriedumus dažkārt publicē juridiskos laikrakstos.

Šajā saistībā praktiska nozīme ir arī oficiālajām Konstitucionālās tiesas un abu augstāko vispārējo tiesu nolēmumu meklētājprogrammām, kas aptver visus šo tiesu nolēmumus. Ar tām tiek iniciēta elektroniska meklēšana dažādo zemāko vispārējo tiesu serveros, lai parādītu šo tiesu nolēmumu izlasi.

 [judikatura Ústavního soudu ČR](#) (Konstitucionālās tiesas nolēmumi)

 [judikatura Nejvyššího soudu ČR](#) (Augstākās tiesas judikatūra)

 [judikatura Nejvyššího správního soudu](#) (Augstākās Administratīvās tiesas judikatūra)

Vai piekļuve datubāzei ir bez maksas?

Piekļuve datubāzei ir **bez maksas**.

Atsevišķas komerciāla rakstura datubāzes:

 [ASPI](#)

 [LEXDATA](#)

 [LEXGALAXY](#)

 [SAGIT](#)

 [TORI](#)

Lapa atjaunināta: 16/09/2020

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Dānija

Šajā lapā ir sniegta informācija par Dānijas tiesību sistēmu.

Lai uzzinātu vairāk par Dānijas tiesību sistēmu, lūdzu, apmeklējiet [Dānijas Tieslietu ministrijas](#) un [Dānijas parlamenta](#) tīmekļa vietni.

Tiesību avoti

Galvenie tiesību avoti Dānijā ir tiesību akti, likumdošanas sagatavošanas darbs un judikatūra.

Tiesību akti ir primārais tiesību avots, un tie tiek publicēti oficiālajā laikrakstā. Kopš 2008. gada oficiālais laikraksts ir pieejams tikai elektroniskā formātā.

Tiesību akti tiek iedalīti, cita starpā, likumos, rīkojumos un administratīvajos noteikumos. Likumus pieņem Dānijas parlaments, rīkojumus izdod valdība un administratīvos noteikumus izstrādā valsts iestādes.

Tikai **parlamentam** ir tiesības pieņemt jaunus likumus un grozīt esošos. Pēc to pieņemšanas tiesību aktus var atcelt vai grozīt tikai parlaments.

Tiesas nolēmumiem arī ir nozīmīga loma likumu piemērošanā. Augstākās tiesas nolēmumiem bieži vien ir lielāka ietekme nekā zemāka līmeņa tiesu nolēmumiem.

Likumdošanas sagatavošanas darbam, kas veikts likumdošanas procedūras ietvaros, arī ir nozīmīga loma likumu piemērošanā.

Juridiskās datubāzes

 [Juridiskās informācijas portālā](#) (*Retsinformation*) iedzīvotājiem ir pieejama šāda informācija:

likumi, administratīvie noteikumi, līgumi un tiesību aktu konsolidētās versijas;

parlamenta dokumenti;

administratīvi lēmumi;

tiesībsarga lēmumi.

Portālā ir iekļauti tiesību akti, kas bija spēkā 1985. gada 1. janvārī, kā arī visi pēc šī datuma pieņemtie tiesību akti.

Piekļuve datubāzei ir **bez maksas**.

Lapa atjaunināta: 20/06/2022

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Vācija

Vācijas Federatīvā Republika ir demokrātiska, federāla un sociāla konstitucionāla valsts. Demokrātiskas, federālas un sociālas konstitucionālas valsts principi kopā ar pamattiesībām veido neaizskaramu Vācijas konstitūcijas pamatu, un konstitūcijas ievērošanu pārrauga Federālā konstitucionālā tiesa.

Tiesību avoti

Pamatlikums (*Grundgesetz*) ir Vācijas konstitūcija, kas nodrošina Vācijas Federatīvās Republikas tiesību sistēmas un vērtību satvaru. Konkrētāk, tas nosaka: pamattiesības kā galvenos pamatprincipus;

valsts un tās pārvaldes struktūru pamatuzbūvi un galvenos uzbūves principus;

Bundestāga (*Bundestag*) jeb Vācijas parlamenta apakšpalātas vēlēšanu norises principus;

brīvās vēlēšanās ievēlēto Bundestāga deputātu statusa un tiesību pamatu;

Bundestāga organizāciju un darbības principus;

Bundesrāta (*Bundesrat*) pienākumus un organizāciju (Bundesrāts ir Vācijas parlamenta augšpalāta, ar kuras starpniecību *Länder* [federālās zemes] piedalās likumdošanas procesā federālā līmenī);

likumdošanas un pārvaldes pilnvaru sadalījumu starp federāciju un federālajām zemēm;

tiesu organizācijas pamatprincipus.

Tiesību aktu veidi — apraksts

Vācijas iekšzemes tiesību galvenie **rakstveida avoti** ir Pamatlikums, **tiesību akti**, **likumpamatotie akti** un **saistošie noteikumi**.

Tiesību akti

Tiesību akti pēc būtības ir abstrakti, vispārīgi un ar ārēju ietekmi, bet formālā izpratnē tie ir tiesību akti, ko kompetentas likumdevējas iestādes ir pieņēmušas saskaņā ar konstitucionālo procedūru.

Vācija ir **federāla valsts, ko veido 16 federālās zemes (*Länder*)**. Līdz ar to Vācijā ir **federāli tiesību akti**, ko piemēro visā federācijas teritorijā, un **federālo zemju tiesību akti**, kas ir spēkā tikai attiecīgajā federālajā zemē. Katrai federālajai zemei ir sava konstitūcija, un Pamatlikumā noteikto pilnvaru ietvaros katrai federālajai zemei ir arī tiesības pieņemt tiesību aktus, kā arī likumpamatotos aktus un saistošos noteikumus.

Federācijas un federālo zemju **likumdošanas pilnvaras** sīki reglamentē Pamatlikums. Federālajām zemēm ir likumdošanas pilnvaras, ciktāl tās saskaņā ar Pamatlikumu nav nodotas federālajai valdībai. Federācijas galvenās likumdošanas pilnvaras ir noteiktas Pamatlikuma 71.–74. pantā. Dažādos Pamatlikuma pantos ir noteiktas arī citas federācijai piešķirtas likumdošanas pilnvaras.

Federācijas ekskluzīvās likumdošanas pilnvaras

Jomās, kurās federācijai ir ekskluzīvās likumdošanas pilnvaras, federālās zemes var pieņemt tiesību aktus tikai tad, ja tas ir skaidri paredzēts federālā tiesību aktā (Pamatlikuma 71. pants).

Saskaņā ar Pamatlikuma 73. pantu federācijai ir ekskluzīvās likumdošanas pilnvaras šādās jomās (cita starpā): visi ārpolitikas jautājumi, aizsardzība (arī civiliedzīvotāju aizsardzība), pilsonība, pārvietošanās brīvība, pases, dzīvesvietas reģistrācija un personas apliecības, imigrācija, emigrācija un personu izdošana, valūta un nauda, muitas un tirdzniecības telpas vienotība, gaisa transports, federācijas un federālo zemju sadarbība kriminālpolicijas darbā un noteikumi par ieročiem un sprāgstvielām.

Paralēlās likumdošanas pilnvaras

Jomās, kurās federācijai un federālajām zemēm ir paralēlās likumdošanas pilnvaras, federālajām zemēm ir tiesības pieņemt tiesību aktus, ja un ciktāl savas likumdošanas pilnvaras tai pašā jomā neisteno federācija (Pamatlikuma 72. pants). Paralēlās likumdošanas pilnvaras pastāv šādās tiesību jomās: civiltiesības, krimināltiesības un ceļu satiksmes noteikumi, kā arī bīdrosnās noteikumi, noteikumi par ārvalstu valstspiederīgo uzturēšanos un uzņēmējdarbību, noteikumi par ekonomiskiem jautājumiem, darba tiesības, sociālā nodrošinājuma tiesības un noteikti patērētāju tiesību aizsardzības aspekti. Dažās jomās, kurās saskaņā ar Pamatlikuma 74. pantu pastāv paralēlās likumdošanas pilnvaras, federācijai ir tiesības pieņemt tiesību aktus tikai tad, ja federālais regulējums ir jāpieņem valsts interesēs, lai nodrošinātu vienādus dzīves apstākļus visā Vācijas teritorijā vai saglabātu tiesisku vai ekonomisku vienotību, un tikai tādā apmērā, kāds ir nepieciešams minēto mērķu sasniegšanai.

Likumpamatotie akti

Likumpamatotie akti ir abstrakti, vispārpiemērojami noteikumi ar ārēju ietekmi, ko pieņem izpildvara, pamatojoties uz atbilstošām likumpamatotām pilnvarām.

Saistošie noteikumi

Saistošie noteikumi ir abstraktas, vispārpiemērojamas tiesību normas, ko var pieņemt publisko tiesību juridiskā persona tai likumīgi piešķirtās autonomijas ietvaros un kas attiecas uz personām, kuras pieder pie minētās juridiskās personas vai kurām ir jāievēro tās noteikumi.

Paražu tiesību un judikatūras statuss

Papildus rakstiskiem tiesību avotiem pastāv **nerakstītie tiesību avoti**, kas ietver starptautiskajās tiesībās un paražu tiesībās nostiprinātos vispārīgos principus. Judikatūra principā nav tiesību avots, lai gan praksē tai ir liela nozīme. Atsevišķiem Federālās konstitucionālās tiesas nolēmumiem (*Bundesverfassungsgericht*) ir likuma spēks.

Starptautiski tiesību avoti un Eiropas Savienības tiesības

Saskaņā ar Pamatlikuma 25. pantu starptautisko tiesību vispārīgajiem noteikumiem ir paredzēta īpaša vieta valsts tiesību normu hierarhijā. Proti, saskaņā ar Pamatlikuma 25. panta pirmo teikumu tās veido federālo tiesību neatņemamu sastāvdaļu, savukārt 25. panta otrajā teikumā ir noteikts, ka tie prevalē pār tiesību aktiem, tātad valsts tiesību normu hierarhijā starptautisko tiesību vispārīgie noteikumi atrodas starp konstitūciju un tiesību aktiem.

Pamatlikuma 59. panta 2. punkta 1. apakšpunktā ir noteikts, ka starptautiskos līgumus, kas ir saistīti ar federālās likumdošanas jomām, piemēro iekšzemē, ja kompetentās iestādes ir tos apstiprinājušas federāla tiesību akta formā. Tāpēc valsts tiesību normu hierarhijā tie atrodas vienā pakāpē ar federālajiem tiesību aktiem, nevis augstāk par tiem.

Eiropas Savienības tiesību akti

Pamatlikums paredz īpašus konstitucionālos noteikumus attiecībā uz Vācijas dalību Eiropas Savienībā (23. pants) un citiem gadījumiem, kad suverēnas tiesības nodod starptautiskām organizācijām (24. pants), noslēdzot starptautiskus līgumus.

Saskaņā ar Pamatlikuma 23. panta nosacījumiem ES primāros tiesību aktus piemēro Vācijā atbilstoši šim nolūkam pieņemtam tiesību aktam (kam ir nepieciešama arī Bundesrāta piekrišana); tieši piemērojamus ES sekundāros tiesību aktus (piemēram, regulas) principā tieši piemēro Vācijā atbilstoši to statusam; sekundārie tiesību akti, kas jātransponē valsts tiesību aktos (piemēram, direktīvas), principā kļūst piemērojami Vācijā tikai tad, kad ir pieņemti tos transponējošie valsts tiesību akti; saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, rodoties ES tiesību normu kolīzijai ar iekšzemes tiesību normām, principā ir jāpiemēro ES tiesību normas un valsts tiesību akti jāinterpretē atbilstoši ES tiesību normām un veidā, kas mazinātu šādu kolīziju, ciktāl attiecīgie valsts tiesību akti pieļauj plašāku interpretāciju.

Nozīmīgākie tiesību akti / likumi

Konstitucionālās tiesības

🇩🇪 [Vācijas Federatīvās Republikas Pamatlikums \(*Grundgesetz, GG*\)](#) — 🇬🇧 [tulkojums angļu valodā](#)

🇩🇪 [Likums par Federālo konstitucionālo tiesu \(*Gesetz über das Bundesverfassungsgericht, BVerfGG*\)](#) — 🇬🇧 [tulkojums angļu valodā](#)

Civiltiesības

🇩🇪 [Civillkodekss \(*Bürgerliches Gesetzbuch, BGB*\)](#) — 🇬🇧 [tulkojums angļu valodā](#)

🇩🇪 [Civilprocesa kodekss \(*Zivilprozessordnung, ZPO*\)](#) — 🇬🇧 [tulkojums angļu valodā](#)

Komerctiesības

🇩🇪 [Komerckodekss \(*Handelsgesetzbuch, HGB*\)](#) — 🇬🇧 [tulkojums angļu valodā](#)

🇩🇪 [Likums par akciju sabiedrībām \(*Aktengesetz, AktG*\)](#) — 🇬🇧 [tulkojums angļu valodā](#)

🇩🇪 [Likums par sabiedrībām ar ierobežotu atbildību \(*Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, GmbHG*\)](#) — 🇬🇧 [tulkojums angļu valodā](#)

Administratīvās tiesības

🇩🇪 [Administratīvās tiesas procesa kodekss \(*Verwaltungsgerichtsordnung, VwGO*\)](#) — 🇬🇧 [tulkojums angļu valodā](#)

🇩🇪 [Administratīvā procesa likums \(*Verwaltungsverfahrensgesetz, VwVfG*\)](#)

Krimināltiesības

🇩🇪 [Kriminālkodekss \(*Strafgesetzbuch, StGB*\)](#) — 🇬🇧 [tulkojums angļu valodā](#)

🇩🇪 [Kriminālprocesa kodekss \(*Strafprozeßordnung, StPO*\)](#) — 🇬🇧 [tulkojums angļu valodā](#)

Tiesību normu hierarhija

Starp iekšzemes tiesību normām hierarhiski **augstākais** ir **Pamatlikums**. Tas ir pārkāps par visiem pārējiem iekšzemes tiesību avotiem un kā **valsts konstitūcija** kalpo par pamatdokumentu, uz kura balstās visa Vācijas tiesību sistēma. Ikvienai Vācijā pieņemtai tiesību normai gan pēc formas, gan pēc būtības ir jāatbilst Pamatlikumam. Lai to nodrošinātu, Pamatlikuma 20. panta 3. punktā ir noteikts, ka likumdevējai varai ir saistoša konstitucionālā kārtība, bet izpildvarai un tiesu varai — likums un taisnība. Turklāt likumdevējai varai, izpildvarai un tiesu varai jo īpaši saistošas ir Pamatlikuma 1.–19. pantā izklāstītās pamattiesības, kas ir tieši piemērojamas tiesības (1. panta 3. punkts). Visbeidzot Pamatlikuma prevalenci nodrošina Federālā konstitucionālā tiesa. Tikai Federālā konstitucionālā tiesa var atzīt parlamenta izdotu tiesību aktu par spēkā neesošu, ja tas ir pretrunā konstitūcijai.

Pamatlikuma 79. panta 2. punktā noteikts, ka Pamatlikumu var grozīt tikai tad, ja par to nobalso divas trešdaļas Bundestāga deputātu un divas trešdaļas Bundesrāta deputātu (ar Bundesrāta starpniecību federālās zemes piedalās tiesību aktu pieņemšanā un valsts pārvaldē federācijā, kā arī tādu jautājumu

risināšanā, kas ir saistīti ar Eiropas Savienību). Dažas **galvenās Pamatlikuma normas** — federācijas dalījumu federālajās zemēs, to principiālo piedalīšanos likumdošanas procesā un 1. un 20. pantā noteiktos principus — **nedrīkst grozīt** vispār (79. panta 3. punkts, t. s. **nemainīguma klauzula**, kas garantē, ka Pamatlikumā noteiktie konstitucionālie pamatnoteikumi netiks grozīti).

Starptautisko tiesību vispārīgie noteikumi tiesību normu hierarhijā atrodas zemāk nekā konstitūcija, bet augstāk par federācijas un federālo zemju tiesību aktiem. Šie vispārīgie noteikumi ietver starptautiskās paražu tiesības un starptautisko tiesību vispārīgos principus, bet ne starptautiskās saistību tiesības. Pamatlikumā ir skaidri noteikts, ka šie vispārīgie noteikumi ir federālo tiesību neatņemama daļa, ka tie prevalē pār federālajiem tiesību aktiem un tieši rada tiesības un pienākumus federālās teritorijas iedzīvotājiem (25. pants). Starp vispārīgajiem starptautisko tiesību noteikumiem, kas rada tiesiskas sekas personām (t. i., noteikumiem, kuru mērķis ir aizsargāt personas), īpaši jāmin atbilstošu tiesiskās aizsardzības līdzekļu garantēšana ārvalstniekiem jeb “specialitātes princips”, kas nosaka, ka kriminālprocesā ir jāievēro personu izdodošās ārvalsts izdošanas atļauja ietvertie nosacījumi.

Parastie **tiesību akti** hierarhijā atrodas zemāk nekā konstitūcija. Tiesību aktus pieņem **Bundestāgs kopā ar Bundesrātu**. Tiesību aktu projektu Bundestāgā var iesniegt federālā valdība, Bundesrāts vai Bundestāga deputāti (frakcija vai vismaz 5 % deputātu). Pamatlikumā ir paredzēti gadījumi, kad tiesību akta galīgajai apstiprināšanai Bundestāgā vajag Bundesrāta piekrišanu (saskaņā ar pašlaik **Bundesrāta** tīmekļa vietnē publicētajiem statistikas datiem šādā kārtībā pieņem aptuveni 38 % no visiem tiesību aktiem). Pārējos gadījumos, kad tiesību aktus pieņem Bundestāgs, Bundesrāts var tikai iesniegt iebildumus pret Bundestāga pieņemto tiesību akta projektu, savukārt Bundestāgs šos iebildumus var noraidīt. Ja Bundestāga un Bundesrāta starpā rodas domstarpības, var sasaukt apvienoto komiteju kopīgai tiesību aktu projektu izskatīšanai (Saskaņošanas komiteju), kurā vienādā skaitā ir pārstāvēti Bundestāga un Bundesrāta deputāti (pašlaik 16 no katras palātas). Saskaņošanas komitejas uzdevums ir izstrādāt priekšlikumus vienprātības panākšanai, taču tā nevar pieņemt lēmumus Bundestāga un Bundesrāta vārdā.

Likumpamatotie akti hierarhijā atrodas zemāk nekā tiesību akti, un tos var izdot federālā valdība, federālais ministrs vai federālās zemes valdība. **Saistošie noteikumi** hierarhijā atrodas zemāk nekā likumpamatotie akti, un tos var izdot publisko tiesību juridiskā persona (piemēram, pašvaldības).

Likumdošanas process

Vācijā **tiesību aktus** pieņem abas valsts parlamenta palātas. **Bundestāgs** ir nozīmīgākā likumdevēja struktūra. Par **visiem tiesību aktiem, kas ietilpst federācijas kompetences jomā**, Bundestāgs **lemj** likumdošanas procesā, kurā jāpiedalās arī Bundesrātam.

Vācijas federālajā sistēmā ievērojama valsts varas daļa pieder **federālajām zemēm**, tāpēc **tiesību aktu pieņemšanā** piedalās arī **Bundesrāts**. Visus tiesību aktus iesniedz Bundesrātam, kas par tiem balso un var pat noraidīt dažus tiesību aktu projektus, kuru pieņemšanai ir nepieciešama Bundesrāta piekrišana.

Likumdošanas iniciatīva

Lielāko daļu tiesību aktu projektu un priekšlikumu sagatavo **federālā valdība**. Kā galvenajai izpildvaras struktūrai tai ir vislielākā pieredze tiesību aktu īstenošanā un nepastarpināta informācija par to, kurās jomās ir reāli nepieciešams ieviest jaunas tiesību normas.

Tomēr tiesību aktu projektus var ierosināt ne tikai federālā valdība, bet arī **Bundesrāts**.

Tiesības iesniegt Bundestāgam jaunu tiesību aktu projektus vai priekšlikumus par pastāvošo tiesību aktu pārskatīšanu ir arī **Bundestāga deputātiem un frakcijām**.

Debates par tiesību aktu projektiem un pārskatīšanas priekšlikumiem, to apspriešana un balsošana parlamentā notiek saskaņā ar sīki reglamentētu procedūru.

Federālās valdības vai Bundesrāta ierosinātās iniciatīvas

Ja **federālā valdība** vēlas ierosināt vai grozīt kādu tiesību aktu, federālajam kancleram attiecīgais projekts vispirms jānosūta **Bundesrātam**.

Bundesrātam parasti ir sešas nedēļas, lai iesniegtu **piezīmes par tiesību akta projektu**, uz kurām valdība savukārt var atbildēt ar rakstiskiem pretargumentiem. Pēc tam federālais kanclers tiesību akta projektu ar Bundesrāta piezīmēm pārsūta Bundestāgam. **Budžeta likuma** projekts ir **izņēmums**, jo to iesniedz Bundesrātam un Bundestāgam vienlaikus, neievērojot iepriekš aprakstīto procedūru.

Līdzīgu procedūru piemēro Bundesrāta ierosinātām likumdošanas iniciatīvām. Kad vairākums Bundesrāta deputātu ir balsojumā apstiprinājuši tiesību akta projektu, to vispirms nosūta federālajai valdībai, kas sagatavo savas piezīmes (parasti sešu nedēļu laikā), un pēc tam projektu ar piezīmēm pārsūta Bundestāgam.

Bundestāga deputātu ierosinātās iniciatīvas

Tiesību aktu projektus var ierosināt arī Bundestāga deputāti, ja projektu atbalsta **vismaz viena frakcija vai vismaz 5 % Bundestāga deputātu**.

Šādi ierosināti tiesību aktu projekti nav vispirms jāiesniedz Bundesrātam. Tāpēc valdība dažkārt vienojas, ka īpaši **steidzamu tiesību aktu projektus** iesniegs valdošo partiju frakcijas Bundestāgā.

Tiesību aktu projektu apspriešana un pieņemšana

Apspriežamo priekšlikumu aprīte

Pirms tiesību akta projekta izskatīšanas Bundestāgā to vispirms nosūta Bundestāga priekšsēdētājam, un tā birojs to reģistrē.

Pēc tam tiesību akta projektu izsūta visiem Bundestāga un Bundesrāta deputātiem, kā arī federālajām ministrijām — parasti elektroniskā formātā, bet var sūtīt arī papīra formātā.

Tiklīdz tiesību akta projekts ir iekļauts **plenārsēdes darba kārtībā**, ir noslēdzies pirmais posms tā virzībā parlamentā, un tagad to var **oficiāli nodot publiskai apspriešanai** Bundestāgā.

Trīs lasījumi plenārsēdēs

Bundestāga plenārsēdēs tiesību aktu projektus parasti **apspiež trīs reizes**. Šīs trīs apspriešanas kārtas sauc par **lasījumiem**.

Pirmajā lasījumā debates notiek tikai tad, ja par to ir vienojusies Vecāko padome (*Ältestenrat*, kas ir Bundestāga izpildstruktūra) vai ja to pieprasa kāda no frakcijām. Lielākoties tas notiek gadījumos, kad tiesību aktu projekti ir ļoti strīdīgi vai ir piesaistījuši īpašu sabiedrības interesi.

Pirmā lasījuma galvenais mērķis ir **izraudzīt vienu vai vairākas komisijas**, kuru uzdevums būs izskatīt tiesību akta projektu un sagatavot to otram lasījumam. Šo darbu veic, pamatojoties uz Vecāko padomes ieteikumiem.

Ja ir izraudzītas vairākas komisijas, vienai no tām uztic vispārējo atbildību par priekšlikuma izskatīšanu, proti, tā ir atbildīga par tiesību akta projekta virzību parlamentā. Pārējo komisiju uzdevums ir paust savu viedokli.

Likumdošanas darbs komisijās

Tiesību aktu detalizēta izstrāde notiek pastāvīgajās komisijās, kurās darbojas deputāti no visām frakcijām. Komisiju locekļi iepazīstas ar materiāliem un apspriež tos komisijas sēdēs. Komisijas var arī uzaicināt ekspertus un ieinteresēto personu grupu pārstāvjus piedalīties atklātās sēdēs.

Paralēli darbam komisijās **frakcijas** veido darba grupas, kurās tās analizē attiecīgos jautājumus un formulē savu nostāju.

Strādājot komisijās, frakcijas nereti vienojas par kopēju nostāju. Valdošo un opozīcijas partiju frakciju sadarbības rezultātā vairumā tiesību aktu projektu veic lielākus vai mazākus labojumus.

Kad apspriešana ir pabeigta, **par tiesību akta projektu vispārēji atbildīgā komisija plenārsēdē ziņo** par apspriešanas gaitu un rezultātiem. Atbildīgās komisijas **ieteikumu par lēmumu** ņem vērā, izskatot tiesību akta projektu plenārsēdē otrajā lasījumā.

Debates otrajā lasījumā

Pirms otrā lasījuma visi deputāti saņem publicēto **ieteikuma par lēmumu** izdrukā. Tas ļauj tiem labi sagatavoties debatēm. Pirms debatēm frakcijas vēlreiz saskaņo savu nostāju frakciju sēdēs, lai varētu publiski paust vienotu viedokli otrajā lasījumā.

Pēc vispārīgajām debatēm katru tiesību akta projektā iekļauto noteikumu var apspriest atsevišķi. Tomēr parasti plenārsēdē uzreiz balso par tiesību akta projektu kopumā.

Ikviens Bundestāga deputāts var iesniegt **priekšlikumus par labojumiem**, ko uzreiz izskata plenārsēdē. Ja plenārsēdē pieņem ierosinātos labojumus, tiesību akta projekta jaunā redakcija ir vispirms jāizdrukā un jāizdala deputātiem. Tomēr šo procedūru var saīsināt, ja tam piekrīt divas trešdaļas klātesošo deputātu. Tādā gadījumā uzreiz var sākt trešo lasījumu.

Balsošana trešajā lasījumā

Atkārtotas debates trešajā lasījumā rīko tikai tad, ja to pieprasa kāda no frakcijām vai vismaz 5 % Bundestāga deputātu.

Šajā procedūras posmā priekšlikumus par labojumiem vairs nevar iesniegt atsevišķi deputāti — to var darīt tikai kāda no frakcijām vai 5 % Bundestāga deputātu. Turklāt priekšlikumus var iesniegt tikai par labojumiem, kuri tika pieņemti otrajā lasījumā.

Trešā lasījuma beigās notiek galīgais balsojums. Atbildot uz Bundestāga priekšsēdētāja aicinājumu balsot, deputāti attiecīgajā brīdī pieceļas kājās, tādējādi parādot, ka balso par vai pret tiesību akta projektu vai atturas.

Ja Bundestāga plenārsēdē tiesību akta projekts iegūst vajadzīgo balsu vairākumu, to **nosūta Bundesrātam kā tiesību aktu**.

Bundesrāta piekrišana

Federālās zemes iesaistās ikviena tiesību akta izstrādē ar **Bundesrāta** starpniecību. Šajā ziņā Bundesrāta **tiesības piedalīties** likumdošanā ir precīzi noteiktas. Bundesrāts nedrīkst grozīt Bundestāga pieņemtos tiesību aktus. Tomēr, ja Bundesrāts nepiekrīt kādam tiesību aktam, tas var pieprasīt sasaukt **Saskaņošanas komiteju** (*Vermittlungsausschuss*). Saskaņošanas komitejā vienādā skaitā ir pārstāvēti Bundestāga un Bundesrāta deputāti.

Noteiktos gadījumos tiesību aktu var pieņemt vienīgi ar Bundesrāta piekrišanu. **Tiesību aktus, kuru pieņemšanai ir obligāti jāsaņem Bundesrāta piekrišana**, sauc par **Zustimmungsgesetze**. Tādi ir, piemēram, tiesību akti, kas uzliek federālajām zemēm pienākumu maksāt iedzīvotājiem pabalstus vai ietekmē federālo zemju administratīvās pilnvaras.

Ja jāpieņem **tiesību aktu projekti, pret kuriem Bundesrāts var tikai iebilst**, Bundestāgs var pasludināt šādus tiesību aktus par spēkā esošiem arī tad, ja Saskaņošanas komitejā nav panākta vienošanās. Tomēr tādā gadījumā Bundestāgam par tiesību akta projektu ir jābalso atkārtoti un tas jāpieņem ar absolūtu balsu vairākumu.

Sīkāku informāciju sk. [Bundestāga](#) un [Bundesrāta](#) tīmekļa vietnē.

Izsludināšana, publicēšana un spēkā stāšanās

Lai tiesību akta projekts varētu stāties spēkā, pēc tā apstiprināšanas Bundestāgā un Bundesrātā ir jāveic vēl vairākas darbības.

Pieņemto tiesību aktu vispirms izdrukā un iesniedz federālajam kancleram un kompetentajam federālajam ministram, lai tie apstiprinātu to ar savu parakstu. Pēc tam tiesību aktu nosūta federācijas prezidentam parakstīšanai un izsludināšanai. Federācijas prezidents pārbauda, vai tiesību akts ir pieņemts saskaņā ar konstitūciju un vai tajā nav acīmredzamu būtisku Pamatlikuma pārkāpumu. Pēc šīm pārbaudēm federācijas prezidents tiesību aktu paraksta un izdod rīkojumu par tā publicēšanu "Federālo Likumu Vēstnesī" (*Bundesgesetzblatt*).

Līdz ar to tiesību akts ir izsludināts. Ja tiesību aktā nav norādīta konkrēta spēkā stāšanās diena, tas stājas spēkā 14. dienā pēc tā publicēšanas "Federālo Likumu Vēstneša" izdevumā.

Tiesību normu kolīziju atrisināšanas metodes

Pamatlikums reglamentē arī rīcību gadījumos, kad federālās tiesību normas un federālo zemju tiesību normas nesakrīt (konflikts jeb kolīzija). Galvenais princips ir noteikts Pamatlikuma 31. pantā: "Federālās tiesības prevalē pār federālo zemju tiesībām." Šo principu piemēro neatkarīgi no konfliktējošo tiesību normu hierarhiskā statusa, tāpēc, piemēram, federāls likumpamatotais akts prevalēs par federālās zemes konstitūciju.

Citos gadījumos tiesību normu kolīziju var atrisināt, pamatojoties uz konfliktējošo normu hierarhisko statusu. Ja konfliktējošo tiesību normu hierarhiskais statuss formāli ir vienāds, var ņemt vērā to specifiskuma (*lex specialis*) vai pieņemšanas hronoloģijas (*lex posterior*) aspektu.

Juridiskās datubāzes (ar attiecīgajām saitēm)

[Gesetze im Internet \(tiesību akti internetā\)](#)

Federālā tieslietu ministrija un Federālais tieslietu birojs publicē internetā gandrīz visus aktuālos federālos tiesību aktus. Šī informācija ir pieejama visiem interesentiem bez maksas. Tiesību aktus un likumpamatotos aktus var aplūkot to aktuālajā redakcijā. Federālā tieslietu biroja dokumentācijas centrs to tekstus regulāri konsolidē.

Vācu valodā publicētos tiesību aktus var brīvi izmantot visos pieejamajos formātos. Internetā pieejamos juridiskos tekstus neuzskata par oficiālām versijām. Oficiālās versijas ir vienīgi tās, kas ir publicētas "Federālo Likumu Vēstneša" drukātajā versijā.

Vai datubāzei var piekļūt bez maksas?

Jā.

Kādās valodās tā ir pieejama?

Tiesību akti ir pieejami vācu valodā. Daudzos gadījumos ir nodrošināts [tulkojums angļu valodā](#).

Pēc kādiem kritērijiem var veikt meklēšanu?

1. Meklēšana pēc nosaukuma

Var veikt meklēšanu, aprobežojoties ar vārdiem, kuri ir ietverti dokumenta pilnajā vai īsajā nosaukumā, kā arī pēc oficiālajiem saīsinājumiem, kādi ir piešķirti visiem pieejamajiem tiesību aktiem. Var izmantot divus dažādus meklēšanas operatorus:

operators "UN":

meklē tādus dokumentus, kuros ir iekļauti visi ievadītie vārdi;

operators "VAI":

meklē tādus dokumentus, kuros ir iekļauts vismaz viens no ievadītajiem vārdiem.

2. Pilnteksta meklēšana

Visos pieejamajos juridiskajos tekstos var veikt meklēšanu arī pēc atslēgvārda. Arī šajā gadījumā var izmantot divus dažādus meklēšanas operatorus:

operators "UN":

meklē tādus dokumentus, kuros ir iekļauti visi ievadītie vārdi;

operators "VAI":

meklē tādus dokumentus, kuros ir iekļauts vismaz viens no ievadītajiem vārdiem.

[Rechtsprechung im Internet \(judikatūra internetā\)](#)

Kopš 2010. gada Federālā tieslietu ministrija un Federālais tieslietu birojs publicē internetā atsevišķus Federālās konstitucionālās tiesas, federālo augstāko tiesu un Federālās patentu tiesas nolēmumus. Šī informācija ir pieejama visiem interesentiem bez maksas. Nolēmumi ir anonimizēti, un parasti tos publicē nesaīsinātus. Datubāzi atjaunina katru dienu.

Nolēmumus var brīvi izmantot visos pieejamajos formātos.

Vai datubāzei var piekļūt bez maksas?

Jā.

Kādās valodās tā ir pieejama?

Nolēmumi ir pieejami vācu valodā.

Pēc kādiem kritērijiem var veikt meklēšanu?

1. Vienkāršā meklēšana

Standarta meklēšana (vienkāršā meklēšana) ļauj veikt pilnteksta meklēšanu visos Sabiedrības informācijas dienesta (*Bürgerservice*) publicētajos nolēmumos. Ja tas ir iespējams, lietotāja ievadītos parametrus piesaista noteiktiem metadatiem un pielāgo standarta rakstībai. Kad meklēšanas process ir pabeigts, zem meklēšanas veidlapas var redzēt meklēšanas parametrus un sakrītību skaitu. Ir pieejams lauks, kurā var ievadīt gandrīz visus īpašos meklēšanas kritērijus, ko var izmantot interneta meklētājprogrammā.

Meklēšanas parametru ievades procesā parādās automātiski veidots ieteikumu saraksts ar iespējamām sakrītībām. Lietotājam sākot ievadīt meklēšanas kritēriju, parādās automātiski veidots saraksts ar teksta un citu meklēšanas parametru ieteikumiem, kurus var uzreiz izmantot meklēšanai. Sistēma arī atpazīst un iezīmē ievades kļūdas. Ātrās meklēšanas funkcija apstrādā ievadītos parametrus un piedāvā alternatīvu rakstību ieteikumu saraksta veidā (funkcija "Varbūt gribējāt rakstīt šādi?").

Meklēšanas parametrus savā starpā sasaista ar "un" pēc noklusējuma, un vārds "un" lietotājam nav jāievada. Saistītā meklēšana, izmantojot secīgi ievadītus meklēšanas kritērijus, notiek automātiski. Ievadot operatorus "VAI" vai "NE", lietotājs var norādīt, vai meklējamie dokumenti jāiekļauj meklēšanas rezultātos vai jāizslēdz no tiem. Meklēšanas parametrus rāda tādā secībā, kādā tie tika ievadīti. Sasaiste ar operatoriem "VAI" vai "NE" meklēšanas parametru sarakstā ir norādīta atsevišķi.

2. Izvērstā meklēšana

Izvērstās meklēšanas funkcija dod lietotājam iespēju sasaistīt atsevišķus meklēšanas kritērijus dažādās kombinācijās meklēšanai visos dokumentos.

Papildus pilnteksta meklēšanai izvērstā meklēšana ļauj veikt meklēšanu arī metadatos, izmantojot šādus meklēšanas kritērijus:

tiesa;

tiesību norma;

datums;

dokumenta atsauces numurs / *ECLI*.

Verwaltungsvorschriften im Internet (administratīvie noteikumi Internetā)

Visaptverošā tiešsaistes datubāze, kas ietver augstāko federālo iestāžu izdotos aktuālos administratīvos noteikumus, ir federālās valdības un *juris GmbH* kopprojekts, par kuru vispārēju atbildību ir uzņēmusies Federālā iekšlietu ministrija. Šī informācija ir pieejama visiem interesentiem bez maksas. Datubāze ietver aktuālos dokumentus, proti, valdības departamenti pastāvīgi atjaunina tajā iekļautos dokumentus. Jaunus un pārskatītus administratīvos noteikumus *juris GmbH* var pievienot datubāzei jebkurā brīdī.

Administratīvie noteikumi nav tiesību akti. Tie ir abstrakti, vispārīgi noteikumi, kas jāievēro pārvaldes iestādē. Tos izdod augstākā līmeņa pārvaldes struktūras vai augstākstāvošas personas zemāka līmeņa struktūrām vai darbiniekiem nolūkā reglamentēt attiecīgās pārvaldes iestādes darba organizāciju un darbību. Ja nepieciešams, sīkāku informāciju par atsevišķiem administratīvajiem noteikumiem var atrast to federālo ministriju **tīmekļa vietnēs**, kuru atbildības jomā ietilpst konkrētais jautājums.

Vai datubāzei var piekļūt bez maksas?

Jā.

Kādās valodās tā ir pieejama?

Administratīvie noteikumi ir pieejami vācu valodā.

Pēc kādiem kritērijiem var veikt meklēšanu?

1. Meklēšana pēc nosaukuma

Var veikt meklēšanu, aprobežojoties ar vārdiem, kuri ir ietverti dokumenta pilnajā vai īsajā nosaukumā, kā arī pēc oficiālajiem saīsinājumiem, kādi ir piešķirti visiem pieejamajiem administratīvajiem noteikumiem. Var izmantot divus dažādus meklēšanas operatorus:

operators "UN":

meklē tādus dokumentus, kuros iekļauti visi ievadītie vārdi;

operators "VAI":

meklē tādus dokumentus, kuros iekļauts vismaz viens no ievadītajiem vārdiem.

2. Pilnteksta meklēšana

Visos pieejamajos juridiskajos tekstos var veikt meklēšanu arī pēc atslēgvārda. Arī šajā gadījumā var izmantot divus dažādus meklēšanas operatorus:

operators "UN":

meklē tādus dokumentus, kuros iekļauti visi ievadītie vārdi;

operators "VAI":

meklē tādus dokumentus, kuros iekļauts vismaz viens no ievadītajiem vārdiem.

Justizportal des Bundes und der Länder (Federālās valdības un federālo zemju valdību tieslietu portāls)

Federālā tieslietu ministrija un federālo zemju pārvaldes iestādes nodrošina juridisko tekstu pieejamību ieinteresētajiem iedzīvotājiem tiešsaistē. Dažos gadījumos par šo pakalpojumu iekasē maksu. Arī meklēšanas kritēriji var būt atšķirīgi.

Citas juridiskās datubāzes

Bundesgesetzblatt ("Federālo Likumu Vēstnesis")

"Federālo Likumu Vēstnesi" publicē drukātā formā, bet ir arī elektroniskā versija, ko var atrast šeit: <https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav>. Saistoša ir drukātā versija.

Bundesanzeiger ("Federālais Vēstnesis")

"Federālo Vēstnesi" publicē elektroniski, un to var atrast šeit: <https://www.bundesanzeiger.de/pub/de/amtlicher-teil>.

Saistoša ir elektroniskā versija.

Dokumentations- und Informationssystem für Parlamentarische Vorgänge (Dokumentu un informācijas sistēma parlamenta procedūrām)

Lapa atjaunināta: 05/05/2023

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datus, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Igaunija

Šajā lapā sniegta informācija par Igaunijas tiesību sistēmu un pārskats par Igaunijas tiesību aktiem.

Tiesību avoti

Igaunija pieder pie kontinentālās Eiropas tiesību sistēmas (civiltiesību sistēmas). Vissvarīgākie tiesību avoti ir tiesību akti, piemēram, Konstitūcija, Eiropas Savienības tiesību akti, starptautiskie līgumi un normatīvie akti.

Juridiskā interpretācija, ko sniedz augstākā līmeņa tiesa – Augstākā tiesa – un ekspertu komentāri arī kalpo kā atsauces avoti (piem., Konstitūcijas komentāri). Ar tiesu nolēmumiem nerada tiesības, un augstāka līmeņa tiesu taisītie nolēmumi nav vispārējo tiesību akti. Taču Augstākā tiesa, kas darbojas arī kā konstitucionālās uzraudzības tiesa, var atzīt tiesību aktus par spēkā neesošiem, ja tie neatbilst Konstitūcijai vai par tiem augstāka juridiskā spēka tiesību aktiem. Izskatot konkrētas lietas, tiesas šādu tiesību aktu nevar piemērot un tiesas ir tiesīgas nepiemērot jebkuru tiesību aktu, kas ir pretrunā konstitūcijai. Augstākā tiesa kā konstitucionālās uzraudzības tiesa tad izpēta konkrēto lietu sīkāk un var pasludināt šādu tiesību aktu par neatbilstošu konstitūcijai (taču ne atceltu).

Igaunijas tiesību sistēmas neatņemama sastāvdaļa ir vispārējie starptautisko tiesību principi un normas.

Tiesību aktu veidi – apraksts

Tiesību aktus iedala vispārēji piemērojamos, piemēram, likumi, un individuāli piemērojamos, piemēram, īstenošanas akti.

Vispārēji piemērojami tiesību akti

Konstitūcija – saskaņā ar Konstitūcijas 3. panta 1. daļu valsts vara tiek īstenota tikai uz Konstitūcijas un saskaņā ar to izdotu likumu pamata.

Likums – saskaņā ar Konstitūcijas 65. pantu likumus pieņem parlaments (*Riigikogu*), kuram pieder likumdošanas vara. Likumus pieņem saskaņā ar Konstitūciju, un tos noteiktajā kārtībā publicē oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja*. Piemērojami ir tikai publicēti likumi.

Dekrēts - tiesību akts, kam ir likuma spēks. Saskaņā ar Konstitūcijas 109. pantu gadījumos, kad nav iespējams sasaukt parlamentu, neatliekamam valstisku vajadzību gadījumā Valsts prezidents var izdot dekrētus ar likuma spēku. Šādus dekrētus līdzparaksta parlamenta priekšsēdētājs (spīkers) un ministru prezidents. Atbilstoši Konstitūcijai Valsts prezidents var izdot:

īpašus dekrētus, ja pastāv neatliekama valstiska vajadzība un nav iespējams sasaukt parlamentu;

ārkārtas dekrētus, ja pastāv neatliekama valstiska vajadzība, valdība ir izsludinājusi ārkārtas stāvokli un nav iespējams sasaukt parlamentu vai parlamenta sasaukšanai nav pietiekami laika.

Valsts prezidenta izdotie dekrēti stājas spēkā desmitajā dienā pēc to publicēšanas oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja*, izņemot gadījumos, kad dekrētā paredzēta cita spēkā stāšanās kārtība.

Tiklīdz parlaments ir sanācis, Valsts prezidents dekrētus iesniedz parlamentam, kas nekavējoties pieņem likumu par to apstiprināšanu vai atcelšanu.

Saskaņā ar Konstitūcijas 110. pantu ar Valsts prezidenta dekrētu nevar pieņemt, grozīt vai atcelt Konstitūcijas normas vai likumus, kas uzskaitīti Konstitūcijas 104. pantā, likumus, ar ko nosaka valsts nodokļus, vai valsts budžetu.

Noteikums – saskaņā ar Konstitūcijas 87. un 94. pantu valdībai un ministriem ir tiesības uz likuma pamata izdot tā izpildes noteikumus. Lai regulētu vietējas nozīmes jautājumus, vai likumā noteiktos gadījumos noteikumus var pieņemt arī pašvaldību padomes. Turklāt noteikumus var izdot arī Igaunijas bankas (*Eesti Pank*) prezidents, galvenais revizors un valsts universitāšu padomes. Noteikumus var pieņemt tikai uz likuma pamata un likumā noteiktā pilnvarojuma robežās.

Valdībai un ministriem ir tiesības uz likuma pamata pieņemt noteikumus, lai nodrošinātu likuma izpildi. Noteikumi stājas spēkā trešajā dienā pēc to publicēšanas *Riigi Teataja*, izņemot, ja noteikumus ir paredzēts citādi.

Individuāli piemērojami tiesību akti

Administratīvs rīkojums – individuāls administratīvs akts, ar kuru pārvaldes iestāde publisko tiesību jomā lemj par individuāliem juridiskiem jautājumiem un tos regulē. Saskaņā ar Konstitūcijas 87. panta 6. punktu valdība uz likuma pamata izdod administratīvus rīkojumus, lai nodrošinātu likuma izpildi. Pilnvaras pieņemt rīkojumus ir arī ministru prezidentam, apriņķu pašvaldību priekšsēdētājiem un vietējām pašvaldībām.

Lēmums – individuāls administratīvs akts, kas tiek pieņemts uz administratīvu strīdu vai sūdzību pamata vai ar kuru tiek noteikts sods. Lēmumus pieņem arī parlaments, vietējo pašvaldību padomes, Valsts vēlēšanu komisija un tiesas.

Pavēle – saskaņā ar Konstitūcijas 94. pantu ministri uz likuma pamata izdod pavēles, lai nodrošinātu likuma izpildi. Pavēle ietver obligātus rīcības noteikumus ministrijas iekšējos dienesta jautājumos vai attiecībā uz ministrijas pārraudzīto valsts pārvaldes iestāžu struktūru un darba organizēšanu.

Tiesību aktu hierarhija

Tiesību aktu hierarhija ir šāda: Konstitūcija, Eiropas Savienības tiesību akti, starptautiskie līgumi, likumi un dekrēti, valdības pieņemtie noteikumi un ministru pieņemtie noteikumi. Līdztekus vispārpiemērojamajiem tiesību aktiem pastāv arī individuālie tiesību akti, ko izdod uz likuma pamata un kas hierarhijā atrodas zemāk par likumiem un noteikumiem. Noteikta līmeņa tiesību aktiem ir jāatbilst augstāka līmeņa tiesību aktiem.

Institucionālā sistēma

Iestādes, kas ir atbildīgas par tiesību aktu pieņemšanu

Igaunijas iestāžu organizācijā tiek piemērots varas dalīšanas un līdzsvarotības princips (Konstitūcijas 4. pants).

Likumdošanas vara pieder parlamentam. Saskaņā ar Konstitūcijas 103. pantu tiesības ierosināt tiesību aktu priekšlikumus ir parlamenta deputātiem, parlamenta frakcijām, parlamenta komitejām, valdībai un Valsts prezidentam. Valsts prezidents gan var ierosināt tikai Konstitūcijas grozījumus. Parlaments apspriež tiesību aktu priekšlikumus un lemj par to pieņemšanu likuma statusā vai to noraidīšanu.

Pamatojoties uz lēmumu, kas pieņemts ar parlamenta deputātu absolūtu balsu vairākumu, parlamentam ir tiesības valdībai iesniegt tiesību akta priekšlikumu, ko parlaments vēlas ierosināt.

Parlamentam ir tiesības likumprojektu vai valstiski nozīmīgu jautājumu nodot tautas nobalsošanai. Tautas nobalsošanas rezultātu nosaka ar tajā piedalījušos personu balsu vairākumu. Tautas nobalsošanā pieņemtos likumus nekavējoties izsludina Valsts prezidents. Tautas nobalsošanā pieņemtie lēmumi ir saistoši visām iestādēm. Ja vairākums nenobalso par tautas nobalsošanai nodotu likumprojektu, Valsts prezidents izsludina parlamenta ārkārtas vēlēšanas. Tautas nobalsošanai nevar nodot jautājumus par budžetu, nodokļiem, valsts finanšu saistībām, starptautisku līgumu ratificēšanu vai denonsēšanu, ārkārtas stāvokļa izsludināšanu vai atcelšanu un valsts aizsardzību.

Izpildvara pieder Igaunijas Republikas valdībai. Vairākumā gadījumu tiesību aktu priekšlikumus parlamentam iesniedz valdība. Valdībai likumprojektus iesniedz ministrijas, kuras pirms tam tos savstarpēji saskaņo.

Valdības sēdēs ar izteikšanās tiesībām piedalās tieslietu kanclers un valsts kontrolieris. Viņu priekšlikumi valdībai nav saistoši, taču viņu ieteikumus un priekšlikumus bieži ņem vērā. Ja tieslietu kanclers un valsts kontrolieris uzskata par vajadzīgu, viņi var savus priekšlikumus iesniegt tieši atbilstīgajai parlamenta komitejai, kas nodarbojas ar tiesību akta priekšlikumu. Tieslietu kanclers saskaņā ar Konstitūcijas 139. pantu izvērtē viņam iesniegtos

priekšlikumus par tiesību aktu grozīšanu, jaunu likumu pieņemšanu un valsts iestāžu darbu, un vajadzības gadījumā iesniedz ziņojumu parlamentam. Ja tieslietu kanclers konstatē, ka likumdevēja, valsts pārvaldes vai vietējās pašvaldības pieņemts tiesību akts ir pretrunā Konstitūcijai vai likumam, viņš tiesību aktu pieņemušajai iestādei iesniedz priekšlikumu 20 dienu laikā nodrošināt tā atbilstību Konstitūcijai vai likumam. Ja šajā laika posmā nav nodrošināta tiesību akta atbilstība Konstitūcijai vai likumam, tieslietu kanclers ierosina Augstākajai tiesai atzīt šo aktu par spēkā neesošu, pamatojoties uz Konstitūcijas 142. pantu.

Valsts prezidents izsludina parlamenta pieņemtos likumus vai atsakās tos izsludināt. Otrajā gadījumā Valsts prezidents, paskaidrojot iemeslus, likumu nosūta atpakaļ parlamentam jaunām apspliedēm un lēmuma pieņemšanai.

Tiklīdz Valsts prezidents ir izsludinājis pieņemtos likumus, Tieslietu ministrija tos publicē oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja*.

Likumdošanas process

Likumdošanas procesam Igaunijas parlamentā ir šādi posmi:

tiesību akta projekta ierosināšana;

tiesību akta projekta apspriešana;

tiesību akta projekta pieņemšana.

Ierosināšana

Saskaņā ar Konstitūcijas 103. pantu tiesības iesniegt tiesību aktu priekšlikumus ir valdībai, parlamenta deputātiem, parlamenta frakcijām, parlamenta komitejām un Valsts prezidentam. Valsts prezidents gan var iesniegt priekšlikumus tikai par Konstitūcijas grozījumiem. Tiesību akta priekšlikumiem ir jāatbilst parlamenta prezidija pieņemtajām tehniskajām prasībām un valdības pieņemtajiem likumdošanas un tehniskajiem normatīviem. Parlamenta prezidijs tiesību akta priekšlikumu novirza uz vienu pastāvīgo parlamenta komiteju, kas ir atbildīga par priekšlikuma virzību.

Tiesību aktu priekšlikumu apspriešana

Tiesību aktu priekšlikumus izskatīšanai parlamenta plenārsēdē sagatavo parlamenta pastāvīga komiteja (Juridiskā komiteja, Konstitucionālā komiteja, Ekonomikas lietu komiteja utt.). Pamatojoties uz atbildīgās komitejas ierosinājumu, tiesību akta priekšlikumu iekļauj parlamenta plenārsēdes darba kārtībā. Saskaņā ar Likumiem par parlamenta (*Riigikogu*) iekšējās kārtības rulli un reglamentu tiesību akta priekšlikuma izskatīšanai pirmajā lasījumā jānotiek septiņu parlamenta sesijas darba nedēļu laikā no priekšlikuma pieņemšanas izskatīšanai. Parlamenta plenārsēde likumprojektus apspriež trīs lasījumos, un pirmajā lasījumā notiek debates par likumprojekta vispārīgajiem principiem. Ja atbildīgā komiteja vai neviena frakcija sarunu gaitā neierosina likumprojektu noraidīt, pirmo lasījumu pabeidz bez balsošanas. Pēc pirmā lasījuma parlamenta deputāti, komitejas un frakcijas 10 darbadienu laikā var iesniegt priekšlikumus par likumprojekta grozījumiem. Pēc atbildīgās komitejas priekšlikuma parlamenta priekšsēdētājs var noteikt citu termiņu priekšlikumu iesniegšanai par grozījumiem.

Komiteja diskusijā par projektu iesaista visas attiecīgās ieinteresētās personas, kas bija iesaistītas projekta sagatavošanā un vēlas piedalīties diskusijā.

Atbildīgā komiteja izskata visus grozījumu priekšlikumus un lemj, vai tos ņemt vērā, izstrādājot jaunu likumprojekta redakciju. Atbildīgā komiteja otrajam lasījumam izstrādā jaunu likumprojekta redakciju, tajā ietverot visus pieņemtos grozījumus un pašas komitejas veiktos grozījumus. Tā otrajam lasījumam sagatavo arī paskaidrojuma rakstu, kurā ietver ar likumprojekta apspriešanu saistīto informāciju, piemēram, pamatojumu grozījumu priekšlikumu pieņemšanai vai noraidīšanai, likumprojekta ierosinātāja vai iesniedzēja, procesā iesaistīto ekspertu un citu personu viedokļus.

Tiesību akta priekšlikumu iekļauj otrā lasījuma darba kārtībā, pamatojoties uz atbildīgās komitejas ierosinājumu. Pēc parlamenta prezidija, atbildīgās komitejas vai likumprojekta ierosinātāja priekšlikuma parlaments otro lasījumu pārtrauc bez balsošanas. Ja frakcija ierosina pārtraukt lasījumu, šo jautājumu izlemj balsojot. Ja tiesību akta priekšlikuma izskatīšana otrajā lasījumā tiek pārtraukta, ir atļauts iesniegt grozījumu priekšlikumus. Ja parlaments nepārtrauc otro lasījumu, otrais lasījums tiek uzskatīts par beigušos, un tiesību akta priekšlikums tiek nosūtīts izskatīšanai trešajā lasījumā.

Par parlamenta lēmuma projektu parlaments var balsot pēc otrā lasījuma.

Atbildīgā komiteja trešajam lasījumam izstrādā tiesību akta priekšlikuma projekta galīgo redakciju, kuru pēc otrā lasījuma beigām precizē valodas ziņā un tehniski. Vadošā komiteja trešajam lasījumam var sagatavot paskaidrojuma rakstu, kurā sniedz pārskatu par grozījumiem, kas veikti pēc otrā lasījuma beigām. Tiesību akta priekšlikuma trešajā lasījumā notiek debates, kuru gaitā uzstājas frakciju pārstāvji. Trešajā lasījumā notiek gala balsojums par tiesību akta priekšlikumu.

Pieņemšana

Likumus un parlamenta lēmumus parlamentā pieņem atklātā balsojumā. Gala balsojums par likumprojektiem notiek trešajā lasījumā. Likuma pieņemšanai nepieciešamais parlamenta deputātu balsu skaits ir noteikts konstitūcijas 73. un 104. pantā, saskaņā ar kuriem likumi iedalās:

konstitucionālajos likumos jeb likumos, kuriem nepieciešams parlamenta sastāva absolūts balsu vairākums (vairāk nekā pusei parlamenta deputātu (parlamentā ir 101 deputāts) ir jānobalso par likuma pieņemšanu); vai

parastos likumos jeb likumos, kuriem nepieciešams vienkāršs balsu vairākums (par likuma pieņemšanu ir jānobalso vairāk parlamenta deputātu nekā pret tā pieņemšanu).

Turpmāk minētos likumus var pieņemt vai grozīt tikai ar parlamenta sastāva absolūtu balsu vairākumu:

Pilsonības likums;

Parlamenta (*Riigikogu*) vēlēšanu likums;

Valsts prezidenta vēlēšanu likums;

Pašvaldību vēlēšanu likums;

Likums par tautas nobalsošanu;

Likums par parlamenta *Riigikogu* reglamentu un Likums par parlamenta *Riigikogu* iekšējās kārtības rulli;

Likums par Valsts prezidenta un parlamenta *Riigikogu* deputātu atlīdzību;

Likums par valdību;

Likuma par tiesvedības sākšanu pret Valsts prezidentu un parlamenta *Riigikogu* deputātiem;

Likums par mazākumtautību kultūras autonomiju;

Likums par valsts budžetu;

Likums par Igaunijas Banku (*Eesti Pank*);

Likums par valsts kontroli;

Tiesu iekārtas likums un likumi par tiesvedības procesu;

likumi par ārvalstu un iekšējiem aizņēmumiem un par valsts mantiskajām saistībām;

Likums par ārkārtas stāvokli;

Likums par valsts aizsardzību miera laikā un Likums par valsts aizsardzību kara laikā.

Ne vēlāk kā piektajā darbadienā pēc likuma vai parlamenta lēmuma pieņemšanas to paraksta parlamenta priekšsēdētājs, bet viņa prombūtnes laikā – sēdi vadījušais parlamenta priekšsēdētāja vietnieks.

Izsludināšana

Pēc pieņemšanas un parakstīšanas likumu nosūta Valsts prezidentam izsludināšanai. Valsts prezidents var atteikties izsludināt parlamenta pieņemtu likumu un 14 dienu laikā kopš likuma saņemšanas to līdz ar pamatojumu nosūtīt atpakaļ parlamentam atkārtotai izskatīšanai un balsojumam. Ja parlaments likumu, ko Valsts prezidents tam ir nosūtījis atpakaļ, atkārtotajā izskatīšanā pieņem negrozītā redakcijā, Valsts prezidentam ir tiesības vai nu likumu izsludināt vai arī ierosināt Augstākajai tiesai likumu atzīt par neatbilstošu konstitūcijai. Ja Augstākā tiesa konstatē, ka likums atbilst konstitūcijai, Valsts prezidentam likums ir jāizsludina.

Likums stājas spēkā desmitajā dienā pēc tā publicēšanas oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja*, ja vien pašā likumā nav noteikts citādi.

Tiesību aktu publicēšana

Svarīgākos tiesību aktus un starptautiskos līgumus publicē oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja*. Likumi un noteikumi stājas spēkā tikai pēc to publicēšanas oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja*.

Oficiālais laikraksts **Riigi Teataja** ir Igaunijas oficiāla publikācija tiešsaistē un tiesību aktu centrālā datubāze. Kopš 2010. gada 1. jūnija oficiālo laikrakstu *Riigi Teataja* publicē vienīgi internetā kā oficiālu tiešsaistes izdevumu.

Kopš 2011. gada 1. janvāra oficiālo laikrakstu *Riigi Teataja* publicē Tieslietu ministrija.

Īss satura izklāsts

Oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja* publicē likumus, noteikumus, starptautiskos līgumus, parlamenta lēmumus un valdības rīkojumus, kā arī citu svarīgu informāciju, piemēram, tajā var arī pieejamus tiesību aktu tulkojumus un procedurālo informāciju par tiesību aktu projektu redakcijām.

Oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja* ir pieejama lielākā daļa tiesību aktu, kas ir pieņemti kopš 1990. gada.

Kopš 2002. gada 1. jūnija oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja* publicē likumu, prezidenta dekrētu, valdības noteikumu un rīkojumu, ministru noteikumu, Igaunijas centrālās bankas *Eesti Pank* prezidenta noteikumu un Valsts vēlēšanu komisijas noteikumu oficiālās konsolidētās redakcijas. Parlamenta lēmumu konsolidētās redakcijas tiek publicētas kopš 2010. gada 1. jūnija, un pašvaldību noteikumu konsolidētās redakcijas – kopš 2011. gada beigām.

Ja spēkā esošā tiesību aktā veic grozījumus, tiek izstrādāta tā atjaunināta un konsolidēta redakcija, kurā ir atspoguļoti grozījumi, un to publicē vienlaikus ar grozījumu dokumentu un informāciju par to, kad tas stāties spēkā. Konsolidētie teksti ir oficiāli, un uz tiem var atsaukties, piemērojot tiesību aktus. Tiem ir juridisks spēks.

Visus publicētos tiesību aktus publikācijas brīdī digitāli apzīmogo. Ikviens var pārbaudīt digitālo zīmogu, kas nodrošina, ka tiesību akts kopš publikācijas brīža ir palicis nemainīgs. Visi publicētie tiesību akti ir saistīti ar laika zīmogu, kas ļauj konstatēt visus neatļautas apstrādes gadījumus.

Iespējams iepazīties ar konsolidētajām redakcijām, kuras ir vai bija spēkā noteiktā datumā. Gadījumos, kad pastāv šādas ziņas, iespējams piekļūt arī nākotnē spēkā esošām redakcijām. Ikviens konsolidētā redakcija ir saistīta ar iepriekšējām un turpmākām redakcijām. Tādējādi iespējams secīgi aplūkot konsolidētās redakcijas, sākot no senākām līdz jaunākām un otrādi. Iespējams arī salīdzināt viena tiesību akta vairākas konsolidētās redakcijas, lai noskaidrotu, kādi grozījumi ir veikti.

Pateicoties konsolidētajās redakcijās ietvertajām saitēm, iespējams aplūkot uz likuma pamata pieņemtos noteikumus un, lasot noteikumus, aplūkot likuma normas, uz kuru pamata pieņemti šie noteikumi.

Oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja* publicētajiem tiesību aktiem tiek pievienota procedurālā informācija, kas palīdz atrast paskaidrojuma rakstus (saites uz attiecīgo datubāzi un parlamenta procesa atainojumu), saites uz Eiropas Savienības tiesību aktiem, tulkojumiem un citu papildus informāciju, kas nepieciešama tiesību akta izpratnei.

Oficiālā laikraksta *Riigi Teataja* tīmekļa vietnē iespējams meklēt apriņķa tiesu, apgabaltiesu un Augstākās tiesas nolēmumus. Ir pieejama informācija arī par tiesas sēžu laiku un vietu.

Tiek publicēti arī Augstākās tiesas nolēmumu kopsavilkumi un pārskati un Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) spriedumi. Kopsavilkumi ir sistematizēti, un Augstākās tiesas nolēmumu kopsavilkumos var veikt meklēšanu pēc atslēgas vārdiem vai pēc atsaucēm uz tiesību aktiem. ECT nolēmumos meklēšanu var veikt pēc attiecīgajiem pantiem.

Oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja* publicē arī dažādas ziņas attiecībā uz likumiem un juridiskajiem jautājumiem.

2013. gada 30. oktobrī tika atklāta **Riigi Teataja tīmekļa vietne angļu valodā**. Šeit ir atrodamā atjaunināti likumu konsolidēto redakciju tulkojumi angļu valodā. Visu likumu konsolidēto redakciju tulkojumi angļu valodā (izņemot ratifikācijas aktus) ir pieejami kopš 2014. gada beigām. Likumus tulko zvērināti tulkoņi. Likumu tulkošana angļu valodā sākās 2011. gadā un to organizēja Tieslietu ministrija. Kaut arī tulkojumiem nav juridiska spēka, tos regulāri atjaunina. Ikviens var saņemt jaunāko tulkojumu uz savu e-pasta adresi, pierakstoties "My RT" pakalpojumam.

Pastāv arī tiesību aktu projektu meklēšanas funkcija, pateicoties kurai iespējams veikt meklēšanu dažādajās likumdošanas stadijās, kuras izgājuši pieņemtie tiesību akti un kurās atrodas tiesību aktu projekti. Tādējādi iespējams piekļūt visai informācijai attiecībā uz likumdošanas procesu un attiecīgajiem dokumentiem. Varat pieprasīt ar procedurālo informāciju par tiesību akta tekstu no vienas procedūras stadijas līdz nākamai. To nosūtīs uz jūsu e-pasta adresi, ja pierakstīsieties pakalpojumam *Minu RT* igauņu valodā.

Izmantojot *Minu RT* pakalpojumu ikviens var izveidot savu lietotāja portālu, kurā savai saišu kolekcijai var pievienot dažādus tiesību aktus un, izmantojot portālu lūgt nosūtīt informāciju uz e-pastu par jauniem tiesību aktiem un dažādu jaunu papildu informāciju.

Vai piekļuve Igaunijas normatīvo aktu datubāzei ir bez maksas?

Piekļuve oficiālajam laikrakstam *Riigi Teataja* un visi juridiskās informācijas pakalpojumi lietotājiem ir **bez maksas**.

Vietējās pašvaldībās un publiskajās bibliotēkās (aptuveni 600 vietās) ikvienam, kas to vēlas, bez maksas tiek nodrošināta piekļuve oficiālajam laikrakstam *Riigi Teataja*. Interesentiem tiek sniegta palīdzība attiecīgo tiesību aktu meklēšanā. Lietotājiem tiek nodrošināta iespēja par brīvu izdrukāt līdz 20 lappusēm.

Igaunijas normatīvo aktu datubāzes vēsture

Oficiālais laikraksts **Riigi Teataja** ir Igaunijas Republikas oficiālais izdevums, ko publicē kopš 1918. gada 27. novembra. 1940. gadā oficiālā laikraksta *Riigi Teataja* izdošana tika pārtraukta, taču tas turpina iznākt kopš 1990. gada.

Kopš 1996. gada oficiālo laikrakstu *Riigi Teataja* publicē internetā, un kopš 2002. gada 1. jūnija internetā publicētajai redakcijai ir piešķirts oficiāla izdevuma statuss.

Kopš 2010. gada 1. jūnija oficiālo laikrakstu *Riigi Teataja* publicē vienīgi internetā kā oficiālu tiešsaistes izdevumu. Kopš minētā datuma *Riigi Teataja* papīra formā vairs neiznāk.

2010. gada novembrī tika izveidota jauna *Riigi Teataja* informācijas sistēma, kas ir lietotājam draudzīgāka un piedāvā plašāku juridisko informāciju.

Informācijas sistēma Valsts kancelejas (Riigikantselei) vadībā ir izstrādāta ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējumu.

Kopš 2012. gada 20. janvāra oficiālā laikraksta *Riigi Teataja* tīmekļa vietnē ir pieejami arī Augstākās tiesas nolēmumu kopsavilkumi, ECT spriedumi, dažādas ziņas par juridiskiem jautājumiem un informācija par tiesu praksi un tiesas sēdēm.

2012. gada beigās tika izveidota tiesību aktu projektu meklēšanas funkcija.

Kopš 2013. gada oficiālajā laikrakstā *Riigi Teataja* publicē visu pašvaldību noteikumu atjauninātas konsolidētās redakcijas.

Kopš 2013. gada 24. septembra visiem tiesību aktiem, kad tos publicē *Riigi Teataja*, tiek piešķirts izdošanas iestādes digitālais zīmogs un laika zīmogs

Riigi Teataja angļu valodas redakcija tika atklāta 2013. gada 30. oktobrī.

Izveidojot oficiālā laikraksta *Riigi Teataja* jauno elektronisko informācijas sistēmu, tiks nodrošināta arī saite uz Eiropas datubāzi N-Lex.

Lapa atjaunināta: 14/09/2021

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Īrija

Šajā lapā ir sniegta informācija par Īrijas tiesību sistēmu.

Tiesiskā kārtība

1. Tiesiskie instrumenti / tiesību avoti

1.1. Valsts tiesību avoti

Īrijas valsts pamatlikums ir Īrijas konstitūcija (īru valodā — *Bunreacht na hÉireann*), kas stājās spēkā 1937. gada 29. decembrī. Tā nosaka valsts institūcijas un pārvaldības sistēmu, kā arī nodala izpildvaru, likumdevēja varu un tiesu varu. Tā arī garantē pamattiesības, kas tiesu praksē ir rūpīgi interpretētas un izvērstas.

Primāros tiesību aktus pieņem parlaments (*Oireachtas*), kas sastāv no Īrijas prezidenta, augšpalātas (*Seanad Éireann*) un apakšpalātas (*Dáil Éireann*).

Primāro tiesību aktu sadalījums: akti, kas groza konstitūciju un stājās spēkā tikai pēc to apstiprināšanas referendumā; vispārēji piemērojami valsts tiesību akti un privāti tiesību akti, kas attiecas uz konkrēta indivīda vai indivīdu grupas rīcību.

Sekundārie tiesību akti ir mehānisms, ar kuru parlaments deleģē pilnvaras valdības ministram vai konkrētai iestādei. Pilnvarām izstrādāt deleģētus tiesību aktus ir jābūt konkrēti piešķirtām primārajos tiesību aktos, un tās ir īstenojamas, ievērojot stingrus nosacījumus; īstenojamajiem principiem un politikai ir jābūt skaidri un nepārprotami norādītiem augstākajā tiesību aktā, un iestādei, kas izstrādā sekundāros tiesību aktus, tie ir stingri jāievēro. Sekundārie tiesību akti visbiežāk ir pakārtotie normatīvie akti, taču tie var arī būt regulas, rīkojumi, noteikumi, shēmas vai statūti.

Saskaņā ar konstitūcijas 50. pantu likumi, kas saistībā ar Īriju pieņemti pirms 1922. gada (t. i., Apvienotās Karalistes parlamenta pieņemti likumi), kā arī Īrijas brīvvalsts (1922.–1937. g.) laikā pieņemtie tiesību akti, kuri nav pretrunā ar konstitūciju, paliek spēkā. Daudzi no likumiem, kas bija pieņemti pirms 1922. gada un Īrijai vairs nebija aktuāli, tika atcelti ar 2005.–2012. gadā pieņemtajiem rakstīto tiesību pārskatīšanas likumiem.

Īrijā pastāv anglosakšu tiesību sistēma, un līdz ar to precedentu tiesības ir nozīmīgs tiesību avots. Saskaņā ar precedentu doktrīnu jeb *stare decisis* tiesai ir saistoši tiesu, īsti augstākās instances tiesu, iepriekš pieņemtie lēmumi. Tomēr tas ir princips, nevis robusti saistošs noteikums. Šajā tiesību kopumā ietilpst noteikumi, vispārēji principi, interpretācijas kanoni un maksimas. *Stare decisis* doktrīnā lēmuma saistošā daļa jeb *ratio decidendi* tiek nodalīta no *obiter dictum* jeb tiesneša novērojumiem attiecībā uz jautājumiem, kas lietas ietvaros ir skarti, bet nav ietekmējuši lietas būtību vai par kuriem nav bijis nepieciešams pieņemt lēmumu. *Obiter dictum* nav saistošs turpmākās lietās, taču to var izmantot kā apsvērumu.

1.2. Eiropas Savienības tiesības

Īrijā kā Eiropas Savienības (ES) dalībvalstī ES tiesībām ir nozīmīga loma valsts iekšējā tiesiskajā kārtībā. Dalības noteikumi ES paredz, ka dalībvalsts konstitūcija un citi valsts likumi ir pakļauti ES tiesībām jautājumos, kuros Kopienai ir prioritāra kompetence. Lai valsts varētu pievienoties ES un lai novērstu pretrunu rašanos starp konstitūciju un ES tiesībām, konstitūciju bija nepieciešams grozīt.

1.3. Starptautiskie tiesību avoti

Īrijā ir parakstījuši daudzus starptautiskus līgumus un vienošanās un ir daudzu starptautisku organizāciju dalībvalsts. Konstitūcija paredz, ka Īrija ievēro vispārēji atzītus starptautisko tiesību principus, kas noteic valstu savstarpējās attiecības.

Īrija ir duālistiska valsts, tāpēc, lai starptautiskam līgumam būtu juridisks spēks valstī (nevis tikai starp līgumslēdzējām valstīm), parlamentam tas ir jāiestrādā valsts tiesību aktos.

Īrija 1953. gadā pievienojās Eiropas Cilvēktiesību konvencijai un kopš tā laika saskaņā ar valsts starptautiskajiem tiesiskajiem pienākumiem tās pilsoņi var paļauties uz konvencijas noteikumiem Eiropas Cilvēktiesību tiesā. Konvencijas noteikumiem juridisks spēks valsts iekšienē ir piešķirts 2003. gada likumā par Eiropas Cilvēktiesību konvenciju, ar ko tā ir iekļauta Īrijas tiesību aktu sistēmā.

2. Citi avoti

Oficiālu tiesisko normu neesamības gadījumā advokāti tiesā drīkst citēt un tiesa lēmumu pieņemšanā drīkst atsaukties uz akadēmiskām publikācijām. Lai arī pastāv viedokļu atšķirība par to, vai tās vispār būtu jāņem vērā, un pēdējos gados ir samazinājusies to nozīme, tiesas veiktajā konstitūcijas interpretēšanā un tās tekstā konkrēti neminēto konstitucionālo tiesību uzskaitīšanā iepriekš ir paļāvušās uz dabiskajām tiesībām.

3. Tiesību avotu hierarhija

Augstākais tiesību akts Īrijas tiesību sistēmā ir konstitūcija. Tiesību aktu, valdības un administratīvo lēmumu un prakses atbilstība konstitūcijai var tikt vērtēta. Vienlaikus konstitūcijā ir noteikts, ka uz tās pamata netiek atcelti tiesību akti vai pasākumi, ko paredz dalība ES. Šī norma ir iekļauta konstitūcijas 29. panta ceturktās daļas 6. punktā. Līdz ar to ES tiesībām ir prioritāte salīdzinājumā ar valsts likumiem, tostarp konstitūciju. Tā kā ES tiesības paredz, ka to īstenošanas metodes nosaka valsts procesuālā kārtība, tiesību aktiem, ar kuriem tiek īstenotas ES tiesības, tāpat ir jāatbilst konstitūcijā noteiktajām procedūras prasībām.

Saskaņā ar 2003. gada likumu par Eiropas Cilvēktiesību konvenciju (ECTK) iedzīvotāji Īrijas tiesā var paļauties uz konvencijas noteikumiem. Konvencija ir iekļauta valsts tiesību sistēmā zemākā līmenī par konstitūciju, līdz ar to konstitūcijai ir prioritāte. Likums paredz, ka tiesas interpretē un piemēro valsts noteikumus, ciktāl iespējams, saskaņā ar ECTK ietvertajiem principiem. Ja valsts tiesību akti neatbilst ECTK, tiek izdota neatbilstības deklarācija.

Tiesas ir norādījušas, ka saskaņā ar konstitūcijas 29. panta trešo daļu starptautiskās paražu tiesības ir daļa no valsts tiesībām, taču tikai tiktāl, cik tās nav pretrunā konstitūcijai, tiesību aktiem vai anglosakšu tiesībām. Starptautiskus līgumus var ratificēt tikai tad, ja tie atbilst konstitūcijai, pretējā gadījumā ir jāriko referendum.

Tiesību aktus var aizstāt vai grozīt ar vēlāk pieņemtiem tiesību aktiem. Sekundāros tiesību aktus, kā arī deleģētās pilnvaras izdot sekundāros tiesību aktus var anulēt un aizstāt ar primārajiem tiesību aktiem, taču sekundārajiem tiesību aktiem nekad nav prioritāte pār primārajiem tiesību aktiem. Tiesas var noraidīt tiesību aktus, ja tie neatbilst konstitucionālajām normām (tiesību akti, kas pieņemti pēc 1937. gada) vai konstitūcijai (tiesību akti, kas pieņemti līdz 1937. gadam). Tiek pieņemts, ka tiesību akti, kas pieņemti pēc 1937. gada, ir konstitūcijai atbilstoši.

Tiesu lēmumus var aizstāt tiesību akti vai konstitucionāli akti, kā arī nākamie vienāda vai augstāka līmeņa tiesas lēmumi.

4. Pārvalstisku noteikumu stāšanās spēkā

Konstitūcijas sākotnējā versija nebija saderīga ar Eiropas Kopienas tiesībām. Piemēram, tajā bija noteikts, ka Īrijas parlaments ir vienīgais likumdevējs valstī. Tādēļ konstitūcijā tika iekļauta norma, ka parlaments neatceļ likumus, tiesību aktus vai pasākumus, kuru nepieciešamību nosaka dalība ES. Vienlaikus ir noteikts, ka, mainoties darbības jomai vai mērķiem, piemēram, pieņemot jaunu Savienības līgumu, par to ir jāriko referendum un, ja tauta to atbalsta, konstitūcijā tiek iekļauta jauna norma, atļaujot valstij šo līgumu ratificēt.

Dalībvalstīs transponējamie ES tiesību akti tiek ieviesti ar primārajiem tiesību aktiem, bet visbiežāk ar valdības vai valdības ministra izdotiem pakārtotiem normatīvajiem aktiem.

Konstitūcija paredz, ka starptautiskie līgumi kļūst par daļu no valsts tiesību sistēmas, ja parlaments tā nolemj. Parasti tas notiek, pieņemot attiecīgu likumu, piemēram, 2003. gada likumu Par Eiropas Cilvēktiesību konvenciju, ar kuru konvencija tiek iekļauta valsts tiesību sistēmā, kā rezultātā personas var palauties uz tās noteikumiem valsts tiesās.

5. Iestādes, kas ir pilnvarotas pieņemt tiesību aktus

Konstitūcijā noteikts, ka tikai Īrijas parlamentam, ko veido apakšpalāta, augšpalāta un prezidents, ir ekskluzīvas tiesības pieņemt valsts likumus, atbilstoši konstitūcijai ņemot vērā arī dalību Kopienā saistītos pienākumos. Likumprojekta formā ierosināts tiesību akts stājas spēkā tikai pēc tam, kad to ir parakstījis prezidents. Ja prezidentam ir šaubas par likumprojekta atbilstību konstitūcijai, viņš var sasaukt valsts padomi un nepieciešamības gadījumā nodot likumprojektu izvērtēšanai Augstākajā tiesā saskaņā ar konstitūcijas 26. pantu. .

Kā norādīts iepriekš, Īrijas parlaments pilnvaras izstrādāt tiesību aktus var deleģēt valdības ministram vai citai iestādei, šīs pilnvaras stingri ierobežojot deleģējošajā aktā. ES direktīvas parasti tiek ieviestas ar ministra izstrādātu pakārtotu normatīvo aktu. Likumdošanas tiesības var tikt deleģētas vairākām institūcijām, piemēram, valdības ministriem, valdības aģentūrām, valstij piederošām struktūrām, regulatīvām iestādēm, ekspertu iestādēm vai pašvaldībām. Saskaņā ar konstitūciju valdība ir atbildīga par ārpolitiku un ir tiesīga slēgt starptautiskus līgumus un vienošanās, kā arī pievienoties starptautiskām organizācijām atbilstoši konstitūcijā ietvertajiem nosacījumiem.

Anglosakšu tiesību sistēmā precedentu tiesībām ir saistošs spēks.

6. Tiesību aktu pieņemšanas kārtība

6.1. Konstitūcija

Lai veiktu konstitūcijas grozījumus, pirmais solis saskaņā ar 46. pantu ir likumprojekta iesniegšana Īrijas parlamenta apakšpalātā. Likumprojekts ir jāapstiprina abās Īrijas parlamenta palātās un pēc tām jānodod tautas nobalsošanai, lai tā to apstiprinātu vai noraidītu. Saskaņā ar 47. panta 1. punktu likumprojekts uzskatāms par tautas atbalstītu, ja vairākums nodoto balsu ir par likuma ieviešanu. Šāds likumprojekts ir veidojams kā "Likums, ar ko tiek grozīta konstitūcija", un tajā nedrīkst būt ietverti nekādi citi priekšlikumi. Ja likumprojektu tauta atbalsta, prezidentam tas jāparaksta un jāizsludina.

47. panta 2. pants paredz, ka referendumā nodotam likumprojektam, kura mērķis nav grozīt konstitūciju, tiek izteikts veto, ja balsu vairākums ir pret priekšlikumu un pret to ir nobalsojusi vismaz viena trešā daļa reģistrēto vēlētāju.

6.2. Likumdošanas procedūra

Primāro tiesību aktu izstrādes pirmais solis parasti ir likumprojekta iniciēšana kādā no Īrijas parlamenta palātām. Visi apakšpalātā iniciētie likumprojekti ir jānodod izskatīšanai arī augšpalātā, kur tiem var veikt grozījumus, ko apakšpalātai ir pienākums izvērtēt. Taču, ja likumprojekts tiek iniciēts un pieņemts augšpalātā un apakšpalāta to pēc tam groza, tas ir uzskatāms par iniciētu apakšpalātā un ir nododams atkārtotai izvērtēšanai augšpalātā.

Pirms likuma izsludināšanas tas ir jāapstiprina abās Īrijas parlamenta palātās un prezidentam tas ir jāparaksta. Likumprojekta izskatīšanas ietvaros to var grozīt gan apakšpalātā, gan augšpalātā. Vienlaikus konstitūcijā ir nostiprināta tautas ievēlētās parlamenta apakšpalātas prioritāte; 23. pants paredz, ka, parlamenta augšpalātai noraidot vai grozot likumprojektu pretēji apakšpalātas vēlmēm, apakšpalāta 180 dienu laikā var izdot rezolūciju, ar kuru likumprojekts tiek atzīts par pieņemtu abās palātās. Parlamenta augšpalāta var aizkavēt likumprojekta pieņemšanu uz laiku līdz 90 dienām, taču tā nav pilnvarota novērst likumprojekta pieņemšanu vai mainīt to bez apakšpalātas piekrišanas.

Lielāko daļu likumprojektu Īrijas parlamenta apakšpalātā iesniedz valdības ministri.

Finanšu likumprojektus (likumprojektus, kas saistīti ar nodokļu ieviešanu, atcelšanu, atbrīvojumiem, izmaiņām vai regulējumu, kā arī likumprojektus, kas saistīti ar valsts budžeta izdevumiem) var ierosināt un pieņemt tikai Īrijas parlamenta apakšpalātā. Šādi likumprojekti augšpalātai tiek iesniegti tikai rekomendāciju izteikšanai.

Pēdējais likumdošanas procedūras solis ir likumprojekta apstiprināšana par likumu, prezidentam to parakstot. Konsultējoties ar Valsts padomi, prezidents var likumprojektu vai atsevišķu tā daļu nodot Augstākajai tiesai, lai tā izvērtētu atbilstību konstitūcijai. Tā tiek dēvēta par 26. panta pārbaudi. Pēc Augstākās tiesas atzinuma, ka likumprojekts atbilst konstitūcijai, tā atbilstību konstitūcijai vairs nekad nevar apstrīdēt tiesā un prezidentam tas ir jāizsludina. Ja tiesa konstatē likumprojekta neatbilstību konstitūcijai, prezidentam ir jāatsakās to parakstīt.

6.3. Sekundārie tiesību akti

Bieži vien augstākā līmeņa tiesību aktā tiek norādīts, ka tajā paredzētos deleģētos tiesību aktus var pieņemt vai anulēt Īrijas parlaments. Noteikumi visbiežāk paredz, ka šie tiesību akti ir jāiesniedz izvērtēšanai vienai vai abām Īrijas parlamenta palātām, kas tos var anulēt noteiktā laika periodā. Šis anulēšanas mehānisms arī attiecas uz sekundārajiem tiesību aktiem, ar ko tiek ieviesti ES pasākumi. Pēc to pieņemšanas noteikti normatīvie akti ir jānodod glabāšanā noteiktās krātuvēs un paziņojums par to pieņemšanu ir jāpublicē Īrijas valsts oficiālajā laikrakstā [Iris Oifigiúil](#).

6.4. Starptautiskās tiesības

Valdība var noslēgt starptautiskus līgumus un vienošanās, kā arī pievienoties starptautiskām organizācijām, taču ir noteikts, ka valdība nedrīkst šādi rīkoties, ja tādējādi tiek ierobežotas Īrijas parlamenta ekskluzīvās likumdošanas tiesības vai jebkādā citā veidā pārkāpta konstitūcija. Šā iemesla dēļ tiesas ir noteikušas, ka valdība nevar parakstīt līgumus, ar ko tiek mainīta Eiropas Savienības darbības joma vai mērķi, ja tam konstitucionālā referendumā savu piekrišanu nav devusi tauta.

7. Valstī izstrādātu noteikumu stāšanās spēkā

Konstitūcijas grozījumi stājas spēkā pēc to apstiprināšanas tautas nobalsošanā un pēc tam, kad prezidents ir parakstījis attiecīgo likumprojektu.

Likumprojekts kļūst par likumu un stājas spēkā dienā, kad to paraksta prezidents, ja vien pašā likumā nav noteikts citādi. Prezidents likumprojektu parasti paraksta ne agrāk kā piektajā un ne vēlāk kā septītajā dienā pēc tā saņemšanas. Likumā var būt norādīts tā spēkā stāšanās datums vai noteikts, ka tas vai tā daļa stājas spēkā pēc ministra izdota spēkā stāšanās rīkojuma (sekundārais tiesību akts). Prezidents izsludina likumu, par to publicējot paziņojumu Īrijas valsts oficiālajā laikrakstā.

Sekundārajos tiesību aktos tiek norādīts to spēkā stāšanās datums.

Tiesas lēmumi parasti stājas spēkā to taisīšanas dienā.

8. Dažādu tiesību avotu pretrunu risināšana

Par pretrunām starp dažādām tiesību normām un tiesību avotiem lemj tiesas.

Lai arī ES tiesībām ir augstākā prioritāte, valsts pamatlikums ir konstitūcija, un pretrunu gadījumā tai ir prioritāte salīdzinājumā ar jebkuru citu likumu.

Saskaņā ar konstitūcijas 34. pantu tiesību aktu atbilstība konstitūcijai var tikt apstrīdēta Augstajā tiesā. Pieņemto lēmumu var pārsūdzēt Augstākajā tiesā.

Personas var arī vērsties tiesā, ja tās uzskata, ka valsts ir pārkāpusi viņu konstitucionālās tiesības vai konstitucionālo procedūru.

Tiek pieņemts, ka pēc 1937. gada konstitūcijas pieņemšanas pieņemtie tiesību akti atbilst konstitūcijai, līdz tiek pierādīts pretējais.

Var rasties apstākļi, kuros konstitūcijas normas, it sevišķi saistībā ar pamattiesībām, var nonākt zināmā savstarpējā pretrunā. Tiesas ir izmantojušas dažādus mehānismus lēmumu pieņemšanai šādos gadījumos, tostarp burtisku jeb gramatisku interpretāciju, vēsturisko pieeju, teleoloģisko jeb harmonisko pieeju, proporcionalitātes doktrīnu, tiesību hierarhijas pieeju un atbilstību dabiskajām tiesībām un dabisko tiesību pieeju.

Ir bijuši gadījumi, kad pēc nepopulāra atzinuma vai tiesas interpretācijas par konstitucionālu normu ir rīkots referendums par konstitūcijas grozīšanu. Gadījumā, ja persona vērsās tiesā, uzskatot, ka kāds tiesību akts pārkāpj Eiropas Cilvēktiesību konvencijā personai garantētās tiesības, viņš vai viņa var lūgt tiesu izdot neatbilstības deklarāciju.

ES tiesībām ir garantēta konstitucionālā imunitāte, jo konstitūcijā ir noteikts, ka uz tās pamata nevar atcelt tiesību aktus vai pasākumus, kas nepieciešami dalībai ES, tomēr šie tiesību akti un pasākumi ir jāievieš atbilstoši konstitūcijai.

Līdztekus konstitucionālajai atbilstībai deleģēto tiesību aktu pamatotība tiek arī vērtēta pret tiem atbilstošo augstāka līmeņa tiesību aktu noteikumiem.

Plašāka informācija par Īrijas tiesību sistēmu, tiesību aktiem un konstitūciju ir pieejama šajās tīmekļa vietnēs:

- <https://www.gov.ie/en/organisation/departments-of-the-aoiseach>
- <https://www.courts.ie/judgments>
- <https://www.irishstatutebook.ie>
- <http://www.bailii.org>

Lapa atjaunināta: 16/04/2024

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas el versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Valsts tiesību akti - Grieķija

Šajā vietnē ir sniegta informācija par Grieķijas tiesību sistēmu.

Tiesību avoti

Tiesību akti

Paražu tiesības

Vispārpieņemtas starptautisko tiesību normas

Eiropas Savienības tiesību akti

Starptautiskās konvencijas

Judikatūra

Tiesību aktu veidi — apraksts

Konstitūcija

Statūti (*Τυπικός νόμος*)

Citi akti ar normatīvu saturu (*Πράξεις νομοθετικού περιεχομένου*)

Prezidenta rīkojumi (*Προεδρικό διάταγμα*)

Administratīvi pasākumi (*Διοικητικές πράξεις*)

ES dibināšanas līgumi

ES regulas

ES direktīvas

Starptautiskās konvencijas

Normu hierarhija

Konstitūcija dominē pār visiem vietējiem tiesību aktiem, un tā tiek ievērota (prioritārā secībā) rakstītajās tiesībās, prezidenta rīkojumos un administratīvos pasākumos. Eiropas Savienības dibināšanas līgumiem ir tāda pati oficiālā pakāpe kā Konstitūcijai, savukārt citi starptautiskie tiesību akti dominē pār visiem vietējiem tiesību aktiem, izņemot Konstitūciju.

Iestāžu sistēma

Iestādes, kas atbild par tiesību normu izpildi

Gadījumos, kad ir nepieciešams grozīt vai papildināt esošus tiesību aktus vai noteikt jaunas tiesību normas, vai iekļaut starptautisko tiesību normas vietējos tiesību aktos,

atbildīgais ministrs uzdod īpašai likumdevējai komitejai izstrādāt tiesību akta projektu.

Likumdošanas process

Īpašās likumdevējas komitejas sagatavotais tiesību akta projekts tiek nosūtīts galvenajai likumdevējai komitejai valdības ģenerālsekretariātā, kas nodrošina tā pienācīgu izstrādi un var izteikt citus novērojumus par tādiem jautājumiem kā, piemēram, konstitucionalitāte un atbilstība starptautiskām tiesībām.

Tad tiesību akta projektu iesniedz Parlamentam kopā ar paskaidrojuma rakstu, kurā izklāsta ierosināto noteikumu pamatojumu un mērķi. Ja tiesību akta projekts ir saistīts ar valsts budžeta izdevumiem, Valsts galvenā grāmatvedības iestāde (*Γενικό Λογιστήριο του Κράτους*) sagatavo īpašu ziņojumu par izdevumiem un salīdzinošu ziņojumu par izdevumiem. Tiesību aktu projektiem arī jāpievieno ziņojums, kurā izvērtēti visi pasākumi, ko vajadzētu ņemt vērā, un ziņojums par sabiedrisko apspriešanu, kas notikusi pirms tiesību akta projekta iesniegšanas, izņemot izņēmuma gadījumus.

Parlamenta priekšsēdētājs nodod tiesību akta projektu izskatīšanai plenārsēdē, pastāvīgajām komitejām vai īpašajām komitejām pārtraukuma laikā.

Rīkojumus, kuros paredzēta Parlamenta aktu īstenošana, izdod Republikas prezidents pēc atbildīgo ministru priekšlikuma. Īpašas tiesību normas pilnvaro administratīvās iestādes veikt pasākumus, lai reglamentētu īpašus jautājumus vai vietējas intereses, vai tehniskus vai mazāk nozīmīgus jautājumus.

Saskaņā ar Konstitūcijas 28. pantu starptautiskās konstitūcijas pēc to ratificēšanas ar Parlamenta aktu ir daļa no Grieķijas vietējiem tiesību aktiem un dominē pār visiem citiem agrākiem noteikumiem, kas paredz pretējo, izņemot Konstitūcijas noteikumus.

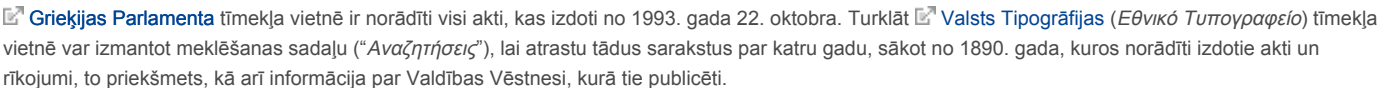
ES regulām ir universāla spēkā esamība visā Savienībā; tās ir saistošas un tieši piemērojamas katrā dalībvalstī.

ES direktīvas tiek iestrādātas vietējos tiesību aktos ar statūtiem, prezidenta rīkojumu vai ministra lēmumu.

Viena mēneša laikā no Parlamenta akta izdošanas to paraksta atbildīgie ministri un tad paraksta un izsludina Republikas prezidents.

Attiecīgajā aktā tiek norādīts, kad tas stājas spēkā. Visos citos gadījumos saskaņā ar Civilt kodeksa Ievada akta 103. pantu tas stājas spēkā 10 dienas pēc tā publicēšanas Valdības Vēstnesī (*Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*).

Akts, ar ko ratificē konvenciju, parasti stājas spēkā brīdī, kad to publicē Valdības Vēstnesī, un konvencija stājas spēkā tajā norādītajā datumā.

Iniciatīvu veikt jebkādas grozījumus Parlamenta aktā izrāda ministrs, kurš ir atbildīgs par tā priekšmetu.

Parlamenta akts paliek spēkā tik ilgi, līdz to atceļ ar jaunu aktu.

Juridiskās datubāzes

 [Pilnīgas juridiskās datubāzes](#) īpašnieks un uzturētājs ir Valsts Tipogrāfija.

Piekluve tai ir bez maksas (Likuma Nr. 3861/2010 7. pants, likums publicēts Valdības Vēstnesī FEK A/112/13710).

 [Pilnīgas juridiskās datubāzes](#) īpašnieki un uzturētāji ir *Intracom* un *HOL*.

Piekluve ir par maksu.

 [Valsts Juridiskās padomes](#) tīmekļa vietne

Piekluve ir bez maksas.

Saistītās saites

 [Griekijas Parlaments](#)

 [Valsts Tipogrāfija](#)

Lapa atjaunināta: 04/07/2023

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Spānija

Šajā lapā ir sniegta informācija par Spānijas tiesību sistēmu un vispārējs pārskats par tiesisko kārtību Spānijā.

Spānijas tiesību avoti

Spānijas tiesību avoti ir noteikti Civilkodeksa (*Código Civil*) 1. pantā:

Spānijas tiesību sistēmā tiesību avoti ir tiesību akti, paražas un vispārējie tiesību principi.

Tiesību normām, kas ir pretrunā augstāka līmeņa normām, nav juridiska spēka.

Paražas piemēro tikai gadījumos, kad nav piemērojamu tiesību aktu, ar nosacījumu, ka tās nav pretrunā sabiedriskās kārtības vai morāles principiem un ir pierādāmas.

Ierasto juridisko praksi, kas nav tikai gribas izpaušmes interpretācija, uzskata par paražām.

Gadījumos, kad nav iespējams piemērot tiesību aktus vai paražas, piemēro vispārējos tiesību principus, neskarot to informatīvo nozīmi tiesību sistēmā.

Starptautiskos nolīgumos ietvertās tiesību normas Spānijā tiešā veidā nepiemēro, kamēr tās nav iekļautas valsts tiesību sistēmā pēc to pilna teksta publicēšanas valsts Oficiālajā Vēstnesī (*Boletín Oficial del Estado*).

Judikatūra papildina tiesību sistēmu ar doktrīnu, ko laika gaitā izveidojusi Augstākā tiesa (*Tribunal Supremo*), interpretējot un piemērojot tiesību aktus, paražas un vispārējos tiesību principus.

Tiesneši un tiesas Spānijā ir pakļauti tikai Konstitūcijai un likuma varai, un to pienākums ir lemt par katru izskatāmo lietu, pamatojoties uz iedibināto avotu sistēmu.

Tiesību aktu veidi

Konstitūcija: Spānijas valsts augstākais likums, kam pakļautas visas valsts iestādes un iedzīvotāji. Tiesību normām vai aktiem, kas ir pretrunā Konstitūcijai, nav juridiska spēka. Konstitūcija sastāv no divām skaidri nošķirtām daļām — (a) tiesību doktrīnas un (b) konstitūcivajām normām.

Starptautiskie nolīgumi: rakstveida vienošanās, ko noslēguši konkrēti starptautisko tiesību subjekti, kuri rīkojas saskaņā ar šīm tiesībām. Nolīgumi var ietvert vienu vai vairākus saistītus juridiskus instrumentus neatkarīgi no to nosaukuma. Kad starptautiski nolīgumi pēc parakstīšanas ir oficiāli publicēti Spānijā, tie kļūst par daļu no valsts tiesību sistēmas.

Autonomijas noteikumi: Spānijas autonomo apgabalu institucionālie pamatnoteikumi, kas atzīti Spānijas 1978. gada Konstitūcijā. Tos pieņem ar konstitūcivā likumu. Tajos ir minēts vismaz autonomā apgabala nosaukums, tā teritoriālās robežas un autonomo iestāžu nosaukums, organizatoriskā struktūra un mītnesvieta, kā arī to pilnvaras. Autonomijas noteikumi nav uzskatāmi ne par suverenitātes izpaušmi, ne par *konstitūciju*, jo tos nepieņem konstitucionāla vara (teritorijām, kas kļuva par autonomajiem apgabaliem, šāda vara netika piešķirta). Šie noteikumi tiek pieņemti, pamatojoties uz to, ka tos atzīst valsts, un autonomijas princips nekādā gadījumā nepārkāpj vienotības principu.

Likumi: Spānijā pastāv dažādu veidu likumi.

Konstitūcivie likumi: likumi, kas saistīti ar pamattiesību un pamatbrīvību īstenošanu; likumi, ar kuriem pieņem autonomijas noteikumus un vispārējās vēlēšanu sistēmas tiesisko kārtību; citi likumi, kas noteikti Konstitūcijā.

Parastie likumi: likumi, kas reglamentē jomas, uz kurām neattiecas konstitūcivie likumi.

Leģislatīvie dekrēti: konkrētus jautājumus reglamentējoši tiesību instrumenti, kurus izdod valdība, pamatojoties uz pilnvarām, ko tai deleģē parlaments (*Cortes Generales*).

Dekrētlukumi: provizoriski tiesību instrumenti, ko valdība izdod ārkārtas un steidzamības gadījumos un kas neskar valsts pamatinstitūciju tiesisko kārtību, Konstitūcijas pirmajā daļā noteiktās pilsoņu tiesības, pienākumus un brīvības, autonomo apgabalu tiesisko kārtību vai vispārējās vēlēšanu sistēmas tiesisko kārtību. Trīsdesmit dienu laikā pēc to izdošanas dekrētlukumus nodod apspriešanai un vispārējai balsošanai Deputātu kongresā (*Congreso de los Diputados*). Noteikumi: vispārīgas tiesību normas, ko pieņem izpildvara. Noteikumi tiesību normu hierarhijā ierindojas uzreiz pēc likumiem un principā ir paredzēti to īstenošanai.

Paražas: tās ir “noteikumu kopums, kas izriet no vispārēji, pastāvīgi atkārtotas noteikta veida rīcības”. Paražas uzskata par kolektīvās brīvības gribas izpaušmi, ja tās ir plaši izplatītas, pastāvīgas, vienotas un ilgstošas.

Vispārējie tiesību principi: vispārēji normatīvi formulējumi, kas nav oficiāli iekļauti tiesību sistēmā, tomēr tiek uzskatīti par šīs sistēmas daļu, jo tie ir pamats citiem, konkrētiem normatīviem formulējumiem vai abstraktā veidā izsaka šādu formulējumu kopuma saturu. Uz tiem pamatojas, pieņemot lēmumus juridisku nepilnību gadījumā vai interpretējot tiesību normas.

Judikatūra: tās pamatā ir divi spriedumi, kuri vienādi interpretē konkrētu tiesību normu un kurus pieņēmusi Augstākā tiesa vai — noteiktās lietās, kurās kompetence ir tikai autonomajam apgabalam, — attiecīgā autonomā apgabala augstā tiesa (*Tribunal Superior de Justicia*). Ja tiesnesis vai tiesa neievēro Augstākās tiesas iedibināto doktrīnu, spriedums nav automātiski uzskatāms par spēkā neesošu, bet rodas pamats kasācijas sūdzībai. Tomēr Augstākā tiesa un autonomo apgabalu augstās tiesas var jebkurā laikā, ja tas ir pamatoti nepieciešams, atkāpties no iedibinātās judikatūras un veidot jaunu judikatūru.

Normu hierarhija

Spānijas Civilkodeksa 1. panta 2. punktā ir noteikts, ka “tiesību normām, kas ir pretrunā augstāka līmeņa normām, nav juridiska spēka”. Tādēļ ir nepieciešams noteikt normu hierarhiju. Dažādo normu savstarpējo sakarību, to hierarhisko kārtību un tvēruma attiecības nosaka Spānijas Konstitūcija.

Konstitūcijā ir paredzēta šāda Spānijas tiesību normu prioritārā secība:

Konstitūcija;

Starptautiskie nolīgumi;

Likumi — šādā secībā: konstitutīvie likumi, parastie likumi un noteikumi ar likuma spēku (tostarp karaļa dekrētlukumi un karaļa leģislatīvie dekrēti); tie nav sarindoti hierarhiski, bet katram ir atšķirīgas piemērošanas procedūras un jomas;

Izpildvaras pieņemti noteikumi; tie ir savstarpēji hierarhiski atkarībā no izdevēja (karaļa dekrēti, ministru rīkojumi utt.).

Turklāt uz noteikumiem, kurus izdod autonomo apgabalu parlamenti (reģionālās valdības dekrētiem, reģionālās valdības rīkojumiem utt.), attiecas kompetences princips.

Tiesneši un tiesas nepiemēro noteikumus un citus tiesību aktus, kas pārkāpj Konstitūciju, likumus vai normu hierarhijas principu.

Institucionālā sistēma

Par tiesību normu pieņemšanu atbildīgās institūcijas

Spānijas institucionālās sistēmas pamatā ir varas dalīšanas princips. Likumdevējvara ir Spānijas parlamentam un autonomo apgabalu likumdošanas asamblejām.

Izpildvara gan valsts līmenī, gan katrā autonomajā apgabalā pieder valdībai, kam ir arī reglamentēšanas pilnvaras un — atsevišķos gadījumos — likumdevējvara, ko tai deleģē parlaments.

Vietējām pašvaldībām nav likumdevējvaras, bet tām ir piešķirtas reglamentēšanas pilnvaras, kas galvenokārt tiek īstenotas ar pašvaldību lēmumiem.

Ierosināt tiesību aktus var valdība, Kongress un Senāts, kā arī autonomo apgabalu asamblejas un — noteiktos gadījumos — iedzīvotāji.

Lēmumu pieņemšanas process

Starptautiskie nolīgumi: atkarībā no tā, kādu jomu reglamentē nolīgums, tiek īstenots viens no trim pieņemšanas mehānismiem:

pirmkārt, ja starptautiskai organizācijai vai iestādei tiek uzticēta no Konstitūcijas izrietošu kompetenču īstenošana, tad nolīguma parakstīšanu autorizē ar konstitutīvo likumu,

otrkārt, valdība ar parlamenta iepriekšēju atļauju var izteikt valsts piekrišanu šādu juridiski saistošu nolīgumu vai vienošanās aktu parakstīšanai: politiski nolīgumi; militāri nolīgumi vai vienošanās; nolīgumi vai vienošanās, kas ietekmē valsts teritoriālo integritāti vai pirmajā daļā noteiktās pamattiesības un pienākumus; nolīgumi vai vienošanās, kas paredz nodokļu iestāžu finansiālas saistības; nolīgumi vai vienošanās, kuri paredz kāda tiesību akta grozīšanu vai atkāpes no tā vai kuru izpildei nepieciešami likumdošanas pasākumi,

visbeidzot, visās pārējās jomās vienīgā prasība ir uzreiz pēc nolīguma parakstīšanas informēt Kongresu un Senātu.

Kad starptautiski nolīgumi pēc parakstīšanas ir oficiāli publicēti Spānijā, tie kļūst par daļu no valsts tiesību sistēmas. No nolīgumu noteikumiem var atkāpties, tos var grozīt vai atlikt tikai pašos nolīgumos paredzētajā kārtībā vai saskaņā ar starptautisko tiesību vispārējiem noteikumiem. Starptautiskos nolīgumus un vienošanās var izbeigt tādā pašā kārtībā, kādā tos pieņem.

Likumi

Likumprojektus apstiprina Ministru padome (*Consejo de Ministros*), kas nodod tos Kongresam kopā ar skaidrojumu par iemesliem, kādēļ tie būtu jāpieņem, un juridisko pamatojumu, kas nepieciešams, lai Kongress par tiem pieņemtu lēmumu.

Autonomo apgabalu likumprojektus apstiprina attiecīgā apgabala ministru padome, un tos tādā pašā kārtībā iesniedz autonomā apgabala likumdošanas asamblejai.

Tiklīdz Kongress ir apstiprinājis parastā likuma vai konstitutīvā likuma projektu, Kongresa priekšsēdētājs to nekavējoties iesniedz Senāta priekšsēdētājam, kurš to nodod apspriešanai Senātā. Senāts divu mēnešu laikā no likumprojekta saņemšanas dienas var izmantot savas veto tiesības vai ieviest likumprojektā grozījumus. Veto apstiprina ar absolūtu balsu vairākumu.

Likumprojektu nevar iesniegt karalim apstiprināšanai, kamēr Kongress nav ratificējis tā sākotnējo redakciju (veto gadījumā ar absolūtu balsu vairākumu vai ar vienkāršu balsu vairākumu, ja ir pagājuši divi mēneši kopš likumprojekta iesniegšanas) vai nobalsojis par grozījumiem, pieņemot vai noraidot tos ar vienkāršu balsu vairākumu. Ja valdība vai Kongress pasludina likumprojektu par steidzamu, termiņš, kura laikā Senāts var uzlikt veto vai ieviest grozījumus, ir nevis divi mēneši, bet 20 kalendārās dienas.

Parlamentā pieņemtos likumus iesniedz karalim, kurš 15 dienu laikā no likuma pieņemšanas to apstiprina, izsludina un izdod rīkojumu par tā publicēšanu.

Konstitutīvo likumu pieņemšanai, grozīšanai un atcelšanai galīgajā balsojumā par likumprojektu kopumā ir nepieciešams Kongresa absolūts balsu vairākums.

Noteikumus pieņemšanas kārtība ir šādā:

noteikumu pieņemšanu ierosina attiecīgais politikas departaments, kas izstrādā tiesību akta projektu un pievieno tam ziņojumu par noteikumu

nepieciešamību un piemērotību, kā arī finanšu pārskatu par paredzamajām saistītajām izmaksām,

izstrādes gaitā papildus ziņojumiem, atzinumiem un obligātiem iepriekšējiem apstiprinājumiem ir jāsavāc pietiekami daudz pētījumu un jāveic nepieciešamā apspriešanās, lai garantētu tiesību akta piemērotību un likumību; noteikumiem vienmēr jāpievieno ziņojums par noteikumos izklāstīto pasākumu ietekmi uz dzimumu līdztiesību,

ja noteikumi skar iedzīvotāju likumīgās tiesības un intereses, var rīkot atklātu uzklaušīšanu ar saprātīgu termiņu, kas nav mazāks par 15 darbadienām; tāpēc gadījumos, kad to prasa noteikumu raksturs, minētajā laika posmā noteikumus nodod publiskai apspriešanai,

jebkurā gadījumā par noteikumu projektiem ziņojumu sagatavo Tehniskais ģenerālsekretariāts (*Secretaría General Técnica*), neskarot Valsts padomes (*Consejo de Estado*) atzinumu, ko tā sniedz tiesību aktos paredzētajos gadījumos,

gadījumos, kad noteikumi var ietekmēt kompetences jomu sadalījumu starp valsti un autonomajiem apgabaliem, ir nepieciešams iepriekšējs valsts iestāžu ziņojums,

valdības pieņemti noteikumi stājas spēkā pēc to publicēšanas valsts Oficiālajā Vēstnesī.

Juridiskās datubāzes

Valsts Oficiālais Vēstnesis nodrošina [datubāzi](#), kurā ir visi tiesību akti, kas publicēti kopš 1960. gada.

Vai piekļuve datubāzei ir bez maksas?

Datubāzei var piekļūt bez maksas.

Īss satura apraksts

Valsts Oficiālā Vēstneša tīmekļa vietnē var iepazīties ar visiem laikraksta numuriem, kas publicēti kopš 1960. gada.

Šajā tīmekļa vietnē ir arī tiesību aktu un paziņojumu meklētājs, kā arī datubāzes ar konstitucionālās judikatūras dokumentiem (kopš 1980. gada), Valsts juridiskā dienesta (*Abogacía del Estado*) ziņojumiem un atzinumiem (kopš 1997. gada) un Valsts padomes atzinumiem. Tajā pieejamas arī **pārstrādātās redakcijas**, kas atspoguļo galvenos tiesību aktu grozījumus. Visbeidzot, vietne piedāvā iespēju saņemt ziņas par tiesību aktiem un publicētiem paziņojumiem, kā arī informācijas un dokumentu apskati.

Noderīgas saites

 [Spānijas tiesību aktu datubāze](#)

Lapa atjaunināta: 17/01/2024

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šīs

dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsaucies. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Francija

Šajā sadaļā jūs atradīsiet pārskatu par dažādiem tiesību avotiem Francijā.

Tiesību avoti

Francijas tiesības galvenokārt veidotas no rakstiskām tiesību normām, ko sauc par **tiesību avotiem**. Tās var būt tiesību normas, kuras ir pārņēmušas valstis vai kas ir pieņemtas valstu savā starpā, valsts līmenī, kā arī nacionālo vai starptautisko tiesu iestāžu judikatūra vai arī tādas lokālā līmenī atzītas tiesību normas kā rīkojumi, ko izdevušas pašvaldības vai specializētas organizācijas, piemēram, Ārstu kolēģija, tiesību normas, ko iedzīvotāji noslēguši savā starpā kā kolektīvās vienošanās vai līgumi un visbeidzot vienkāršas paražu tiesības.

Tas visas ir sakārtotas tiesību normu **hierarhiskā kārtībā**. Tāpēc attiecībā uz jaunajām tiesību normām:

jāievēro agrāk izdotās augstākā līmeņa tiesību normas,

ar tām var grozīt tāda paša līmeņa agrāk izdotas tiesību normas,

tās atceļ agrāk pieņemtās pretrunīgās tiesību normas.

Starptautisko tiesību avoti

Starptautiski līgumi un nolīgumi

Lai nolīgums Francijā stātos spēkā, vispirms to ratificē vai apstiprina un publicē. Atsevišķi nolīgumi Francijas tiesību sistēmā **piemērojami tieši**, taču citi **jāpielāgo** iekšējām tiesību normām.

Eiropas Savienības tiesības

Eiropas Savienības tiesību jēdziens attiecas uz Eiropas Savienības iestāžu pieņemtajām tiesību normām. Tās var būt rekomendācijas, atzinumi, regulas, lēmumi vai arī direktīvas.

Nacionālie tiesību avoti

Konstitucionālās tiesību normas

1958. gada 4. oktobra Konstitūcija;

1946. gada 27. oktobra Konstitūcijas preambula, kā arī 1789. gada 26. augusta Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarācija un Republikas likumos atzīti pamatprincipi;

Konstitucionālajai padomei pirms to pasludināšanas iesniegtie organiskie likumi, paredzēti Konstitūcijas papildināšanai.

Tiesību normas ar likuma spēku

Parlamentā pieņemtais likums ir pakārtots Konstitūcijai. Pirms likumu pasludināšanas Konstitucionālā padome pārbauda saņemto **likumu konstitucionālo atbilstību** jeb apstiprina to atbilstību Konstitūcijai. Konstitucionālo padomi var sasaukt pēc Republikas prezidenta, premjerministra, Nacionālās asamblejas un Senāta priekšsēdētāju, vai sešdesmit deputātu vai sešdesmit senatoru pieprasījuma. Konstitucionālajā padomē var vērsties arī Valsts padome vai Kasācijas tiesa ar pieprasījumiem par spēka esošo tiesību aktu atcelšanu, ko iesniedz iesaistītās puses, kuras strīdus situācijā, kurā ir piemērojami šie tiesību akti, apstrīd tiesību aktu atbilstību tiesībām un brīvībām, ko garantē Konstitūcija.

Saskaņā ar Konstitūcijas 55. pantu, starptautiskajiem nolīgumiem, kurus ratificējusi Francija, ir lielāks juridisks spēks nekā likumiem. Administratīvais un tiesas tiesnesis novērš tāda likuma piemērošanu, kas nav atbilstīgs nolīgumam, neatkarīgi no tā, vai tas pieņemts pirms vai pēc attiecīgā likuma pieņemšanas.

Likumpamatoti tiesību akti

Rīkojumi

Saskaņā ar Konstitūcijas 38. pantu, **Valdība** savas programmas pildīšanai uz noteiktu laiku var lūgt Parlamentu tai piešķirt pilnvaras pildīt likumdevēja lomu.

Šie rīkojumi ir formāli likumpamatoti akti, līdz tos ratificējis likumdevējs, un tos tālāk var apstrīdēt administratīvajā tiesā līdz to ratifikācijai.

Noteikumi

Noteikumus **iedala atkarībā no tā, kura iestāde tos ir izdevusi**:

Republikas prezidenta vai premjerministra dekrēti (ja tos pieņēmusi Ministru padome vai Valsts padome, tos var grozīt tikai tādā pašā kārtībā, kā tie ir pieņemti);

starpministriju vai ministriju rīkojumi;

reglamentējoša rakstura lēmumi, kurus pieņem no valsts atdalījušās (prefekts, mērs...) vai decentralizētas (komūna, departaments, reģions) iestādes.

Kolektīvas vienošanās

Darba kodekss nosaka vispārējās tiesību normas, kas piemērojamas attiecībā uz darba apstākļiem. Saskaņā ar šo kodeksu privātā sektora sociālie partneri (darba devēji un algoto darbinieku arodbiedrības) slēdz vienošanās un līgumus. Tajās atrunā visus nosacījumus, saistītus ar darbu un ar attiecīgajās struktūrās strādājošo sociālajām garantijām (pārstrādes rūpniecība un tirdzniecība, kopmītnes jauniešiem darbiniekiem, iestādes jautājumos par papildu pensijām...). **Kolektīvie līgumi** attiecas vienīgi uz konkrētu jomu (algas, darba laiks...). Kolektīvos līgumus un vienošanās var noslēgt konkrētā nozarē (visos uzņēmumos, kas noteiktā teritorijā nodarbojas ar viena veida aktivitātēm), uzņēmumā vai iestādē. Kolektīvās vienošanās var „paplašināt” Darba, sociālo attiecību, ģimenes lietu ministrija vai Lauksaimniecības uz zivsaimniecības ministrija, un tā var arī tās attiecināt uz visām konkrētās nozares struktūrvienībām.

Tiesu un administratīvo tiesu judikatūra

Judikatūra var būt pārņemta no tiesām vai administratīvajām tiesām. Tiesu judikatūra interpretē tiesības, taču principā to piemēro tikai izskatīšanā esošai lietai. Administratīvo tiesu judikatūrai ir augstāks spēks nekā likumpamatotiem aktiem, jo ar to var atcelt noteikumus, taču tai ir zemāks spēks nekā tiesību aktiem ar likuma spēku.

Institucionālā sistēma

Likumdošanas process Francijā

Vispirms jānošķir **likumprojekts**, kuru ierosina Valdība un kuru Ministru padomē iesniedz ministrs, no **priekšlikuma**, ko ierosina Parlaments. Likumprojektu vai likuma priekšlikumu iesniedz Nacionālajā asamblejā vai Senātā.

Pēc tam likuma saturu izskata Parlamentā. To pieņem gadījumā, ja abas asamblejas apstiprina to tajā pašā redakcijā.

Ja abām asamblejām rodas iebildumi, tad tiek sasaukta Jauktā paritārā komisija. Komisijas, kuras sastāvā ir 7 deputāti un 7 senatori, uzdevums ir iesniegt kopēju likuma redakciju pēc tam, kad to pēc parastās procedūras divos lasījumos ir izskatījusi katra asambleja.

Valdība tomēr var uzsākt paātrināto procedūru; šajā gadījumā Jaukto paritāro komisiju var sasaukt uzreiz pēc pirmā lasījuma.

Likumu pasludina (tas ir, paraksta) Republikas prezidents 15 dienu laikā pēc tam, kad Valdība ir iesniegusi Parlamenta pieņemto dokumentu. Šajā laikā Prezidents var pieprasīt likumu izskatīt atkārtoti un Konstitucionāla padome to var saņemt, lai pārbaudītu satura atbilstību Konstitūcijai. Likums **tieka pasludināts** un stājas spēkā pēc tam, kad tas publicēts Oficiālajā vēstnesī (*Journal officiel*).

Likumu un noteikumu publicēšana

Ar likumiem un noteikumiem obligāti ir jāiepazīstina pilsoņi. Individuāla rakstura aktus paziņo attiecīgajām personām, savukārt reglamentējoša rakstura aktus publicē.

2004. gada 20. februāra Rīkojums nr. 2004-164 sākot ar 2004. gada 1. jūniju mainīja kārtību, kādā likumdošanas un normatīvie akti stājas spēkā. Turpmāk Civilt kodeksa 1.pants paredz, ka **tiesību akti stājas spēkā nākamajā dienā pēc to publicēšanas Oficiālajā vēstnesī**, ja vien likumā nav noteikts citādi.

Tomēr steidzamos gadījumos likumi stājas spēkā to publicēšanas dienā, ja to paredz dekrēts par to pasludināšanu un administratīvie akti, saskaņā ar kuriem Valdība izdod īpašus noteikumus.

Turklāt **Oficiālajā vēstnesī publicē** ne tikai dekrētus, bet arī reglamentējošos aktus, kurus valsts līmenī ir pieņēmušas kompetentās iestādes (ministriju rīkojumi, neatkarīgu administratīvo iestāžu akti ...). Ministriju rīkojumus bieži vien publicē ministriju oficiālajos biļetenos.

Reglamentējošos aktu publicē vienā oficiālajā biļetenā, ja tas skar tikai vienu ļoti specifisku kategoriju (galvenokārt ministrijas ierēdņus un darbiniekus).

Uz vietējo iestāžu izdotajiem aktiem attiecas īpaša to publicēšanas kārtība. Tos npublicē Oficiālajā vēstnesī.

Cirkulāriem un pavēlēm principā ir reglamentējošs raksturs. Šie akti dienestiem sniedz norādījumus par likumu un dekrētu piemērošanu vai precīzē dažādu noteikumu interpretāciju.

Lai tie būtu piemērojami, tie ir jāpublicē premjerministra interneta vietnē, kas paredzēta šim nolūkam (2008. gada 8. decembra Dekrēts 2008-1281). Parastā publicēšanas kārtība ir, tos publicējot ministriju oficiālajos biļetenos. Oficiālajā vēstnesī publicē vienīgi svarīgākos cirkulārus.

Juridiskās datubāzes

Saskaņā ar [2002. gada 7. augusta Dekrētu nr. 2002-1064](#) ([versija angļu valodā](#)) **publiski pieejamās juridiskās datubāzes** Francijā publicē, izmantojot publikāciju tīmekļa vietnes pakalpojumu (*SPDDI*).

Šī sistēma ir precīzi izklāstīta [Faktu lapā](#) par [Légifrance](#) pieejamo datu lietošanu:

[Légifrance](#) iekļauti šādi elementi:

kodeksu, likumu un noteikumu konsolidētās versijas (**datubāze „Legi”**)

dokumenti, kas publicēti Oficiālā vēstneša izdevumā „likumi un dekrēti” (**datubāze „Jorfi”**)

valsts līmeņa kolektīvās vienošanās (**datubāze „Kali”**)

Konstitucionālās padomes lēmumi (**datubāze „Constit”**)

Kasācijas tiesas un Apelācijas tiesu spriedumi (**datubāze „Cass”** spriedumiem, kas publicēti Biļetenā, **datubāze „Inca”** npublicētajiem, bet **datubāze „Capp”** Apelācijas tiesas spriedumiem)

Valsts padomes un Konfliktu tiesas nolēmumi, administratīvo apelācijas tiesu nolēmumi un atsevišķi administratīvo tiesu nolēmumi (**datubāze „Jade”**)

Nacionālās komisijas par informācijas brīvību lēmumi (**datubāze „CNIL”**).

Zināšanai: citas tīmekļa vietnes pieejamas vai nu tieši vai caur [Légifrance](#), kas iesaistītas *SPPDI*, un tās ir šādu iestāžu tīmekļa vietnes:

[Revīzijas palāta](#) par lēmumiem, ko pieņēmušas tiesu iestādes finanšu jautājumos,

Katra ministrija ar savu oficiālo biļetenu,

Nodokļu ģenerāldirekcija ar [fiskāliem dokumentiem](#)

Ārlietu un Eiropas lietu ministrija par starptautiskām konvencijām (datubāze „[Pact](#)”).

Informācija par šīs otrās kategorijas datu iegūšanu un izmantošanu ir pieejama katrā no šīm tīmekļa vietnēm.

Légifrance datubāzē var atrast arī turpmāk uzskaitīto [Datubāzu katalogu](#).

Tāpat ir pieejams [Légifrance licenču tarifu saraksts](#).

Datubāzes

Šeit ir sniegts nepilnīgs juridisko datubāzu saraksts:

Datubāzē [LEGI](#) uzkrāj kodeksu, likumu un noteikumu konsolidētās versijas.

Datubāzē [JORFI](#) uzkrāj tos dokumentus, kas publicēti Oficiālā vēstneša izdevumā „likumi un dekrēti”.

Datubāzē [KALI](#) uzkrāj valsts līmenī pieņemtās kolektīvās vienošanās.

Datubāzē [CONSTIT](#) uzkrāj Konstitucionālās padomes lēmumus.

Datubāzē [JADE](#) uzkrāj Valsts padomes un Konfliktu tiesas nolēmumus, administratīvo apelācijas tiesu nolēmumus un atlasītus administratīvo tiesu nolēmumus.

Datubāzē [CNIL](#) uzkrāj *CNIL* (Nacionālās komisijas par informācijas brīvību) lēmumus.

[Kasācijas tiesas](#) judikatūra pieejama tās tīmekļa vietnē.

Izmantojot pakalpojumus tiešsaistē, var pasūtīt [Kasācijas tiesas spriedumus](#) un atsevišķus [tulkotus Kasācijas tiesas spriedumus](#) angļu, arābu un tradicionālajā ķīniešu valodā.

Lapa atjaunināta: 13/12/2016

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [hr](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējis.

Valsts tiesību akti - Horvātija

Horvātijas Republikas Konstitūcija

[Horvātijas Republikas Konstitūcija](#)

Svarīgākie tiesību akti krimināltiesību jomā

Kriminālkodekss (*Kazneni zakon*) (*NN (Narodne Novine — Horvātijas Republikas Oficiālais Vēstnesis)* Nr. [125/11](#), Nr. [144/12](#), Nr. 56/15, Nr. 61/15, Nr. 101/17, Nr. 118/18 un Nr. 126/19)

Jaunais Kriminālkodekss stājās spēkā 2013. gada pirmajā dienā, un ar to ieviesti vairāki jauninājumi, piemēram, bargāki sodi un garāki noilguma termiņi, un noteikti jauni noziedzīgi nodarījumi, piemēram, algas neizmaksāšana, transportlīdzekļa agresīva vadīšana ceļu satiksmē un nelikumīgas azartspēles. Saskaņā ar Kriminālkodeksa 2012. gada decembra grozījumiem un papildinājumiem narkotisko vielu glabāšana personiskai lietošanai vairs netiek uzskatīta par kriminālpārkāpumu, bet par administratīvu pārkāpumu.

Kriminālkodeksam ir vispārīgā daļa un konkrētā daļa:

a) Kriminālkodeksa vispārīgajā daļā ietverti noteikumi, kas attiecas uz visiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Šie noteikumi reglamentē vispārīgos pieņēmumus, kas saistīti ar sodāmību, naudas sodiem un kriminālsodiem.

b) Kriminālkodeksa konkrētajā daļā aprakstīti konkrēti noziedzīgi nodarījumi un sodi, ko par tiem var piemērot, kā arī norādīti citos tiesību aktos paredzētie noziedzīgie nodarījumi un attiecīgie sodi. Horvātijas Kriminālkodeksā noteikti šādi noziedzīgi nodarījumi:

noziedzīgi nodarījumi pret cilvēci un cilvēka cieņu,
noziedzīgi nodarījumi pret personas dzīvību un miesas bojājumu nodarīšana,
noziedzīgi nodarījumi pret cilvēktiesībām un pamatbrīvībām,
noziedzīgi nodarījumi nodarbinātības un sociālās apdrošināšanas jomā,
noziedzīgi nodarījumi pret personas brīvību,
noziedzīgi nodarījumi pret privātumu,
noziedzīgi nodarījumi pret personas godu un reputāciju,
noziedzīgi nodarījumi pret dzimumneaizskaramību,
noziedzīgi nodarījumi, kas ietver seksuālu vardarbību un bērnu seksuālu izmantošanu,
noziedzīgi nodarījumi pret laulību, ģimenes dzīvi un bērniem,
noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību,
noziedzīgi nodarījumi pret vidi,
noziedzīgi nodarījumi pret vispārējo drošību,
noziedzīgi nodarījumi pret satiksmes drošību,
noziedzīgi nodarījumi pret tīrību,
noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā,
noziedzīgi nodarījumi saistībā ar datorsistēmām, datorprogrammatūru un datiem,
noziedzīgi nodarījumi, kas ietver viltošanu,
noziedzīgi nodarījumi pret intelektuālo tīrību,
noziedzīgi nodarījumi, kas ietver amata pienākumu pārkāpšanu,
noziedzīgi nodarījumi pret tiesu varu,
noziedzīgi nodarījumi pret sabiedrisko kārtību,
noziedzīgi nodarījumi pret vēlēšanu tiesībām,
noziedzīgi nodarījumi pret Horvātijas Republiku,
noziedzīgi nodarījumi pret citu valsti vai starptautisku organizāciju,
noziedzīgi nodarījumi pret Horvātijas bruņotajiem spēkiem.

Kriminālprocesa likums (*Zakon o kaznenom postupku*) (NN Nr. 152/08, Nr. 76/09, Nr. 80/11, Nr. 91/12 — Horvātijas Konstitucionālās tiesas rīkojums un nolēmums, Nr. 143/12, Nr. 56/13, Nr. 145/13, Nr. 152/14, Nr. 70/17 un Nr. 126/19)

Šajā likumā ir paredzēti noteikumi, kas nodrošina, ka netiek notiesātas nevainīgas personas un ka noziedzīgu nodarījumu izdarītājiem atbilstoši tiesību aktu noteikumiem un, pamatojoties uz likumīgu tiesvedību kompetentā tiesā, piemēro sodu vai citus pasākumus.

Kriminālvajāšana un tiesvedība var notikt un tikt izbeigta tikai tā, kā paredz likuma noteikumi un nosacījumi.

Ar Kriminālprocesa likumu Horvātijas tiesību sistēmā transponēti šādi ES tiesību akti:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/64/ES (2010. gada 20. oktobris) par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā (OV L 280, 26.10.2010.);

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/36/ES (2011. gada 5. aprīlis) par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību (OV L 101, 15.4.2011.);

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/93/ES (2011. gada 13. decembris) par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu (OV L 335, 17.12.2011.);

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (OV L 142, 1.6.2012.);

Padomes Pamatlēmums 2008/977/TI (2008. gada 27. novembris) par tādu personas datu aizsardzību, ko apstrādā, policijas un tiesu iestādēm sadarbojoties krimināllietās (OV L 350, 30.12.2008.);

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/29/ES (2012. gada 25. oktobris), ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI (OV L 315, 14.11.2012.);

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm (OV L 294, 6.11.2013.);

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/42/ES (2014. gada 3. aprīlis) par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā (OV L 127, 29.4.2014.);

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/62/ES (2014. gada 15. maijs) par euro un citu valūtu krimināltiesisko aizsardzību pret viltošanu un ar ko aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2000/383/TI (OV L 151, 21.5.2014.);

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā (OV L 65, 11.3.2016.);

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/1919 (2016. gada 26. oktobris) par juridisko palīdzību aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem kriminālprocesā un pieprasītajām personām Eiropas apcietināšanas ordera procesā (OV L 297, 4.11.2016.).

Kriminālprocesu sāk pēc pilnvarota prokurora pieprasījuma.

Gadījumos, kad kriminālprocesu par nodarījumiem pēc savas iniciatīvas ierosina prokurors, par pilnvaroto prokuroru uzskata valsts prokuroru (*državni odvjetnik*), bet, kad kriminālprocesu par nodarījumiem ierosina ar privātu apsūdzību, par pilnvaroto prokuroru uzskata privātās apsūdzības uzturētāju. Dažu

tiesību aktos noteiktu noziedzīgu nodarījumu gadījumā prokurors ierosina kriminālprocesu tikai pēc cietušā pieprasījuma. Ja tiesību aktos nav noteikts citādi, prokuroram ir pienākums ierosināt kriminālprocesu, ja ir pamatots iemesls uzskatīt, ka kāda persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, kura gadījumā kriminālprocess ir ierosināms *ex officio*, un ja nav juridisku šķēršļu attiecīgās personas vajāšanai.

Ja prokurors uzskata, ka nav pamata ierosināt vai īstenot kriminālvajāšanu, viņa vietā to var ierosināt cietušais, kas darbojas kā prasītājs saskaņā ar likuma noteikumiem.

Likums par notiesāšanas tiesiskajām sekām, sodāmības reģistru un rehabilitāciju (*Zakon o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji*) (NN Nr. 143/12, Nr. 105/15)

Šis likums reglamentē notiesāšanas tiesiskās sekas, sodāmības reģistra informācijas organizāciju, glabāšanu, pieejamību, sniegšanu un dzēšanu, sodāmības reģistra informācijas starptautisko apmaiņu, kā arī rehabilitāciju.

Šā likuma noteikumi atbilst šādu Eiropas Savienības tiesību aktu noteikumiem:

Padomes Pamatlēmums 2009/315/TI (2009. gada 26. februāris) par organizatoriskiem pasākumiem un saturu no sodāmības reģistra iegūtas informācijas apmaiņai starp dalībvalstīm,

Padomes Lēmums 2009/316/TI (2009. gada 6. aprīlis) par Eiropas Sodāmības reģistru informācijas sistēmas (*ECRIS*) izveidi, piemērojot Pamatlēmuma 2009/315/TI 11. pantu.

Sodāmības reģistru Horvātijā organizē un uztur par tiesu iestādēm atbildīgā ministrija, kas ir arī centrālā iestāde, kura nodrošina šīs informācijas apmaiņu ar citām valstīm (turpmāk "ministrija").

Sodāmības reģistrā ir dati par privātpersonām un juridiskām personām (turpmāk "personas"), kas Horvātijā ar galīgu spriedumu notiesātas par noziedzīgiem nodarījumiem. Sodāmības reģistrā ir arī dati par Horvātijas pilsoņiem un Horvātijā reģistrētām juridiskām personām, kas par noziedzīgiem nodarījumiem ar galīgu spriedumu notiesāti ārpus Horvātijas, ja ministrija šādus datus ir saņēmusi.

Sodāmības reģistrā iekļauts arī tādu personu saraksts, kuras ar galīgu spriedumu notiesātas par noziedzīgiem nodarījumiem, kas ietver seksuālu vardarbību un bērnu seksuālu izmantošanu, kā arī par citiem likuma 13. panta 4. punktā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

a) Svarīgākie Horvātijas tiesību akti civiltiesību, komerciesību un administratīvo tiesību jomā ir šādi:

Civilsaistību likums (*Zakon o obveznim odnosima*) (NN Nr. 35/05, Nr. 41/08 un Nr. 125/11)

Šis likums reglamentē pamata civilsaistības (vispārīgajā daļā), kā arī civilās līgumsaistības un nelīgumiskās saistības (konkrētajā daļā).

Darījumu puses var brīvi noteikt civilsaistības, tomēr saistības nedrīkst būt pretrunā Horvātijas Konstitūcijai, imperatīvām normām un sabiedrības morāles principiem.

Īpašumtiesību un citu mantisko tiesību likums (*Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima*) (NN Nr. 91/96, Nr. 68/98, Nr. 137/99, Nr. 22/00, Nr. 73/00, Nr. 129/00, Nr. 114/01, Nr. 79/06, Nr. 141/06, Nr. 146/08, Nr. 38/09, Nr. 153/09, Nr. 143/12 un Nr. 152/14)

Šis likums nosaka vispārējo kārtību attiecībā uz personu īpašumiem; tā noteikumi attiecas arī uz tādiem īpašumiem, kam piemēro kādu īpašu tiesisko regulējumu, ja vien tie nav pretrunā šim regulējumam.

Likuma normas par īpašumtiesībām un īpašniekiem atbilstīgi attiecas arī uz visām pārējām mantiskajām tiesībām, ja vien tiesību aktos nav īpaši noteikts citādi vai ja cita kārtība neizriet no šo tiesību juridiskās būtības.

Mantošanas likums (*Zakon o nasljeđivanju*) (NN Nr. 48/03, Nr. 163/03, Nr. 35/05 — Civilsaistību likums, un Nr. 127/13)

Šis likums reglamentē mantošanas tiesības un paredz noteikumus, saskaņā ar kuriem tiesas, citas iestādes un pilnvarotās personas rīkojas mantošanas lietās.

Zemesgrāmatu likums (*Zakon o zemljišnim knjigama*) (NN Nr. 63/19)

Šis likums reglamentē jautājumus, kas saistīti ar Horvātijas teritorijā esoša nekustamā īpašuma juridisko statusu, kas ir svarīgs juridiskos darījumos, kā arī nosaka, kā un kādā formātā uzturama zemesgrāmata (kadastrs), ja uz konkrēto zemes īpašumu neattiecas īpaši noteikumi.

Civilprocesa likums (*Zakon o pamičnom postupku*) (NN Nr. 53/91, Nr. 91/92, Nr. 112/99, Nr. 88/01, Nr. 117/03, Nr. 88/05, Nr. 02/07, Nr. 96/08, Nr. 84/08, Nr. 123/08, Nr. 57/11, Nr. 148/11 — konsolidētā redakcija, Nr. 25/13 un Nr. 89/14)

Šis likums nosaka kārtību, kādā tiesas izskata un izšķir strīdus, kas attiecas uz personu un pilsoņu pamattiesībām un pienākumiem un pilsoņu personiskajām un ģimenes attiecībām, kā arī ar darba attiecībām, komerciesībām, īpašumu un citiem jautājumiem saistītus civiltiesiskus strīdus, ja vien tiesām saskaņā ar tiesību aktu noteikumiem nav paredzēts par šiem strīdiem lemt, ievērojot kādu citu procedūru.

Izpildes likums (*Ovršni zakon*) (NN Nr. 112/12, Nr. 25/13, Nr. 93/14, Nr. 55/16 un Nr. 73/17)

Šis likums nosaka kārtību, kādā tiesas un notāri panāk prasību apmierināšanu, pamatojoties uz izpildes instrumentiem un publiskiem aktiem (izpildes process), un kārtību, kādā tiesas un notāri garantē prasību nodrošinājumu (nodrošinājuma process), ja vien atsevišķā tiesību aktā nav noteikts citādi. Šis likums reglamentē arī materiāltiesiskās attiecības, kas nodibinātas izpildes procesa un nodrošinājuma procesa rezultātā.

b) Svarīgākie tiesību akti tiesu iestāžu sadarbības jomā ir šādi:

Starptautisko privāttiesību likums (*Zakon o međunarodnom privatnom pravu*) (NN Nr. 101/17)

Likums reglamentē:

tiesības, kas piemērojamas privāttiesiskām attiecībām, kurām ir starptautiska dimensija;

Horvātijas tiesu un citu iestāžu kompetenci juridiskos jautājumos, uz kuriem attiecas šā panta 1. punktā minētās attiecības, un procedūras noteikumus;

ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanu un izpildi juridiskos jautājumos, uz kuriem attiecas šā panta 1. punktā minētās attiecības.

Plašāka informācija pieejama šeit:

 <https://pravosudje.gov.hr/pristup-informacijama-6341/zakoni-i-ostali-propisi/zakoni-i-propisi-6354/6354>

 Plašāka informācija

Lapa atjaunināta: 01/10/2021

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Itālija

Šajā lapā ir sniegta informācija par tiesību sistēmu Itālijā.

Tiesību avoti

Itālijā, tāpat kā ikvienā modernā demokrātijā, politiskā sistēma ir balstīta uz varas dalīšanu starp likumdošanas varu, izpildvaru un tiesu varu.

Itālijas tiesību avoti parasti tiek rādīti likumdošanas rezultātā, ko īsteno izpildvara. Tiesu vara iejaucas, kad tiek pārkāptas tiesības.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Šādi ir Itālijas tiesību avoti pēc to svarīguma pakāpes:

Konstitūcija,
tiesību akti (kodeksi un citi parlamenta tiesību akti, reģionālie likumi),
noteikumi,
paražu tiesības.

Referendums var būt tiesību avots, ja tas atceļ (anulē) agrāku likumu.

Tiesību normu var interpretēt dažādi, un tiesu prakse var ietekmēt turpmākus lēmumus. Tomēr tiesu prakse nav stingri saistoša, jo Itālijas civiltiesību sistēmas galvenais pamats ir rakstītās, pozitīvās tiesības.

Konstitūcija ir galvenais tiesību avots. Tas noteikts konstitūcijā un to var mainīt tikai īpašā procedūrā, kas ir daudz sarežģītākā nekā procedūra parasto likumu mainīšanai.

Parlamentā tiesību aktus pēc izskatīšanas pieņem apakšpalātā (*Camera dei Deputati*) un augšpalātā (*Senato*), un tie jāievieš un jāievēro visā Itālijā. Tas neietver īpašus likumu, kas pieņemti konkrētām teritorijām vai notikumiem, piemēram, reaģējot uz zemestrīci.

Reģionālie likumi ir spēkā tikai attiecīgā reģiona teritorijā un regulē tikai īpašus jautājumus.

Dažos gadījumos reģionālie likumi var būt integrēti valsts likumos (ja pastāv) vai būt ekskluzīvi (ja nepastāv valsts noteikumi) – attiecībā uz tirdzniecību, izglītību, zinātnisko izpēti, sportu, ostām un lidostām, darba drošību un kultūras precēm.

Noteikumi sastāv no iesniegtiem noteikumu dokumentiem, kuros iekļauta informācija par tiesību aktu (gan valsts gan reģionālo) piemērošanu.

Normu hierarhija

Itālijas tiesu sistēma atbilst starptautiskajām un kopienai – rakstiskām un paražu – tiesību normām.

Pastāv tiesību avotu hierarhija. Atbilstīgi tiesiskuma principam likumi nedrīkst būt pretrunā ar Konstitūciju un likumpamatots akts nedrīkst būt pretrunā ar tiesību aktu, uz kura pamata tas pieņemts.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Parasti institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu, ir parlaments un reģionālās padomes.

Īpašos apstākļos likumus var pieņemt valdība (ja parlaments pēc tam veic apstiprināšanu/grozīšanu). To var darīt steidzamības gadījumā vai ja parlaments ir deleģējis pilnvaras.

Noteikumus parasti izdod valdība vai reģionālās padomes, sniedzot sīkāku informāciju par tiesību aktu piemērošanu.

Lēmumu pieņemšanas process

Normāls likuma pieņemšanas process sastāv no trīs posmiem:

Ierosināšana – šī ir valdības, parlamenta locekļu, vēlēšanu grupu (pilsoņu), reģionālo padomju un atsevišķu īpašu institūciju prerogatīva.

Apspriede un balsošana – tā var notikt dažādos veidos atkarībā no parlamenta iekšējiem noteikumiem.

Izsludināšana un publicēšana – tiesību aktu izsludina Itālijas Republikas prezidents, un to publicē oficiālajā laikrakstā.

Juridiskās datubāzes

 Projektu *Normattiva* uzsāka 2010. gada martā, lai veicinātu spēkā esošo valsts un reģionālo tiesību aktu datorizāciju un klasifikāciju valsts pārvaldē un atvieglotu bezmaksas pieeju pilsoņiem attiecīgo noteikumu meklēšanai un apskatīšanai, kā arī lai nodrošinātu instrumentus tiesību aktu pārskatīšanai, par ko ir atbildīgs Ministru padomes priekšsēdētāja birojs, Itālijas Senāts un Deputātu palāta.

Datu bāzē *Normattiva* ietvertos likumus varēs apskatīt šādos trīs veidos:

oriģinālā redakcijā, kas publicēts Itālijas Republikas *Oficiālajā Vēstnesī*,
spēkā esošajā redakcijā, ko faktiski piemēro dienā, kurā to apskata datu bāzē,
spēkā esošajā redakcijā jebkurā iepriekšējā datumā, ko norādījis lietotājs.

Datu bāzes galīgajā versijā būs ietverts viss valsts tiesību aktu kopums numurētā veidā (likumi, dekrēti, dekrēti-likumi, citi numurēti tiesību akti).

Patlaban datu bāzē ir 75 000 tiesību akti, kuri ir pieņemti vai stājušies spēkā, sākot no 1946. gada.

Ministrijas dekrēti nav iekļauti.

Minētais projekts pagaidām ir attīstības posmā. Turpmāk

(attiecībā uz visu datu bāzi) tiks radīta iespēja meklēt informāciju internetā, izmantojot dinamiskas saites no grozītās tiesību normas uz attiecīgo pantu turpmākajā grozījumā,

tiks uzlabotas meklēšanas iespējas, ieviešot meklēšanu pēc „jēdziena” un semantiskām kategorijām,

tiks apkopots un darīts pieejams to tiesību aktu kopums, kuri publicēti Itālijas Karalistes laikā (1861.-1946.),

datu bāzi papildinās ar saitēm no visām pārējām publiskajām tiesību aktu datu bāzēm, piemēram, tādām, kurās ietverti reģionālie tiesību akti un Kopienas tiesību akti.

Lapa atjaunināta: 18/01/2022

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Kipra

Saskaņā ar Kipras Konstitūcijas (*Σύνταγμα*) 1. pantu „Kipras valsts ir neatkarīga un suverēna prezidentāla republika”, kuras pamatprincipi ir tiesiskums, varas dalīšana izpildē, likumdevējā un tiesu varā, tiesu varas objektivitāte un cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošana un aizsardzība.

Cilvēktiesības un pamatbrīvības garantē Konstitūcijas II daļa, kas atspoguļo Eiropas Cilvēktiesību konvencijas (ECK) (*Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων — Ε.Σ.Α.Δ.*) principus, bet Konstitūcijas 35. pants nosaka, ka „likumdevējas, izpildē un tiesu varas iestāžu pienākums ir savas kompetences robežās gādāt par šīs daļas noteikumu efektīvu piemērošanu”.

Tiesiskumu garantē ne vien Konstitūcijas un tiesību aktu rakstītie noteikumi, bet arī valdības apņemšanās ievērot tai uzliktos konstitucionālos ierobežojumus, nodrošināt likumdevējas varas pieņemto likumu atbilstību Konstitūcijai un tiesu varas neatkarību un objektivitāti.

Tiesību avoti

1. Eiropas Savienības tiesības

Kipra 2004. gada 1. maijā kļuva par pilntiesīgu un vienlīdzīgu Eiropas Savienības dalībvalsti, uz kuru attiecas ES tiesību normas. Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas (*Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*) judikatūru ES tiesību normām ir lielāks juridiskais spēks nekā dalībvalstu tiesību normām, tostarp valsts tiesību aktiem un Konstitūcijai.

ES tiesību normu augstāko varu pār Konstitūciju garantē Kipras Republikas Konstitūcija, kas grozīta ar Likumu par Konstitūcijas piekto grozījumu (*Ο περί της Πέμπτης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμος*) (Likums Nr. 127(I)/2006), lai skaidri noteiktu, ka ES tiesību normām ir augstāka vara un lielāks juridiskais spēks nekā Konstitūcijai.

Kipras turklāt ir pielāgojusi un saskaņojusi valsts un ES tiesību normas, pieņemot virkni tiesību aktu un vienlaikus atceļot vai grozot daudzu valsts tiesību aktu noteikumus, tostarp Konstitūcijas noteikumus, kā minēts iepriekš.

Tādējādi tiesību avots ar augstāko juridisko spēku Kipras Republikā ir ES tiesības, kas ietver gan dalībvalstu pieņemtās normas, t. i., Eiropas Kopienas dibināšanas līgumus, kā arī to protokolus un pielikumus (ar turpmākiem papildinājumiem un grozījumiem), gan Eiropas Savienības institūciju pieņemtos tiesību aktus — regulas, direktīvas un lēmumus. Šeit ietilpst arī ES un trešo valstu vai starptautisko organizāciju starpā noslēgto starptautisko konvenciju noteikumi, tiesību vispārīgie principi un pamatprincipi, vispārējās tiesības, starptautisko publisko tiesību vispārīgās normas un Eiropas Savienības Tiesas judikatūra, kas nosaka, ka saskaņā ar tiesību vispārīgajiem principiem cilvēka pamattiesības ir Eiropas *acquis* neatņemama daļa.

2. Kipras Republikas Konstitūcija

Kipras Republikas Konstitūcija ir pieņemta 1960. gadā, kad tika pasludināta Kipras Republika, un saskaņā ar Konstitūcijas 179. pantu tā ir Kipras Republikas pamatlukums. Pēc Kipras pievienošanās Eiropas Savienībai un iepriekš 1. punktā minētajiem Konstitūcijas grozījumiem ES tiesību normām ir lielāks juridiskais spēks nekā iekšējai konstitucionālajai kārtībai un Konstitūcijā iekļautajām normām jābūt saskaņotām ar ES tiesību normām.

3. Starptautiskās konvencijas / līgumi / nolīgumi

Konstitūcijas 169. pants nosaka, ka saskaņā ar Ministru kabineta lēmumu noslēgtām starptautiskām konvencijām, līgumiem un nolīgumiem pēc to oficiālās ratifikācijas un publicēšanas valdības vēstnesī ir lielāks juridiskais spēks nekā valsts tiesību aktiem (izņemot Konstitūciju) un pretrunu gadījumā priekšroka ir attiecīgo starptautisko tiesību aktu normām ar noteikumu, ka pretējā puse tās piemēro analogiski.

4. Oficiālie likumi

Oficiālos likumus pieņem Pārstāvju palāta (*Βουλή των Αντιπροσώπων*), kas īsteno likumdevēju varu, un tiem jābūt saskaņā gan ar ES tiesību normām, gan ar Konstitūciju.

Saskaņā ar Konstitūcijas 188. panta noteikumiem Kipras Republikā piemēro tos likumus, kas saskaņā ar šo pantu bija iekļauti likumkrājumā Neatkarības dienas priekšvakarā, ja vien nav citu tiesību normu, kuras pieņemtas atbilstoši likumam, ko piemēro vai pieņem saskaņā ar Konstitūciju, turklāt Kipras Republikā piemēro pēc neatkarības pasludināšanas pieņemtus Pārstāvju palātas (*Βουλή των Αντιπροσώπων*) likumus.

5. Likumpamatoti akti

Likumpamatoti akti ir normatīvie akti, ko saskaņā ar tām piešķirtajām likumīgajām pilnvarām pieņem izpildvaras iestādes, un tiem jābūt saskaņā gan ar ES tiesību normām un Konstitūciju, gan ar likumiem.

Šīs valsts pārvaldes iestāžu pilnvaras pieņem papildinošus noteikumus (sekundāros tiesību aktus), lai varētu piemērot un izpildīt likumus, sauc par reglamentējošām pilnvarām, un, lai gan likumdevēja vara Kiprā pieder Pārstāvju palātai, tās piešķir, lai reglamentētu īpašus un vietējas nozīmes jautājumus, kā arī tehniskus un sīki izstrādātus jautājumus.

6. Augstākās tiesas (Ανώτατο Δικαστήριο) judikatūra

Kiprā piemēro doktrīnu, saskaņā ar kuru Augstākās tiesas spriedumi ir saistoši visām zemāko instanču tiesām. Tāpēc Augstākās tiesas spriedumus, kuros ir interpretētas tiesību normas, uzskata par tiesību avotiem.

7. Vispārējās tiesības un taisnīguma principi

Gadījumos, kad nav citu tiesību normu, tiesību avoti ir vispārējās tiesības (*κοινοδίκαιο*) un taisnīguma (*επιείκεια*) principi.

Juridisko instrumentu veidi — apraksts

Rakstītās tiesību normas

Kipras Republikas Konstitūcija.

Oficiāli ratificētas un *Kipras Republikas Valdības Vēstnesī* publicētas ar trešām valstīm noslēgtas starptautiskas konvencijas, līgumi un nolīgumi, kam ir lielāks juridiskais spēks nekā valsts tiesību aktiem ar noteikumu, ka pretējā puse tos piemēro analogiski.

Saskaņā ar Konstitūcijas 188. pantu spēkā esošie likumi, kas atbilstoši šā panta noteikumiem bija spēkā Neatkarības dienas priekšvakarā, ja vien nav citu tiesību normu, kuras pieņemtas atbilstoši likumam, ko piemēro vai pieņem saskaņā ar Konstitūciju. Pēc neatkarības pasludināšanas pieņemti Pārstāvju palātas likumi.

Likumpamatoti akti (noteikumi) (*Κανονιστικές Πράξεις / Κανονισμοί*).

Nerakstītās tiesību normas

Augstākās tiesas, Eiropas Savienības Tiesas un Cilvēktiesību tiesas judikatūra.

Vispārējās tiesības un taisnīguma principi, ja nav citu tiesību normu, kuras pieņemtas atbilstoši likumam, ko piemēro vai pieņem saskaņā ar Konstitūciju.

Normu hierarhija

Pēc Kipras pievienošanās Eiropas Savienībai normu hierarhija Kipras Republikā ir šāda:

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBAS

KIPRAS REPUBLIKAS KONSTITŪCIJA

STARPTAUTISKĀS KONVENCIJAS / LĪGUMI / NOLĪGUMI

OFICIĀLIE LIKUMI

LIKUMPAMATOTI AKTI

AUGSTĀKĀS TIESAS JUDIKATŪRA

VISPĀRĒJĀS TIESĪBAS UN TAISNĪGUMA PRINCIPI

Vispārējās tiesības un taisnīguma principi ir Kipras tiesību avoti, ko piemēro, ja nav citu tiesību normu / institucionālo sistēmu.

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Kipras Republikas Konstitūcijā ir skaidri nodalītas trīs varas. Izpildvaru īsteno prezidents, viceprezidents un Ministru kabinets, tiesu varu — Kipras Republikas tiesas, bet likumdevēja vara pieder Pārstāvju palātai, kas ir valsts augstākais likumdošanas orgāns. Lai gan Pārstāvju palāta ir augstākais likumdošanas orgāns, izpildvarai ir tiesības pieņemt noteikumus, lai varētu piemērot likumus un paredzētu dažādus iespējamus likumu piemērošanas gadījumus. Šīs valsts pārvaldes iestāžu pilnvaras pieņem papildinošus noteikumus, lai varētu piemērot un izpildīt likumus, sauc par reglamentējošām pilnvarām.

Lēmumu pieņemšanas process

Likumdošanas process sākas ar likumprojekta priekšlikuma vai likumprojekta iesniegšanu izskatīšanai. Pārstāvju palātas deputātiem ir tiesības iesniegt likumprojektu priekšlikumus, bet ministri var iesniegt likumprojektus. Visus Pārstāvju palātai iesniegtos likumprojektus un likumprojektu priekšlikumus pirms izskatīšanas plenārsēdē nodod apspriešanai kompetentajā parlamenta komitejā.

Pārstāvju palāta likumus un rezolūcijas pieņem ar klātesošo un balsojušo pārstāvju vienkāršu balsu vairākumu un pēc pieņemšanas nosūta Kipras prezidentam, kurš tos izsludina, publicējot *Kipras Republikas Valdības Vēstnesī*, vai nosūta Pārstāvju palātai otrreizējai caurlūkošanai — ja Pārstāvju palāta nemaina sākotnējo lēmumu, prezidents vai nu izsludina attiecīgo likumu vai, īstenojot savas konstitucionālās tiesības, nosūta to Augstākajai tiesai, kas

nolemj, vai attiecīgais likums ir vai nav saskaņā ar Konstitūciju vai ES tiesību normām. Ja tiesa pieņem pozitīvu lēmumu, likumu nekavējoties izsludina, bet, ja tiesas lēmums ir negatīvs, likumu neizsludina. Likumus iekļauj likumkrājumā pēc publicēšanas *Kipras Republikas Valdības Vēstnesī* vai likumā paredzētajā dienā un var atcelt ar citiem likumiem vai — zināmos apstākļos — automātiski.

Juridiskās datubāzes

Kiprā ir pieejamas šādas juridiskās datubāzes:

 CYLAW

 KIPRAS JURIDISKAIS PORTĀLS (*ΝΟΜΙΚΟΣ ΚΟΜΒΟΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ*)

Vai piekļuve datubāzēm ir bez maksas?

Piekļuve *CYLAW* ir bez maksas. KIPRAS JURIDISKAIS PORTĀLS ir pieejams tikai reģistrētiem lietotājiem.

Īss apraksts

1. CYLAW

CyLaw ir izveidota 2002. gada janvārī kā bezpeļņas datubāze, lai bez maksas sniegtu neatkarīgu juridisko informāciju un nodrošinātu piekļuvi Kipras tiesību avotiem saskaņā ar kustību par brīvu piekļuvi likumiem, kurā tā piedalās. *CyLaw* datubāzēs ir pieejami Augstākās tiesas un otrās instances ģimenes tiesu spriedumi, sākot no 1997. gada, civilprocesa reglaments un dažādi juridiski raksti un dokumenti.

CyLaw datubāzē iekļauto spriedumu elektroniskās versijas ir sagatavojusi Augstākā tiesa. Datubāzē pieejamo spriedumu teksti ir autentiski — publicēti bez grozījumiem un labojumiem tādā redakcijā, kādā tos pieņēmusi Augstākā tiesa.

2. Kipras juridiskais portāls

Kipras juridiskais portāls piedāvā vienkāršu piekļuvi, piemēram, ziņu rakstiem, tieslietu nozarē aktuāliem dokumentiem un rakstiem, kā arī reģistrētiem lietotājiem pieejamu juridisku datubāzi, kurā ietilpst Kipras tiesību aktu (*Νομοθεσία*) un judikatūras (*Νομολογία*) datubāze.

Likumu datubāzē (*Ευρετήριο των Νόμων*) ir visu spēkā esošo un atcelto likumu direktorijs un visu sekundāro tiesību aktu direktorijs. Direktorijs atjaunina ik reizi, kad iznāk valdības vēstnesis.

Judikatūras datubāzes (*Ευρετήριο της Νομολογίας*) dažādie meklēšanas kritēriji ļauj atrast jebkuru tiesas lēmumu.

Saites

 Ģenerālprokuratūra (Ģenerālprokuratūra)

 Augstākā tiesa

 Pārstāvju palāta (*Βουλή των Αντιπροσώπων*)

Lapa atjaunināta: 11/03/2024

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Latvija

Šajā sadaļā atradīsiet informāciju par tiesību sistēmu Latvijā.

Tiesību avoti

Latvija pieder pie kontinentālās Eiropas tiesību sistēmas. Vissvarīgākie tiesību avoti ir rakstiski ārējie normatīvie akti, kas veido Latvijas tiesību sistēmu.

Ārējie normatīvie akti

Ārējie normatīvie akti regulē tiesiskās attiecības publisko tiesību subjektu un privātpersonu vai citu tiesību subjektu starpā.

Ārējo normatīvo aktu veidi un to juridiskā spēka hierarhija:

Latvijas Republikas Satversme (konstitūcija);

citi likumi;

Ministru kabineta noteikumi;

Latvijas Bankas, Finanšu un kapitāla tirgus komisijas un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas noteikumi (Latvijas tiesību sistēmā šiem noteikumiem ir tāds pats juridiskais spēks kā Ministru kabineta izdotajiem noteikumiem);

Pašvaldību saistošie noteikumi.

Eiropas Savienības tiesību normas piemēro atbilstoši to vietai ārējo normatīvo aktu juridiskā spēka hierarhijā. Piemērojot Eiropas Savienības tiesību normas, institūcijām un tiesām jāņem vērā arī Eiropas Savienības Tiesas judikatūra.

Starptautisko tiesību normas neatkarīgi no to avota piemēro atbilstoši to vietai ārējo normatīvo aktu juridiskā spēka hierarhijā. Ja konstatē pretrunu starp starptautisko tiesību normu un tāda paša juridiskā spēka Latvijas tiesību normu, piemēro starptautisko tiesību normu.

Pašvaldību saistošie noteikumi ir saistoši visām privātpersonām un juridiskajām personām administratīvajā teritorijā.

Ārējos normatīvos aktus, kā arī citus tiesību aktus publicē **Oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis”**. Oficiālā publikācija ir publiski ticama un saistoša. Nevienš nevar aizbildināties ar oficiālajā izdevumā publicēto tiesību aktu vai oficiālo paziņojumu nezināšanu.

Subjekti, kam ir tiesības izdot ārējos normatīvos aktus:

Latvijas tauta — likumdošanas tiesības (1/10 daļa vēlētāju ir tiesīgi iesniegt likumprojektu Saeimā; tiesības piedalīties tautas nobalsošanā),

Saeima (parlaments) — likumdošanas tiesības,

Ministru kabinets — tiesības izdot likumpamatotus normatīvos aktus,

Latvijas Banka, Finanšu un kapitāla tirgus komisija un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija — tiesības izdot likumpamatotus normatīvos aktus, pašvaldības — tiesības izdot likumpamatotus normatīvos aktus.

Iekšējie normatīvie akti

Iekšējais normatīvais akts ir tiesību akts, kuru publisko tiesību subjekts izdevis ar mērķi noteikt savas vai sev padotas institūcijas iekšējās darbības kārtību vai izskaidrot kāda ārējā normatīvā akta piemērošanas kārtību savā darbības jomā. Iekšējie normatīvie akti privātpersonām nav saistoši. Tādējādi, ja kāda institūcija pieņem lēmumu attiecībā uz privātpersonu, tā lēmumā nevar atsaukties uz iekšējo normatīvo aktu.

Iekšējo normatīvo aktu veidi:

nolikums, reglaments – nosaka iestādes, iestādes izveidotās koleģiālās institūcijas vai struktūrvienības uzbūvi un darba organizāciju;

ieteikumi - nosaka normatīvajos aktos piešķirtās rīcības brīvības izmantošanas kārtību, paredzot vienādu rīcību vienveidīgos gadījumos. Atsevišķos gadījumos ieteikumus var nepiemērot, ja tam ir pietiekams pamatojums;

instrukcija - nosaka ārējo normatīvo aktu vai vispārējo tiesību principu piemērošanu;

iekšējie noteikumi - nosaka pārvaldes lēmuma pieņemšanas procedūru, pārvaldes amatpersonu un citu darbinieku pienākumu pildīšanu, uzvedības noteikumus, darba aizsardzību iestādē, kā arī citus jautājumus, kas attiecas uz iestādes darbību.

Iekšējo normatīvo aktu veidi ir vienlīdzīgi juridiska spēka ziņā. Ja konstatē pretrunu starp iekšējiem normatīvajiem aktiem, piemēro to aktu, kuru izdevusi augstāka iestāde vai amatpersona.

Ja amatpersona konstatē pretrunu starp hierarhiski viena līmeņa iestāžu vai amatpersonu izdotajiem iekšējiem normatīvajiem aktiem, tā piemēro: vispārējo tiesību normu, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma;

jaunāko iekšējo normatīvo aktu, ja abas tiesību normas ir vispārējas vai speciālas. Noteicošs ir iekšējā normatīvā akta pieņemšanas datums.

Ja amatpersona konstatē pretrunu starp iekšējo normatīvo aktu un ārējo normatīvo aktu, tā piemēro ārējo normatīvo aktu.

Subjekti, kam ir tiesības izdot iekšējos normatīvos aktus:

Ministru kabinets;

Ministru kabineta loceklis;

atvasinātas publiskas personas orgāns;

iestādes vadītājs;

iestādes struktūrvienības vadītājs.

Tiesību avotu veidi — apraksts

Tiesību avotu veidi:

normatīvie akti - tiesību normas saturoši tiesību akti, kas nosaka tiesību normas, ievada tās darbībā, izmaina tās vai atceļ. Normatīvos aktus iedala ārējos normatīvajos aktos un iekšējos normatīvajos aktos;

vispārējie tiesību principi - rakstīti (normatīvajos aktos ietverti) vai nerakstīti pamatnosacījumi, kas reglamentē sabiedriskās dzīves objektīvās likumsakarības; paražu tiesību normas - uzvedības noteikumi, kas izveidojušies vēsturiski ilgstošas faktiskās pielietošanas rezultātā. Paražu tiesību normas piemēro, ja likums vai cits ārējs normatīvs akts neparedz attiecīga jautājuma regulējumu, kā arī tiesību normu iztulkošanā;

judikatūra – tiesu nolēmumu kopums, kas ietver abstrakta rakstura pareizas un vērtīgas juridiskas atziņas, ko tiesneši citās lietās var izmantot nolēmumu argumentācijā;

tiesību doktrīna — pastāvošais tiesību zinātnes atziņu kopums kas sniedz skaidrojumu par tiesību normām, to izcelsmi un piemērošanu. Tiesību doktrīna tiek plaši izmantota tiesu un valsts pārvaldes iestāžu nolēmumu argumentācijā.

Tiesību avotu hierarhija

Primārie tiesību avoti

normatīvie akti – augstāka juridiskā spēka tiesību avots. Normatīvos aktus piemēro atbilstoši to vietai ārējo normatīvo aktu juridiskā spēka hierarhijā; vispārējie tiesību principi – tiesību avots, ko piemēro, ja attiecīgais jautājums ar ārējo normatīvo aktu nav noregulēts. Tos izmanto arī normatīvo aktu interpretācijā. Vispārējiem tiesību principiem nav savstarpējas hierarhijas, juridiskā spēka ziņā tie ir līdzvērtīgi;

paražu tiesību normas – ja likums vai cits ārējs normatīvs akts neparedz attiecīga jautājuma regulējumu, kā arī tiesību normu iztulkošanā.

Sekundārie tiesību avoti

judikatūra - tiesas spriedumi, kas saskaņā ar procesuālajām normām ir saistoši tiesām, kuras izskata prasības. Šādiem spriedumiem ir likuma spēks, tie ir obligāti visiem un pret tiem jāizturas ar tādu pašu cieņu kā pret likumu.

Satversmes (Konstitucionālās) tiesas spriedumi ir saistoši visām valsts un pašvaldību iestādēm, institūcijām un amatpersonām, tostarp tiesām, kā arī fiziskām un juridiskām personām. Tiesību norma (akts), ko Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai, uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav noteikusi citādi.

Ja Satversmes tiesa par neatbilstošu Satversmei atzinusi kādu Latvijas parakstītu vai noslēgtu starptautisku līgumu, Ministru kabinetam ir pienākums nekavējoties gādāt par grozījumiem šajā līgumā, šā līguma denonsēšanu, tā darbības apturēšanu vai pievienošanās atsaukšanu.

Satversmes tiesas lēmums par tiesvedības izbeigšanu, kurā ir sniegta tiesību normas interpretācija, ir saistošs visām valsts un pašvaldību iestādēm, institūcijām un amatpersonām, tiesām, kā arī fiziskām un juridiskām personām.

tiesību doktrīna - tiek plaši izmantota tiesu nolēmumu un valsts pārvaldes iestāžu lēmumu argumentācijā. Tiesību doktrīnai nav juridiska spēka un tā nav vispārsaistoša.

Institucionālā sistēma

Subjekti, kam ir tiesības izdot ārējos normatīvos aktus

Saeima un Latvijas tauta ar tautas nobalsošanas tiesībām — likumdošanas tiesības.

Ministru kabinets var izdot ārējos normatīvos aktus — noteikumus, šādos gadījumos:

uz likuma ietvertā pilnvarojuma pamata;

lai apstiprinātu starptautisko līgumu vai tā projektu, denonsētu starptautisko līgumu vai apturētu tā darbību, ja Satversmē vai likumā nav noteikts citādi;

ja tas nepieciešams Eiropas Savienības tiesību aktu piemērošanai un ja attiecīgais jautājums ar likumu nav noregulēts. Šādi noteikumi nevar ierobežot privātpersonas pamattiesības.

Latvijas Banka, Finanšu un kapitāla tirgus komisija un **Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija** — tiesības izdot ārējos normatīvos aktus (noteikumus) tikai uz likumā ietverta pilnvarojuma pamata savas kompetences jautājumos.

Pašvaldības — tiesības izdot likumpamatotus vai ar Ministru kabineta noteikumiem pamatotus ārējos normatīvos aktus (saistošus noteikumus).

Normatīvo aktu jaunrades process

Šajā sadaļā sniegts pārskats par normatīvo aktu izstrādes procedūrām.

Likumi

Likumprojektu iesniegšana Saeimā

Likumprojektus Saeimai var iesniegt Valsts prezidents, Ministru kabinets, Saeimas komisijas, ne mazāk kā pieci deputāti, kā arī Latvijas Republikas Satversmē paredzētos gadījumos un kārtībā viena desmitā daļa vēlētāju.

Likumprojektu izskatīšana un pieņemšana Saeimā

Likumprojektus Saeimā izskata trijos lasījumos. Dīvos lasījumos pieņem likumprojektus, kas atzīti par steidzamiem, valsts budžeta projektu, grozījumus valsts budžetā un likumprojektus, kas paredz starptautisku līgumu apstiprināšanu.

Likumprojekts uzskatāms par pieņemtu un kļūst par likumu, ja tas izskatīts trijos lasījumos vai iepriekš minētajos gadījumos divos lasījumos un, balsojot par to kopumā, ieguvīs klātesošo Saeimas deputātu absolūto balsu vairākumu.

Likumu izsludināšana

Pieņemtos likumus Saeimas Prezidijs nosūta Valsts prezidentam izsludināšanai.

Valsts prezidents izsludina Saeimā pieņemtos likumus ne agrāk kā desmitajā dienā un ne vēlāk kā divdesmit pirmajā dienā pēc to pieņemšanas. Likums stājas spēkā četrpadsmitajā dienā pēc tā izsludināšanas (publicēšanas) Latvijas Republikas oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis”, ja likumā nav noteikts cits termiņš.

Tiesības apturēt likuma izsludināšanu

Valsts prezidents ir apveltīts ar tiesībām prasīt likuma otrreizēju caurlūkošanu vai apturēt likuma publicēšanu uz diviem mēnešiem.

Otrreizējās likuma caurlūkošanas tiesības Valsts prezidents izmanto pats pēc savas iniciatīvas, bet likuma publicēšanas apturēšanu – ja to pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas deputātu. Šīs tiesības Valsts prezidents vai viena trešdaļa Saeimas deputātu var izmantot desmit dienu laikā no likuma pieņemšanas Saeimā.

Šādā kārtībā apturēts likums nododams tautas nobalsošanai, ja parakstu vākšanas procesā to pieprasa ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju. Bet, ja divu mēnešu laikā šāds pieprasījums netiek saņemts, likums tiek publicēts. Tautas nobalsošana tomēr nenotiek, ja Saeima vēlreiz balso par attiecīgo likumu un ja par tā pieņemšanu nobalso ne mazāk kā trīs ceturtdaļas no visiem Saeimas deputātiem.

Saeimas pieņemtu un Valsts prezidenta apturētu likumu var atcelt tautas nobalsošanā, ja tajā piedalās vismaz puse no pēdējās Saeimas vēlēšanās piedalījušos vēlētāju skaita un vairākums balso par likuma atcelšanu.

Tomēr visus likumus nevar nodot tautas nobalsošanai. Tautas nobalsošanai nevar nodot budžetu un likumus par aizņēmumiem, nodokļiem, muitām, dzelzceļa tarifiem, kara klausību, kara pasludināšanu un uzsākšanu, miera noslēgšanu, izņēmuma stāvokļa izsludināšanu un tā izbeigšanu, mobilizāciju un demobilizāciju, kā arī līgumus ar ārvalstīm.

Likuma spēkā stāšanās

Likums stājas spēkā četrpadsmitajā dienā pēc tā publicēšanas Latvijas Republikas oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis”, ja likumā nav noteikts cits termiņš. Likuma spēkā stāšanās termiņu sāk skaitīt ar nākamo dienu pēc tā publicēšanas.

Likuma atzīšana par spēkā neesošu

Likums zaudē spēku šādos gadījumos:

ja stājas spēkā likums par attiecīgā likuma atzīšanu par spēku zaudējušu

ja stājas spēkā cita likuma pārejas noteikumu norma, kas paredz attiecīgā likuma spēka zaudēšanu;

ja stājas spēkā Satversmes tiesas spriedums, kas paredz attiecīgā likuma atzīšanu par spēku zaudējušu;

ar likuma spēka esamības laika notecešanu, ja likums pieņemts uz noteiktu laiku.

Ministru kabineta noteikumi

Ministru kabineta noteikumu projekta iesniegšana Ministru kabinetā

Ministrijas, Valsts kancelejas vai Ministru prezidenta padotībā esošas valsts pārvaldes iestādes izstrādātu noteikumu projektu Ministru kabinetā ir tiesīgs iesniegt Ministru kabineta loceklis.

Citu valsts un pašvaldību institūciju, kā arī nevalstisko organizāciju un sociālo partneru organizāciju vadītāji tiesību akta projektu izskatīšanai Ministru kabineta komitejas sēdē vai Ministru kabineta sēdē ir tiesīgi iesniegt tikai ar tā Ministru kabineta locekļa starpniecību, kurš ir politiski atbildīgs par attiecīgo jomu, nozari vai apakšnozari.

Ministru kabineta noteikumu projekta izskatīšana un pieņemšana

Ministru kabinetam iesniegtos noteikumu projektus izsludina un apspriež Valsts sekretāru sanāksmē. Pēc izsludināšanas Ministru kabineta noteikumu projekts tiek nosūtīts saskaņošanai kompetentajām ministrijām un, ja nepieciešams – citām kompetentajām institūcijām. Tieslietu ministrija un Finanšu ministrija sniedz atzinumu par visiem tiesību aktu projektiem. Saskaņošanas laikā atzinumus var iesniegt arī nevalstisko organizāciju pārstāvji.

Saskaņotos noteikumu projektus izskata Ministru kabineta sēdē, bet nesaskaņotos – Valsts sekretāru sanāksmē vai Ministru kabineta komitejas sēdē. Pēc tās saskaņotie projekti nonāk izskatīšanai Ministru kabineta sēdē. Ja noteikumu projektu Ministru kabineta sēdē atbalsta, tas uzskatāms par pieņemtu un kļūst par Ministru kabineta noteikumiem.

Ministru kabineta noteikumu izsludināšana

Ministru kabineta noteikumus izsludina, tos publicējot Latvijas Republikas oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis”.

Ministru kabineta noteikumu spēkā stāšanās

Ministru kabineta noteikumi stājas spēkā nākamajā dienā pēc to publicēšanas Latvijas Republikas oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis”, ja tajos nav noteikts cits spēkā stāšanās termiņš.

Ministru kabineta noteikumu atzīšana par spēkā neesošiem

Ministru kabineta noteikumi zaudē spēku šādos gadījumos:

ja stājas spēkā Ministru kabineta noteikumi par attiecīgo Ministru kabineta noteikumu atzīšanu par spēku zaudējušiem;

ja stājas spēkā citu Ministru kabineta noteikumu noslēguma jautājumu norma, kas paredz attiecīgo Ministru kabineta noteikumu atzīšanu par spēku zaudējušiem;

ja spēku zaudē likuma norma, uz kuras pamata izdoti attiecīgie Ministru kabineta noteikumi;

ja stājas spēkā Satversmes tiesas spriedums, kas paredz attiecīgo Ministru kabineta noteikumu atzīšanu par spēku zaudējušiem;

ar Ministru kabineta noteikumu spēka esamības laika notecešanu, ja Ministru kabineta noteikumi pieņemti uz noteiktu laiku.

Latvijas Bankas, Finanšu un kapitāla tirgus komisijas un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas noteikumi

Latvijas Bankas, Finanšu un kapitāla tirgus komisijas un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas noteikumu izsludināšanas, spēkā stāšanās un spēka zaudēšanas procedūra ir pielīdzināma Ministru kabineta noteikumu izsludināšanas, spēkā stāšanās un spēka zaudēšanas procedūrai.

Pašvaldību saistošie noteikumi

Pašvaldību saistošo noteikumu projekta iesniegšana pašvaldības domē

Pašvaldību saistošo noteikumu projektus pašvaldības domei var iesniegt domes priekšsēdētājs, domes komitejas, domes deputāti, ārkārtas sēdes ierosinātājs un pilsētas vai pagasta pārvaldes vadītājs.

Pašvaldību saistošo noteikumu projekta izskatīšana un pieņemšana

Pašvaldību saistošo noteikumu projekts tiek pieņemts un kļūst par saistošiem noteikumiem, ja par to nobalso vairāk nekā puse klātesošo pašvaldības domes deputātu un ja likumā nav noteikts citādi.

Dome saistošos noteikumus un to paskaidrojuma rakstu triju darba dienu laikā pēc to parakstīšanas rakstveidā un elektroniskā veidā nosūta atzinuma sniegšanai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, kura ne vēlāk kā mēneša laikā no saistošo noteikumu saņemšanas izvērtē pašvaldības pieņemto saistošo noteikumu tiesiskumu un nosūta pašvaldībai attiecīgu atzinumu.

Ja Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas atzinumā nav izteikti iebildumi par pieņemto saistošo noteikumu tiesiskumu vai pašvaldībai likumā noteiktajā termiņā atzinums nav nosūtīts, pašvaldība izsludina pieņemtos saistošos noteikumus.

Ja saņemts Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas atzinums, kurā pamatots saistošo noteikumu vai to daļas prettiesiskums, pašvaldības dome precizē saistošos noteikumus atbilstoši atzinumā norādītajam un izsludina precizētos saistošos noteikumus. Ja pašvaldības dome nepiekrīt atzinumam pilnībā vai kādā tā daļā, dome savā lēmumā sniedz atbilstošu pamatojumu, kā arī izsludina saistošos noteikumus. Saistošos noteikumus triju darba dienu laikā pēc to parakstīšanas rakstveidā un elektroniskā veidā nosūta Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai.

Pašvaldību saistošo noteikumu izsludināšana

Republikas pilsētas dome saistošos noteikumus un to paskaidrojuma rakstu publicē [Oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis"](#). Novada dome saistošos noteikumus un to paskaidrojuma rakstu publicē oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" (no 06.11.2015.) vai vietējā laikrakstā, vai bezmaksas izdevumā. Novada dome pieņem saistošos noteikumus, kuros nosaka saistošo noteikumu publicēšanas vietu un šos noteikumus publicē oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis". Novada dome saistošo noteikumu publicēšanas vietu maina ne biežāk kā reizi gadā. Pašvaldības saistošos noteikumus pēc to stāšanās spēkā publicē pašvaldības mājaslapā internetā. Novada domes saistošo noteikumu pieejamību nodrošina arī novada domes ēkā un pagasta vai pilsētas pārvaldēs.

Pašvaldību saistošo noteikumu spēkā stāšanās

Saistošie noteikumi stājas spēkā nākamajā dienā pēc to oficiālas publicēšanas noteiktajos izdevumos, ja tajos nav noteikts cits spēkā stāšanās termiņš.

Pašvaldību saistošo noteikumu atzīšana par spēkā neesošiem

Pašvaldību saistošie noteikumi zaudē spēku šādos gadījumos:

- ja stājas spēkā saistošie noteikumi par attiecīgo saistošo noteikumu atzīšanu par spēku zaudējušiem;
- ja stājas spēkā citu saistošo noteikumu noslēguma jautājumu norma, kas paredz attiecīgo saistošo noteikumu atzīšanu par spēku zaudējušiem;
- ja spēku zaudē augstāka normatīvā akta norma, uz kuras pamata izdoti attiecīgie saistošie noteikumi;
- ja stājas spēkā Satversmes tiesas spriedums, kas paredz attiecīgo saistošo noteikumu atzīšanu par spēku zaudējušiem;
- ar saistošo noteikumu spēka esamības laika noteicēšanu, ja saistošie noteikumi pieņemti uz noteiktu laiku.

Juridiskās datubāzes

Latvijas Republikas oficiālais izdevums "Latvijas Vēstnesis"

Oficiālais izdevums "Latvijas Vēstnesis" ir Latvijas Republikas oficiālais izdevums, un tajā publicēta informācija ir oficiāla publikācija.

Oficiālā publikācija ir publiski ticama un juridiski saistoša.

Neviens nevar aizbildināties ar oficiālajā izdevumā publicētu tiesību aktu vai oficiālo paziņojumu nezināšanu.

Kopš 2012. gada 1. jūlija oficiālo publikāciju nodrošina elektroniski, izdodot oficiālo izdevumu „Latvijas Vēstnesis” tīmekļa vietnē <https://www.vestnesis.lv>.

Informācijai, kas publicēta tīmekļa vietnē <https://www.vestnesis.lv> pirms 2012. gada 1. jūlija, ir informatīvs raksturs. Šādas informācijas oficiālā publikācija pieejama laikraksta „Latvijas Vēstnesis” drukas versijā.

Konsolidēti tiesību akti

Konsolidētie likumi, Ministru kabineta noteikumi un citi normatīvie akti ir pieejami Latvijas Republikas tiesību aktu tīmekļa vietnē <https://likumi.lv>. Visiem minētajā vietnē publicētiem konsolidētiem normatīviem aktiem ir informatīvs raksturs. Vietni uztur oficiālais izdevējs [VSIA "Latvijas Vēstnesis"](#).

Oficiālais izdevējs

Oficiālā izdevuma "Latvijas Vēstnesis" (tāpat kā iepriekš oficiālā laikraksta „Latvijas Vēstnesis”) izdevējs ir [VSIA „Latvijas Vēstnesis"](#).

Oficiālais izdevējs strādā atbilstoši starptautiskā standarta ISO 9001:2015 (kvalitātes vadība) un ISO 27001:2013 (informācijas drošība) prasībām.

Vai piekļuve datubāzei ir bez maksas?

Latvijas Republikas oficiālais izdevums "Latvijas Vēstnesis" ir pieejams bezmaksas. Arī piekļuve laikraksta "Latvijas Vēstnesis" elektroniskajam publikāciju arhīvam ir bez maksas. Tāpat bezmaksas piekļuve tiek nodrošināta arī konsolidēto tiesību aktu tīmekļa vietnei.

Saites

[Latvijas Republikas Saeima \(parlaments\)](#)

[Latvijas Republikas Ministru kabinets](#)

[Latvijas Banka](#)

[Finanšu un kapitāla tirgus komisija](#)

[Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija](#)

[Latvijas pašvaldību kontaktinformācija](#)

[Oficiālais izdevums "Latvijas Vēstnesis"](#)

[Latvijas Republikas Tiesību Akti](#)

Lapa atjaunināta: 05/04/2024

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [lt](#)

versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Jau ir pieejami tulkojumi šādās valodās: [bg](#) [es](#) [en](#) [fr](#) [hr](#) [pl](#)

Valsts tiesību akti - Lietuva

Šajā lapā ir sniegta informācija par Lietuvas tiesību sistēmu un pārskats par Lietuvas tiesību aktiem.

Tiesību avoti

Tiesību avoti ir oficiāli līdzekļi, ar kuru palīdzību tiek paziņotas un izklāstītas tiesību normas.

Tiesību akts ir oficiāls rakstisks dokuments, ko pieņēmusi kompetenta valsts iestāde, kurā ir izklāstītas un paskaidrotas tiesību normas vai norādīts pamats, uz kura tiesību normas ir piemērojamas individuālā lietā. Atkarībā no aktā iekļautās juridiskās informācijas būtības, tiesību akti aptver turpmāk izklāstītos aktus.

Likumdošanas akti – tie ir valsts institūciju rakstveidā fiksēti lēmumi, ar kuriem pieņem, groza vai atceļ vispārīgus noteikumus, kas piemērojami nenoteiktam adresātu lokam un ko ir apstiprinājusi valsts. Likumdošanas akti iedalās divās kategorijās –

Likumi visaugstākie akti tiesību aktu hierarhijā, tos pieņem Lietuvas Republikas Parlaments [*Seimas*] vai tautas nobalsošanā, tajos ietver vispārēji piemērojamas tiesību normas, kuru mērķis ir regulēt galvenās cilvēku savstarpējo attiecību jomas un tiem ir augstākais juridiskais spēks. Likumus uzskata par galveno tiesību avotu.

Pakārtotie akti, kas ir likumdošanas akti, ko pieņem uz likuma pamata nolūkā piešķirt tam konkrētu formu un nodrošināt tā īstenošanu. Pakārtoti akti nevar būt pretrunā likumiem. Tie ietver šādus aktus: parlamenta rezolūcijas,

valdības rezolūcijas,
ministrijas departamentu instrukcijas un rīkojumi,
pašpārvaldes un valsts pārvaldes iestāžu rezolūcijas un lēmumi,
citi akti.

Interpretējošie akti, ko pieņem, lai izskaidrotu piemērojamo tiesību normu saturu un būtību. Tos pieņem iestāde, kas ir kompetenta interpretēt tiesību aktus.

Individuālie īstenošanas akti, kuros tiesību aktos paredzētās prasības tiek īstenotas praksē. Individuālie īstenošanas akti tāpat likumdošanas akti rada juridiskas sekas, taču tiem nepiemīt tiesību avota statuss, jo ar tiem netiek radīti vispārēji piemērojami vispārīgi noteikumi, atkarībā no to aprakstošā satura tie ir adresēti konkrētām personām konkrētos apstākļos un ir vienreizēji tajā nozīmē, ka tie vairs nav piemērojami, tiklīdz beidz pastāvēt konkrētās sabiedriskās attiecības (iesaukums, paziņojums, pensijas piešķiršana utml.).

Citi tiesību avoti

Papildus likumdošanas aktiem par primāriem tiesību avotiem uzskata:

Vispārīgos tiesību principus (laba ticība, vienlīdzība, individuāla atbildība, saprātīgums), kas ir neatņemama Lietuvas tiesību sistēmas sastāvdaļa tiesību normu interpretācijai un likumu robu aizpildīšanai. Turklāt saskaņā ar Lietuvas Republikas Konstitūcijas 135. panta 1. punktu vispārēji atzīti starptautisko tiesību principi arī ir neatņemama Lietuvas tiesību sistēmas sastāvdaļa, un Lietuvas tiesām tie ir attiecīgi jāņem vērā un jāpiemēro.

Paražu tiesības, tas ir, sabiedrībā pieņemti regulāri piemēroti un ilglaicīgi rīcības noteikumi, ko atzīst valsts. Lietuvas Republikas Civilkodeksā paražām ir piešķirts tieša tiesību avota statuss. Tās var piemērot, ja likumā vai līgumā ir tieši paredzēta to piemērošana vai tiesiskajā regulējumā pastāv robs. Paražas, kas ir pretrunā vispārīgajiem tiesību principiem vai imperatīvām tiesību normām, nepiemēro.

Turpmāk minētie tiek atzīti par sekundāriem tiesību avotiem –

Judiktūra, tas ir, tiesas spriedums konkrētā lietā, kas ir kļuvis par paraugu tās pašas instances vai zemākas instances tiesām, izskatot līdzīgas lietas.

Judikatūrai lielākoties ir padomdevēja loma Lietuvas tiesību sistēmā.

Tiesību doktrīna

Normu hierarhija

Tiesību aktu hierarhija ir šāda:

Konstitūcija,
konstitucionālie likumi,
ratificēti līgumi,
likumi,
citi likumus īstenojoši tiesību akti (prezidenta, valdības, konstitucionālās tiesas utml. izdoti akti),

Institucionālā uzbūve

Lietuvas Parlaments [*Seimas*] ir vienīgā institūcija, kurai ir tiesības pieņemt likumus. Visiem tiesību aktiem, ko pieņem citas valsts institūcijas, ir jābūt saskaņā ar Lietuvas Republikas Konstitūciju un pārējiem likumiem.

Citus tiesību aktus var pieņemt:

Lietuvas Parlaments (rezolūcijas),
Prezidents (dekrēti),
valdība (rezolūcijas),
ministrijas un citas valdības vienības (rīkojumi),
vietējās pašvaldības (lēmumi, rīkojumi).

Juridiskās datubāzes

 Lietuvas tiesību aktu datubāze (*Lietuvos teisės aktų duomenų bazė*) pieder **Lietuvas Republikas Parlamentam**, kas to arī uztur.

Datubāzē ir atrodam:

pieņemtie tiesību akti,
tiesību aktu projekti,
rezolūcijas,
secinājumi,
cita veida tiesību akti.

Datubāzē atrodami dokumenti nav ne oficiāli, ne juridiski saistoši.

Datubāzē var meklēt angļu un lietuviešu valodā. Pieklūt dažāda veida tiesību aktiem var noklikšķinot uz izvēlnes pie "Type".

Tiesību aktus un citus juridiskus dokumentus var atrast arī **Lietuvas tiesību aktu reģistrā** (*Lietuvos teisės aktų registras*). Šo tīmekļa vietni uztur **valsts uzņēmums "Reģistru centrs"** (*valstybė įmonė Registrų centras*) un to uzrauga **Tieslietu ministrija**. Kopš 2013. gada 31. augusta reģistru uztur Lietuvas Republikas Parlamenta kanceleja.

Vai piekļuve datubāzei ir bez maksas?

Jā, piekļuve gan reģistram, gan Lietuvas tiesību aktu datubāzei ir **bezmaksas**.

Lapa atjaunināta: 07/04/2023

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Luksemburga

Šajā sadaļā pieejams pārskats par dažādiem tiesību avotiem Luksemburgā.

Tiesību avoti

Starptautiskie tiesību avoti

Luksemburgas Lielhercogistei ir saistoši starptautiski, daudzpusēji un divpusēji līgumi. Līdztekus no šīm saistībām izrietošajiem Luksemburgas pienākumiem pret citām valstīm daži no šiem līgumiem ir arī indivīdu tiesību avoti, piemēram, Eiropas Savienības līgumi nodrošina pārvietošanās brīvību ikvienam ES pilsonim.

Starptautiskie līgumi

Šie ir starptautiski līgumi un vienošanās, ko Luksemburgas Lielhercogiste noslēgusi ar citām valstīm. Daži piemēri: Romā 1950. gada 4. novembrī pieņemtā Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, Hāgā 1958. gada 3. februārī un 2008. gada 17. jūnijā parakstītie Beniluksa valstu līgumi, kas ir saistoši Beļģijai, Nīderlandei un Luksemburgai.

Eiropas Savienības tiesības

Eiropas Savienības tiesības veido ES līgumi un sekundārās tiesību normas, kuras ietvertas Eiropas Kopienas un Eiropas Savienības iestāžu pieņemtajos tiesību aktos — direktīvās, lēmumos, regulās, atzinumos un ieteikumos.

Valsts tiesību avoti

Konstitucionālie noteikumi

Luksemburgas Lielhercogistes konstitūcija tika pieņemta 1868. gada 17. oktobrī. 1868. gadā izveidotā konstitucionālā sistēma ir ļoti līdzīga Beļģijas 1831. gada konstitūcijā noteiktajai sistēmai. Lai arī abās sistēmās atšķiras nianse, publikācijas attiecībā uz Beļģijas konstitucionālo tiesību pamatprincipiem ir attiecināmas uz abām sistēmām. Kopš konstitūcijas izsludināšanas tajā ir veikti daudz grozījumu, tomēr šobrīd spēkā esošais konstitūcijas teksts aizvien lielā mērā atbilst 1868. gadā izsludinātajai versijai.

Luksemburgas konstitūcija ir stingra konstitūcija, t. i., tā tiek grozīta ar īpašu procedūru, kas ir sarežģītāka nekā parastā likumdošanas procedūra. Lai veiktu grozījumus konstitūcijā, Luksemburgas parlaments (*Chambre des Députés*) par tiem balso divreiz, un to apstiprināšanai ir nepieciešams vismaz divu trešdaļu nobalsojušo atbalsts, kā arī nav atļauta deleģētā balsošana. Abi balsojumi notiek ar vismaz trīs mēnešu starplaiku.

Ja divu mēnešu laikā pēc pirmā balsojuma vismaz ceturtdaļa parlamenta deputātu vai 25 000 vēlētāju to pieprasa, pirmajā lasījumā pieņemtie grozījumi tiek nodoti tautas nobalsošanai. Šādā gadījumā otrais balsojums nenotiek un grozījumi tiek pieņemti tikai tad, ja tos atbalsta nodoto derīgo balsu vairākums.

Normatīvie tiesību akti

Likumi ir parlamenta pieņemtās un lielhercoga izsludinātās tiesību normas. Luksemburgas likumdevējs lemj par administratīvā tiesību akta vispārējo formu, izņemot gadījumus, kad šo iespēju ierobežo konstitucionālās vai starptautiskās tiesību normas.

Reglamentējošie tiesību akti

Likumos, protams, nevar reglamentēt pilnīgi visus jautājumus līdz sīkākajai detaļai. Turklāt salīdzinoši sarežģītu likumdošanas procedūru izmantošana dažos gadījumos var nebūt lietderīga, piemēram, reglamentējot jomu, kurā normas bieži ir jāgroza.

Tādēļ tiek pieņemti lielhercoga noteikumi (*règlement grand-ducal*), kas ir likumdošanas īstenošanas rīks. Luksemburgas konstitūcijā lielhercogam ir noteikts pienākums “(pieņemt) likumu īstenošanai nepieciešamos noteikumus un rīkojumus”.

Vai pastāv arī citi tiesību avoti, un kāds ir to spēks?

Judikatūra

Judikatūras atzīšanai par tiesību avotu ir zināmas nianse. Luksemburgas likumdošanā netiek atzītas anglosakšu tiesību sistēmā izmantotās precedentu tiesības, un tiesām kopumā nav saistoši lēmumi citās, pat ļoti līdzīgās lietās. Tiesnešiem pat ir aizliegts lemt pēc vispārīgiem principiem, un lēmumiem vienmēr ir jābūt balstītiem tikai konkrētās lietas apstākļos.

Praksē, protams, judikatūrai līdzīgās lietās ir būtiska nozīme. Turklāt gadījumā, ja attiecībā uz kādu rīku ir iespējamas dažādas interpretācijas, tiesnesim ir būtiska vara, jo viņš vai viņa ar savu interpretāciju veido attiecīgo tiesību normu.

Starptautiskā judikatūra

Luksemburgas Lielhercogiste tiešā veidā atzīst vairāku starptautisko tiesu, tostarp Strasbūrā esošās Eiropas Cilvēktiesību tiesas, lēmumus.

Eiropas judikatūra

Saskaņā ar LESD 267. pantu valstu tiesas var atsaukties uz Eiropas Savienības Tiesas judikatūru kā uz prejudiciālu nolēmumu, tādējādi pirms sprieduma valstu tiesas var lūgt Eiropas Savienības Tiesu sniegt atzinumu par jautājumiem, kas saistīti ar ES tiesību piemērošanu, par kuru aizstāvību personas var vērsties šajās tiesās.

Valsts judikatūra

Kopumā tiesas spriedumiem civilās vai komercietās ir tikai relatīvs *res judicata* spēks: tie ir saistoši lietā iesaistītajām pusēm, taču nemaina likuma būtību. Tas pats attiecas arī uz lielāko daļu administratīvās tiesas spriedumu. Izņēmums ir prasības pret tiesību aktiem, kas celtas pirmās instances administratīvajā tiesā (*Tribunal administratif*) vai administratīvajā tiesā (*Cour administrative*). Šādā gadījumā spriedums vai lēmums ir piemērojams vispārēji un tiek publicēts Luksemburgas Lielhercogistes oficiālajā laikrakstā *Mémorial*.

Konstitucionālās tiesas (*Cour constitutionnelle*) izdotie spriedumi arī ir piemērojami vispārēji un tiek publicēti Luksemburgas Lielhercogistes oficiālajā laikrakstā *Mémorial*.

Tiesību pamatprincipi

Saistībā ar normām, kas izriet no judikatūras, ir būtiski īpaši atzīmēt vispārējo tiesību principu kategoriju, kas definējama kā “administrācijai saistošas tiesību normas, kuru pastāvēšanu apstiprina tiesas lēmumi”.

Normu hierarhija

Valsts tiesību aktos pastāv tiesību avotu hierarhija. Augstākais tiesību avots ir konstitūcija, tad ir likumi un noteikumi.

Konstitūcijā neregulētos gadījumos starptautisko un vietējo tiesību attiecības Luksemburgas tiesību sistēmā nosaka tikai judikatūra.

Judikatūra Luksemburgā attiecībā uz šo jautājumu ir attīstījusies kopš 20. gadsimta 50. gadu sākuma, kad Kasācijas tiesa (*Cour de Cassation*) un vēlāk arī Valsts padome (*Conseil d'Etat*) norādīja uz atkāpšanos no iepriekšējās nostājas, ka varas dalīšanas principa dēļ tiesa nevar vērtēt likumu atbilstību starptautiskiem līgumiem.

Saskaņā ar Valsts padomes vēsturisko 1951. gada lēmumu “starptautiskam līgumam, kas valsts likumdošanā iekļauts ar apstiprinošu likumu, ir lielāks juridiskais spēks nekā iekšējo institūciju lēmumiem. Attiecīgi, pastāvot pretrunai starp starptautiska līguma un vēlāk pieņemta valsts tiesību akta normām, starptautiskās tiesības ir augstākas par valsts tiesībām” (Valsts padome, 1951. gada 28. jūlijs, Pas. lux. t. XV, 263. lpp.).

Šī lēmuma formulējums, protams, ir ļoti plašs, jo tas bez izņēmumiem paredz, ka starptautiskās tiesību normas ir augstākas par jebkuras valsts iestādes lēmumu. Tomēr Luksemburgas tiesa nekad nav skaidri lēmusi par labu starptautisko tiesību prioritātei salīdzinājumā ar konstitūciju.

Jāatzīmē, ka 1956. gada grozījumu izdarīšanas laikā Konstitucionālā asambleja skaidri noraidīja valdības likumprojektu, kas paredzēja, ka “starptautisko tiesību normas ietilpst valsts tiesību sistēmā. Tās prevalē pār valsts likumiem un citiem valsts normatīvajiem aktiem.” Pantiem pievienotajos komentāros bija skaidri norādīts, ka pēdējais teikums ir attiecināms arī uz konstitucionālajām normām.

Tomēr 1992. gada 26. maija atzinumā par Līguma par Eiropas Savienību apstiprināšanas likumprojektu Valsts padome nepārprotami atzina šo tiesību prioritāti. Šajā atzinumā Valsts padome norāda, ka “jāatceras, ka atbilstoši tiesību normu hierarhijai starptautiskajām tiesībām ir prioritāte, salīdzinot ar valsts tiesībām, un pretrunu gadījumā tiesa lemj par labu Līgumam salīdzinājumā ar valsts tiesību aktiem. Ņemot vērā to, cik svarīgi ir novērst pretrunas starp mūsu valsts tiesībām un starptautiskajām tiesībām, Valsts padome aicina attiecīgos konstitucionālos grozījumus pieņemt atbilstoši ātri, lai novērstu šādu pretrunu iestāšanos.” Līdz ar to šķiet, ka Luksemburgas Lielhercogiste ir izvēlējusies nepārprotami internacionālisma pieeju.

Esošā situācija neapšaubāmi ir tehniskas sekas tam, ka Luksemburgā netiek veikts tiesību normu konstitucionālais izvērtējums. Konstitucionālā tiesa pārbauda likumu atbilstību konstitūcijai. Taču tā nevar izskatīt likuma, ar kuru tiek apstiprināts starptautisks līgums, atbilstību konstitūcijai.

Luksemburgas tiesību sistēmā Konstitucionālā tiesa likumu var atzīt par konstitūcijai neatbilstošu. Ja lietas izskatīšanā Luksemburgas tiesa vai administratīvā tiesa saskaras ar jautājumu par atbilstību konstitūcijai, tā var to pārsūtīt izskatīšanai Konstitucionālajā tiesā. Tieši vērsties Konstitucionālajā tiesā nav iespējams.

Ar prasību anulēt nelikumīgu normatīvo aktu var arī vērsties pirmās instances administratīvajā tiesā ar iespēju tās lēmumu pārsūdzēt administratīvajā tiesā. Tomēr šādas prasības ir pieļaujamas tikai trīs mēnešu laikā no attiecīgā normatīvā akta publikācijās. Ja tiesa vai administratīvā tiesa vērtē normatīvā akta likumīgumu pēc šī perioda beigām, tiesa var lemt par likuma prioritāti pār normatīvo aktu, taču atšķirībā no gadījuma, kad trīs mēnešu laikā pēc akta publikācijas tiek iesniegta tieša prasība pret to, šajā gadījumā spriedums nav vispārēji piemērojams.

Pārvalstisku noteikumu stāšanās spēkā valstī

Starptautiskie līgumi

Luksemburgas konstitūcijā starptautisku līgumu apstiprināšanas procedūra ir aprakstīta ļoti īsi, nosakot tikai to, ka “līgumi nestājas spēkā pirms to apstiprināšanas likumā un publicēšanas atbilstoši likumu publicēšanas noteikumiem”.

Lielhercogiste ievēro vienlīmeņa tradīciju. Citiem vārdiem sakot, starptautisks līgums ir piemērojams vienādi ar Lielhercogistes vietējām normām bez nepieciešamības to transponēt jebkādā formā.

Līdz ar to apstiprinošais likums ir ļoti īss un parasti sastāv no viena panta, kas nosaka, ka attiecīgais līgums tiek apstiprināts. Šim likumam nav normatīvā satura. Apstiprinošais likums līgumu apstiprina, taču netransponē; tā vienīgais uzdevums ir dot valdībai mandātu līgumu ratificēt.

Apstiprinošo likumu parlaments pieņem parastajā kārtībā. Balsojumā parasti tiek izmantots absolūtā vairākuma princips, izņemot, ja līgums ir saistīts ar pilnvaru deleģēšanu (sk. tālāk). Ar 1956. gada grozījumiem Luksemburgas konstitūcijā ir iekļauta konkrēta norma, kas paredz iespēju ar līgumu deleģēt pilnvaras starptautiskām organizācijām. Konstitūcijas 49. a pants paredz, ka “konstitūcijā noteikto likumdevēja varu, izpildvaru un tiesu varu uz līguma pamata var īslaicīgi nodot institūcijām, kuru darbību regulē starptautiskās tiesības”. Tomēr konstitūcijas 37. panta otrā daļa nosaka, ka šāda veida līgumi tiek apstiprināti parlamentā ar būtisku balsu vairākumu.

Ja vien nav noteikts citādi, līgums nestājas spēkā Luksemburgas valsts tiesību sistēmā līdz ar apstiprinošā likuma pieņemšanu. Apstiprinošais likums ir priekšnosacījums, lai līgums varētu stāties spēkā, taču tas notiek tikai pēc tā ratifikācijas. Turklāt pat pēc parlamenta apstiprinājuma Luksemburgas izpildvara tekstu ratificē pēc saviem ieskatiem, un tiesa šo pilnvaru īstenošanu nevar pārskatīt.

Ir trīs nosacījumi, lai līgums stātos spēkā valsts tiesību sistēmā: 1) Lielhercogistei līgums ir jāratificē; 2) līgumam ir jābūt spēkā starptautiskā mērogā; un 3) līguma tekstam pilnā apjomā jābūt publicētam Luksemburgas oficiālajā laikrakstā *Mémorial* tāpat kā jebkuram citam likumam.

Jāatzīmē, ka līguma publicēšana, kas paredzēta konstitūcijas 37. pantā, ir atsevišķs noteikums no līgumu apstiprinošā likuma publicēšanas noteikuma.

Protams, vairumā gadījumu abi nosacījumi tiek izpildīti vienlaikus, t. i., līguma teksts tiek publicēts laikrakstā *Mémorial* uzreiz pēc likuma teksta. Tomēr tie ir divi atsevišķi akti, un tos varētu publicēt atsevišķi, jo līgums nav neatņemama apstiprinošā likuma daļa.

Eiropas Savienības tiesību normas

Luksemburgas konstitūcijā nav ietverti konkrēti noteikumi attiecībā uz Eiropas sekundāro tiesību aktu transponēšanu Luksemburgas tiesību sistēmā.

Eiropas direktīvas parasti tiek ieviestas, ar parlamenta parastu balsu vairākumu apstiprinot attiecīgu likumu.

Lai arī principā Eiropas direktīvas Luksemburgas likumdošanā ir jātransponē ar likumu, tomēr formāls tiesību akts nav nepieciešams, ja direktīvas skarto jautājumu jau regulē kāds Luksemburgas tiesību akts, kas nav ar to pretrunā. Tādā gadījumā direktīva var tikt transponēta ar lielhercoga noteikumiem, kas pieņemti, pamatojoties uz konstitūcijas 33. un 36. pantā noteiktajām valdības vispārējām pilnvarām īstenot likumus. Līdz ar to *pēc būtības* lielhercogs īsteno Luksemburgas likumu, lai arī tā saturs patiesībā ir pārņemts no Eiropas direktīvas.

Tiesību aktu var nepieņemt, ja par direktīvā saskaņoto jautājumu jau ir pieņemts likums, ar ko parlaments pilnvaro valdību ar vienkāršiem noteikumiem risināt jautājumus, kas parasti regulējami likumos.

Parlaments šāda veida “pilnvarojošos likumus” ir pieņēmis kopš 1915. gada, un līdz ar to valdībai ir plašas tiesības reglamentēt jautājumus ekonomikas un finanšu jomās, kā rezultātā daudzas Eiropas direktīvas tā varētu transponēt pat bez konkrētas atsauces uz Eiropu.

Tomēr šobrīd Eiropas direktīvu transponēšanas kārtība ir reglamentēta konkrētā 1971. gada 9. augustā pieņemtā un 1980. gadā 8. decembrī papildinātā likumā, ar kuru valdība tiek pilnvarota īstenot un veicināt Eiropas Kopienas direktīvas attiecībā uz ekonomikas, tehnoloģiju, lauksaimniecības, mežsaimniecības, sociālo lietu un transporta jautājumiem. Atkāpjoties no parastās noteikumu pieņemšanas procedūras, šādi lielhercoga noteikumi tiek apstiprināti attiecīgajā parlamenta komitejā.

Tāpat, kā noteikts likumdošanas procedūrā, arī pieņemot lielhercoga noteikumus, valdībai noteikumu projekts ir jāiesniedz Valsts padomē un profesionālajās kamerās (*Chambres professionnelles*) to atzinumu saņemšanai. Taču atšķirībā no likumdošanas procedūras regulatīvajā procedūrā valdība var vienkārši izvairīties no šīm konsultācijām, pamatojoties uz ieteicamo pasākumu apstiprināšanas nepieciešamības steidzamību. Tomēr šo iespēju valdībai ir liegts izmantot gadījumos, ja lielhercoga noteikumu mērķis ir transponēt ES direktīvu. Ar 1971. gada 9. augusta likumu parastā regulatīvā procedūra ir papildināta ar prasību, no vienas puses, obligāti konsultēties ar Valsts padomi un, no otras puses, saņemt attiecīgās parlamenta komitejas apstiprinājumu.

Abos gadījumos pirms noteikumu iesniegšanas lielhercogam izsludināšanai tekstu apstiprina Ministru padome (*Conseil des ministres*) un paraksta atbildīgais ministrs. Lielhercoga noteikumi stājas spēkā pēc to publicēšanas laikrakstā *Mémorial*.

Valstī izstrādātu noteikumu stāšanās spēkā

Luksemburgas Lielhercogistē likumi un noteikumi stājas spēkā tikai pēc to publicēšanas laikrakstā *Mémorial*.

Iestādes, kas pilnvarotas pieņemt tiesību normas

Starptautiskās normas

Luksemburgas konstitūcijā ir noteikts, ka līgumus paraksta lielhercogs. Taču vienlaikus tā arī paredz, ka līgumi nestājas spēkā, pirms tie nav apstiprināti ar likumu un publicēti noteiktajā likumu publicēšanas kārtībā.

Jānorāda, ka apstiprinājums ir nepieciešams jebkuram starptautiskam līgumam neatkarīgi no tā mērķa, un šim apstiprinājumam ir jābūt likuma formā. Šis precizējums tika iestrādāts 1956. gadā pēc Valsts padomes konkrēta lūguma, kas uzskatīja, ka šāds apstiprinājums ir saistīts ar likumdošanas procedūru, jo tā ir vienīgā konstitūcijā atzītā procedūra, kas ir attiecināma uz it visām parlamenta gribas izpaušmēm jebkurā jautājumā.

Valsts tiesību normas

Luksemburgas Lielhercogistes likumdošanas sistēmā **likumu ierosināšanas tiesības** ir **parlamentam** un **valdībai**.

Valdības tiesības ierosināt likumu sauc par “valdības iniciatīvu”, un tās tiek īstenotas, iesniedzot “**valdības likumprojektus**”.

Parlamenta tiesības ierosināt likumu sauc par “parlamenta iniciatīvu”, un tās tiek īstenotas, iesniedzot “**deputātu likumprojektus**”.

Pēc tam valdības un deputātu likumprojekti tiek iesniegti attiecīgajās iestādēs (profesionālajās kamerās) to atzinumu saņemšanai, bet jo sevišķi atzinuma saņemšanai **Valsts padomē**. Pēc Valsts padomes atzinuma saņemšanas, valdības vai deputātu likumprojekts nonāk atpakaļ parlamentā.

Šo tiesību normu pieņemšanas kārtība

Likumi

Parlaments ir vienpalātas parlaments.

Lai vienpalātas sistēmā novērstu nepārdomātu lēmumu pieņemšanas risku, Luksemburgas Konstitucionālā asambleja noteica, ka likumprojekti ir skatāmi divos lasījumos ar vismaz trīs mēnešu pārtraukumu.

Tomēr konstitūcija arī paredz iespēju atteikties no otrā lasījuma (dēvēta par “otro konstitucionālo lasījumu”), ja “parlaments, vienojoties ar Valsts padomi, atklātā sēdē nolēmj citādi”.

Valsts padomei šajā gadījumā ir ļoti konkrēta funkcija — līdzīga tai, kādu citās valstīs pilda likumdevēja otrā palāta (un it sevišķi Anglijas Lordu palāta). Tā procesā pirmo reizi iesaistās pirms parlamentārajām debatēm. Konstitūcija paredz, ka jebkurš valdības vai deputātu likumprojekts ir jāiesniedz Valsts padomei atzinuma sagatavošanai. Pēc pirmā lasījuma parlamentā Valsts padome procesā iesaistās otro reizi, lai atklātā sēdē lemtu par to, vai atteikties no otrā lasījuma.

Praksē šādā veidā otrais lasījums tiek atcelts vairumam likumu. Valsts padomes īstenotās politikas ietvaros otrais lasījums tiek atcelts lielākajā daļā gadījumu, izņemot pašus nopietnākos jautājumus. Parasti jebkādi šķēršļi, kuru dēļ varētu nebūt iespējams atteikties no otrā lasījuma, tiek novērsti sākotnējās procedūras ietvaros.

Jānorāda arī, ka Valsts padomei nav īstenojama veto tiesību, kas turklāt nebūtu savienojamas ar faktu, ka Valsts padome nav vēlētā institūcija. Valsts padomes locekļus ieceļ lielhercogs. Vakances gadījumā jaunu locekli padomē ieceļ, pirmkārt, lielhercogs tiešā veidā, otrkārt, izvēloties kādu no trim parlamenta ieteiktiem kandidātiem un, treškārt, izvēloties kādu no trim Valsts padomes ieteiktiem kandidātiem. Valsts padome likuma pieņemšanu var atlikt tikai divus mēnešus, tādējādi sniedzot likumdevējam vairāk laika tā izvērtēšanai.

Lielhercogs piedalās ne tikai likumdošanas procedūras sākumā (attiecībā uz valdības likumprojektiem), bet arī pēc likuma teksta galīgās apstiprināšanas parlamentā. Luksemburgas konstitūcija paredz, ka “lielhercogs izsludina likumu trīs mēnešu laikā pēc parlamenta balsojuma”.

Lielhercoga noteikumi

Saskaņā ar 1996. gada 12. jūlija likuma par Valsts padomes reformu (*loi du 12 juillet 1996 portant réforme du Conseil d'Etat*) 2. pantu **noteikumu projekti** par likumu vai līgumu īstenošanu ir iesniedzami lielhercogam tikai pēc **Valsts padomes atzinuma** saņemšanas.

Tomēr valdība var atkāpties no šī vispārējā principa steidzamības gadījumos (ko par tādiem atzīst lielhercogs, pamatojoties uz ierosinājumu izteikušā ministra atbilstoši pamatotu ziņojumu) un nepieprasīt Valsts padomes (reizēm arī dēvētas par *Haute Corporation*) atzinumu. Taču šī **steidzamības procedūra** ir izmantojama tikai izņēmuma gadījumos.

Turklāt, ja likums specifiski paredz, ka Valsts padomei jāsniedz atzinums par noteikumiem, kas pieņemti likuma īstenošanai, nekādā gadījumā nedrīkst izmantot steidzamības procedūru. Tas pats ir spēkā, veicot grozījumus noteikumu projektos, par kuriem Valsts padome jau sniegusi pirmo atzinumu.

Tāpat kā par likumiem, arī par noteikumu projektiem Valsts padome savu atzinumu sniedz **pamatota ziņojuma** veidā, kas ietver vispārējos apsvērumus, projekta teksta pārbaudi un nepieciešamības gadījumā jaunu noteikumu projektu.

Valsts padome pārbauda noteikumu projekta saturu un formu, kā arī tā atbilstību citām augstākām tiesību normām.

Likumdošanas datu bāzes

Tīmekļa vietne **Légilux** ir Luksemburgas Lielhercogistes valdības juridiskais portāls internetā.

Tajā var piekļūt Luksemburgas likumdošanas aktiem laikrakstā *Mémorial A* vienkārša teksta formā vai konsolidētu tekstu formā, kuru lielākā daļa iekļauti likumdošanas kodeksos un krājumos.

Tīmekļa vietne ir iedalīta trīs galvenajās sadaļās:

 Likumdošanas sadaļā ir ietvertas publikācijas saistībā ar Luksemburgas tiesību aktiem, kā arī dažādas citas publikācijas un konsolidētie teksti.

 Administratīvajā sadaļā ir pieejamas tā sauktās administratīvās publikācijas. Tie galvenokārt ir laikraksta *Mémorial B* krājumi, kā arī Pārvaldes un tiesību aktu oficiālās gadagrāmatas (*Annuaire Officiel d'Administration et de Législation*).

 Uzņēmumu un asociāciju sadaļa jeb *Mémorial C* kopš 2016. gada 1. jūnija ir aizstāta ar **Luksemburgas Uzņēmumu reģistra** (*Registre de commerce et des Sociétés — RCS*) tīmekļa vietnē pieejamo publikāciju sarakstu. Laikraksta *Mémorial C* arhīvs, sākot no 1996. gada līdz pēdējam *Mémorial C* izdevumam 2016. gada 27. jūnijā, aizvien ir pieejams **Uzņēmumu un asociāciju sadaļā**.

Vai piekļuve datubāzēm ir bez maksas?

Jā, piekļuve datubāzēm ir **bez maksas**.

Citas saites

 Légilux vietne

 Valsts padome

 Parlaments

 Valdība

 Tieslietu ministrija

Lapa atjaunināta: 17/07/2020

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Ungārija

Šajā lapā ir sniegta informācija par Ungārijas tiesību sistēmu.

Tiesību avoti

I. Tiesību aktu hierarhija

1. Pamatlikums

Ungārijas Pamatlikums (izsludināts 2011. gada 25. aprīlī) ir Ungārijas tiesību aktu hierarhijas augšgalā, un jebkuram citam tiesību aktam ir jābūt saderīgam ar to. Pamatlikumu pieņēma **Ungārijas parlaments** jeb Nacionālā asambleja, un **grozījumu** veikšanai ir nepieciešama **visu parlamenta deputātu balsu divu trešdaļu vairākums** (Pamatlikuma S panta otrā daļa).

Pamatlikums un tā pārejas noteikumi (Ungārijas Pamatlikuma pārejas noteikumus izsludināja 2011. gada 31. decembrī) **stājās spēkā 2012. gada 1. janvārī**.

Pamatlikumam ir **sešas daļas** — preambula jeb **Nacionālais zvērests** un šādas nodaļas: **Pamati** (no A panta līdz U pantam), **Brīvības un pienākumi** (no I panta līdz XXXI pantam), **Valsts** (no 1. panta līdz 54. pantam), Īpašā tiesiskā kārtība un **Noslēguma un citi noteikumi**.

Nodaļā **Pamati** ir ietverti vispārīgi noteikumi, un tā nosaka:

valsts pārvaldes formu,

valsts darbības pamatprincipus,

atsevišķu pilnvaru nodošanu Eiropas Savienībai,

Ungārijas galvaspilsētu un reģionālās administratīvās vienības,

pamatnoteikumus attiecībā uz Ungārijas pilsonību un tās iegūšanu,

Ungārijas valsts valodu, ģerboni, karogu, valsts himnu, valsts svētku dienas un valsts valūtu,

Pamatlikuma vietu Ungārijas tiesību sistēmā, t. i., ka Pamatlikums ir Ungārijas tiesību sistēmas pamats, procedūru Pamatlikuma pieņemšanai un grozīšanai, Ungārijas tiesību aktu veidus, virkni pamatprincipu, tostarp šādus: aizliegumu ar spēku sagrābt un īstenot varu, atbildību par ārpus Ungārijas dzīvojošo ungāru likteni, sadarbību Eiropas vienotības izveidē, laulības institūta aizsardzību, nosacījumu godīgai konkurencei nodrošināšanu, līdzsvarotas, pārredzamas un ilgtspējīgas budžeta pārvaldības principu, pienākumu aizsargāt un saglabāt dabas resursus, miera un drošības telpas izveidi un saglabāšanu, centienus sadarboties ar visām pasaules nācijām un valstīm, lai panāktu cilvēces ilgtspējīgu attīstību. Nodaļā **Brīvības un pienākumi** noteiktas pamattiesības un pienākumi. **Šādas tiesības (citu starpā) tiek atzītas par pamattiesībām:**

tiesības uz dzīvību un cilvēka cieņas neaizskaramību; spīdzināšanas, necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes vai sodu, paverdzināšanas un cilvēku tirdzniecības aizliegums; visu veidu eigēniskās prakses aizliegums, aizliegums izmantot cilvēka ķermeni un tā daļas kā peļņas avotu un cilvēku klonēšanas aizliegums; tiesības uz personas brīvību un drošību un noteikumi, kas garantē, ka nevienam netiek atņemta viņa brīvība; tiesības uz pārvietošanās brīvību un tiesības brīvi izvēlēties uzturēšanās vietu; tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību; tiesības uz personas datu aizsardzību un piekļuvi sabiedriskas nozīmes datiem; tiesības uz domu, pārliecības un ticības brīvību; tiesības uz pulcēšanās brīvību; tiesības uz vārda brīvību; tiesības uz izglītību un kultūru; tiesības strādāt, brīvi izraudzīties profesiju un veikt uzņēmējdarbību; tiesības uz īpašumu; aizliegums izraidīt Ungārijas pilsoņus no Ungārijas teritorijas; tiesības uz patvērumu; vienlīdzība likuma priekšā; diskriminācijas aizliegums; bērnu darba aizliegums; tiesības uz veselīgu vidi; tiesības balsot un tiesības kandidēt Ungārijas parlamenta, vietējo pārstāvju un pilsētas mēru un Eiropas Parlamenta vēlēšanās; tiesības uz objektīvu, godīgu un saprātīgā termiņā veiktu jautājumu izskatīšanu iestādēs un struktūrvienībās; katra Ungārijas pilsoņa tiesības uz Ungārijas aizsardzību, viņam atrodoties ārzemēs; Pamatlikumā arī definēta to personu valstspiederība un pamattiesības, pret kurām notiek tiesvedība.

Saskaņā ar Pamatlikumu Ungārija cenšas nodrošināt arī šādus aspektus: garantēt sociālo nodrošinājumu visiem valsts iedzīvotājiem; nodrošināt ikvienam iedzīvotājam pienācīgu mājokli un piekļuvi sabiedriskajiem pakalpojumiem. Pamatlikumā ir noteikti dažādi **pienākumi**, piemēram: pienākums piedalīties kopējo vajadzību apmierināšanā (līdzdalība valsts pienākumu izpildē); un pienākums Ungārijas pilsoņiem aizsargāt savu valsti.

Pamatlikuma nodaļā **Valsts** ietverti galvenie pamatnoteikumi attiecībā uz publiskām amatpersonām augstos amatos un valsts galvenajām institūcijām, nosakot šādu institūciju juridisko statusu un uzdevumus:

parlaments;
republikas prezidents;
valdība;
neatkarīgās regulatīvās iestādes;
Konstitucionālā tiesa;
tiesu un prokuratūru dienesti;
Pamattiesību komisārs;
pašvaldības;
Ungārijas Valsts banka;
Valsts kontrole;
Ungārijas Bruņotie spēki;
policija un valsts drošības dienesti;
tautas nobalsošana.

Pamatlikuma nodaļā **Īpašs tiesiskais regulējums** ietverti noteikumi par valsts krīzes situācijām, ārkārtas stāvokļiem, preventīvās aizsardzības situācijām, pēkšņiem uzbrukumiem vai ārkārtēju briesmu stāvokli.

2. Parlamenta likumi

Ungārijā likumus pieņem **parlaments**. Saskaņā ar Pamatlikumu **noteikumus attiecībā uz pamattiesībām un pienākumiem** nosaka tikai ar likumiem. Parlamenta likumus pieņem ar **vienkāršu balsu vairākumu** (vairāk nekā puse no klātesošo deputātu balsīm). Tas neattiecas uz Pamatlikumā definētajiem, tā saucamajiem, **kardinālajiem likumiem**, kuru pieņemšanai ir nepieciešams **divu trešdaļu klātesošo** parlamenta deputātu balsu vairākums. Saskaņā ar Pamatlikumu galvenie likumi attiecas uz pilsonību, baznīcu, Ungārijā dzīvojošajām nacionālajām minoritātēm, parlamenta deputātu un Republikas prezidenta juridisko statusu un viņu atbildību, pašvaldībām, detalizētiem noteikumiem par valsts ģerboņa un karoga izmantošanu un noteikumiem par valsts apbalvojumiem. Saskaņā ar Pamatlikumu, lai atzītu Eiropas Savienības dibināšanas līgumu un to grozījumu saistošo raksturu, izsludinātu karastāvokli, noslēgtu mieru un pasludinātu īpaša tiesiskā regulējuma stāvokli, nepieciešams visu parlamenta deputātu divu trešdaļu balsu vairākums.

Līdz 1989. gada Likuma XXXI par konstitūcijas grozīšanu pieņemšanai Ungārijas Prezidenta padome bija pilnvarota izdot dekrētus. No tiesību aktu hierarhijas viedokļa raugoties, joprojām spēkā esošie dekrēti tiek pielīdzināti noteikumiem ar likuma spēku.

3. Dekrēti

Pamatlikumā izšķir valdības dekrētus, premjerministra dekrētus, ministru dekrētus, Ungārijas Valsts bankas vadītāja dekrētus, neatkarīgo regulatīvo iestāžu un pašvaldību dekrētus. Dekrētus var izdot arī Nacionālā aizsardzības padome valsts krīzes situācijā un Republikas prezidents ārkārtas stāvokļa gadījumā.

3.1. Valdības dekrēti

Valdības pilnvaras izdot **dekrētus** var būt **primāras vai balstītas uz likumdošanas pilnvarojumu**. Primārās pilnvaras nosaka Pamatlikuma 15. panta trešā daļa, kas paredz, ka valdība savu pilnvaru robežās var izdot dekrētus par jebkuru jautājumu, ko nereglementē likumi. Valdības dekrēti nedrīkst būt pretrunā ar likumiem. Tas neierobežo parlamenta pilnvaras, kurš ir tiesīgs regulēt jebkuru jomu.

Saskaņā ar Pamatlikumu un 2010. gada Likumu CXXX par likumdošanu valdība, pamatojoties uz īpašu likumdošanas pilnvarojumu, var izdot dekrētus, lai īstenotu likumus. Saskaņā ar 2010. gada Likumu CXXX 5. nodaļas 1. punktu pilnvarojumā izdot īstenošanas noteikumus jāietver šo pilnvaru turētājs, subjekts un pilnvaru apjoms. Pilnvaru turētājs nav tiesīgs nodot likumdošanas pilnvarojumu citai personai.

3.2. Premjerministra dekrēti

Saskaņā ar Pamatlikumu arī premjerministrs var izdot dekrētus, piemēram, ar dekrētu no ministru vidus iecelt premjerministra vietnieku. Tiesību aktu hierarhijā premjerministra dekrēti tiek pielīdzināti ministru dekrētiem.

3.3. Ministru dekrēti

Ministru dekrēti tiesību aktu hierarhijā ir pakārtoti valdības dekrētiem. Saskaņā ar Pamatlikumu ministri izdod dekrētus, pamatojoties uz **pilnvarojumu**, kas noteikts likumā vai valdības dekrētos (izdoti to sākotnējās leģislatīvās kompetences ietvaros), ministri dekrētus izdod individuāli vai vienojoties ar citu ministru, šādi dekrēti nedrīkst būt pretrunā ar likumiem, valdības dekrētiem vai Ungārijas Valsts bankas vadītāja dekrētiem.

3.4. Ungārijas Valsts bankas vadītāja dekrēti

Darbojoties atbilstīgi savai kompetencei, kas noteikta ar kardinālo likumu, Ungārijas Valsts bankas vadītājs var izdot **dekrētus, pamatojoties uz likumā noteiktu pilnvarojumu**, šāds dekrēts nedrīkst būt pretrunā ar likumiem.

3.5. Neatkarīgo regulatīvo iestāžu vadītāju dekrēti

Saskaņā ar Pamatlikuma 23. panta ceturto daļu, darbojoties atbilstīgi savai kompetencei, kas noteikta ar galveno likumu, neatkarīgo regulatīvo iestāžu vadītāji izdod dekrētus, pamatojoties uz likumā noteiktu pilnvarojumu, šādi dekrēti nedrīkst būt pretrunā ar likumiem, valdības dekrētiem, premjerministra dekrētiem, ministru dekrētiem vai Ungārijas Valsts bankas vadītāja dekrētiem.

3.6. Pašvaldību dekrēti

Saskaņā ar Pamatlikuma 32. panta otro daļu, darbojoties atbilstīgi savai kompetencei, pašvaldības var izdot dekrētus, lai reglamentētu vietējās sociālās attiecības, kuras nav reglamentētas likumos vai ar likumā noteiktu pilnvarojumu. Pašvaldību dekrēti nedrīkst būt pretrunā ar citiem tiesību aktiem. Detalizēti noteikumi par dekrētiem, ko pieņem pašvaldību pārstāvības struktūras, ir izklāstīti 2011. gada Likumā CLXXXIX par Ungārijas pašvaldībām.

4. Starptautiski līgumi un starptautisko tiesību pamatprincipi

Ungārijas valdība ir tiesīga slēgt **starptautiskus līgumus** ar citām valstīm vai citu valstu valdībām. Ungārijā attiecības starp starptautiskajiem līgumiem un valsts iekšējo tiesisko regulējumu ir balstītas uz duālista sistēmu, t. i., starptautiskie līgumi kļūst par **valsts iekšējā tiesiskā regulējuma daļu** tikai pēc to **izsludināšanas** tiesību aktos.

Starptautisko tiesību pamatprincipi

Saskaņā ar Pamatlikuma Q panta trešo daļu Ungārija atzīst vispārātzītos starptautisko tiesību pamatnoteikumus. Starptautiskās paražu tiesības un starptautisko tiesību vispārīgie pamatprincipi ir kļuvuši par valsts iekšējā tiesiskā regulējuma daļu bez transponēšanas.

II. Neleģislatīvi tiesību avoti

1. Valsts pārvaldes tiesību instrumenti

Ungārijas tiesību sistēmā ir arī citi valsts pārvaldes tiesību instrumenti, kuri, lai arī tajos ir ietverti normatīvi noteikumi, nav kvalificējami kā tiesību akti. Likumdošanas likumā (2010. gada Likums CXXX) noteikti divi valsts pārvaldes tiesību instrumentu veidi: normatīvie lēmumi un normatīvie rīkojumi. Tie ir darbības noteikumi, kas nav saistoši kopumā, t. i., tie nav saistoši visiem. Tie ir iekšēji organizatoriski un darbības noteikumi, kas attiecas tikai uz to izdevēju vai tam pakļautām struktūrām vai personām. Normatīvajos lēmumos un rīkojumos nevar noteikt pilsoņu tiesības un pienākumus. Valsts pārvaldes tiesību instrumenti nevar būt pretrunā ar citiem tiesību aktiem un nevar atkārtot citu tiesību aktu noteikumus.

Saskaņā ar iepriekšējo Likumdošanas likumu (1987. gada Likums XI) **statistikas ziņojumi un tiesiskās pamatnostādnes** arī tika atzītas par tiesību avotiem (sauktas par citiem pārvaldības tiesību instrumentiem), kas nav kvalificējami kā tiesību akti. Jaunajā Likumdošanas likumā tie vairs netiek minēti. Tomēr, lai arī tiesiskās pamatnostādnes tika atceltas, 2011. gada 1. janvārī stājoties spēkā jaunajam likumam, līdz tam izdotie statistikas ziņojumi joprojām paliek spēkā līdz brīdim, kad tos atcels. (Centrālā statistikas biroja priekšsēdētājs izdod statistikas ziņojumus, kuros ir iekļauti juridiski saistoši noteikumi, kas sastāv vienīgi no statistikas terminiem, metodēm, klasifikācijām, sarakstiem un skaitļiem.)

1.1. Normatīvie lēmumi

Normatīvajos lēmumos parlaments, valdība un citas centrālās pārvaldes iestādes, Konstitucionālā tiesa un Budžeta padome var noteikt savu organizatorisko struktūru, uzdevumus un rīcības programmas.

Arī pašvaldību pārstāvības struktūras normatīvajos lēmumos var noteikt savus uzdevumus un to pakļautībā esošo struktūru uzdevumus, kā arī savas rīcības programmas un pakļautībā esošo struktūru organizācijas un darbības kārtību. Līdzīgi valsts pašvaldību pārstāvības struktūras normatīvajos lēmumos var noteikt savu un to pakļautībā esošo struktūru organizāciju un darbības kārtību, kā arī rīcības programmas.

1.2. Normatīvie rīkojumi

Savas kompetences ietvaros un saskaņā ar tiesību aktiem Republikas prezidents, premjerministrs, centrālo pārvaldes iestāžu vadītāji (izņemot valdību), Nacionālā Tiesu biroja priekšsēdētājs, galvenais prokurors, Pamattiesību komisārs, Ungārijas Valsts bankas vadītājs, Valsts kontroles vadītājs, galvaspilsētas vai apgabalu pārvalžu vadītāji, mēri un pašvaldību ierēdņi normatīvajos rīkojumos var noteikt to vadīto, pakļautībā esošo vai pārraudzīto struktūru organizāciju, rīcību un darbības kārtību.

Turklāt parlaments, Republikas prezidents, Konstitucionālā tiesa, Pamattiesību komisārs, neatkarīgās regulatīvās iestādes, premjerministra birojs un ministrijas administratīvā departamenta vadītājs var izdot normatīvos rīkojumus, kas ir saistoši iestādes darbiniekiem.

2. Konstitucionālās tiesas lēmumi

Konstitucionālās tiesas lēmumiem ir svarīga loma Ungārijas likumdošanas sistēmā.

Saskaņā ar 2011. gada CLI Likumu par Konstitucionālo tiesu tai ir šādi **uzdevumi**:

veikt pēckontroli (*ex post*) attiecībā uz tiesību aktu atbilstību Pamatlikumam (pēckontroles procedūra);

veikt iepriekšēju (*ex ante*) pārbaudi attiecībā uz pieņemto, bet vēl neizsludināto likumu un starptautisko līgumu atsevišķu noteikumu atbilstību Pamatlikumam;

ja lietas uzklaušanās gaitā tiesnesim ir jāpiemēro tiesību norma, ko viņš uzskata par tādu, kas ir pretrunā ar Pamatlikumu, vai ko Konstitucionālā tiesa ir atzinusi par tādu, viņš aptur tiesvedību un lūdz Konstitucionālo tiesu atzīt attiecīgo tiesību normu vai noteikumu par tādu, kas ir pretrunā ar konstitūciju, un aizliegt tā turpmāku piemērošanu;

konkrētajā lietā iesaistītā persona vai organizācija var iesniegt konstitucionālu sūdzību, ja ir noticis Pamatlikumā garantēto personas tiesību pārkāpums tādēļ, ka konkrētās lietas tiesvedībā tiek piemērots tiesību akts, kas ir pretrunā ar Pamatlikumu, un persona ir izmantojusi visas pārsūdzības iespējas, vai tai nav tiesību uz pārsūdzību;

pārbaudīt jebkuru tiesību aktu, vai tas nav pretrunā ar starptautiskiem līgumiem;

novērst likumdevēja pieļautas likumdošanas nepilnības, kas ir pretrunā ar Pamatlikumu;

risināt noteiktus kompetenču konfliktus starp valsts iestādēm vai pašvaldībām un citām valsts iestādēm;

interpretēt Pamatlikuma normas;

izskatīt dažādas lietas savas kompetences ietvaros saskaņā ar likumu.

Konstitucionālā tiesa sniedz plaši izstrādātu pamatojumu saviem lēmumiem. Konstitucionālās tiesas lēmums ir galīgs, nav pārsūdzams un ir saistošs visiem.

3. Tiesu precedentu tiesības

Lai nodrošinātu tiesību aktu vienveidīgu piemērošanu un sniegtu tiesību pamatnostādnes zemāku instanču tiesām, Ungārijas Augstākā tiesa jeb **Kūrija** (līdz 2012. gada 1. janvārim Augstākā tiesa) pieņem **tiesas vienotos lēmumus** un izdod **tiesas principiālos lēmumus**.

Tiesas vienoto procedūru var uzsākt, ja tiesu prakses attīstība un vienotība nosaka, ka ir jāpieņem tiesas vienots lēmums principiālā jautājumā un ja kāda Kūrijas palāta plāno novirzīties no citas Kūrijas palātas pieņemtā lēmuma. Lēmums par tiesību aktu vienotību ir saistošs tiesām.

Principiāli lēmumi ir atvasināti no Kūrijas palātu prakses un arī veicina vienotību tiesas lēmumu pieņemšanā.

Gan tiesību aktu vienotības nodrošināšanai pieņemtie lēmumi, gan principiālie lēmumi tiek publicēti **Augstākās tiesas oficiālajā lēmumu krājumā**.

III. Tiesību aktu piemērošanas joma

Tiesību aktu ģeogrāfiskā piemērošanas joma ir Ungārijas teritorija, savukārt pašvaldību izdotu dekrētu piemērošanas joma ir attiecīgās pašvaldības administratīvā teritorija. Tiesību aktu piemērošanas joma attiecībā uz personām aptver fiziskas personas, juridiskas personas un organizācijas, kam nav juridiskas personas statusa, Ungārijas teritorijā, ārvalstīs dzīvojošos Ungārijas pilsoņus, bet pašvaldību dekrētu gadījumā — fiziskas personas, juridiskas personas un organizācijas, kam nav juridiskas personas statusa, attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā.

Likumdošanas likums aizliedz **atpakajejošu spēku**, nosakot, ka tiesību norma nedrīkst uzlikt pienākumus vai padarīt tos apgrūtināšākus, atsaukt vai ierobežot tiesības vai noteikt kādu rīcību par pretlikumīgu laikposmā pirms šīs normas stāšanās spēkā.

Tiesību normās vienmēr ir jānorāda to **spēkā stāšanās datums**, paredzot pietiekamu sagatavošanās laiku šo normu piemērošanai.

Tiesību aktam un **tā īstenošanas noteikumiem** jāstājas spēkā vienlaicīgi. Tiesību akts (vai tiesību norma) zaudē spēku, ja to atceļ vai — ja tas tikai groza vai atceļ normas — pamatojoties uz Likumdošanas likumu.

IV. Juridiskās datubāzes

Ungārijā oficiālais laikraksts ir **Magyar Közlöny**, kuru publicē elektroniskā formātā un kura teksts uzskatāms par autentisku.

Ungārijas oficiālajā laikrakstā ir iekļautas Ungārijas tiesību normas (izņemot pašvaldību dekrētus), tostarp:

Konstitucionālās tiesas rīkojumi un lēmumi, kuru obligāta publicēšana oficiālajā laikrakstā ir noteikta tiesību aktos vai ar Konstitucionālās tiesas lēmumu; parlamenta lēmumi;

Kūrijas tiesiskās vienveidības lēmumi;

Nacionālās vēlēšanu komitejas atzinumi;

pielikumi, tostarp Lēmumu apkopojums;

Oficiālais ziņojums.

Visi meklēšanas brīdī spēkā esošie tiesību akti (izņemot pašvaldību dekrētus) un citi valsts pārvaldes izdotie normatīvie akti ir apkopoti Nacionālajā likumdošanas datubāzē **Nemzeti Jogszabálytár**. Tajā ir apkopotas tiesību aktu konsolidētās versijas ar iekļautiem grozījumiem un citām izmaiņām.

Informāciju datubāzē var meklēt pēc nosaukuma vai numura, kā arī meklēt dokumenta tekstā.

Pieklūve šīm datubāzēm ir **bez maksas** un to lietošanai nepastāv nekādi ierobežojumi.

Citas saites

 Oficiālā laikraksta autentiskā elektroniskā versija

 Nacionālā likumdošanas datubāze

Lapa atjaunināta: 17/07/2020

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Malta

Šajā lapā ir sniegta informācija par Maltas tiesību sistēmu.

Tiesību avoti

parlamenta akti (primārie normatīvie akti);

regulas, reglamenti, rīkojumi, nolikumi (sekundārie normatīvie akti) un

Eiropas Savienības tiesības, to skaitā Eiropas Savienības Tiesas nolēmumi.

Konstitūcija ir galvenais valsts tiesību avots, kas nosaka, ka likumus parlamenta aktu veidā pieņem parlaments, kas var piešķirt likumdevēja pilnvaras arī citām institūcijām (t.i., ministriem, varas iestādēm, valsts institūcijām u.c.), kurām ir tiesības izdot sekundārus normatīvos aktus tajā kompetences jomā, kurā tās darbojas saskaņā ar kādu no parlamenta aktiem.

Valsts tiesiskā kārtība ir jāaplūko arī Eiropas Savienības tiesību un jo īpaši Pievienošanās līguma kontekstā.

Malta nav „tiesnešu radītu tiesību”. Tiesa veic dažādos normatīvos aktos ietvertā tiesiskā regulējuma interpretāciju. Tas tomēr nenozīmē, ka tiesu precedentiem nav nozīmes. Praksē tiesneši parasti neatkāpjas no tiesu praksē iedibinātiem principiem, ja vien nepastāv nopietni apsvērumi. Zemākas instances tiesas praksē seko augstākas instances tiesu noteiktiem juridiskiem principiem.

Juridisko instrumentu veidi - apraksts

Arī starptautiski līgumi var veidot daļu no Maltas tiesību sistēmas.

Eiropas Cilvēktiesību konvencija

Eiropas Cilvēktiesību konvenciju iekļāva Maltas tiesību sistēmā ar Maltas parlamenta 1987. gada Aktu Nr. XIV. Nevienš Maltas normatīvais akts nedrīkst būt neatbilstīgs šajā konvencijā nostiprinātajām tiesībām un brīvībām. To vērtē tiesas.

Normu hierarhija

Valsts līmenī Konstitūcija ir galvenais likums valstī, tai seko parlamenta akti un sekundārie normatīvie akti. Kā jau minēts iepriekš, Maltā tāpat kā pārējās dalībvalstīs juridiski saistošs, spēkā un ievērojams līdz ar citām Eiropas Savienības tiesību normām ir arī Pievienošanās līgums un ES regulas.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Būtībā tiek ievērots varas dalīšanas princips, sadalot valsts varu starp likumdošanas varu, izpildvaru un tiesu varu. Kamēr šie trīs pīlāri īsteno likumdošanas varu, izpildvaru un tiesu varu savās kompetences jomās, varas dalīšanas princips, kuru Malta pārmantoja no angļu tiesību sistēmas, ļauj Maltas tiesību sistēmai saskaņoti darboties.

Lēmumu pieņemšanas process

Maltā darbojas britu parlamentārā sistēma, kas nemaz nav pārsteidzoši, ņemot vērā, ka 180 gadus valsts atradās britu pārvaldībā. Ministrs iesniedz likumprojektu, kuru pirms pirmā lasījuma parlamentā publicē valsts oficiālajā laikrakstā. Atkarībā no tā, cik svarīgs ir šis likums, iepriekš var publicēt arī Balto grāmatu. Pārštāvju palāta tad izveido komisiju un pēc otrā lasījuma, kurā parlamenta locekļi var izteikt vispārīgus komentārus par konkrēto likumdošanas aktu, Izskatīšanas komisija detalizēti izanalizē katru likuma pantu un, ja nepieciešams, ierosina grozījumus. Kad Izskatīšanas komisija ir darbu pabeigusi, likumprojektu nosūta atpakaļ parlamentam pēdējam trešajam lasījumam, un, visbeidzot, pēc republikas prezidenta apstiprinājuma likumprojekts kļūst par likumu.

Atbilstoši vispārpieņemtai praksei likums stājas spēkā tā publicēšanas dienā, ja vien likumā nav īpaši norādīts, ka attiecīgais ministrs var noteikt likumam (vai tā daļai) citu spēkā stāšanās datumu.

Juridiskās datubāzes

Valsts juridiskā datubāze: [Maltas normatīvie akti](#) – Juridiskie pakalpojumi

Pakalpojums ļauj bez maksas piekļūt:

visiem valsts primārajiem un sekundārajiem normatīvajiem aktiem;

juridiskajām publikācijām, to skaitā aktiem, likumprojektiem, juridiskiem paziņojumiem un nolikumiem.

Attiecīgās saites

[Maltas normatīvie akti](#)

Lapa atjaunināta: 04/05/2021

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [nl](#)

versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Valsts tiesību akti - Nīderlande

Šajā lapā sniegta informācija par Nīderlandes tiesību sistēmu.

Nīderlandes valdība sastāv no ministriem un karaļa. Tādējādi Nīderlande savā ziņā ir izņēmums citu Rietumeiropas monarhiju vidū, jo vairumā no tām monarhs neietilpst valdības sastāvā. Kopš Konstitūcijas vispusīgās pārskatīšanas 1848. gadā Nīderlande ir konstitucionāla monarhija ar parlamentāru sistēmu.

Tiesību avoti

Tiesību aktu veidi — apraksts

Konstitūcijā ir noteikts Nīderlandes valsts iekārtas pamats un tiesību aktu veidi. Būtisks tiesību avots ir nolīgumi starp Nīderlandi un citām valstīm.

Konstitūcijas 93. pantā noteikts, ka nolīgumu un starptautisku organizāciju lēmumu noteikumi var būt tieši piemērojami Nīderlandes tiesību sistēmā; šajā gadījumā tiem ir prioritāte pār Nīderlandes tiesību aktiem. Tādējādi Nīderlandes Karalistē spēkā esošās tiesību normas nav piemērojamas, ja tās ir pretrunā šādiem noteikumiem. Tāpēc arī Eiropas Savienības noteikumi, kas paredzēti nolīgumos, regulās un direktīvās, ir būtisks Nīderlandes tiesību avots.

Nīderlandes Karalistes Harta nosaka Nīderlandes, Arubas, Kirasao un Sentmartēnas konstitucionālās attiecības.

Likumi tiek pieņemti valsts līmenī. Ja likumā paredzēts deleģējums, centrālā valdība var pieņemt (papildu) regulējumu ar padomes rīkojumiem un ministru noteikumiem. Iespējams izdot arī neatkarīgus padomes rīkojumus (kuru pamats nav likums). Ar Konstitūciju tiesības pieņemt tiesību aktus ir piešķirtas arī zemākā līmeņa publisko tiesību subjektiem (provincēm, pašvaldībām un ūdenssaimniecības pārvaldēm).

Judikatūra ir tiesību avots, jo tiesu nolēmumi ir ietekme arī ārpus konkrētās lietas, kurā nolēmums ticis pieņemts. Augstāku tiesu nolēmumi kalpo kā vadlīnijas. Augstākās tiesas nolēmumi ir īpaši autoritatīvi, jo šīs tiesas uzdevums ir nodrošināt tiesību vienotību. Tāpēc zemākas instances tiesas, taisot spriedumu, ņem vērā Augstākās tiesas nolēmumus.

Valdība un tiesu iestādes ņem vērā vispārējos tiesību principus. Dažkārt vispārējie tiesību principi ir minēti tiesību aktos; piemēram, Civill kodeksā ir atsauce uz pamatotību un taisnīgumu. Arī tiesas, pieņemot spriedumus, var atsaukties uz vispārējiem tiesību principiem.

Tiesību avots ir arī paražu tiesības jeb nerakstītie likumi. Principā paražas tiek ņemtas vērā tikai tad, ja tās minētas tiesību aktos, taču pretrunīgu normu gadījumā tiesa, pieņemot spriedumu, var ņemt vērā pastāvošas paražas. Paražas nevar izmantot kā tiesību avotu, konstatējot, vai izdarīts noziedzīgs nodarījums (Konstitūcijas 16. pants).

Tiesību avotu hierarhija

Konstitūcijas 94. pantā paredzēts, ka daži starptautisko tiesību noteikumi ir prioritāri: tiesību normas, kas ir pretrunā šiem starptautisko tiesību noteikumiem, nav piemērojamas. Eiropas tiesību akti būtībā prevalē pār valsts tiesību aktiem. Tālāk tiesību avotu hierarhijā seko Harta, Konstitūcija un parlamenta likumi. Minētie tiesību akti prevalē pār citiem aktiem. Parlamenta likumus kopīgi pieņem valdība un divpalātu parlaments (*Staten-Generaal*) (ievēlētie pilsoņu pārstāvji).

Likumu var pilnībā vai daļēji atcelt tikai ar citu likumu. Turklāt tiek ievērots vispārējs tiesību aktu interpretācijas princips, proti, speciālajiem tiesību aktiem ir prioritāte pār vispārējiem tiesību aktiem. Kontinentālo tiesību sistēmā rakstītie tiesību akti tiek uzskatīti par augstāka ranga tiesību avotu nekā judikatūra.

Institucionālā sistēma

Par tiesību aktu pieņemšanu atbildīgās institūcijas

Likumdošanas process

Parlamenta likumus kopīgi pieņem valdība un divpalātu parlaments. Tiesību aktu priekšlikumus var iesniegt valdība vai divpalātu parlamenta apakšpalāta. Valsts padome sniedz atzinumus par likumprojektiem, kā arī par padomes rīkojumu priekšlikumiem. Sagatavojot tiesību akta priekšlikumu, parasti notiek apspriešanās ar citām ieinteresētajām personām.

Parasti Ministru padome pieņem tiesību aktu priekšlikumus un tos nosūta Valsts padomes Konsultatīvajai daļai, kas sagatavo atzinumu. Valdība atbild uz šo atzinumu, sagatavojot ziņojumu. Pēc tam valdība, izmantojot karaļa vēstuli, tiesību akta priekšlikumu ar visiem nepieciešamajiem grozījumiem nosūta

divpalātu parlamenta apakšpalātai. Priekšlikumu var grozīt apakšpalātā notiekošo debašu gaitā. Tiesības grozīt priekšlikumu ir apakšpalātai. Pēc priekšlikuma pieņemšanas apakšpalātā par to notiek debates augšpalātā. Augšpalāta var tiesību akta priekšlikumu tikai pieņemt vai noraidīt. Šajā posmā papildu grozījumus ieviest vairs nevar. Kad tiesību akts pieņemts augšpalātā, to paraksta karalis un ministrs un tas stājas spēkā.

Juridiskās datubāzes

 [Overheid.nl](https://www.overheid.nl) ir centrālā vietne, kurā var piekļūt visai informācijai par Nīderlandes valdības organizācijām. Tajā ir pieejami vietējie un valsts līmeņa tiesību akti.

Vietnē [Officielebekendmakingen.nl](https://www.officielebekendmakingen.nl) pieejami oficiālie vēstneši ("Staatsblad", "Staatscourant" un "Tractatenblad"). Tajā atrodamas arī Nīderlandes parlamenta publikācijas.

Vai piekļuve datubāzei ir bez maksas?

Piekļuve minētajām tīmekļa vietnēm ir **bez maksas**.

Noderīgas saites

 [Valsts valdība](#)

 [Regering](#)

 [Ārlietu ministrija](#)

 [Pārstāvju palāta](#)

 [Government.nl](#)

 [Houseofrepresentatives.nl](#)

Lapa atjaunināta: 19/11/2021

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Valsts tiesību akti - Austrija

Ievads — šajā lapā ir sniegta informācija par Austrijas tiesību sistēmu, kā arī Austrijas tiesību pārskats.

Tiesību avoti

Austrijas tiesību sistēmas pamatā ir rakstveida tiesību akti (*gesatztes*). Savukārt paražu tiesībām ir tikai ļoti ierobežota nozīme. Augstāko tiesu spriedumiem, kas nosaka vērtīgas vadlīnijas attiecībā uz likumu piemērošanu, ir liela nozīme. Taču precedentu tiesības formāli netiek atzītas par tiesību avotu.

Austrijas konstitūcija nosaka, ka vispārēji atzītas starptautisko tiesību normas ir Austrijas federālo tiesību sastāvdaļa, un paredz **starptautisko līgumu** iekļaušanu Austrijas tiesību sistēmā (ar vai bez specifiskiem tiesību aktiem). Starptautiska līguma noteikuma vietu valsts tiesību sistēmā nosaka tā saturs. Lai Austrijas parlamenta apakšpalātā (*Nationalrat*) apstiprinātu starptautisku līgumu, ar ko groza vai papildina konstitūciju, ir nepieciešams tāds pats īpašais balsu vairākums kā federālo konstitucionālo likumu apstiprināšanai. Līgumiem, ar ko tiek grozītas vai papildinātas rakstītās tiesības, ir nepieciešams tāds pats kvorums kā šo tiesību apstiprināšanai.

Parasti starptautiskos līgumus pēc federālās valdības vai tās pilnvarota federālā ministra pieprasījuma un ar valdības pilnvarojumu noslēdz Austrijas Federālais prezidents. Politisku līgumu vai līgumu, kas groza vai papildina tiesību aktus, noslēgšanai ir nepieciešams iepriekš saņemt parlamenta apakšpalātas atļauju. Federālais prezidents var pilnvarot federālo valdību vai attiecīgus federālās valdības locekļus noslēgt noteiktu kategoriju starptautiskos līgumus, kas nav nedz politiski, nedz arī groza vai papildina tiesību aktus.

Saskaņā ar Austrijas konstitūciju katrai no **deviņām federālajām zemēm** (*Bundesländer*) ir pašai savas **federālās zemes konstitucionālās tiesības līdztekus federālajām konstitucionālajām tiesībām**. Zemju konstitucionālās tiesības nedrīkst būt pretrunā federālajām konstitucionālajām tiesībām un tāpēc ir tām **pakļautas**. Tomēr praksē nepastāv šāda federālo un zemju tiesību hierarhija. Kopš 1988. gada federālās zemes var noslēgt starptautiskus līgumus jautājumos, kas ietilpst federālo zemju kompetencē. Tomēr ar ārpolitiku saistītos jautājumos prioritārā kompetence ir federālajai valdībai.

Tiesību aktu veidi — normu hierarhija

Federālie konstitucionālie tiesību akti tiek pieņemti ar divu trešdaļu balsu vairākumu parlamenta apakšpalātā, balsojumā piedaloties vismaz pusei deputātu. Turklāt šādā veidā pieņemti tiesību akti ir skaidri jāapzīmē kā "konstitucionālais likums" vai "konstitucionālā norma".

Salīdzinājumam federālajās rakstītajās tiesībās balstītu normu pieņemšanai ir nepieciešams absolūtais balsu vairākums, balsojumā piedaloties vismaz trešdaļai apakšpalātas deputātu.

1. Konstitūcijas pamatprincipi

Austrijas tiesību sistēmā vissvarīgākie ir šādi konstitucionālie pamatprincipi (*Grundprinzipien*):

demokrātiskuma princips;
varas dalīšanas princips;
tiesiskuma princips;
republikāniskais princips;
federālās valsts princips;
liberālisma princips.

Šie principi kopā veido tā saukto **konstitucionālo pamatkārtību** (*verfassungsrechtliche Grundordnung*).

Tiem ir ievērojama konstitucionāla nozīme. Ja būtisku **konstitūcijas grozījumu** rezultātā notiek atkāpšanās no kāda no šiem pamatprincipiem vai tiek būtiski mainītas šo principu savstarpējās attiecības, tie ir uzskatāmi par būtisku konstitūcijas grozīšanu un par tiem ir **rīkojams referendums**.

2. Primārās un sekundārās Eiropas Savienības tiesības

Austrijas pievienošanās Eiropas Savienībai 1995. gada 1. janvārī nozīmēja būtisku Austrijas konstitūcijas grozīšanu. Kopš pievienošanās ES Austrijas pamata tiesisko kārtību nosaka ne tikai Austrijas konstitucionālās tiesības, bet arī Eiropas Savienības tiesības (**konstitucionālais dualisms**). Dominējošais viedoklis ir tāds, ka **ES tiesībām ir prioritāte salīdzinājumā ar valsts iekšējiem tiesību aktiem** un parastajām federālajām konstitucionālajām tiesībām, taču ne salīdzinājumā ar konstitūcijas pamatprincipiem.

3. "Parastās" federālās konstitucionālās tiesības

Konstitucionālās tiesības paredz politiskās darbības "spēles noteikumus", jo tās nosaka:

likumdošanas procedūru;

augstāko valsts iestāžu statusu;

federālās valdības un federālo zemju savstarpējās attiecības likumdošanas procesa un likumu piemērošanas kontekstā; un

publisko tiesību tiesu īstenoto valdības darba uzraudzību.

4. Federālie likumi

Atbilstoši konstitūcijā ietvertajam tiesiskuma pamatprincipam likumu piemērošana valsts administrācijas un tieslietu jomā ir veicama saskaņā ar likuma prasībām. Federālā konstitūcija sadala likumdošanas varu starp federālo valdību un zemēm.

5. Noteikumi

Noteikumi (*Verordnungen*) ir **vispārīgas tiesību normas, ko pieņem valsts pārvaldes iestādes** un kas ir saistošas visām likumiem pakļautajām personām. Konstitūcija sniedz vispārēju pilnvarojumu izstrādāt īstenošanas kārtību, kurā detalizētāk tiek izklāstīti vispārējie noteikumi, kas visbiežāk ietverti likumos. Noteikumi var grozīt vai papildināt likumus tikai konstitūcijā paredzētajos gadījumos.

6. Lēmumi

Lēmumi (*Bescheide*) pārsvarā ir administratīvi akti, ar kuriem tiek piemēroti likumi un kas ir attiecināmi tikai uz konkrētajā lēmumā norādītajām personām.

Institucionālā sistēma

Likumdevējs

Konstitūcijā ir nostiprināts varas dalīšanas princips starp federālo valdību un zemēm, un likumdošanas procesā ir iesaistītas dažādas institūcijas.

Parlamenta apakšpalāta pieņem federālos tiesību aktus, parasti sadarbībā ar Austrijas **parlamenta augšpalātu** (*Bundesrat*). Apakšpalātas 183 deputātus tiešās vēlēšanās ievēlē tauta. Savukārt augšpalātu ievēlē federālo zemju padomes (*Landtage*). Parlamenta augšpalātai ir tiesības izteikt tikai pagaidu iebildumus pret likumprojektu.

Zemju likumdošana ir zemju padomju kompetencē.

Likumdošanas procedūra

Likumprojektus parlamenta apakšpalātai var iesniegt:

apakšpalātas deputāti (deputātu likumprojekts),

federālā valdība (valdības likumprojekts) vai

parlamenta augšpalāta.

Vienlaikus apakšpalātā izskatīšanai var arī iesniegt pilsoņu iniciatīvu, ko parakstījuši 100 000 vēlētāju vai sestā daļa vēlētāju trīs federālajās zemēs.

Praksē lielāko daļu **likumdošanas iniciatīvu** iesniedz **federālā valdība**. Federālās valdības likumprojektiem ir jāsaņem visu valdības locekļu vienprātīgs atbalsts. Likumprojektus izstrādā attiecīgais ministrs, un pirms to apstiprināšanas valdībā citas puses, piemēram, federālās zemes un citas iesaistītās personas, tiek aicinātas par tiem iesniegt savus komentārus.

Pēc pieņemšanas parlamenta apakšpalātā likumprojekti ir jāapstiprina arī augšpalātā. Likumprojekti par federāliem finanšu jautājumiem nav jāiesniedz augšpalātā, jo attiecībā uz tiem apakšpalātai ir dota federālā suverenitāte. Pēc tam kanclers likumprojektus iesniedz prezidentam **apstiprināšanai**.

Parlamenta apakšpalāta var nolemt, ka par likumprojektu ir rīkojams **referendums**. Referendumu var arī pieprasīt apakšpalātas deputātu vairākums. Šādā gadījumā likumprojekts, ko apakšpalāta jau ir pieņēmusi, pirms apstiprināšanas ir jāatbalsta referendumā. Referendums ir jārīko arī gadījumā, ja tiek veikti būtiski konstitūcijas grozījumi.

Prezidents ar parakstu apliecina, ka likums ir pieņemts atbilstoši konstitūcijai. **Apstiprinājumu** paraksta arī kanclers.

Pēc tam, kad apstiprinājumu ir parakstījis arī kanclers, federālais tiesību akts tiek publicēts federālajā oficiālajā laikrakstā *Bundesgesetzblatt*. Ja vien pašā likumā nav noteikts tā atpakaļejošs spēks vai norādīts tā spēkā stāšanās datums (*vacatio legis*), tas **stājas spēkā** tās dienas beigās, kad ir publicēts un izplatīts federālā oficiālā laikraksta numurs, kurā likums ir publicēts.

Tiesību aktu var atcelt tieši (formāla atcelšana) vai pieņemot jaunu tiesību aktu, kura saturs ir pretrunā ar iepriekšējām normām (materiāla atcelšana), formāli nenorādot, ka iepriekšējās normas vairs nav spēkā (*lex posterior derogat legi priori*). Konkretizētiem noteikumiem ir prioritāte attiecībā pret vispārīgiem noteikumiem (*lex specialis derogat legi generali*). Likuma spēkā esamības periodu var arī noteikt tā pieņemšanas laikā.

Juridiskās datubāzes

 Rechtsinformationssystem des Bundes ir Austrijas Republikas juridiskās informācijas sistēma, ko pārvalda **Digitālo un ekonomikas lietu federālā ministrija**, un tā sniedz tiešsaistes piekļuvi Austrijas tiesību aktiem.

Vai piekļuve datubāzei ir bez maksas?

Piekļuve **Rechtsinformationssystem des Bundes** datubāzei ir bez maksas.

Īss satura apraksts

Austrijas Republikas juridiskās informācijas sistēmā ir pieejama informācija par dažādām jomām.

Federālie tiesību akti

Federālo tiesību aktu konsolidētās versijas

Austrijas federālā oficiālā laikraksta (*Bundesgesetzblatt*) autentiskā versija no 2004. gada

Austrijas federālais oficiālais laikraksts no 1945. gada līdz 2003. gadam

Ķeizarskie un federālie oficiālie laikraksti (*Reichs-, Staats- und Bundesgesetzblatt*) no 1848. gada līdz 1940. gadam

Likumu un noteikumu krājumi par laiku no 1740. gada līdz 1848. gadam (ārēji resursi)

Vācijas oficiālie laikraksti (*Reichsgesetzblatt*) no 1919. gada līdz 1945. gadam (ārēji resursi)

Likumprojekti (*Begutachtungsentwürfe*)

Valdības likumprojekti (*Regierungsvorlagen*)

Federālo zemju tiesību akti

Federālo zemju tiesību aktu konsolidētās versijas

Federālo zemju oficiālo laikrakstu autentiskās un neautentiskās versijas (*Landesgesetzblätter*) (dažādi laika periodi)

Pašvaldību tiesību akti — izraudzīti šādu federālo zemju pašvaldību tiesību akti:

Karintijas (visas pašvaldības);

Augšaustrijas;

Lejasaustrijas;

Zalcburgas;

Štīrijas;

Vīnes.

Spriedumi

Konstitucionālās tiesas (*Verfassungsgerichtshof*) spriedumi

Administratīvās tiesas (*Verwaltungsgerichtshof*) spriedumi

Augstākās administratīvās tiesas sagatavotais tiesību aktu saraksts (*Normenliste*).

Augstākās tiesas (*Oberster Gerichtshof*) spriedumi, augstāko reģionālo tiesu (*Oberlandsgerichte*) spriedumi, reģionālo tiesu (*Landesgerichte*) spriedumi, apgabaltiesu (*Bezirksgerichte*) spriedumi un Augstākās patentu un preču zīmju tiesas (*Oberste Patent- und Markensenat*) spriedumi, kā arī starptautisko tiesu spriedumi

Federālās administratīvās tiesas (*Bundesverwaltungsgericht*) spriedumi

Reģionālo administratīvo tiesu (*Landesverwaltungsgerichte*) spriedumi

Federālās nodokļu tiesas (*Bundesfinanzgericht*) spriedumi (ārējs resurss)

Datu aizsardzības iestādes (līdz 2014. gadam Datu aizsardzības komisija) spriedumi

Disciplinārietu komisiju, Augstākās disciplinārietu komisijas, apelācijas instances tiesas (*Disziplinarkommissionen, Disziplinaroberkommission, Berufungskommission*) spriedumi

Darba ņēmēju pārstāvības uzraudzības iestādes (*Personalvertretungsaufsichtsbehörde*) (līdz 2014. gadam Darba ņēmēju pārstāvības un uzraudzības komisija (*Personalvertretungs-Aufsichtskommission*) lēmumi

Vienlīdzīgas attieksmes komisiju lēmumi (*Gleichbehandlungskommissionen*) no 2014. gada

Vienlīdzīgas attieksmes komisiju lēmumi (*Gleichbehandlungskommissionen*) no 2008. gada (ārējs resurss)

Finanšu dokumentācija, Neatkarīgā finanšu senāta (*Unabhängiger Finanzsenat*) lēmumi (ārējs resurss)

Neatkarīgo administratīvo senātu (*Unabhängige Verwaltungssenate*) izraudzīti nolēmumi no 1991. gada līdz 2013. gadam

Patvēruma tiesas (*Asylgerichtshof*) nolēmumi no 2008. gada jūlija līdz 2013. gadam

Neatkarīgā federālā patvēruma senāta (*Unabhängiger Bundesasylsenat*) izraudzīti nolēmumi no 1998. gada līdz 2008. gada jūnija beigām

Vides lietu senāta (*Umweltsenat*) izraudzīti nolēmumi no 1994. gada līdz 2013. gadam

Federālā komunikācijas senāta (*Bundeskommunikationssenat*) izraudzīti nolēmumi no 2001. gada līdz 2013. gadam

Iepirkumu uzraudzības iestāžu (*Vergabekontrollbehörden*) izraudzīti nolēmumi līdz 2013. gadam

Augstākās tiesas un Kasācijas tiesas nolēmumi civillietās un krimināllietās (1885.–1897. gads) (ārējs resurss)

Austrijas ķeizarkas tiesas (*Reichsgericht*) nolēmumu krājums (1869.–1918. gads) (ārējs resurss)

Austrijas administratīvās tiesas (*Verfassungsgerichtshof*) nolēmumu krājums (1919.–1979. gads) (ārējs resurss)

Austrijas administratīvās tiesas (*Verfassungsgerichtshof*) nolēmumu krājums (1876.-1934. gads) (ārējs resurss)

Citi dokumenti

Rūpniecības kodeksā (*Gewerbeordnung*) noteiktie eksaminācijas noteikumi amatniekiem un profesionālās kompetences eksāmeni

Sociālās apdrošināšanas sistēmas oficiālo noteikumu autentiskais teksts no 2002. gada

Veselības aprūpes infrastruktūras plāni (*ÖSG, RSG*)

Oficiālie veterinārie biļeteni (OV) no 15.9.2004.

Vispārīgi apkārtraksti (*Erlässe*)

Federālo ministriju izdotie apkārtraksti

Federālās finanšu ministrijas izdotās direktīvas un apkārtraksti (ārējs resurss)

Federālās darba, sociālo lietu, veselības un patērētāju aizsardzības ministrijas (*Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz*) izdotie apkārtraksti par sociālās apdrošināšanas jautājumiem (ārējs resurss)

Austrijas likumi

Daži Austrijas likumi ir pieejami arī angļu valodā.

Plašāka informācija

Plašāku informāciju var atrast [Rechtsinformationssystem des Bundes](#) tīmekļa vietnē.

Lapa atjaunināta: 13/09/2021

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Polija

Šajā lapā ir sniegta informācija par tiesību sistēmu Polijā.

Polija ir republika ar demokrātisku valsts pārvaldi. Likumdošanas vara pieder Parlamentam, kas sastāv no apakšpalātas – **Seima (*Sejm*)** – un augšpalātas – **Senāta (*Senat*)**. Izpildvara pieder **Polijas Republikas prezidentam (*Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej*)** un **Ministru Padomei (*Rada Ministrów*)**. Tiesu vara pieder tiesām un tribunāliem.

Polijas tiesību sistēma ir balstīta uz kontinentālo tiesību sistēmu (**civiltiesību tradīcija**). Parastās tiesas Polijā ir **apelācijas tiesas (*sądy apelacyjne*)**, **apgabaltiesas (*sądy okręgowe*)** un **rajonu tiesas (*rejon*) (*sądy rejonowe*)**. Tās iztiesā krimināllietas, civillietas, ģimenes un aizbildnības tiesību lietas, darba tiesību lietas un sociālās apdrošināšanas lietas.

Administratīvās tiesu iestādes ir pakļautas Augstajai administratīvajai tiesai (*Naczelny Sąd Administracyjny*), kas īsteno tiesu kontroli pār valsts administrācijas darbību.

[!\[\]\(b41b71011a8b855bc1d1430aed0f7da1_img.jpg\) Augstākā tiesa \(*Sąd Najwyższy*\)](#) ir augstākais centrālās tiesu varas orgāns Polijas Republikā un līdz ar to arī augstākā apelācijas tiesa. Augstākās tiesas galvenie uzdevumi ir nodrošināt tiesu darbu Polijā (līdz ar vispārējām, administratīvajām un kara tiesām), izskatīt lietas kasācijas kārtībā, kas īpaša veida pārsūdzība, un pieņemt rezolūcijas attiecībā uz tiesību aktu izskaidrošanu.

Konstitucionālais tribunāls (*Trybunał Konstytucyjny*) ir tiesu varas orgāns. Tas ir kompetents lemt par:

izdota likuma atbilstību Konstitūcijai,

centrālās administrācijas iestāžu strīdiem par kompetenci,

politisko partiju mērķu un darbību atbilstību Konstitūcijai,

iedzīvotāju iesniegtajām konstitucionālajām sūdzībām.

Konstitucionālo tribunālu reglamentējošais likums un citi saistītie normatīvie akti angļu valodā publicēti tīmekļa vietnē [!\[\]\(800b1be517288f0b67458a95cfac104e_img.jpg\) Polijas Konstitucionālais tribunāls](#).

Tiesību avoti

Polijas tiesību avoti ir Konstitūcija, statūti, ratificēti starptautiskie nolīgumi un noteikumi. Konstitūcija ir vissvarīgākais Polijas tiesību avots. Tā ietver informāciju par Polijas tiesību sistēmu, institucionālo organizāciju, tiesu sistēmu un vietējām iestādēm. Tajā noteiktas arī politiskās brīvības un tiesības. Pašlaik spēkā esošā konstitūcija pieņemta 1997. gadā. Polijas Konstitūcijas teksts publicēts tīmekļa vietnē [!\[\]\(0bb5c5805fa17e0bbb51df76850f80e4_img.jpg\) Polijas Parlamenta apakšpalāta \(*Sejm*\)](#) poļu, angļu, vācu, franču un krievu valodā.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Statūti (*ustawy*) ir vispārēji saistoši juridiskie instrumenti, kas reglamentē svarīgus jautājumus. Statūtu priekšmets var būt jebkurš jautājums. Dažos gadījumos Konstitūcija uzliek pienākumu statūtos reglamentēt kādu īpašu jautājumu: piemēram, budžetu vai iedzīvotāju tiesisko statusu. Saskaņā ar Polijas Konstitūciju daži **starptautiskie nolīgumi (*umowy międzynarodowe*)** pirms ratifikācijas jāapstiprina ar statūtiem, kurus pieņem parlaments un paraksta prezidents. Pie tiem pieder tādi jautājumi kā alianses, politiskie vai militārie līgumi; pilsoņu brīvības, tiesības un pienākumi, dalība starptautiskās organizācijās un Konstitūcijā reglamentētie jautājumi.

Noteikumus (*rozporządzenia*) pieņem ar statūtiem pilnvarotas vadības institūcijas, kas uzskaitītas Konstitūcijā. Ministru Padome ir tiesīga pieņemt iekšēja rakstura **rezolūcijas (*uchwały*)**, kas ir saistošas tikai organizatoriskajām struktūrvienībām, kuras ir pakļautas iestādei, kura pieņem rezolūciju; tās nevar kalpot kā tiesiskais pamats lēmumiem saistībā ar iedzīvotājiem, juridiskām personām un citiem jautājumiem. Vietējās varas iestādes un valsts administrācijas vietējās iestādes, pamatojoties uz statūtos piešķirto pilnvarojumu, var pieņemt **vietējos tiesību aktus (*akty prawa miejscowego*)**, kuri attiecas uz to pārvaldes jomām.

Normu hierarhija

Konstitūcija ieņem augstāko vietu Polijas tiesību avotu hierarhijā. Pārējās normas hierarhijā no Polijas Konstitūcijas ir: ratificēti starptautiskie nolīgumi, Eiropas Savienības regulas, direktīvas un lēmumi, statūti, vietējās varas iestāžu rīkojumi un akti.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Likumdošanas varu īsteno abas **Polijas Parlamenta** palātas — **Seims** un **Senāts**. Parlamenta locekļus ievēl uz **četru gadu pilnvaru termiņu**. Tiesības ierosināt likumdošanu pieder deputātiem, Senātam, Polijas Republikas prezidentam un Ministru padomei. Tiesības ierosināt likumdošanu pieder arī **vismaz 100 000 pilsoņu** grupai, kuriem ir balsstiesības Seima vēlēšanās.

Seims izskata likumprojektus trijos lasījumos. Kad Seims un Senāts ir pieņēmuši likumprojektu, to nosūta prezidentam parakstīšanai. Pirms likumprojekta parakstīšanas prezidents var vērsties Konstitucionālajā tribunālā, lai tas izskatītu likumprojekta atbilstību Konstitūcijai. Ministru padome nodrošina **statūtu** īstenošanu, izdod **noteikumus**, slēdz **starptautiskus nolīgumus, kuriem nepieciešama ratifikācija**, un pieņem vai noraida citus **starptautiskos nolīgumus**.

Lēmumu pieņemšanas process

Ierosināšana

Tiesību aktus var ierosināt deputāti, Senāts, valsts prezidents, Ministru padome un vismaz 100 000 pilsoņu grupa, kuriem ir tiesības balsot Seima vēlēšanās. Lielākoties likumprojektus iesniedz Ministru padome vai deputāti.

Likumprojektu un tā pamatojumu iesniedz **Seima priekšsēdētājam (*Marszałek Sejmu*)**, kas to nosūta valsts prezidentam, Senātam un Ministru padomes priekšsēdētājam (premjerministram).

Debates

Seims apspriež likumprojektus trijos lasījumos. Likumprojektus izskata arī Seima un Senāta speciālās komisijas.

Balsošana trešajā lasījumā

Senāts 30 dienu laikā pēc likumprojekta iesniegšanas pieņem to bez grozījumiem, pieņem grozījumus vai nolemj to noraidīt kopumā. **Seims** var noraidīt Senāta pieņemtos grozījumus tikai ar absolūto balsu vairākumu, piedaloties vismaz pusei no likumā noteiktā deputātu skaita.

Stāšanās spēkā

Pēc procedūras pabeigšanas Seimā un Senātā Seima priekšsēdētājs iesniedz pieņemto likumprojektu prezidentam parakstīšanai. Valsts prezidentam likumprojekts jāparaksta 21 dienas laikā no iesniegšanas un jānodrošina tā izsludināšana Polijas Republikas “Likumu Vēstnesī” (*Dziennik Ustaw*). Pēc četrpadsmit dienām akts stājas spēkā. Tomēr **stāšanās spēkā** datumu var noteikt arī likumprojekta tekstā. Saskaņā ar Polijas tiesību sistēmu likumu var atcelt tikai ar citu likumu. Datums, kurā akts vai likums zaudē likuma spēku, jāietver akta vai likuma tekstā.

Juridiskās datubāzes

Juridiskie akti, sākot no 1918. gada, kā arī šo aktu saraksts atrodami tīmekļa vietnē **Polijas juridiskā datubāze (*Sejm*)**.

Pieejā datubāzei ir **bez maksas**.

Lapa atjaunināta: 01/02/2024

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Portugāle

Šajā lapā ir sniegta informācija par Portugāles tiesību sistēmu.

1. Instrumenti vai tiesību avoti, kuros nostiprinātas tiesību normas

Tradicionāli Portugālē pastāv šādi tiesību avoti:

konstitucionālie likumi: Portugāles Konstitūcija, dažādi konstitucionālas nozīmes likumi un likumi, ar ko groza Konstitūciju;

“vispārējo starptautisko tiesību un starptautisko paražu tiesību normas un principi”, “pienācīgi ratificētu vai apstiprinātu starptautisko nolīgumu normas”, “starptautisko organizāciju, kurās ietilpst Portugāle, kompetento iestāžu pieņemtie noteikumi (...) ar nosacījumu, ka tas ir paredzēts attiecīgajos dibināšanas līgumos”, un “Eiropas Savienības līgumu normas un tās iestāžu pienākumu īstenošanas ietvaros pieņemtie noteikumi” (Konstitūcijas 8. pants);

parastie likumi: Portugāles Republikas asamblejas pieņemtie likumi, valdības pieņemtie dekrētlukumi, kā arī Azoru salu autonomā reģiona un Madeiras autonomā reģiona likumdošanas asambleju pieņemtie reģionālie leģislatīvie dekrēti;

instrumenti, kuru juridiskais spēks ir pielīdzināms likuma spēkam: akti, ar ko apstiprina starptautiskas konvencijas, nolīgumus vai vienošanās, vispārsaistoši Konstitucionālās tiesas nolēmumi par atsevišķu pasākumu neatbilstību Konstitūcijai vai prettiesiskumu, darba koplīgumi un citi kolektīvi akti darba tiesisko attiecību jomā;

noteikumi jeb tiesību akti, kuriem ir zemāks juridiskais statuss nekā likumiem un kurus pieņem, lai papildinātu likumus un veidotu sīkāku regulējumu likumu piemērošanas vai īstenošanas nolūkā. Tie ir īstenošanas dekrēti, noteikumi, dekrēti, reģionālie īstenošanas dekrēti, lēmumi, normatīvi, ministru īstenošanas rīkojumi, izpildrīkojumi, apgabala pārvaldnieku pieņemtie policijas noteikumi, kā arī pašvaldību rīkojumi un noteikumi.

2. Citi tiesību avoti

Pastāv atšķirīgi viedokļi par to tiesību avotu pieņemamību un nozīmi, kuri neietilpst atbilstoši valsts politiskajām likumdošanas pilnvarām pieņemtajos rakstveida avotos. Tas atkarīgs no tā, vai uzskata, ka tiesību avoti iedibina juridiskas normas, vai arī ka tie atklāj esošas normas, vai arī ka tiem piemīt abas šīs funkcijas. Dažkārt tiek nošķirti tieši un netieši tiesību avoti, tādējādi novēršot dažas no grūtībām, kas saistītas ar atšķirīgu pamata pieeju. Parasti par iespējamiem tiesību avotiem uzskata:

paražas, proti, atkārtotu un ierastu noteikta veida rīcību, kas ir vispāratzīta kā obligāta. Tās var uzskatīt par tiesību avotu tikai noteiktās jomās. Šādas tiesību normas pastāv, piemēram, starptautisko publisko tiesību jomā (piem., ārvalstu amatpersonu kriminālprocesuālās imunitātes princips), starptautisko privāttiesību jomā un administratīvo tiesību jomā;

judikatūru, proti, principu kopumu, kas izriet no tiesu spriedumiem un nolēmumiem; pastāv arī uzskats, ka judikatūra nav pilnvērtīgs tiesību avots, bet tikai tiesību normu nozīmes noteikšanas līdzeklis, ar ko tiek sniegti normu interpretācijas problēmu risinājumi, kurus turpmāk var izmantot atkarībā no tā, cik spēcīgi ir to pamatā esošie loģikas un tehniskie argumenti. Daži tiesībzinātnieki šajā kategorijā iekļauj gan tiesu nolēmumus konkrētās lietās, gan nolēmumus ar likuma spēku (vispārsaistošus Konstitucionālās tiesas nolēmumus), jo, viņuprāt, tie visi ir instrumenti, ar ko faktiski tiek radītas vispārsaistošas tiesību normas;

taisnīguma apsvērumus, saskaņā ar kuriem tiesām ir pilnvaras formulēt izskatāmo individuālo lietu konkrētajiem apstākļiem atbilstošas tiesību normas, pamatojoties uz tiesiskuma vispārējiem principiem un tiesneša vērtējumu par ētiskumu. "Tiesas var pieņemt nolēmumu, pamatojoties uz taisnīguma apsvērumiem, tikai gadījumos, kad: a) to atļauj konkrēta tiesību norma; b) starp pusēm pastāv vienprātība, un pastāv iespēja nolēmumu pārsūdzēt augstākas instances tiesā; c) puses ir iepriekš vienojušās balstīties uz taisnīguma apsvērumiem." (Civillkodeksa 4. pants); ierasto praksi, proti, atkārtotu sabiedrības praksi, kas nav vispāratzīta kā obligāta, bet tiek uzskatīta par svarīgu darījumos, it sevišķi tiesisko attiecību (īpaši komercattiecību) nostiprināšanā. Tiesas var ņemt vērā ierasto praksi gadījumos, kas ir paredzēti tiesību aktos un kas nav "pretrunā labas ticības principam" (Civillkodeksa 3. pants). Tādējādi tikai ar ierastu praksi nevar radīt tiesību normas, un tiek plaši uzskatīts, ka tā nav pilnvērtīgs tiesību avots; tiesību doktrīnu jeb tiesībzinātnieku atziņas nevar uzskatīt par pilnvērtīgu tiesību avotu, tomēr tai ir svarīga loma juridisko zināšanu zinātniskajā un tehniskajā pilnveidošanā un tā var būtiski ietekmēt tiesību normu interpretācijas un piemērošanas rezultātus.

3. Tiesību avotu hierarhija

Tiesību aktu hierarhija nozīmē dažādo juridisko instrumentu statusu attiecībā pret pārējiem, proti, to vietu noteiktas secības skalā.

Pastāv arī uzskats, ka hierarhiju iespējams noteikt tikai, pamatojoties uz radīšanas metodi. Atbilstoši šim uzskatam hierarhija nevis balstās uz tiesību normu relatīvo statusu, bet ir nosakāma tikai pēc tiesību avotiem, ar ko šīs tiesību normas radītas.

Lai kuram no uzskatiem sekotu, iespējams noteikt tiesību avotu prioritātes secību.

1. punktā minēto tiesību avotu hierarhija ir šāda:

Konstitūcija un konstitucionālie likumi;

vispārējo starptautisko tiesību un starptautisko paražu tiesību normas un principi un starptautiskie nolīgumi (t. i., visi 1. punkta b) apakšpunktā minētie instrumenti);

likumi un dekrētlukumi;

reģionālie leģislatīvie dekrēti;

instrumenti, kuru juridiskais spēks ir pielīdzināms likuma spēkam;

noteikumi.

4. Procedūra, atbilstoši kurai Portugālē stājas spēkā starptautiskās tiesību normas

Starptautiskos tiesību aktus transponē Portugāles tiesību sistēmā saskaņā ar šādiem Portugāles Konstitūcijas 8. pantā norādītajiem principiem:

"vispārējo starptautisko tiesību un starptautisko paražu tiesību normas un principi ir neatņemama Portugāles tiesību daļa";

"pienācīgi ratificētu vai apstiprinātu starptautisko nolīgumu normas stājas spēkā Portugāles tiesību sistēmā pēc to oficiālas publicēšanas un paliek spēkā tikmēr, kamēr tās ir starptautiski saistošas Portugālei";

"starptautisko organizāciju, kurās ietilpst Portugāle, kompetento iestāžu pieņemtie noteikumi Portugāles tiesību sistēmā stājas spēkā tiešā veidā ar nosacījumu, ka tas ir paredzēts attiecīgajos dibināšanas līgumos";

"Eiropas Savienības līgumu normas un tās iestāžu pienākumu īstenošanas ietvaros pieņemtie noteikumi ir piemērojami Portugāles valsts tiesību sistēmā saskaņā ar Eiropas Savienības tiesībām un atbilstoši demokrātiskas un tiesiskas valsts pamatprincipiem".

5. Iestādes ar likumdošanas pilnvarām

Likumdošanas pilnvaras Portugālē ir Republikas asamblejai, valdībai, Azoru salu un Madeiras reģionālajām valdībām un likumdošanas asamblejām, kā arī vietējām pašvaldībām un noteiktām pārvaldes iestādēm.

6. Likumdošanas process

Tiesību normu pieņemšanas kārtība atšķiras atkarībā no katras likumdevējas iestādes piemērotajām konkrētajām procedūrām. Tāpat dažādu veidu tiesību aktus pieņem dažādā procesuālajā kārtībā. Turpmāk aprakstītas divas oficiālākās un svarīgākās procedūras tiesību normu pieņemšanai.

Sarežģītākajā procedūrā ir iesaistīta Republikas asambleja, un tai ir šādi posmi:

likumdošanas iniciatīva: "Tiesības ierosināt tiesību aktus ir deputātiem, parlamenta grupām un valdībai, kā arī — ievērojot tiesību aktos paredzētos noteikumus un nosacījumus — reģistrētu vēlētāju grupām. Tiesības ierosināt autonomo reģionu tiesību aktus ir attiecīgajām reģionālajām likumdošanas asamblejām." (Konstitūcijas 167. panta 1. punkts);

sākotnējā pieņemšana, publicēšana, reģistrēšana, numurēšana un novērtēšana: šajā posmā novērtē tiesību akta projekta pieņemamību, tā tekstu publicē Republikas asamblejas oficiālajā vēstnesī, veic administratīvo apstrādi un, visbeidzot, izvērtē tiesību akta projekta saturu;

apspriešana un apstiprināšana: notiek vispārīgu jautājumu apspriešana, atsevišķa konkrētu jautājumu apspriešana, balsojums par tiesību akta projektu kopumā, balsojums par konkrētiem punktiem un galīgais kopējais balsojums. Tiesību aktu var pieņemt ar vienkāršu balsu vairākumu, absolūtu balsu vairākumu vai kvalificētu balsu vairākumu;

Valsts prezidents likumā noteiktā laikposmā veic tiesību akta pārbaudi un vai nu izsludina ierosināto aktu, vai izmanto savas veto tiesības. Ja prezidents izmanto veto tiesības, tiesību akta projektu atkārtoti apspriež Republikas asamblejā. Ja balsojums ir pozitīvs vai tiek veikti grozījumi, tiesību akta projektu atkārtoti nosūta prezidentam izsludināšanai, kas jāveic noteiktā laikposmā. Valsts prezidents "izsludina likumus, dekrētlukumus un normatīvos dekrētus un dod rīkojumu tos publicēt, kā arī paraksta Republikas asamblejas rezolūcijas, ar ko apstiprina starptautiskus nolīgumus, un citus valdības dekrētus" (Konstitūcijas 134. panta b) punkts);

publicēšana: pēc tiesību akta izsludināšanas prezidents dod rīkojumu jauno tiesību aktu publicēt Portugāles Republikas Oficiālajā Vēstnesī.

Procedūrai, ar kuru tiesību aktus pieņem valdība, ir šādi posmi:

likumdošanas iniciatīva: tiesību akta projektu ierosina attiecīgā ministra birojs;

izpēte: šajā posmā ministrs, kas izvirzījis priekšlikumu, apkopo viedokļus, apspriežoties arī ar Konstitūcijā un likumā norādītajām iestādēm;

sākotnējā un detalizētā novērtēšana: pēc tiesību akta priekšlikuma sākotnējā apstiprinājuma to pārbauda un izvērtē;

apstiprināšana: parasti tiesību akta projektu apstiprina Ministru padome, taču dažiem tiesību aktu veidiem tās apstiprinājums nav vajadzīgs;

pārbaude: "40 dienu laikā pēc valdības dekrēta saņemšanas tā izsludināšanai (...) Valsts prezidents vai nu izsludina dekrētu, vai izmanto savas veto tiesības.

Ja izmantotas veto tiesības, Valsts prezidents rakstveidā informē valdību par šādas rīcības pamatojumu." (Konstitūcijas 136. panta 4. punkts);

galīgā teksta publicēšana Portugāles Republikas Oficiālajā Vēstnesī.

7. Kārtība, kādā valsts tiesību normas stājas spēkā

"Tiesību akti ir saistoši tikai pēc to publicēšanas Oficiālajā Vēstnesī. Kad tiesību akts ir publicēts, tas stājas spēkā pēc pašā tiesību aktā noteiktā laikposma vai, ja šāds laikposms nav noteikts, pēc speciālajos tiesību aktos noteiktā laikposma." (Civillkodeksa 5. pants)

1998. gada 11. novembra Likuma Nr. 74/98 2. pantā (pašreizējā redakcijā) noteikts šādi:

"1. Tiesību akti un citi vispārējo akti stājas spēkā tajos noteiktajā datumā, bet tie nekādā gadījumā nevar stāties spēkā jau publicēšanas dienā.

2. Ja nav noteikts spēkā stāšanās datums, 1. punktā minētie akti visā Portugāles teritorijā un ārpus tās stājas spēkā piektajā dienā pēc to publicēšanas.

4. Laikposms, kas norādīts 2. punktā, sākas nākamajā dienā pēc akta publicēšanas tīmekļa vietnē, ko pārvalda *Imprensa Nacional Casa da Moeda, SA*."

8. Tiesību normu iespējamo pretrunu risināšana

Svarīgākā loma šajā ziņā ir Konstitucionālajai tiesai, kuras pienākums ir atzīt par nekonstitucionālām visas normas, kas ir pretrunā Portugāles Konstitūcijai vai tajā nostiprinātajiem principiem.

Tiesas, izskatot konkrētas lietas, nedrīkst piemērot normas, kas pārkāpj Konstitūciju vai no tās izrietošos principus.

Kad tiesas interpretē tiesību normas, lai izvērtētu tām iesniegtos faktus, dažādu tiesību normu pretrunas tām vienmēr ir jārisina, ņemot vērā iepriekš norādīto tiesību avotu hierarhiju. Tas ir jādara, skatot tiesību sistēmu kā vienotu veselumu, neņemot vērā trūkumus vai neatbilstības, īpaši loģiska vai semantiska rakstura, un izsverot tiesību normu pieņemšanas pamatā esošos apstākļus un tiesvedības laikā pastāvošos konkrētos apstākļus. Vienmēr jāievēro minimuma atbilstība tiesību aktā izmantotajam tiesību normas formulējumam, pat ja šis formulējums nav perfekts, un jāpieņem, ka likumdevējs izvēlējies "piemērotākos" risinājumus un spējis "paust savu nodomu atbilstīgā veidā" (Civillkodeksa 9. pants).

Attiecībā uz tiesību normu pretrunām starptautisko privāttiesību jomā skatīt sadaļu par piemērojamo tiesisko regulējumu.

Juridiskās datubāzes

📄 **"Digesto"** ir Portugāles oficiālā tiesību aktu datubāze, kurā ir pieejams Oficiālais Vēstnesis (*Diário da República*).

"Digesto" — integrēta juridiskās informācijas sistēma

"Digesto" izveidoja saskaņā ar Ministru padomes 1992. gada 31. decembra Rezolūciju Nr. 48/92, un tajā pieejami:

tiesību akti, ko publicē Oficiālā Vēstneša 1. un 2. sērijā;

bezmaksas, integrēta, detalizēta un atjaunināta juridiskā informācija, proti:

spēkā esības periods, spēkā stāšanās datums un piezīmes par tiesību aktiem, kas publicēti Oficiālā Vēstneša 1. sērijā kopš 1910. gada 5. oktobra, un dažādiem citiem iepriekšējo desmitgažu dokumentiem, kā arī Oficiālā Vēstneša 2. sērijā publicētajiem tiesību aktiem, kas iekļauti PCMLEX ("Digesto" sistēmas centrālajā datubāzē);

visa saistītā informācija, piemēram, pamatā esošās tiesību normas, īstenošanas tiesību akti, iesniegtie un ieviestie grozījumi, piemērojamās Kopienas tiesību normas, Budžeta ģenerāldirektorāta administratīvie norādījumi, judikatūra un kolektīvie akti darba tiesisko attiecību jomā;

piekļuve trim citām datubāzēm: LEGAÇOR — Azoru salu reģiona tiesību aktu datubāzei; REGTRAB — īpašai darba tiesību regulējuma datubāzei; DGO—DOUT — īpašai datubāzei, kurā iekļauti Budžeta ģenerāldirektorāta apkārtaksti un atzinumi;

pateicoties sadarbībai ar Tieslietu ministrijas un Ģenerālprokuratūras juridiskajām datubāzēm un Portugāles parlamenta datubāzi *Atividade Parlamentar* (AP) — piekļuve galveno tiesu judikatūrai, Ģenerālprokuratūras atzinumiem un visai tiesību aktu izstrādes dokumentācijai no likumdošanas procesa sākuma līdz publicēšanai.

Oficiālā Vēstneša elektroniskā publikācija (*Diário da República Eletrónico*)

Saskaņā ar 2016. gada 16. decembra Dekrētlukumu Nr. 83/2016 Oficiālā Vēstneša publicēšana ir sabiedriska pakalpojums, vēstnesi publicē tikai tiešsaistē, un tam var piekļūt bez maksas un bez ierobežojumiem. Šo sabiedrisko pakalpojumu nodrošina *Imprensa Nacional-Casa da Moeda, S. A.*, kas publicē Oficiālo Vēstnesi savā tīmekļa vietnē. Lietotāji var bez maksas un brīvi piekļūt Oficiālā Vēstneša 1. un 2. sērijā publicētajiem tiesību aktiem elektroniskā formātā, lasīt, izdrukāt un saglabāt šos tiesību aktus, kā arī veikt meklēšanu to saturā.

Oficiālā Vēstneša elektroniskajā publikācijā ir pieejami šādi resursi:

to tiesību aktu teksts, kas publicējami Oficiālajā Vēstnesī saskaņā ar Konstitūciju un tiesību aktiem, konkrēti — 1998. gada 11. novembra Likuma Nr. 74/98, kas grozīts un pārpublicēts ar 2014. gada 11. jūlija Likuma Nr. 43/2014;

rīks attiecīgā tiesību akta aktuālās konsolidētās redakcijas apskatei (konsolidētajam tekstam nav juridiska spēka);

juridisko terminu tulkošanas rīks;

iespēja Oficiālajā Vēstnesī publicējamos tiesību aktus meklēt pēc atslēgvārdiem;

pareizi apstrādāta un sistematizēta juridiskā informācija;

savienojums ar nozaru datubāzēm, kas satur papildu juridisko informāciju — judikatūru, Kopienas tiesību normas, administratīvos norādījumus un tiesību doktrīnu;

iespēja bez maksas abonēt e-pasta ziņojumus par Oficiālā Vēstneša 1. un 2. sērijas izdevumu saturu.

Noderīgas saites

📄 [Portugāles Oficiālais Vēstnesis](#)

Lapa atjaunināta: 07/04/2024

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju par datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Rumānija

Šajā lapā ir sniegta informācija par Rumānijas tiesību sistēmu, kā arī pārskats par Rumānijas tiesību aktiem.

Tiesību avoti

Tiesību avoti Rumānijā ir:

📄 [Rumānijas Konstitūcija](#),

Parlamenta pieņemtie likumi (konstitucionālie likumi, konstitutīvie likumi un parastie likumi),

Rumānijas prezidenta dekrēti,

valdības izdotie tiesību akti (rīkojumi, ārkārtas rīkojumi, lēmumi),

centrālo valsts pārvaldes iestāžu izdotie tiesību akti (ministru rīkojumi, norādījumi un noteikumi),

pašvaldību iestāžu (reģionu pašvaldību, vietējo pašvaldību, Bukarestes pilsētas domes) izdotie tiesību akti,

📄 [Eiropas Savienības tiesību akti](#) (regulas, direktīvas),

📄 [starptautiskie nolīgumi](#), kuros Rumānija ir līgumslēdzēja puse.

Tiesību aktu veidi — apraksts

Rumānijas tiesiskajā regulējumā ietilpst šādi tiesību akti.

Konstitūcija ir Rumānijas augstākais likums. Tā nosaka, ka Rumānija ir nacionāla, vienota un nedalāma valsts, kā arī regulē attiecības starp izpildvaru, likumdevējvaru un tiesu varu un starp valsts iestādēm, pilsoņiem un juridiskām personām.

Konstitucionālos likumus pieņem uz likumdošanas pilnvaru pamata, to dara vēlētā un šim nolūkam sasaukta konstitucionālā asambleja.

Konstitutīvie likumi reglamentē valstij īpaši svarīgas jomas, piemēram, valsts robežas, Rumānijas pilsonību, valsts ģerboni un zīmogu, tiesisko kārtību īpašuma un mantojuma lietās, referendumu organizēšanu un noturēšanu, par noziedzīgiem nodarījumiem piemērojamos sodus un to izpildes nosacījumus, Tiesnešu augstākās padomes, tiesu, Valsts prokuratūras un Revīzijas palātas organizāciju un darbību, to personu tiesības, kam valsts iestādes nodarījušas kaitējumu, valsts aizsardzību, kā arī valsts iestāžu un politisko partiju organizāciju.

Parastie likumi reglamentē visas pārējās jomas, uz kurām neattiecas konstitutīvie likumi. Ar parasto likumu nevar grozīt hierarhiski augstāku tiesību normu, piemēram, konstitutīvo likumu vai Konstitūciju.

Īpašos gadījumos (Parlamenta brīvdienu laikā), pamatojoties uz likumdošanas pilnvaru deleģējumu, atsevišķas Parlamenta noteiktas jomas var regulēt ar **valdības rīkojumiem**. Šādus rīkojumus izdod uz īpaša pilnvarojuma akta pamata, ievērojot tajā noteiktos ierobežojumus un nosacījumus. Ārkārtas situācijās valdībai ir tiesības izdot ārkārtas rīkojumus attiecībā uz jebkuru jomu, kurā tas nepieciešams.

Valdības lēmumi nosaka, kā efektīvi panākt likumu izpildi, un regulē citus ar likumu piemērošanu saistītus organizatoriskus jautājumus.

Centrālās valsts pārvaldes iestādes izdod tiesību aktus (rīkojumus un norādījumus) tikai uz likumu, valdības lēmumu un rīkojumu pamata un to īstenošanas nolūkā.

Tiesību aktus izdod arī autonomās pārvaldes iestādes.

Tiesību akti, ko izdod pašvaldību iestādes (reģionu pašvaldības, vietējās pašvaldības, Bukarestes pilsētas dome), reglamentē jomas, kas ir šo iestāžu kompetencē.

Citi tiesību avoti

🇪🇺 **Eiropas Cilvēktiesību tiesas** (ECT) un ES tiesu judikatūra.

Lai gan valsts judikatūra nav uzskatāma par tiesību avotu, 🇪🇺 **Augstākās kasācijas tiesas spriedumi**, kuru mērķis ir nodrošināt noteiktu tiesību normu vienotu interpretāciju, tomēr neapšaubāmi ir sekundārie tiesību avoti. Turklāt par sekundāriem tiesību avotiem var uzskatīt arī tādus Konstitucionālās tiesas spriedumus, kas ir vispārāstoši, nevis attiecas tikai uz tiesvedības pusēm.

Saskaņā ar Likuma Nr. 287/2009 par Civilkodeksu 1. pantu civiltiesību avoti ir tiesību akti, **paražas un vispārējie tiesību principi**. Par paražām uzskata tradīcijas un profesionālo praksi.

Iepriekš minētajā regulējumā ir paredzēti šādi noteikumi attiecībā uz paražu kā tiesību avota piemērošanu:

paražas piemēro gadījumos, kas nav reglamentēti tiesību aktos; ja paražas nepastāv, piemēro tiesību normas, kuras reglamentē līdzīgus gadījumus; ja nepastāv arī šādas tiesību normas, piemēro vispārējos tiesību principus,

ar tiesību aktiem reglamentētos jautājumos paražas piemēro tikai tad, ja tiesību aktā uz tām ir skaidra norāde,

par tiesību avotiem var atzīt tikai tādas paražas, kas atbilst sabiedriskajai kārtībai un vispāratzītiem morāles principiem,

paražu pastāvēšana un saturs ir jāpierāda ieinteresētajai pusei; prezumē, ka attiecīgajā jomā pilnvaroto iestāžu vai organizāciju publikāciju krājumos norādītās paražas pastāv, ja vien nav pierādīts pretējais.

Normu hierarhija

Tiesību normu hierarhija Rumānijā ir šāda.

Tiesību normu hierarhijā augstākais spēks ir Rumānijas Konstitūcijai un konstitucionālajiem likumiem. Pārējie tiesību akti nedrīkst būt tiem pretrunā.

Otro vietu tiesību normu hierarhijā ieņem konstitutīvie likumi. Konstitutīvos likumus pieņem Parlaments ar kvalificētu balsu vairākumu.

Trešais tiesību normu līmenis ir parastie likumi. Parastos likumus pieņem Parlaments ar vienkāršu balsu vairākumu. Ar parastajiem likumiem nevar grozīt vai pārveidot konstitutīvos likumus vai Konstitūciju.

Ceturtais tiesību normu līmenis ir valdības rīkojumi.

Piektajā vietā tiesību normu hierarhijā ir valdības lēmumi.

Sesto vietu tiesību normu hierarhijā ieņem centrālo valsts pārvaldes iestāžu un autonomo pārvaldes iestāžu izdotie tiesību akti.

Zemāko vietu tiesību normu hierarhijā ieņem pašvaldību iestāžu (reģionu pašvaldību, vietējo pašvaldību, Bukarestes pilsētas domes) izdotie tiesību akti.

Institucionālā sistēma

Par tiesību aktu pieņemšanu atbildīgās institūcijas

Konstitūcijā ir noteikts, ka valsts ir veidota, balstoties uz demokrātijas pamatprincipiem — **varas dalīšanas principu un valsts varas atzaru (likumdevējvaras, izpildvaras un tiesu varas) līdzsvara un atsvara sistēmu**.

Valsts vara ir sadalīta starp Parlamentu, valdību un tiesu iestādēm, un visas šīs institūcijas piedalās tās īstenošanā. Turklāt varas līdzsvaru starp valsts iestādēm un pilsoņiem aizsargā 🇪🇺 **Konstitucionālā tiesa**, 🇪🇺 **Rumānijas ombuds** (*Avocatul Poporului din România*), 🇪🇺 **Revīzijas palāta** (*Curtea de Conturi*) un 🇪🇺 **Likumdošanas padome** (*Consiliul Legislativ*).

Parlaments ir galvenā pilsoņu pārstāvības struktūra un vienīgā valsts likumdevēja institūcija. To veido 🇪🇺 **Deputātu palāta** un 🇪🇺 **Senāts**. Principā **likumdevējvara** pieder vienīgi Parlamentam, taču atsevišķos gadījumos šī funkcija tiek dalīta ar 🇪🇺 **izpildinstitūciju (valdību)** un vēlētajiem (pilsoņiem).

🇪🇺 **Valdība** var izdot rīkojumus, pamatojoties uz īpašu pilnvarojuma aktu, ko pieņem Parlaments. Ārkārtas gadījumos, kad ir steidzami jārisina kādi jautājumi, valdība var izdot ārkārtas rīkojumus.

Likumdošanas lēmumu pieņemšanas process

Likumdošanas lēmumu pieņemšanas procesam ir trīs posmi.

1. Valdības jeb pirmsparlamentārais posms:

valdība izstrādā tiesību akta projektu,

tiesību akta projektu iesniedz publiskai apspriešanai, kā noteikts tiesiskajā regulējumā,

tiesību akta projektu apstiprina Likumdošanas padomē, starp ministriem un citās institūcijās,

valdība pieņem tiesību akta projektu.

2. Parlamentārais posms:

tiesību akta projektu nodod vienai no Parlamenta palātām (Deputātu palātai vai Senātam kā pirmajai palātai), ievērojot Rumānijas Konstitūcijā paredzēto kompetences jomu,

Parlamenta pastāvīgajās komitejās (noteiktos gadījumos var arī izveidot īpašas komitejas) apspriež un pieņem tiesību akta projektam vēltu ziņojumu /atzinumu,

plenārsēdē pirmā palāta pauž nostāju par tai iesniegtajiem tiesību akta projektiem un priekšlikumiem; tas notiek 45 dienu laikā no dienas, kad projekti un priekšlikumi iesniegti Pastāvīgajā birojā,

kodeksu vai citu īpaši sarežģītu tiesību akta gadījumā minētais termiņš ir 60 dienas, sākot no dienas, kad to projekti/priekšlikumi iesniegti Pastāvīgajā birojā,

kodeksu vai citu īpaši sarežģītu tiesību akta gadījumā minētais termiņš ir 60 dienas, sākot no dienas, kad to projekti/priekšlikumi iesniegti Pastāvīgajā birojā,

valdības ārkārtas rīkojumu gadījumā termiņš ir 30 dienas,

ja termiņš ir nokavēts, tiesību akta projektu vai priekšlikumu uzskata par pieņemtu un nosūta Deputātu palātai galīgā lēmuma pieņemšanai.

Pēc tam par tiesību akta projektu/priekšlikumu notiek balsošana (to atbalsta vai noraida) un to nodod lēmējpalātai (Deputātu palātai vai Senātam), kas pieņem tiesību akta galīgo redakciju.

3. Pēcparlamentārais posms:

notiek tiesību akta konstitucionālā pārbaude jeb *a priori* pārbaude (Konstitucionālā tiesa pārliecinās par tiesību akta atbilstību Konstitūcijai); šādu pārbaudi var pieprasīt [Rumānijas prezidents](#), palātu priekšsēdētāji, valdība, [Augstākā kasācijas tiesa](#), Rumānijas ombuds vai vismaz 50 deputāti, vai vismaz 25 senatori, bet Konstitūcijas pārskatīšanas gadījumā tiesa to veic pēc savas ierosmes,

visbeidzot, prezidents **izsludina tiesību aktu** 20 dienu laikā pēc tā saņemšanas; ja prezidents pieprasa tiesību aktu pārskatīt (šādu prasību var izvirzīt tikai vienu reizi) vai izvērtēt tā atbilstību Konstitūcijai, tiesību aktu izsludina 10 dienu laikā pēc tā saņemšanas, kad tas ir pārskatīts vai kad no Konstitucionālās tiesas ir saņemts apstiprinājums par tā atbilstību Konstitūcijai,

tiesību akts stājas spēkā trīs dienas pēc tā publicēšanas [Rumānijas Oficiālā Vēstneša](#) l daļā vai vēlākā datumā, kas ir norādīts tiesību aktā.

Juridiskās datubāzes

a) [Tiesību aktu portāls](#), ko pārvalda Tieslietu ministrija, ir tiesiskās informācijas sistēma, kurā jebkurš interesents var ātri, bez maksas un bez ierobežojumiem piekļūt valsts tiesību aktiem to jaunākajā un konsolidētajā redakcijā. Šī sistēma ir savienota ar Eiropas valstu tiesību aktu kopējo portālu [N-Lex](#).

Tiesību aktu portālu izveidoja Tieslietu ministrija projektā, kam līdzekļus piešķir Eiropas Sociālais fonds *Administratīvo spēju darbības programmas* ietvaros. Datubāze tiek atjaunināta katru dienu, tajā pieejami vairāk nekā 150 000 tiesību aktu, kas pieņemti no 1989. gada līdz šodienai, kā arī virkne saistītu agrāku tiesību aktu.

Datubāzē var meklēt pēc dažādiem kritērijiem, piemēram:

pēc vārdiem tiesību akta nosaukumā,

pēc vārdiem tiesību akta tekstā,

pēc dokumenta veida,

pēc dokumenta numura,

pēc oficiālās publikācijas tipa un numura,

pēc publicēšanas datuma,

pēc izdevējietādes utt.

b) Vēl vienu [juridisko datubāzi Rumānijā](#) ir izstrādājusi, pārvalda un atjaunina Likumdošanas padome, un arī tajā ir bez maksas publiski pieejami Rumānijas tiesību akti.

Šī datubāze ir *Rumānijas Tiesību aktu direktorija*® tiešsaistes versija. Tas ir Rumānijas tiesību aktu oficiālais reģistrs, kurā sniegta precīza un pareiza informācija par katra tiesību akta juridisko statusu dažādā laikā.

Šī datubāze aptver laikposmu no 1864. gada līdz šim brīdim.

Datubāzi var pārlūkot pēc šādiem kritērijiem:

pēc tiesību akta kategorijas/veida,

pēc tiesību akta numura,

pēc tiesību akta izdošanas gada (vai perioda),

pēc tiesību akta publicēšanas perioda,

pēc tiesību akta oficiālās publikācijas tipa, numura, gada,

pēc atslēgas vārdiem tiesību akta nosaukumā,

pēc tiesību akta statusa (spēkā, zaudējis spēku),

pēc citiem kritērijiem (normatīvs vai individuāls, publicēts vai nepublicēts).

Likumdošanas padomes iekšējā līmenī tiek uzturēta datubāze, kas satur atjauninātu, detalizētu juridisku informāciju, kura nepieciešama konkrēti tiesību aktu projektu apstiprināšanai un likumdošanas procesā noderīgas informācijas sniegšanai.

c) Vēl vienai juridiskai [datubāzei](#) (kaut arī tā ir atšķirīgi strukturēta) var piekļūt [Deputātu palātas](#) (viena no Parlamenta palātām) tīmekļa vietnē. Tajā var meklēt pēc:

tiesību akta veida,

tiesību akta numura,

datuma,

tiesību akta izdevējietādes,

publicēšanas datuma un atslēgas vārdiem (gan tiesību akta nosaukumā, gan tekstā).

Vai piekļuve datubāzei ir bez maksas?

Jā, datubāzei var piekļūt **bez maksas**.

Lapa atjaunināta: 24/02/2020

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Slovēnija

Šajā lapā ir sniegta informācija par Slovēnijas tiesību sistēmu.

Tiesību avoti

Tiesību aktu veidi — apraksts

Slovēnijas Republikas tiesību sistēmā abstraktas tiesību normas tiek pieņemtas gan valsts, gan vietējā līmenī. Valsts līmeņa tiesību akti ir Konstitūcija (*ustava*), likumi (*zakoni*) un īstenošanas noteikumi, kas savukārt iedalāmi divās galvenajās kategorijās: dekrēti (*uredbe*, dažkārt tulkoti kā “regulas”) un noteikumi (*pravilniki*).

Pašvaldības pamatā pieņem rīkojumus (*odloki*).

Slovēnijas tiesību sistēmā tiesu precedenti netiek atzīti par obligātu tiesību avotu — tas nozīmē, ka zemākas instances tiesām (*nižja sodišča*) augstākas instances tiesu (*višja sodišča*) nolēmumi oficiāli nav saistoši. Tomēr zemākas instances tiesas mēdz ievērot un sekot augstākās instances tiesu un Augstākās tiesas (*Vrhovno sodišče*) judikatūrai.

Augstākā tiesa plenārsēdē var pieņemt **juridiskus atzinumus par principu** (*načelna pravna mnenja*) attiecībā uz jautājumiem, kas svarīgi tiesību aktu vienotai piemērošanai. Saskaņā ar Tiesu likumu (*Zakon o sodiščih*) šādi juridiski atzinumi par principu ir saistoši tikai Augstākās tiesas kolēģijai, un tos var grozīt tikai citā plenārsēdē. Tomēr zemākas instances tiesas mēdz ievērot juridiskus atzinumus par principu, savukārt Augstākā tiesa savā judikatūrā pieprasa, lai tās puses viedoklis, kas atsaucas uz jau pieņemtu juridisku atzinumu par attiecīgo jautājumu, tiktu pienācīgi ņemts vērā.

Likumiem un citiem noteikumiem ir jāatbilst vispārārtītiem starptautisko tiesību principiem un Slovēnijai saistošiem nolīgumiem (kā noteikts Konstitūcijas 8. pantā). Ratificēti un publicēti starptautiski nolīgumi ir tieši piemērojami. Slovēnijas Konstitucionālās tiesas (*Ustavno sodišče*) nostāja ir tāda, ka starptautiskie nolīgumi tiesību aktu hierarhijā prevalē pār likumu normām. Ratificētie starptautiskie nolīgumi tiek pārņemti valsts tiesību sistēmā, tādējādi valstī radot fizisku un juridisku personu tiesības un pienākumus (ar nosacījumu, ka tie ir tieši izpildāmi).

Slovēnijas tiesību sistēma pieder pie kontinentālo tiesību sistēmu saimes. Tā ir romāņu-ģermāņu tiesību sistēma, kas nozīmē, ka paražu tiesības kā tādas nav daļa no tiesību sistēmas. Tomēr Slovēnijas tiesību sistēmā paražu tiesības tiek zināmā mērā atzītas. Piemēram, Saistību tiesību kodeksa (*Obligacijski zakonik*), ar kuru regulē līgumattiecības starp fiziskām un juridiskām personām, 12. pantā ir noteikts, ka, novērtējot nepieciešamo rīcību un tās ietekmi uz komersantu savstarpējām saistībām, ņem vērā komercparažas, kā arī pušu starpā iedibinātus paradumus un praksi.

Istenojot amata pilnvaras, tiesnesim ir saistoša Konstitūcija, likumi, vispārējie starptautisko tiesību principi un ratificēti un publicēti starptautiski nolīgumi. Tiesu likumā paredzēts, ka gadījumā, ja civiltiesisku strīdu nevar izšķirt, pamatojoties uz piemērojamajiem normatīvajiem aktiem, tiesnesim jāņem vērā normatīvie akti, kas piemērojami līdzīgās lietās. Ja, neskatoties uz to, jautājuma risinājums vēl aizvien ir juridiski neskaidrs, tiesnesim jāpieņem lēmums, pamatojoties uz valsts tiesību sistēmas vispārējiem principiem. To darot, tiesnesim jārikojas saskaņā ar tiesību tradīciju un iedibinātajiem tiesību principiem. Tiesnesim vienmēr jārikojas tā, it kā viņš lemtu par nenoteiktu skaitu līdzīgu lietu.

Normu hierarhija

Visām tiesību normām ir jāatbilst Konstitūcijai. Likumiem un citiem noteikumiem ir jāatbilst vispārārtītiem starptautisko tiesību principiem un Slovēnijai saistošiem nolīgumiem (kā noteikts Konstitūcijas 8. panta 1. punktā). Turklāt īstenošanas noteikumiem un vietējā līmeņa rīkojumiem jāatbilst likumiem. Vispārējiem tiesību aktiem, kas pieņemti valsts varas īstenošanai (*splošni akti za izvrševanje javnih pooblasti*), ir jāatbilst Konstitūcijai, likumiem un īstenošanas noteikumiem.

Valsts iestāžu, vietējo pašvaldību un personu, kurām deleģēti valsts pārvaldes uzdevumi, pieņemtajiem aktiem un faktiskajai rīcībai ir jābalstās uz spēkā esošu likumu vai normatīvo aktu.

Pamats Eiropas Savienības tiesību aktu prioritātei Slovēnijas tiesību sistēmā ir nodrošināts ar Konstitūciju, kurā noteikts, ka tiesību akti un lēmumi, kas pieņemti starptautiskās organizācijās, kurām Slovēnija ir daļēji nodevusi savu suverēno tiesību īstenošanu (šajā gadījumā tā ir Eiropas Savienība), Slovēnijā jāpiemēro saskaņā ar šo organizāciju tiesisko kārtību.

Institucionālā sistēma

Par tiesību normu pieņemšanu atbildīgās institūcijas

Likumus pieņem Slovēnijas **Nacionālā asambleja** (*Državni zbor*) — divpalātu parlamenta apakšpalāta. Saskaņā ar Konstitūcijas 80. un 81. pantu Nacionālās asamblejas sastāvā ir 90 deputātu, kas pārstāv Slovēnijas pilsoņus. Astoņdesmit astoņus deputātus ievēl vispārējās, vienlīdzīgās, tiešās un aizklātās vēlēšanās. Nacionālajā asamblejā vienmēr jābūt ievēlētām arī vienam itāļu kopienas pārstāvim un vienam ungāru kopienas pārstāvim. Tos ievēl attiecīgo kopienu locekļi. Nacionālo asambleju ievēl uz četriem gadiem.

Dekrētus izdod **valdība** (*Vlada*), bet **noteikumus** izdod **konkrēti valdības ministri**. Saskaņā ar Konstitūcijas 110.–119. pantu valdība sastāv no Ministru prezidenta (*predsednik vlade*) un ministriem. Savā darbības jomā valdība un atsevišķi ministri ir neatkarīgi un atskaitās Nacionālajai asamblejai, kas var īstenot atstādināšanas procedūru (Konstitucionālajā tiesā), veikt neuzticības balsojumu vai atbrīvot ministrus no amata interpelācijas ceļā. Ministru prezidentu ievēl Nacionālā asambleja, un pēc ievēlēšanas viņš vai viņa ierosina Nacionālajai asamblejai, kurus ministrus iecelt (vai atbrīvot).

Konstitucionālā tiesa ir īpaši svarīga institucionālajā sistēmā, jo tā var atcelt likumus, īstenošanas noteikumus un vietējos rīkojumus, ja uzskata tos par neatbilstošiem Konstitūcijai. Tā arī izdod atzinumus par starptautisko nolīgumu atbilstību Konstitūcijai un lemj par pilsoņu individuālajām konstitucionālajām sūdzībām, ko var iesniegt pēc tam, kad visi pārējie tiesiskās aizsardzības līdzekļi ir izsmelti.

Vietējos rīkojumus pieņem pašvaldības (*občinski sveti, mestni sveti*), ko tieši ievēl pašvaldības teritorijas iedzīvotāji.

Lēmumu pieņemšanas process

Likumu priekšlikumus Nacionālajai asamblejai var iesniegt valdība, Nacionālās asamblejas deputāti, Parlamenta augšpalāta — Nacionālā padome (*Državni svet*) vai vismaz 5 000 vēlētāju. Saskaņā ar Nacionālās asamblejas reglamentu (*Poslovnik Državnega zbora*) parastā likumdošanas procedūra Nacionālajā asamblejā sastāv no trim lasījumiem.

Turklāt reglamentā ir paredzēta arī paātrināta ārkārtas procedūra. Saskaņā ar 86. pantu Nacionālā asambleja ir lemtspējīga, ja vairākums deputātu ir klātesoši un likums tiek pieņemts ar klātesošo deputātu balsu vairākumu, izņemot gadījumus, kad ir paredzēts cita veida balsu vairākums. Nacionālā padome pieņemtam likumam var uzlikt veto, bet Nacionālā asambleja ar visu deputātu balsu vairākumu šādu veto var noraidīt.

Likumdošanas referendumu (*Zakonodajni referendum*) (definēts Konstitūcijas 90. pantā) reglamentē Referendumu un pilsoņu iniciatīvu likums (*Zakon o referendumu in o ljudski iniciativi*), un tā rīkošanu var ierosināt Nacionālā asambleja vai — pēc Nacionālās padomes pieprasījuma — vismaz viena trešdaļa deputātu, vai arī 40 000 vēlētāju. Vēlētājiem ir izdevība apstiprināt vai noraidīt Nacionālās asamblejas pieņemto likumu, pirms to izsludina **Valsts prezidents** (*Predsednik republike*).

Pieņemto likumu astoņu dienu laikā pēc tā pieņemšanas izsludina Valsts prezidents. Saskaņā ar Konstitūcijas 154. pantu visi normatīvie akti ir jāpublicē, lai tie varētu stāties spēkā. Valsts iestāžu pieņemtus normatīvos aktus publicē Slovēnijas Republikas Oficiālajā Vēstnesī (*Uradni list Republike Slovenije* — UL RS), bet rīkojumi un citi vietējie noteikumi tiek publicēti vietējos laikrakstos.

Konstitūcijas grozījumus var pieņemt, ievērojot īpašu Konstitūcijā paredzētu procedūru. Priekšlikumu grozīt Konstitūciju var iesniegt 20 Nacionālās asamblejas deputātu grupa vai valdība, vai 30 000 vēlētāju. Par šādu priekšlikumu Nacionālā asambleja lemj ar klātesošo deputātu divu trešdaļu balsu vairākumu, taču pieņemt grozījumus var tikai tad, ja “par” nobalso divas trešdaļas no visiem deputātiem. Konstitūcijas 87. pantā ir paredzēts, ka pilsoņu un citu personu tiesības un pienākumus Slovēnijas Republikas Nacionālā asambleja var noteikt tikai ar likumu.

ES iestāžu pieņemtās regulas un lēmumi Slovēnijas Republikā ir tieši piemērojami. Tie ir spēkā bez ratificēšanas un publicēšanas UL RS.

Starptautiski nolīgumi, kurus parakstījusi Slovēnijas Republika, stājas spēkā, līdzko saskaņā ar īpašu procedūru tos ir ratificējusi Nacionālā asambleja. Starptautiskos nolīgumus ratificē, pieņemot likumu, kura projektu iesniedz valdība. Likums par starptautiska nolīguma ratifikāciju tiek pieņemts ar klātesošo deputātu vienkāršu balsu vairākumu, ja vien Konstitūcijā vai likumā nav paredzēts citādi.

Juridiskās datubāzes

Juridiskās informācijas sistēma (*Pravno-informacijski sistem* — PIS)

 Juridiskās informācijas sistēma — Slovēnijas Republikas normatīvo aktu reģistrs (*Register predpisov Republike Slovenije*) ir saistīts ar citu valsts iestāžu normatīvo aktu krājumu un UL RS.

Nacionālās asamblejas tiesību akti (*Zakonodaja državnega zbora*)

 Nacionālās asamblejas tiesību aktu datubāzē ir iekļauti visu Nacionālās asamblejas izskatīto likumu un citu tiesību aktu teksti. Tajā atrodami:

likumu konsolidētie teksti (*prečiščena besedila zakonov*) — likumu, kas pieņemti pēc 2002. gada 29. novembra un publicēti UL RS, oficiālie konsolidētie teksti, kā arī neoficiālie konsolidētie teksti no 2007. gada 17. jūnija,

pieņemtie likumi (*sprejeti zakoni*) — Nacionālās asamblejas pieņemtie likumi, kas publicēti UL RS kopš neatkarības iegūšanas 1991. gada 25. jūnijā,

pieņemtie tiesību akti (*sprejeti akti*) — akti, ko pieņēmusi Nacionālā asambleja un kas publicēti UL RS kopš 1996. gada 28. novembra,

likumprojekti (*predlogi zakonov*) — likumprojekti, kas iesniegti izskatīšanai pašreizējā Nacionālās asamblejas sasaukumā (datubāzē ir iekļauti arī pieņemti likumi, kas vēl nav publicēti UL RS),

likumprojektu redakcijas pa lasījumiem (*obrnave zakonov*) — Nacionālajai asamblejai pēc 1996. gada 28. novembra iesniegto likumprojektu redakcijas katrā lasījumā,

tiesību aktu projekti (*predlogi aktov*) — tiesību aktu projekti, kas iesniegti izskatīšanai pašreizējā Nacionālās asamblejas sasaukumā (datubāzē ir iekļauti arī pieņemti tiesību akti, kas vēl nav publicēti UL RS),

tiesību aktu redakcijas pa lasījumiem (*obrnave aktov*) — Nacionālajai asamblejai pēc 1996. gada 28. novembra iesniegto tiesību aktu projektu redakcijas katrā lasījumā,

rīkojumu projekti (*predlogi odlokov*) — rīkojumu projekti, kas iesniegti izskatīšanai pašreizējā Nacionālās asamblejas sasaukumā (datubāzē ir iekļauti arī pieņemti rīkojumi, kas vēl nav publicēti UL RS),

rīkojumu projektu redakcijas pa lasījumiem (*obrnave odlokov*) — Nacionālajai asamblejai pēc 1996. gada 28. novembra iesniegto rīkojumu projektu redakcijas katrā lasījumā.

Slovēnijas Republikas Oficiālais Vēstnesis (*Uradni list Republike Slovenije* — UL RS)

Visi valsts normatīvie akti tiek oficiāli publicēti **Slovēnijas Republikas Oficiālajā Vēstnesī**. Visi dokumenti tiek publicēti tiešsaistē.

Noderīgas saites

 Nacionālās asamblejas tiesību akti

 Juridiskās informācijas sistēma

 Slovēnijas Republikas Oficiālais Vēstnesis (UL RS)

Lapa atjaunināta: 20/07/2020

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Slovākija

Šajā lapā ir sniegta informācija par Slovākijas tiesību sistēmu.

Informācija par tiesību sistēmu Slovākijā ir pieejama tīmekļa lapā **Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls: tiesiskā kārtība civilprocesā.**

Tiesību avoti

Tiesību aktu veidi — apraksts

Termins “tiesību avoti” tiek izmantots trīs dažādās nozīmēs:

Tiesību avoti materiālā nozīmē — materiāli tiesību avoti;

Tiesību avoti gnozeoloģiskā nozīmē — tiesību zināšanu avoti;

Tiesību avoti formālā nozīmē — formāli tiesību avoti.

Pamatojoties uz tiesību normu izcelsmi un saistošo formu, kādā tās izteiktas, tradicionāli tiek izšķirti šādi tiesību avotu veidi:

paražu tiesības,

precedenti (tiesu veidotas tiesības),

likumdošanas akti,

normatīvi līgumi,

vispārējie tiesību principi,

vispārpieņemtās sabiedrības normas,

periodika, juridiskā literatūra un ekspertu atzinumi,

Slovākijas Republikas tiesību sistēmā pārņemti starptautiski nolīgumi.

Tiesību normu hierarhija

Viens no Slovākijas tiesību sistēmas pamatprincipiem ir tiesību normu hierarhija. Lai nodrošinātu likumību, ir svarīgi to pareizi saprast likumdošanas praksē un tiesību aktu īstenošanā. Tomēr normu hierarhija nav tikai tiesas loģiskas prioritātes vai pakārtotības jautājums. Hierarhija attiecas uz **legitimitātes** jautājumu kopumā, un tā ietver kategorisku imperatīvu, ka pieņemti tiesību akti var tikai ar likumu pilnvarota struktūra un šāda struktūra var rīkoties tikai likuma un savu likumdošanas pilnvaru ietvaros.

Tiesību normas tiek klasificētas pēc to “juridiskā spēka”. **Juridiskais spēks** attiecas uz tiesību aktu īpašībām — tas nozīmē, ka viens tiesību akts ir pakārtots citam tiesību aktam (aktam ar augstāku juridisko spēku) vai viens tiesību akts ir atvasināts no cita tiesību akta ar augstāku juridisko spēku. Attiecībā uz tiesību aktiem ar dažādu juridisko spēku — tiesību norma ar zemāku juridisku spēku nevar būt pretrunā augstākai tiesību normai, bet augstāka tiesību norma var prevalēt pār zemāku.

Pēc to juridiskā spēka tiesību aktus var izkārtot šādā hierarhijā.

Primārie tiesību akti (likumi):

konstitucionālie likumi (vienmēr primāri),

likumi (primāri vai atvasināti no konstitucionālajiem likumiem).

Sekundārie (pakārtotie) tiesību akti:

valdības noteikumi (vienmēr sekundāri),

centrālo valsts pārvaldes iestāžu izdotie tiesību akti (vienmēr sekundāri),

pašvaldību iestāžu pieņemti tiesību akti (primāri vai sekundāri),

tiesību akti, kurus ārkārtas apstākļos izdevušas iestādes, kas nav valdības iestādes (vienmēr sekundāri).

Tiesību normu sistēmā tas, ka tiesību akts ir prioritārs, būtībā nozīmē, ka visām citām tiesību normām ir jābūt no šā tiesību akta izrietošām, šim tiesību aktam atbilstošām un tās nedrīkst būt tam pretrunā. Praksē tas nozīmē, ka gadījumos, kad zemāka līmeņa tiesību norma ir pretrunā augstākai tiesību normai, ir jārikojas saskaņā ar augstāko tiesību normu.

Institucionālā sistēma

Par tiesību aktu pieņemšanu atbildīgās institūcijas

Tiesību aktus var pieņemt šādas struktūras un iestādes (likumdevējas iestādes):

Slovākijas Republikas Nacionālā padome var pieņemt Konstitūciju, konstitucionālos likumus, likumus, starptautiskus nolīgumus, kuri prevalē pār likumiem, un starptautiskus nolīgumus ar likuma spēku, Slovākijas Republikas valdība var pieņemt valdības noteikumus, ministrijas un citas centrālās valsts pārvaldes iestādes var pieņemt dekrētus, rīkojumus un noteikumus, pašvaldības un pilsētu domes var pieņemt vispārpiemērojamus noteikumus, pašvaldību un pilsētu iestādes un vietējās pārvaldes iestādes var pieņemt vispārpiemērojamus noteikumus.

Likumdošanas process

Likumdošanas procesa posmi:

tiesību akta priekšlikuma iesniegšana — likumdošanas iniciatīva,

debates par tiesību akta priekšlikumu,

balsošana (lemšana par tiesību akta projektu),

pieņemtā tiesību akta projekta parakstīšana,

tiesību akta izsludināšana (publicēšana).

Lēmumu pieņemšanas process

Likumdošanas process

Tiesību akta priekšlikuma iesniegšana — likumdošanas iniciatīva

Saskaņā ar Likuma Nr. 460/1992 (Slovākijas Republikas Konstitūcija) 87. panta 1. punktu tiesību akta priekšlikumu var iesniegt:

Slovākijas Republikas Nacionālās padomes komitejas,

Slovākijas Republikas Nacionālās padomes deputāti,

Slovākijas Republikas valdība.

Tiesību aktu priekšlikumus iesniedz strukturēti pa sadaļām, un tiem pievieno preambulu.

Debates par tiesību akta priekšlikumu

Saskaņā ar Slovākijas Republikas Nacionālās padomes reglamentu (Likums Nr. 350/1996) tiesību aktu priekšlikumi tiek skatīti trīs lasījumos.

Pirmajā lasījumā notiek vispārīgas debates par **tiesību akta projekta** būtību jeb **“filozofiju”**. Šajā lasījumā nevar iesniegt grozījumus vai papildinājumus.

Otrajā lasījumā tiesību akta projektu apspriež Nacionālās padomes komitejā (vai komitejās), kam tas nodots. Katru tiesību akta projektu izskata Konstitucionālā komiteja, lai pārliecinātos par tā **atbilstību Slovākijas Konstitūcijai**, konstitucionālajiem likumiem, Slovākijas Republikai saistošajiem starptautiskajiem nolīgumiem, likumiem, kā arī Eiropas Savienības tiesību aktiem. Pēc tam **drīkst iesniegt grozījumus un papildinājumus**. Par tiem balso pēc apspriešanas komitejās. Tādēļ pirms tiesību akta projekta apspriešanas Slovākijas Republikas Nacionālajā padomē ir jākonsolidē dažādās nostājas. Kad **Koordinācijas komiteja ar ģpašu rezolūciju apstiprinājusi komiteju sagatavoto kopīgo ziņojumu**, tiesību akta projekts tiek tālāk nosūtīts uz Slovākijas Republikas Nacionālo padomi. Minētais ziņojums ir pamats Slovākijas Republikas Nacionālās padomes debatēm un balsojumam par tiesību akta projektu otrajā lasījumā.

Trešajā lasījumā izskata tikai tos tiesību akta projekta noteikumus, kurus skar otrajā lasījumā apstiprināti grozījumi vai papildinājumi. Trešajā lasījumā parlamenta deputāti drīkst iesniegt tikai tādus grozījumus, ar ko tiek labotas redakcionālas kļūdas, kā arī gramatikas vai pareizrakstības kļūdas. Citādu kļūdu novēršanai paredzētus grozījumus vai papildinājumus drīkst iesniegt tikai deputātu grupa vismaz 30 Slovākijas Republikas Nacionālās padomes deputātu sastāvā. Pēc šo grozījumu apspriešanas notiek balsojums par tiesību akta projektu kopumā.

Balsošana (lemšana par tiesību akta projektu)

Lai tiesību aktu pieņemtu, **absolūtam vairākumam klātesošo deputātu ir jānobalso “par”**.

Konstitūcijas grozīšanai vai kāda atsevišķa tās panta svītrotšanai ir nepieciešams kvalificēts balsu vairākums, proti, tas ir iespējams, ja to atbalsta vismaz trīs piektdaļas no visiem Slovākijas Republikas Nacionālās padomes deputātiem (3/5 no 150).

Slovākijas Republikas Nacionālajā padomē kvorums tiek sasniegts, klātesot vismaz pusei deputātu.

Pieņemtā tiesību akta projekta parakstīšana

Pieņemto tiesību akta projektu paraksta:

Slovākijas Republikas prezidents,

Slovākijas Republikas Nacionālās padomes priekšsēdētājs,

Slovākijas Republikas Ministru prezidents.

Šajā procedūras posmā tiek pārbaudīts pieņemtā tiesību akta projekta saturs, atbilstība procedūrai, kā arī galīgā redakcija. Parakstot tiesību aktu, minētās konstitucionāli augstākās valsts amatpersonas apstiprina tā galīgo redakciju.

Prezidentam ir tiesības izmantot tā saukto “atliekošo veto”, proti, tiesības atteikties parakstīt pieņemtu tiesību aktu, ja tā saturā ir nepilnības. Tādā gadījumā prezidents pieņemto tiesību aktu ar saviem komentāriem nosūta atpakaļ Slovākijas Republikas Nacionālajai padomei atkārtotai izskatīšanai.

Atkārtotai izskatīšanai nodoto aktu vēlreiz izskata otrajā un trešajā lasījumā. Šajā posmā Slovākijas Republikas Nacionālā padome var ņemt vērā prezidenta komentārus, tomēr tai nav pienākuma to darīt. Slovākijas Republikas Nacionālā padome var noraidīt “atliekošo veto” ar atkārtotu balsojumu, kā rezultātā likums tiek izsludināts, pat ja prezidents to neparaksta.

Tiesību akta izsludināšana (publicēšana)

Izsludināšana ir pēdējais likumdošanas procesa posms. Likumi, kas attiecas uz visu valsti, tiek oficiāli publicēti Slovākijas Republikas Tiesību aktu krājumā (*Zbierka zákonov*); par publicēšanu atbild Slovākijas Tieslietu ministrija. Tiesību aktu krājums ir Slovākijas Republikas valsts publikācija. Tas ir pieejams gan elektroniski, gan papīra formātā. Tiesību aktu krājuma elektroniskajai versijai un drukātajai versijai ir vienāds juridiskais spēks, un to saturs ir identisks.

Tiesību aktu krājuma elektroniskā versija ir pieejama bez maksas portālā “Slov-Lex”.

Stāšanās spēkā un piemērošana

Tiesību akti stājas spēkā dienā, kad tie publicēti Tiesību aktu krājumā.

Tiesību akti ir piemērojami, sākot no 15. dienas pēc publicēšanas Tiesību aktu krājumā, ja vien tiesību aktā nav noteikts vēlāks piemērošanas datums.

Citi akti kļūst saistoši dienā, kad tie publicēti Tiesību aktu krājumā.

Tiesību avotu pretrunu risināšana

Zemāka juridiskā spēka normatīvie akti nedrīkst būt pretrunā augstāka juridiskā spēka normatīvajiem aktiem.

Normatīvos aktus var grozīt vai atcelt tikai ar tā paša vai augstāka ranga normatīvajiem aktiem.

Pretrunas starp tiesību aktiem ar vienādu juridisko spēku praksē tiek risinātas pēc principa, ka ar jaunāku tiesību aktu tiek atcelts vai grozīts vecāks tiesību akts, bet konkrētāka tiesību norma atceļ vai groza vispārīgu normu.

Slovākijas Republikas Konstitucionālā tiesa lemj par to, vai:

tiesību akti atbilst Konstitūcijai,

valdības noteikumi un ministriju un citu centrālās valsts pārvaldes iestāžu vispārpiemērojamās tiesību normas atbilst Konstitūcijai, konstitucionālajiem likumiem un likumiem, pašvaldību iestāžu pieņemti vispārpiemērojami noteikumi atbilst Konstitūcijai un likumiem, vispārpiemērojamās tiesību normas, ko pieņēmušas centrālās valdības vietējās iestādes, atbilst Konstitūcijai, likumiem un citām vispārpiemērojamām tiesību normām, vispārpiemērojamās tiesību normas atbilst starptautiskajiem nolīgumiem, kas izsludināti atbilstoši tiesību aktu izsludināšanas kārtībai. Ja Konstitucionālā tiesa lemj, ka pastāv pretruna starp tiesību aktiem, neatbilstīgais tiesību akts, tā daļas vai atsevišķi noteikumi kļūst nepiemērojami. Ja iestāde, kas tiesību aktu izdevusi, nesaskaņo to ar attiecīgo augstāka spēka tiesību aktu likumā noteiktajā termiņā no sprieduma pieņemšanas brīža, tad tiesību akts, tā daļas vai atsevišķi noteikumi zaudē spēku.

Juridiskās datubāzes

Slovākijas Republikas Tieslietu ministrijas datubāze “Slov-Lex”

Tieslietu ministrijas portālā “Elektroniskais Tiesību aktu krājums (Slov-Lex)” pieejamas divas savstarpēji saistītas informācijas sistēmas:

eZbierka (eKrājums) — informācijas sistēma, kurā tiesību adresātiem ir elektroniskā formātā pieejami saistoši, konsolidēti tiesību akti un citi standarti;

eLegislatīva (eLikumdošana) — informācijas sistēma procesa vadībai visos likumdošanas procesa posmos; tajā likumdevējiem pieejami rediģēšanas rīki ar plašām iespējām.

leguvumi mērķgrupām

Fundamentālais tiesību princips, ka visiem ir zināmas piemērojamās un spēkā esošās tiesību normas un ka visi apzinās savas tiesības un pienākumus, praksē ir arvien grūtāk piemērojams, jo tiesību aktu kopums kļūst arvien apjomīgāks un sarežģītāks. “Slov-Lex” projekts palīdzēs sekmīgāk īstenot šo principu, jo spēkā esošie tiesību akti būs viegli pieejami ikvienam:

iedzīvotājiem īpaši noderīga būs projekta sadaļa eZbierka, kas nodrošinās oficiālu, būtiski uzlabotu bezmaksas piekļuvi spēkā esošajiem tiesību aktiem un kas palielinās informētību par jauniem tiesību aktiem,

juristiem tiks nodrošināta pastāvīga piekļuve spēkā esošajiem tiesību aktiem, kā arī iespēja saņemt paziņojumus par jauniem Slovākijas Republikas vai Eiropas Savienības tiesību aktiem — vai nu par visiem jaunajiem tiesību aktiem, vai par jauniem tiesību aktiem, kas reglamentē konkrētas jomas, kurās tie specializējas,

arī **uzņēmējiem** būs pastāvīgi un bez maksas pieejami spēkā esošie tiesību akti, un tāpat būs iespēja saņemt paziņojumus par jauniem Slovākijas vai Eiropas Savienības tiesību aktiem — vai nu par visiem, vai tikai par tiem jaunajiem tiesību aktiem, kas reglamentē viņu darbības jomas; pateicoties labākai regulatīvajai videi, uzlabosies uzņēmējdarbības apstākļi un samazināsies ar to saistītais administratīvais slogs,

vietējām un reģionālajām pašvaldībām tiks nodrošināta pastāvīga bezmaksas piekļuve spēkā esošajiem tiesību avotiem, un vienlaikus mazināsies to administratīvais slogs, jo tiks atvieglots administratīvi sarežģītais un dārgais pienākums darba dienās nodrošināt piekļuvi Tiesību aktu krājumam; šis pienākums pašreiz ir apgrūtināošs — lai to izpildītu, pašvaldībām ir jāsniedz palīdzība interesentiem un jāabonē un jāarhivē krājuma izdevumi papīra formātā,

valsts iestādēm projekts, no vienas puses, nodrošinās pastāvīgu bezmaksas piekļuvi spēkā esošajiem tiesību avotiem un, no otras puses, samazinās administratīvo slogu un tādējādi arī likumdošanas procesa finansiālās izmaksas; tas arī sniegs iespēju uzlabot to pienākumu izpildi, kas saistīti ar likumdošanu un Eiropas Savienības tiesību aktu īstenošanu,

tiesu iestādēm būs pastāvīgi un ātri pieejami tiesību akti, kas vēsturiski bijuši spēkā jebkurā izvēlētajā datumā, un būs pieejamas tiesas nolēmumu atsauces uz konkrēti brīdī spēkā esošiem tiesību aktiem; līdz ar to vismaz daļēji atkritīs rutinēti uzdevumi un tiesnešu un tiesas amatpersonu darbs kļūs efektīvāks,

likumdevējām iestādēm būs iespēja izmantot efektīvu rīku tiesību aktu izstrādei un likumdošanas procesa vadīšanai; tādējādi mazināsies apgrūtināošā birokrātiskā darba apjoms un iestādes varēs vairāk koncentrēties uz izskatāmo priekšlikumu saturu.

Noderīgas saites

Tiesību un informācijas portāls “Slov-Lex”

Lapa atjaunināta: 25/04/2022

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Valsts tiesību akti - Somija

Šajā lapusē ir sniegta informācija par Somijas tiesību sistēmu.

Tiesību avoti

Ar terminu “tiesību avoti” apzīmē tos avotus, kuros atrodamas tiesību normas. Somijā ir gan valsts tiesību avoti, gan starptautiskie tiesību avoti. Tiesību avoti ir rakstīti un nerakstīti. Kopsavilkums par visiem tiesību avotiem ir sniegts turpmāk tekstā.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Valsts tiesību avoti

Visnozīmīgākie valsts tiesību avoti ir rakstiskie tiesību akti. Termins “tiesību akti” šajā kontekstā ir plaši interpretējams kā konstitūcija, parasti likumi (ko sauc arī par Parlamenta aktiem), dekrēti, kurus izdevis republikas prezidents, Ministru padome vai ministrijas, un normatīvie akti, ko izdevušas zemāka līmeņa iestādes. Normatīvie akti, ko izdevušas zemāka līmeņa iestādes, un dekrēti var tikt izdoti tikai saskaņā ar konstitūciju vai parastu tiesību aktu, kurā parasti norāda valsts iestādi vai institūciju, kas pilnvarota to izdot.

Apstākļos, kad rakstiska tiesību akta nav, Procedūras kodeksa 1. nodaļas 11. iedaļā ir noteikts, ka arī paraža var būt tiesību avots. Lai paraža būtu saistoša, tai jābūt taisnīgai. Paražu tiesības pastāv jau kopš seniem laikiem, un to pašreizējais jēdziens ir diezgan nekonkrēts. “Paraža” tagad galvenokārt nozīmē noteiktu vispāratzītu praksi, kas tiek īstenota, piemēram, komercdarbībā. Tā kā rakstisko tiesību aktu noteikumi tagad ir diezgan visaptveroši, mūsdienās paražai kā tiesību avotam nozīme ir salīdzinoši reti. Tomēr dažās jomās, piemēram, līgumtiesībās, paražu tiesībām vēl joprojām ir diezgan nozīmīga loma.

Likumdošanas pasākumu sagatavošanas darbs un tiesu nolēmumi arī ir tiesību avots. Likumdošanas pasākumu sagatavošanas darbs sniedz informāciju par likumdevēja nodomu, un tādēļ šādi dokumenti tiek izmantoti tiesību aktu interpretācijā. No dažādiem tiesu nolēmumiem kā tiesību avoti visnozīmīgākie ir augstāko tiesu, t.i., Augstākās tiesas un Augstākās administratīvās tiesas nolēmumi. Šo divu tiesu nolēmumi tiek dēvēti par precedentiem. Lai gan precedenti nav juridiski saistoši, praksē tiem ir liela nozīme. Arī citu tiesu lēmumi var būt nozīmīgi kā tiesību avots. Ja zemākās instances tiesas nolēmums ir galīgs, zemākās instances tiesu praksei var būt liela praktiska nozīme.

Jurisprudence, vispārīgie tiesiskie principi un uz faktiem balstīti argumenti arī ir valsts tiesību avoti. Jurisprudence konkrētais uzdevums ir pētīt tiesību sistēmas saturu – tiesību aktu interpretāciju un klasifikāciju, tādēļ arī tā ir nozīmīga kā tiesību avots. Vispārīgiem tiesiskiem principiem un uz faktiem balstītiem argumentiem arī var būt nozīme kā tiesību avotiem. Kā izklāstīts šeit tālāk, šo avotu vieta tiesību avotu hierarhijā ir zemāka nekā citiem iepriekš minētajiem tiesību avotiem.

Starptautiskie tiesību avoti un Eiropas Savienības tiesības

Starptautiskie nolīgumi un citas starptautiskās saistības, kuras Somija uzņēmusies, ir Somijai saistoši tiesību avoti. Kā tiesību avotam nozīme ir arī to starptautisko organizāciju praksei, kuras piemēro šādus nolīgumus. Šajā kategorijā kā tiesību avota piemēru var minēt Eiropas Padomes Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju, tādēļ Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse ir saistīta ar konvencijas interpretāciju.

Somijai kā Eiropas Savienības dalībvalstij ir saistoši arī tās tiesību akti. Regulas un direktīvas ir visnozīmīgākie Eiropas Savienības tiesību akti. Regulas ir tieši piemērojamas visās dalībvalstīs, un dalībvalstīm ir jāīsteno direktīvas. Šī iemesla dēļ arī īstenošanas tiesību aktu sagatavošanas darbiem ir zināma nozīme ES tiesību interpretācijā, lai gan tā ir daudz mazāka nekā valsts tiesību aktu sagatavošanas darbiem.

Citi ES regulējošie instrumenti Somijai ir saistoši tādā pašā mērā kā citām dalībvalstīm. Eiropas Kopienų tiesas nolēmumi arī ir nozīmīgi kā tiesību avots, jo tie ir daļa no Eiropas Savienības tiesību kopuma.

Normu hierarhija

Somijas tiesību avoti parasti tiek iedalīti stingri saistošos, mazāk saistošos un pieļaujamos tiesību avotos. Tiesību akti un paražas ir stingri saistoši tiesību avoti. Šī iemesla dēļ tie ieņem augstāko vietu hierarhijā. Tiesībsargājošām iestādēm ir oficiāls pienākums tos piemērot; to neievērošana tiek uzskatīta par amatpārkāpumu. Valsts tiesību aktu hierarhija ir šāda:

Konstitūcija;

parasti likumi (parlamentārie akti);

republikas prezidenta, Ministru Padomes un ministriju izdoti dekrēti un

normatīvie akti, ko izdevušas zemāka līmeņa iestādes.

Mazāk saistošus tiesību avotus, proti, tos, kas hierarhijā ierindojas zemāk, veido likumdošanas pasākumu sagatavošanas darbs un tiesu nolēmumi. Ja šie tiesību avoti netiek ievēroti, amatpārkāpuma sankcijas pret tiesībsargājošo iestādi netiek piemērotas, tomēr, iespējams, ka nolēmums tiks apstrīdēts augstākas instances tiesā. Pieļaujamo tiesību avotu kategoriju skaitā ir jurisprudences, vispārīgie tiesiskie principi un uz faktiem balstīti argumenti. Pieļaujamie tiesību avoti nav saistoši, bet tos var izmantot, lai pamatotu argumentu un tādā veidā pastiprinātu nolēmuma pamatojumu.

Starptautiskie nolīgumi ir tādā pašā hierarhijas līmenī kā instruments, ko izmanto to īstenošanai Somijā. Tātad, ja starptautisku nolīgumu īsteno ar likumu, šī nolīguma noteikumi ir vienā hierarhijas līmenī ar likuma noteikumiem. Ja tomēr starptautiskās saistības ir īstenotas saskaņā ar dekrētu, saistību noteikumi ir vienā hierarhijas līmenī ar dekrēta noteikumiem. Tādējādi īstenošanas noteikumi ir analogi tā pašā hierarhijas līmeņa valsts noteikumiem.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Saskaņā ar Somijas konstitūciju, likumdošanas vara Somijā ir parlamentam. Parlaments izdod visus parastos likumus, kā arī nosaka konstitūcijas grozījumus. Parlamenta izdotie likumi var paredzēt citām iestādēm pilnvaras izdot normatīvos aktus par attiecīgiem jautājumiem. Uz šāda pilnvarojuma pamata republikas prezidents, valdība un ministrija var izdot dekrētus. Ja nav noteikuma, kas nosaka dekrēta izdevēju, to izdod valdība. Noteiktos apstākļos arī zemāka līmeņa iestādi ar likumu var pilnvarot izdot normatīvos aktus par attiecīgiem jautājumiem, ja saistībā ar attiecīgo noteikumu jomu tam ir īpašs pamatojums un šo noteikumu būtība neprasa tos pieņemt ar likumu (aktu) vai dekrētu. Jābūt skaidri norādītai arī šāda pilnvarojuma darbības jomai. Tikai iepriekš minētajām iestādēm ir pilnvaras izdot vispārēji saistošus normatīvos aktus.

Lēmumu pieņemšanas process

Normatīvo aktu ieviešana un stāšanās spēkā

Lai pieņemtu tiesību aktu, tas kā valdības priekšlikums vai parlamenta locekļa iniciatīva ir jāiesniedz izskatīšanai parlamentam. Valdības priekšlikumi tiek sagatavoti ministrijās, un vēlāk ministrijās tos apspriež valdības plenārsēdē. Pēc tam lēmums par valdības priekšlikuma iesniegšanu parlamentam tiek pieņemts prezidenta sesijā.

Vispirms par valdības priekšlikumu notiek iepriekšējās debates, pēc kurām tas tiek nodots izskatīšanai parlamenta komitejā. Komiteja uzklausa ekspertus un sagatavo ziņojumu par valdības priekšlikumu. Tad šo priekšlikumu nodod izskatīšanai parlamenta plenārsēdē, kur parlamenta komitejas ziņojums kalpo par pamatu likumprojekta apspriešanai. Lēmums par likumprojekta pieņemšanu tiek pieņemts parlamenta plenārsēdē divos lasījumos. Parlaments var pieņemt likumprojektu bez grozījumiem, var to grozīt vai noraidīt. Galīgais lēmums attiecībā uz likumprojektu jāpieņem parlamentam. Parastos likumprojektus parlamentā pieņem ar vienkāršu balsu vairākumu, savukārt konstitūcijas grozīšanai nepieciešams noteikts balsu vairākums.

Ja parlaments ir pieņēmis likumprojektu, tas tiek nosūtīts republikas prezidentam apstiprināšanai. Tiesību akts stājas spēkā likumprojektā norādītajā dienā, tomēr ne agrāk kā datumā, kad tas publicēts Somijas likumu krājumā.

Republikas prezidenta, valdības vai ministriju izdoti dekrēti tiek sagatavoti ministrijā, kas atbild par attiecīgo jomu. Kas attiecas uz prezidenta dekrētiem, republikas prezidents pieņem lēmumu par dekrēta izdošanu, pamatojoties uz valdības iesniegtajiem priekšlikumiem. Valdības dekrētu izdošanu nosaka valdības plenārsēdēs, bet ministrijas dekrētu izdošanu nosaka attiecīgā ministrija. Visi dekrēti tiek publicēti Somijas likumu krājumā. Dekrēts stājas spēkā dekrētā norādītajā dienā, tomēr ne agrāk kā datumā, kad tas publicēts Somijas likumu krājumā.

Zemāka līmeņa iestāžu izdotos normatīvos aktus, ko praksē parasti sauc par lēmumiem vai noteikumiem un normām, sagatavo attiecīgā iestāde, kas arī lemj par to pieņemšanu. Zemāka līmeņa iestāžu pieņemtie noteikumi stājas spēkā tajos noteiktajā dienā un tiek publicēti attiecīgās iestādes normu un noteikumu krājumā.

Juridiskās datubāzes

Finlex

 Finlex ir juridiskā datu banka ar vairāk nekā trīsdesmit datubāzēm. Informācija par likumdošanu Finlex ir sakārtota sešās datubāzēs. Tajā cita starpā ir:

Somijas tiesību aktu un dekrētu tulkojumu datubāze, to skaitā Somijas parlamenta tiesību aktu tulkojumi (galvenokārt angļu valodā),

tiesību aktu un dekrētu konsolidētie teksti (somu un zviedru valodā),

atsauces datubāze, kurā ir jebkurā tiesību aktā vai dekrētā veikto izmaiņu saraksts,

tiesību akti un dekrēti sāmu valodā.

Somijas tiesību aktu un dekrētu tulkojumi (galvenokārt angļu valodā) ir vienā datubāzē. Tiesību aktu un dekrētu oriģinālie teksti ir atsevišķās datubāzēs.

Visjaunākos tiesību aktus var atrast Somijas likumu krājuma elektroniskajā versijā.

Judikatūra Finlex ir sakārtota vairāk nekā desmit datubāzēs, ieskaitot datubāzi par Augstākās tiesas precedentiem un Augstākās Administratīvās tiesas, apelācijas tiesu, administratīvo tiesu un specializēto tiesu lietām.

Citās Finlex datubāzēs ir atrodami starptautiskie līgumi, sekundārie tiesību akti un valdības likumprojekti.

Datubāzēm var piekļūt **bez maksas**.

Citas datubāzes

Papildu Finlex Somijā ir pieejamas arī citas datubāzes par tiesību aktiem, judikatūru, valdības likumprojektiem un juridisko literatūru. Datubāze [Edilex](#) un [Suomen laki](#) sniedz vispusīgas juridiskās informācijas tiešsaistes pakalpojumus. Gan Edilex, gan Suomen laki ir datubāzes, kas ietver valsts tiesību aktus, judikatūru, kā arī citus materiālus. Lielākā daļa no pakalpojumiem ir jāabonē. WSOYPro ir trešais komerciālais juridiskās informācijas pakalpojumu sniedzējs Somijā. Lielākā daļa materiālu ir pieejami tikai abonentiem.

Lapa atjaunināta: 02/02/2021

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas

versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Valsts tiesību akti - Zviedrija

Šajā lapā ir sniegta informācija par Zviedrijas tiesību sistēmu.

Tiesību avoti

Zviedrijas četri galvenie tiesību avoti ir šādi: tiesību akti, likumdošanas sagatavošanas materiāli, judikatūra un akadēmiskā literatūra.

Primārais avots ir **tiesību akti**. Tie ir rakstveida un ietverti Zviedrijas normatīvo aktu krājumā. Tiesību aktus iedala likumos, noteikumos un rīkojumos.

Likumus pieņem *Riksdag* (Zviedrijas Parlaments), noteikumus pieņem valdība un rīkojumus pieņem iestādes.

 Riksdag ir vienīgais valsts orgāns, kas ir tiesīgs pieņemt jaunus likumus vai grozīt jau esošos. Pieņemtos tiesību aktus var atcelt vai grozīt tikai ar jaunu *Riksdag* lēmumu.

Tiesu nolēmumiem – **judikatūrai** – ir nozīmīga loma tiesību aktu piemērošanā. Tas jo īpaši attiecas uz augstākās instances – Augstākās tiesas un Augstākās administratīvās tiesas – nolēmumiem.

Likumdošanas sagatavošanas materiālus, proti, tekstus, kas izstrādāti saistībā ar likumdošanas procesu, arī izmanto tiesību aktu piemērošanai.

Lēmumu pieņemšanas process

Jaunus tiesību aktus vai to grozījumus parasti ierosina valdība. Pirms valdība iesniedz *Riksdag* priekšlikumu par jaunu tiesību aktu, tai ir jāizvērtē visi iespējamie risinājuma varianti. Šo uzdevumu nodod īpaši nozīmētai izpētes komisijai.

Lai *Riksdag* varētu izlemt, vai pieņemt ierosināto tiesību aktu vai grozījumu, *Riksdag* deputātiem priekšlikums vispirms ir jāizskata parlamentārā komitejā.

Pavisam ir 15 komitejas, un katra no tām atbild par savu jomu, piemēram, transportu vai izglītību.

Tiklīdz komiteja palātai ir iesniegusi savus ieteikumus – tos parasti iesniedz kā komitejas ziņojumu, kurā norāda, kāds lēmums *Riksdag* būtu jāpieņem par valdības un deputātu priekšlikumiem – visi *Riksdag* locekļi apspriež ierosināto tiesību aktu un beigās pieņem gala lēmumu.

Par *Riksdag* nolēmumu īstenošanu atbild valdība, kura rūpējas, lai lēmumi tiktu ieviesti tā, kā to ir paredzējis *Riksdag*. Šo uzdevumu valdībai palīdz īstenot valdības biroji, kuros ietilpst visas ministrijas un aptuveni 300 valsts aģentūras.

Visus likumus un noteikumus publicē Zviedrijas normatīvo aktu krājumā (*Svensk Författningssamling jeb SFS*), kas ir pieejams gan drukātā veidā, gan arī internetā.

Juridiskās datubāzes

Juridisko informāciju par valsts pārvaldi skatiet vietnē [Lagrummet](#). Šajā portālā pieejamas saites, kas nodrošina piekļuvi valdības, *Riksdag*, augstāko tiesu un valdības aģentūru juridiskajai informācijai.

Piekļuve portālam ir **bez maksas**.

Lapa atjaunināta: 05/12/2023

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas

versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Valsts tiesību akti - Anglija un Velsa

Šajā lapā ir sniegta informācija par Apvienotās Karalistes tiesību sistēmu un ar Apvienotās Karalistes tiesību sistēmu saistītajām juridiskajām datubāzēm, sīkāk aplūkojot Anglijas un Velsas jurisdikciju.

Tiesību avoti

Galvenie tiesību avoti Apvienotās Karalistes Anglijas un Velsas jurisdikcijā ir šādi:

primārie normatīvie akti, proti, **Apvienotās Karalistes Parlamenta likumi, Velsas Nacionālās asamblejas likumi un Velsas Nacionālās asamblejas izstrādātās normas**;

Eiropas Savienības tiesību akti;

sekundārie (jeb pakārtotie) normatīvie akti, proti, monarha, Apvienotās Karalistes valdības, Velsas Asamblejas valdības vai citas pārvaldes iestādes pieņemti **likumpamatoti akti**. Dažus citus pakārtotos tiesību aktus var izdot arī **administratīvu rīkojumu** veidā;

vispārējās tiesības, kas izstrādātas tiesu nolēmumos.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Primāros normatīvos aktus jeb Parlamenta aktus izstrādā AK Parlaments Londonā, un tie var attiekties uz visu Apvienoto Karalisti vai kādu tās daļu. Velsas Nacionālā asambleja drīkst pieņemt aktus 20 tai deleģētās jomās, kas ir norādītas **2006. gada Likuma par Velsas valdību (*Government of Wales Act 2006*)** 7. sarakstā. Valdošais monarhs var izdot citus dažādu veidu primāros normatīvos aktus, piemēram, karaliskos rīkojumus padomē, proklamācijas, karaliskās atļaujas, karaliskos norādījumus, noteikumus un patentu dokumentus.

Sekundāros normatīvos aktus izdod saskaņā ar pilnvarām, kas uz likuma pamata piešķirtas Viņas Majestātei padomē vai ministram, departamentam (ministrijai), Velsas ministriem, vai citai iestādei vai personai. Tos dēvē arī par deleģētajiem jeb sekundārajiem normatīvajiem aktiem, un likumu, ar ko piešķirtas šādas pilnvaras, dēvē par pilnvarojošo vai tiesības piešķirošo, jeb pamataktu (*'parent' Act*). Sekundārajiem normatīvajiem aktiem var būt dažādi nosaukumi: piemēram, padomes rīkojumi, noteikumi vai normas, un tos visus kopā var saukt par likumpamatotiem aktiem vai likumpamatotiem noteikumiem. 1999. gada jūlijā AK Parlaments noteiktas likumdošanas pilnvaras nodeva Velsas Nacionālajai asamblejai Kārdifā. Asamblejai tika piešķirtas pilnvaras izdot likumpamatotus aktus attiecībā uz Velsu, bet primāros normatīvos aktus ar Velsu saistītās lietās joprojām izstrādā AK Parlaments. Ievērojot **2006. gada aktu par Velsas valdību (*Government of Wales Act 2006*)**, Asamblejai tika piešķirtas pilnvaras izdot normas (primāros normatīvos aktus) tādās ar Velsu saistītās lietās, par kurām AK Parlaments ir apstiprinājis likumdošanas pilnvaru rīkojumus šajā aktā noteiktās jomās. Tomēr pirms normas iegūst likuma spēku, tās ir jāiesniedz padomē karaliskā apstiprinājuma saņemšanai. Asambleja ir atbildīga par dažādiem jautājumiem, tostarp, par ekonomikas attīstību, izglītību, vidi,

veselību, dzīves apstākļiem, tūrismu un transportu, bet tā nav atbildīga par civiltiesībām vai krimināltiesībām. Asamblejas un Velsas ministru (Velsas Asamblejas valdības) izdotie Velsas normatīvie akti ir gan angļu, gan velsiešu valodā.

Pilnvaras AK vārdā slēgt **starptautiskus līgumus** ir Kronim, t.i., –valdošajam monarham, kas rīkojas, ievērojot AK valdības sniegto padomu. AK Parlamentam pašlaik nav oficiālas lomas starptautisku līgumu slēgšanā, taču gadījumā, ja kāds līgums paredz izdarīt izmaiņas AK normatīvajos aktos vai valsts finansējuma piešķiršanu, Parlaments par to balso parastajā kārtībā. Visu ES līgumu īstenošanai AK ir nepieciešami normatīvie akti, un tādēļ parlamenta locekļi tos rūpīgi izskata. Kad stāsies spēkā 2010. gada Konstitucionālās reformas un pārvaldības akts, starptautiskus līgumus drīkstēs ratificēt tikai, ja: a) Kroņa ministrs Parlamentam iepriekš iesniedzis līguma kopiju; b) līgums ir publicēts, un c) ir pagājuši 21 darba diena, kuru laikā neviena no Parlamenta palātām nav lēmusi, ka līgumu nedrīkstētu ratificēt.

Tiesību normu hierarhija

Ja starp dažādiem tiesību avotiem rodas pretrunas, augstākā instance to izšķiršanai ir tiesa. Tiesa arī var izšķirt strīdus par normatīvo aktu interpretēšanu. Tomēr, tā kā AK nepastāv „rakstiska konstitūcija”, Parlamenta aktu nav iespējams apstrīdēt tiesā, pamatojoties uz to, ka tas ir „nekonstitucionāls”.

Parlamentārās augstākās varas konstitucionālā doktrīna nosaka, ka AK Parlaments ir augstākā likumdošanas instance, proti, – ka tas var pieņemt un atcelt jebkuru likumu, un ka neviena cita instance nevar atcelt vai apstrīdēt Parlamenta akta likumību.

Tomēr parlamentārās augstākās varas doktrīnu ietekmē AK dalība Eiropas Savienībā. Atbilstoši 1972. gada Eiropas Kopienų likumam, Eiropas Savienības tiesības veido daļu no Anglijas un Velsas (un Skotijas un Ziemeļīrijas) tiesību sistēmas. Valsts tiesību akti ir jāinterpretē tā, lai tie pēc iespējas atbilstu ES tiesībām.

Saskaņā ar 1998. gada Cilvēktiesību aktu, ar ko AK likumos iekļāva Eiropas Cilvēktiesību konvenciju, tiesai piešķirtas papildu pilnvaras apstrīdēt Parlamenta aktus. Valsts tiesību akti pēc iespējas ir jāinterpretē saskaņā ar Konvencijas tiesībām.

Tiesu nolēmumiem, jo īpaši apelācijas tiesu nolēmumiem, ir nozīmīga loma tiesību attīstībā. Tie ne tikai kalpo kā autoritatīvi tiesas lēmumi par normatīvo aktu interpretāciju, bet veido arī pamatu vispārējām tiesībām, kas ir atvasinātas no tiesas nolēmumiem iepriekšējās lietās (judikatūras).

Vispārīgais princips par to, kuru tiesu nolēmumi ir saistoši citām tiesām, ir tāds, ka tiesām saistoši ir augstāku tiesu agrāk pieņemti nolēmumi.

Attiecībā uz Eiropas Savienības tiesību lietām, augstākā instance ir **Eiropas Savienības Tiesa**. Augstākās tiesas funkcijas Apvienotajā Karalistē agrāk pildīja Lordu palātas tiesas lordi (*Law Lords*), bet tos aizstājusi jaunā Augstākā tiesa, kura uzsāka darbu 2009. gada 1. oktobrī. Tiesas lordi kļuva par Augstākās tiesas pirmajiem tiesniešiem, bet Augstākais tiesas lords (*Senior Law Lord*) kļuva par priekšsēdētāju.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu, un lēmumu pieņemšanas process

Primāros normatīvos aktus izstrādā **AK Parlaments** Londonā. Pirms kāds **normatīvā akta priekšlikums** (ko dēvē par likumprojektu jeb bilu) iegūst Parlamenta akta spēku, tas ir jāapstiprina abās Parlamenta palātās: Pārstāvju palātā un Lordu palātā. Tālāk minētie posmi notiek abās palātās:

pirmais lasījums (formāla iepazīšanās ar likumprojektu bez debatēm);

otrais lasījums (vispārīgas debates);

komitejas posms (sīka izskatīšana, debates un grozījumi). Pārstāvju palātā šis posms parasti notiek publiskā likumprojekta apspriešanas komitejā.

ziņojuma posms (iespēja veikt tālākus grozījumus);

trešais lasījums (pēdējā iespēja debatēt, grozījumus var izdarīt Lordu palātā).

Kad likumprojekts ir izskatīts abās palātās, tas tiek atgriezts pirmajā palātā (kurā tas tika ierosināts), lai tiktu ņemti vērā otrās palātas grozījumi.

Abām palātām ir jāvienojas par galīgo tekstu. Tā likumprojekts var vairākas reizes apceļot abas palātas, līdz ir panākta vienošanās par katru likumprojekta vārdu. Līdzko tas notiek, likumprojektu var iesniegt karaliskajai piekrišanai.

Primāros normatīvos aktus pieņem arī **Velsas Nacionālā Asambleja**. Pirms likumprojekts iegūst Asamblejas akta spēku, to izskata Asamblejā un tam jāsaņem monarha karaliskā piekrišana. Asamblejas akts ir likums, kura piemērošanu nodrošina visā Velsas teritorijā, kurā tas ir piemērojams.

Parasti valdības likumprojekta izskatīšana Asamblejā norit saskaņā ar šādu četros posmos iedalītu procedūru:

1. posms – komiteja (vai vairākas komitejas) izskata likumprojekta vai normas projekta vispārīgos principus, un Asambleja piekrīt šiem vispārīgajiem principiem;

2. posms – komiteja rūpīgi izskata likumprojektu vai normas projektu un Asamblejas locekļu iesniegtos grozījumus;

3. posms – Asambleja rūpīgi izskata likumprojektu vai normas projektu un Asamblejas locekļu iesniegtos grozījumus. To, kurus grozījumus izskata Asambleja, izlemj priekšsēdētājs;

4. posms – Asamblejas balsojums par likumprojekta vai normas projekta galīgā teksta pieņemšanu.

Kad likumprojekts ir izgājis visus parlamentāros posmus AK Parlamentā vai Velsas Asamblejā, to nosūta monarham, lai saņemtu **karalisko piekrišanu**, un tad attiecīgais likumprojekts kļūst par **aktu**. Velsas Nacionālās Asamblejas normas ir jāiesniedz apstiprināšanai karalienei padomē.

Primāros normatīvos aktus parasti var grozīt vai atcelt tikai ar jauniem normatīvajiem tiesību aktiem. Tomēr pastāv izņēmumi, saskaņā ar kuriem noteiktus grozījumus vai atcelšanu var izdarīt ar likumpamatotu aktu. Starp šiem izņēmumiem ir gadījumi, kad ar tiem ievieš ES saistības vai tiesiskā regulējuma reformu nolūkā mazināt vai novērst normatīvos slogus. Tomēr pirms izdošanas šādi rīkojumi ar pozitīvu lēmumu ir jāapstiprina abās Parlamenta palātās.

Primārie normatīvie akti stājas spēkā saskaņā ar attiecīgajā aktā vai normā ietvertajiem **sākuma nosacījumiem**. Aktos vai normās var būt norādīts konkrēts to spēkā stāšanās datums. Tas var būt uzreiz karaliskās piekrišanas datumā, kādā noteiktā datumā (parasti vismaz divus mēnešus pēc karaliskās piekrišanas) vai datumā, ko nosaka ministrs vai ministrija, izdodot rīkojumu par tā spēkā stāšanos (likumpamatotu aktu). Dažādiem akta noteikumiem var būt noteikts atšķirīgs spēkā stāšanās datums.

Sekundāro normatīvo aktu spēkā stāšanās datums parasti ir norādīts pašā dokumentā. Izņēmuma kārtā šo datumu var noteikt, par to publicējot paziņojumu oficiālajā laikrakstā (*the London Gazette*).

Juridiskās datu bāzes

AK normatīvie akti ir pieejami oficiālajā vietnē [Legislation.gov.uk](http://legislation.gov.uk), ko pārvalda Valsts arhīvs.

Vietnē [Legislation.gov.uk](http://legislation.gov.uk) var piekļūt AK normatīvajiem aktiem no visām jurisdikcijām (Anglijas, Skotijas, Velsas un Ziemeļīrijas). Vietnē atrodas visi vispārīsaistošie normatīvie akti, kas izdoti no 1988. gada līdz šai dienai, lielākā daļa primāro normatīvo aktu, kas izdoti pirms 1988. gada, to sākotnējā redakcijā un ar grozījumiem, kā arī plašs klāsts sekundāro normatīvo aktu, kas izdoti no 1948. gada, ja tie joprojām ir spēkā.

Lapa atjaunināta: 05/06/2017

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [en](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Valsts tiesību akti - Ziemeļīrija

Šajā vietnē ir sniegta informācija par tiesību sistēmu un juridiskajām datubāzēm Apvienotajā Karalistē, īpaši apskatot Ziemeļīrijas jurisdikciju.

Tiesību avoti

Galvenie tiesību avoti Ziemeļīrijas jurisdikcijā ir šādi:

primārie leģislatīvie akti – tie ir Apvienotās Karalistes parlamenta akti un Ziemeļīrijas asamblejas akti. Dažus primāros leģislatīvos aktus attiecībā uz Ziemeļīriju ir pieņēmis monarhs padomes ietvaros kā Padomes rīkojumus (*Orders in Council*) (likumpamatoti instrumenti – *statutory instruments*);

Eiropas Savienības tiesību akti;

sekundārie (vai pakārtotie) leģislatīvie akti – tie ir Ziemeļīrijas likumpamatoti akti un likumpamatoti noteikumi. Pakārtotie leģislatīvie akti var būt arī administratīvi rīkojumi;

kopējās tiesības (*common law*), kas izstrādātas ar tiesu nolēmumiem.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Primāros leģislatīvos aktus jeb **Parlamenta aktus** pieņem Apvienotās Karalistes parlaments Londonā, un tie var būt piemērojami visā Apvienotajā Karalistē vai jebkurā tās daļā. Apvienotās Karalistes parlaments ir arī apstiprinājis likumdošanas pilnvaru nodošanu decentralizētajiem parlamentiem un asamblejām, kas var pieņemt tādus primāros leģislatīvos aktus, kuri aptver ierobežotu loku jautājumu un kurus piemēro attiecīgajā jurisdikcijā. Primāros leģislatīvos aktus var izdot arī monarhs; šajā gadījumā tie ir Padomes rīkojumi, proklamācijas, galma apgādātāju iecelšana, karaliskie rīkojumi, noteikumi un patentvēstules. Sekundāros leģislatīvos aktus izdod, pamatojoties uz piešķirtu pilnvarojumu vai "Viņas Majestātes padomē" statusā (*Her Majesty in Council*), vai tos izdod ministrs, valdības struktūrvienība (ministrija), Ziemeļīrijas valdības vadītājs vai cita iestāde vai persona. Tos sauc arī par **deleģētajiem jeb pakārtotajiem leģislatīvajiem aktiem**, un tiesību aktu, ar ko piešķir pilnvaras, sauc par pilnvarojošo jeb pirmavota aktu. Sekundāro leģislatīvo aktu nosaukumi var būt dažādi, piemēram, padomē pieņemti rīkojumi (*Orders in Council*), noteikumi vai regulas; tos visus kopā var saukt par likumpamatotiem aktiem vai likumpamatotiem noteikumiem.

Ziemeļīrijā leģislatīvie akti ietver aktus (*acts*) vai likumus (*statutes*), kas var būt Apvienotās Karalistes Parlamenta akti, Ziemeļīrijas Parlamenta (1921.–1972. gads) vai Ziemeļīrijas asamblejas Belfāstā akti. Vairākos laikposmos decentralizētās valdības darbība Ziemeļīrijā tika pārtraukta, un liela daļa leģislatīvo aktu tika iekļauta "Padomē pieņemtos rīkojumos" (*Orders in Council*); tehniski tie ir sekundārie leģislatīvie akti, taču tos izmanto kā primāros leģislatīvos aktus. Leģislatīvie akti Ziemeļīrijā ietver arī "likumpamatotus noteikumus" – sekundāros jeb pakārtotos leģislatīvos aktus, ko izdod, pamatojoties uz Apvienotās Karalistes Parlamenta aktā, Padomes rīkojumā vai Ziemeļīrijas asamblejas aktā piešķirtajām pilnvarām.

Tiesības slēgt **starptautiskos līgumus** Apvienotās Karalistes vārdā ir piešķirtas Kronim, t. i., monarham, kurš rīkojas, pamatojoties uz Apvienotās Karalistes valdības padomiem. Apvienotās Karalistes Parlamentam nav formālas lomas līgumu slēgšanā, taču gadījumā, ja līgums rada nepieciešamību grozīt Apvienotās Karalistes leģislatīvos aktus vai piešķirt valsts līdzekļus, Parlaments par to balso parastajā kārtībā. Visu ES līgumu īstenošanai Apvienotajā Karalistē ir nepieciešami leģislatīvie akti, un tādēļ tos pārbauda parlaments. 2010. gada Konstitucionālās reformas un pārvaldības likuma (*Constitutional Reform and Governance Act 2010*) 20.-25. pants stājās spēkā 2010. gada 11. novembrī un paredz, ka līgumu nevar ratificēt, kamēr a) ministrs nav iesniedzis līguma kopiju Parlamentā, b) līgums nav publicēts un c) nav pagājis 21 dienu parlamenta sesijas laikā un neviena no parlamenta palātām nav lēmusi, ka līgumu nevajadzētu ratificēt.

Normu hierarhija

Ja ir kolīzijas starp dažādiem tiesību avotiem, galvenais forums šo kolīziju atrisināšanai ir tiesas. Tādējādi tiesas var atrisināt strīdus par leģislatīvo aktu interpretāciju. Taču, tā kā Apvienotajai Karalistei nav rakstveida konstitūcijas, nav iespējams tiesā apstrīdēt Parlamenta aktu, pamatojoties uz to, ka tas ir "nekonstitucionāls". "**Parlamenta suverenitātes" konstitucionālā doktrīna** paredz, ka Apvienotās Karalistes parlaments ir augstākā likumdevēja iestāde, jo tas var pieņemt un atcelt jebkuru leģislatīvo aktu, un neviena cita iestāde nedrīkst atcelt vai apšaubīt parlamenta akta spēkā esību.

Tomēr parlamenta suverenitātes doktrīnu ierobežo Apvienotās Karalistes dalība Eiropas Savienībā. Pamatojoties uz 1972. gada Eiropas Kopienų aktu, Eiropas Savienības tiesību akti veido daļu no Ziemeļīrijas tiesību aktiem. Valsts leģislatīvie akti pēc iespējas ir jāinterpretē tādā veidā, lai tie atbilstu ES tiesību aktiem.

1998. gada Cilvēktiesību akts, ar ko Apvienotās Karalistes likumos iekļāva Eiropas Cilvēktiesību konvenciju, piešķir tiesām papildu pilnvaras izvērtēt Parlamenta aktus. Valsts leģislatīvie akti pēc iespējas ir jāinterpretē saskaņā ar Konvencijā garantētajām tiesībām.

Tiesu nolēmumiem, jo īpaši pārsūdzības instances tiesu nolēmumiem, ir svarīga loma tiesību attīstībā. Tie ne tikai ietver autoritatīvus tiesas lēmumus par leģislatīvo aktu interpretāciju, bet arī veido pamatu **kopējām tiesībām** (*common law*), kas izriet no tiesu nolēmumiem jau izskatītās lietās (jeb tiesu prakses). Vispārīgais princips ir tāds, ka tiesām ir saistoši augstākas instances tiesu agrāk pieņemti nolēmumi. Attiecībā uz Eiropas Savienības tiesībām Eiropas Savienības Tiesa ir tiesa ar visaugstāko autoritāti. Tiesas lordi (*Law Lords*) Lordu palātā darbojās kā Apvienotās Karalistes augstākā tiesa; viņus nomainīja jauna Augstākā tiesa, kas sāka darbu 2009. gada 1. oktobrī. Esošie tiesas lordi kļuva par Augstākās tiesas pirmajiem tiesnešiem, bet vecākais tiesas lords kļuva par tās priekšsēdētāju.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par tiesību normu pieņemšanu, un lēmumu pieņemšanas process

Primāros leģislatīvos aktus izstrādā Apvienotās Karalistes Parlaments Londonā. Pirms kāds **leģislatīvais akta priekšlikums** (ko dēvē par likumprojektu – *Bill*) kļūst par Parlamenta aktu, tas ir jāapstiprina abās Parlamenta palātās: Pārstāvju palātā un Lordu palātā. Abās palātās likumprojektu caurskatīšana notiek vairākos posmos:

pirmais lasījums (oficiāla iepazīstināšana ar likumprojektu bez debatēm);

otrais lasījums (vispārējās debātes);

izskatīšana komitejā (sīka izpēte, debātes un grozījumi. Pārstāvju palātā šis posms parasti notiek Valsts likumprojektu komitejā);

ziņojums (iespēja iesniegt turpmākus grozījumus);

trešais lasījums (pēdējā iespēja debatēt; Lordu palātā var veikt grozījumus).

Kad likumprojekts ir izgājis visus posmus abās palātās, tas tiek nosūtīts tai palātai, kura to ir ierosinājusi, lai tā izskatītu otras palātas ierosinātos grozījumus. Abām palātām ir jāvienojas par galīgo tekstu. Likumprojektu vairākas reizes var nosūtīt no vienas palātas otrai, līdz tiek panākta vienošanās par katru vārdu likumprojektā. Kad vienošanās ir panākta, likumprojektu iesniedz monarham, lai saņemtu viņa piekrišanu.

Ziemeļīrijas asamblejā notiek līdzīgs process (iepazīstināšana ar likumprojektu, izskatīšana, debātes un balsošana), lai gan asamblejā ir tikai viena palāta. Ministri, komitejas un atsevišķi asamblejas locekļi var ierosināt likumprojektu un iesniegt to asamblejas priekšsēdētājam izskatīšanai asamblejā. Ja

priekšsēdētājs piekrīt, ka attiecīgie priekšlikumi ietilpst asamblejas kompetencē, šo likumprojektu apspriež palātā. Pēc tam to nosūta attiecīgajai komisijai, lai tā rūpīgi izskatītu šo likumprojektu. Komisija nosūta asamblejai savu atzinumu, kas ļauj asamblejas locekļiem izskatīt likumprojekta nianses un ierosināt grozījumus. Tad asambleja to vēlreiz izskata, un notiek galīgais balsojums.

Kad likumprojekts ir izgājis visus izskatīšanas posmus Apvienotās Karalistes parlamentā vai Ziemeļīrijas asamblejā, to nosūta monarham, lai saņemtu karaļa piekrišanu, un pēc tam šis likumprojekts kļūst par **aktu**.

Primāros leģislatīvos aktus var **grozīt vai atcelt** tikai ar jauniem primāriem leģislatīviem aktiem. Tomēr ir izņēmumi, kad var veikt atsevišķus grozījumus vai atcelt leģislatīvus aktus, izmantojot likumpamatotus instrumentus – tas notiek gadījumos, ja grozījumi attiecas uz ES saistībām vai leģislatīvo aktu reformu, ar ko samazina vai likvidē regulatīvo slogu. Tomēr šādi rīkojumi pirms to pieņemšanas vispirms ir jāapstiprina abās Parlamenta palātās.

Primārie leģislatīvie akti stājas spēkā saskaņā ar tiem **ieviešanas noteikumiem**, kas norādīti aktā vai pasākumā. Aktā vai pasākumā var būt norādīts konkrēts spēkā stāšanās datums. Tā var būt diena, kad saņemta karaļa piekrišana, konkrēts datums (parasti vismaz divi mēneši pēc karaļa piekrišanas) vai datums, ko ieviešanas rīkojumā (likumpamatotā aktā) nosaka ministrs vai valdības departaments. Dažādiem viena akta noteikumiem var noteikt atšķirīgus ieviešanas datumus.

Kopumā sekundāro leģislatīvo aktu spēkā stāšanās datums parasti ir noteikts jau pašā dokumentā. Izņēmuma gadījumos ieviešanas datumu var noteikt, publicējot paziņojumu par šo datumu Oficiālajā Vēstnesī (Londonas vai Belfāstas Oficiālajā Vēstnesī).

Juridiskās datubāzes

Ir pieejamas vairākas juridiskās datubāzes.

 Apvienotās Karalistes leģislatīvo aktu vietnē ir pieejams Apvienotās Karalistes parlamenta, Skotijas parlamenta, Ziemeļīrijas asamblejas un Velsas Nacionālās asamblejas pieņemto **primāro leģislatīvo aktu pilns teksts**, kā arī visu sekundāro leģislatīvo aktu, ko piemēro visā Apvienotajā Karalistē vai Apvienotās Karalistes daļās, pilns teksts. Piekļuve šai informācijai ir bez maksas.

Pārskatītos primāros leģislatīvos aktus, kas attiecas uz visām Apvienotās Karalistes daļām no 1235. gada līdz šodienai, var arī atrast **Apvienotās Karalistes leģislatīvo aktu vietnē**.

Noderīgas saites

 Apvienotās Karalistes leģislatīvo aktu vietne

Lapa atjaunināta: 28/08/2018

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešus kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Valsts tiesību akti - Skotija

Šajā vietnē ir sniegta informācija par tiesību avotiem un juridiskajām datubāzēm Apvienotajā Karalistē, īpaši apskatot Skotijas jurisdikciju.

Tiesību avoti

Apvienotajā Karalistē Skotijas jurisdikcijā ietilpst šādi pamata tiesību avoti:

primārie tiesību akti, ko veido **Apvienotās Karalistes parlamenta izdotie akti** un **Skotijas parlamenta izdotie akti**;

Eiropas Savienības tiesību akti;

sekundārie jeb pakārtotie tiesību akti, ko veido **likumpamatoti akti** un **Skotijas likumpamatoti akti**. Pakārtotos tiesību aktus var pieņemt arī **administratīvo rīkojumu veidā**;

precedentu tiesības (*common law*), kas izstrādātas, pamatojoties uz tiesu nolēmumiem.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Primāro likumdošanu jeb **parlamenta aktus** izdod Londonā esošais Apvienotās Karalistes parlaments un tos var piemērot visā Apvienotajā Karalistē vai kādā tās daļā. Apvienotās Karalistes parlaments ir apstiprinājis arī **likumdošanas tiesību deleģējumu** pilnvarotajiem parlamentiem un asamblejām, saskaņā ar kuru tie ir tiesīgi izdot primārās likumdošanas aktus par noteiktiem jautājumiem un šie akti attiecas tikai uz to jurisdikcijām. Papildus, primāros normatīvos aktus ir tiesīgs izdot monarhs, izmantojot dažāda veida privilēģijas, piemēram, kā rīkojumus Padomē, proklamācijas, karaliskos pilnvarojumus, karaliskos rīkojumus, noteikumus un pilnvarojuma vēstules.

Sekundāros normatīvos aktus ar monarha piešķirtajām pilnvarām vai saskaņā ar monarha padomes likumu izdod ministri, valdības departamenti (ministrijas), Skotijas ministri vai cita iestāde vai persona. Tos sauc arī par **deleģētajiem jeb sekundārajiem tiesību aktiem**, un likumu, kas piešķir pilnvaras, sauc par pilnvarojošo jeb pirmavota aktu. Sekundārajiem aktiem var būt dažādi nosaukumi, piemēram, Padomes rīkojumi, noteikumi vai likumi, kurus kopā var saukt par “likumpamatotiem aktiem” vai “Skotijas likumpamatotiem aktiem”.

Skotijas Parlamentu Edinburgā izveidoja, un tam tika nodota vara, pieņemot **1998. gada Skotijas likumu**. Pēc referenduma Skotijā tika atjaunots atsevišķs parlaments, kurš bija beidzis pastāvēt Ūnijas laikā ar Angliju un Velsu 1707. gadā. Tomēr Apvienotās Karalistes parlaments vēl joprojām var pieņemt tiesību aktus noteiktās jomās, jo Skotija vēl aizvien ir Apvienotās Karalistes sastāvā. Skotijas parlaments var pieņemt primāros tiesību aktus jomās, kurās tam šīs pilnvaras ir piešķirtas saskaņā ar 1998. gada Skotijas likumu (un 2012. gada Skotijas likumu). Šīs jomas ietver – veselību, izglītību, pašvaldības, sociālo darbu, dzīvokļu fondu, plānošanu, tūrisma un ekonomisko attīstību, dažus transporta aspektus, tieslietas, brīvību un drošību, ieskaitot vairumu privāttiesību un krimināltiesību aspektu, policijas un ugunsdzēsēju pakalpojumus, daudzus vides aspektus, lauksaimniecību un zivsaimniecību, sportu un mākslu, kā arī starptautisko saistību ieviešanu nodotajās jomās. Ar 2012. gada Skotijas likumu šīs likumdošanas tiesības tika paplašinātas dažās jomās, piemēram, attiecībā uz atsevišķiem nodokļu tiesību jautājumiem. Skotijas likumā paredzētos aktus (*SLPA*) var izdot arī Skotijas ministri saskaņā ar Apvienotās Karalistes parlamenta vai Skotijas parlamenta izdotajos aktos paredzēto pilnvarojumu.

Tiesības slēgt **starptautiskus nolīgumus** Apvienotās Karalistes vārdā ir Karaļnamam, t.i., monarham ir karaliskā privilēģija rīkoties, pamatojoties uz Apvienotās Karalistes valdības sniegtajām rekomendācijām. Apvienotās Karalistes parlamentam nav formālas lomas nolīgumu slēgšanā, tomēr, ja nolīgums paredz izmaiņas Apvienotās Karalistes tiesību aktos vai valsts līdzekļu piešķiršanu, Parlamentam ir jābalso parastajā kārtībā. Visiem ES līgumiem jābūt iestrādātiem Apvienotās Karalistes tiesību aktos, un tādējā tie tiek izskatīti parlamentā.

Normu hierarhija

Ja starp dažādiem tiesību avotiem veidojas kolīzija, galvenā atbildība par šo kolīziju novēršanu ir tiesām. Tiesas ir tiesīgas izšķirt strīdus par tiesību aktu interpretāciju. Tomēr, ņemot vērā to, ka Apvienotajā Karalistē nav “rakstveida konstitūcijas”, parlamenta aktus nav iespējams apstrīdēt tiesā, pamatojoties uz to, ka tie ir “pretrunā konstitūcijai”. **“Parlamentārās augstākās varas” konstitucionālā doktrīna** nosaka, ka Apvienotās Karalistes parlaments ir augstākā likumdošanas instance, proti, tas ir tiesīgs pieņemt vai atcelt jebkuru likumu un nevienai citai iestādei nav tiesības atcelt parlamenta aktu vai apstrīdēt tā likumību.

Tomēr parlamentārās augstākās varas doktrīnu ierobežo Apvienotās Karalistes dalība Eiropas Savienībā. Saskaņā ar 1972. gada Eiropas Kopienų aktu **Eiropas Savienības tiesības** veido daļu no Anglijas un Velsas (kā arī Skotijas un Ziemeļīrijas) tiesībām. Valsts tiesību akti ir jāinterpretē tā, lai tie pēc iespējas atbilstu ES tiesībām.

1998. gada Cilvēktiesību likums, ar kuru Apvienotās Karalistes tiesībās tika iestrādāta Eiropas Cilvēktiesību konvencija, piešķir tiesai papildu tiesības lemt par parlamenta likumu tiesiskumu. Ja vien tas ir iespējams, valsts tiesību akti jāinterpretē saskaņā ar Konvencijā paredzētajām tiesībām.

Tiesu nolēmumiem un īpaši apelācijas tiesu nolēmumiem ir svarīga loma tiesību attīstībā. Tiesas ne tikai pieņem autoritatīvus spriedumus par likumu interpretāciju, bet arī veido vispārējo tiesību bāzi, kas izriet no iepriekšējās lietās pieņemtajiem tiesu nolēmumiem (jeb tiesu prakses). Attiecībā uz citām tiesām saistošiem tiesu nolēmumiem vispārīgais princips ir, ka tiesai saistoši ir augstāku tiesu agrāk pieņemti nolēmumi. Eiropas Kopienų tiesa ir augstākās instances tiesa attiecībā uz Eiropas Savienības tiesību aktiem. Skotijā **Augstākā Justīcijas tiesa** ir augstākās instances tiesa krimināllietās, savukārt Lordu palātas **Tiesas lordi** ir augstākās instances tiesa civilīetās. 2009. gada 1. oktobrī stājās spēkā likums, kas šo sistēmu aizstāja ar Augstāko tiesu. Esošie Tiesas lordi kļuva par Augstākās tiesas pirmajiem tiesnešiem, savukārt vecākais Tiesas lords kļuva par tās priekšsēdētāju.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Apvienotās Karalistes parlaments Londonā pieņem primāros tiesību aktus. Lai **tiesību akta priekšlikums** (saukts par likumprojektu) kļūtu par **Parlamenta aktu**, to jāapstiprina abām parlamenta palātām – Pārstāvju palātai un Lordu palātai. Abās palātās tiek izieti šādi posmi:

pirmais lasījums (formāla iepazīstināšana ar likumprojektu bez debatēm);

otrais lasījums (vispārīgās debates);

komiteju posms (detalizēta pārbaude, debates un labojumi). Pārstāvju palātā šo posmu parasti veic Valsts likumprojektu komiteja);

ziņojuma posms (iespējami papildu labojumi);

trešais lasījums (pēdējā debašu iespēja; labojumus var veikt Lordu palātā).

Kad tiesību akta projekts ir izgājis visus posmus abās palātās, tas tiek nosūtīts tai palātai, kura to ir ierosinājusi, lai tā izskatītu otras palātas ierosinātos grozījumus.

Abām palātām ir jāvienojas par galīgo teksta redakciju. Lai tiesību akta projekts saņemtu pilnīgu abu palātu piekrišanu, tas var tikt pārsūtīts no vienas palātas otrai vairākas reizes. Kad vienošanās ir panākta, tiesību akta projekts tiek iesniegts karaliskajai apstiprināšanai.

Skotijas parlamentā ir līdzīga tiesību akta projekta iesniegšanas, izvērtēšanas, debašu un balsošanas procedūra, tomēr šajā pilnvarotajā parlamentā ir **tikai viena palāta**. Ir šādi trīs posmi:

1. posms. Atbildīgās parlamenta komiteja(as) ievēc liecības par tiesību akta projektu un sagatavo vispārīgu ziņojumu par tiesību akta projekta principiem.

Ziņojums tiek izvērtēts parlamenta sēdes laikā, un debatēs noskaidro, vai ir atbalsts tiesību akta projekta vispārīgajiem principiem. Ja parlaments piekrīt, tiesību akta projekts tiek skatīts 2. posmā;

2. posms. Komiteja un reizēm arī Parlamenta kopējā komiteja detalizēti analizē tiesību akta projektu. Šajā posmā tiek veiktas izmaiņas jeb labojumi tiesību akta projektā;

3. posms. Tiesību akta projektu atkārtoti skata parlamenta sēdes laikā. Var tikt veikti papildu labojumi, un parlaments veic debates un noskaidro, vai pieņemt tiesību akta projektu galīgajā redakcijā.

Kad tiesību akta projekts ir izskatīts visos parlamenta posmos Apvienotajā Karalistē vai Skotijas parlamentā, tas tiek nosūtīts **karaliskajai apstiprināšanai**, pēc kuras tas kļūst par **aktu**. Skotijā ir noteikts četrus nedēļu periods, kura laikā Likumu ierēdņiem (*Law Officers*) ir tiesības apstrīdēt šo tiesību aktu, ja uzskata, ka tas neietilpst Skotijas parlamenta likumdošanas pilnvarās.

Primāros tiesību aktus var **grozīt vai atcelt** tikai ar jauniem primāriem tiesību aktiem. Tomēr ir izņēmumi, kad var veikt atsevišķus grozījumus vai atcelšanu, izmantojot likumpamatotus aktus – tas notiek gadījumos, ja grozījumi attiecas uz ES saistībām vai likumdošanas reformu, kas samazina vai likvidē regulatīvo slogu. Pirms šādu rīkojumu izdošanas tomēr nepieciešama abu parlamenta palātu apstiprināšana rezolūcija.

Primārie tiesību akti stājas spēkā saskaņā ar aktā paredzēto **spēkā stāšanās** kārtību. Aktā var noteikt konkrētu spēkā stāšanās datumu. Tas var būt nekavējoties līdz ar karaliskās piekrišanas saņemšanu, tas var būt konkrēts datums (parasti vismaz divus mēnešus pēc karaliskās piekrišanas) vai datums, ko ieviešanas rīkojumā (likumpamatotā aktā) nosaka ministrs vai valdības departaments. Dažādiem noteikumiem vienā aktā var noteikt dažādus spēkā stāšanās datumus.

Jebkuram sekundārajam tiesību aktam spēkā stāšanās datums parasti tiek norādīts pašā aktā. Īpašos gadījumos sākuma datumu var noteikt, publicējot paziņojumu oficiālajos laikrakstos (Londonas vai Edinburgas Vēstnesī).

Juridiskās datubāzes

Ir pieejamas vairākas juridiskās datubāzes.

 Publiskā sektora informācijas biroja (PSIB) tīmekļa vietnē pieejami visu Apvienotās Karalistes parlamenta, Skotijas parlamenta, Ziemeļīrijas asamblejas, kā arī Velsas Nacionālās asamblejas pieņemto **primāro tiesību aktu** pilno tekstu versijas, kā arī visi Apvienotajai Karalistei vai kādai tās daļai piemērojamie **sekundārie tiesību akti**. Piekļuve informācijai ir bezmaksas.

 Apvienotās Karalistes likumu datubāzē pieejami uz visu Apvienoto Karalisti attiecināmie **grozītie primārie tiesību akti**, sākot ar 1235. gadu, līdz pat mūsdienām. Piekļuve datubāzei ir bezmaksas.

Kaut gan PSIB tīmekļa vietnē ir pieejami **visi Skotijas tiesību akti**, visi primārie un sekundārie tiesību akti, kas pieņemti kopš pilnvarojuma nodošanas

1999. gadā ir pieejami arī **Karaliskās kancelejas Skotijas biroja** tīmekļa vietnē. Piekļuve tiesību aktiem ir bez maksas.

Visi Apvienotās Karalistes normatīvie akti ir atrodamī vietnē **Legislation.gov.uk**, kurā ir ietverta gan PSIB, gan Apvienotās Karalistes likumu datubāzes tīmekļa vietne un kas aizstāj Karaliskās kancelejas Skotijas biroja tīmekļa vietnē publicētos normatīvos aktus.

Saites

 Publiskā sektora informācijas birojs (PSIB), **Apvienotās Karalistes likumu datubāze**, **Legislation.gov.uk**, **Karaliskās kancelejas Skotijas birojs**

Lapa atjaunināta: 04/05/2020

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.